T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİM SİSTEMLERİNİN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDEKİ ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET FARUK BİLGEN

İSTANBUL 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİM SİSTEMLERİNİN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDEKİ ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET FARUK BİLGEN

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. GÜSSÜN GÜNEŞ

İSTANBUL 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **V**

ÖZET ..... **VI**

ABSTRACT ..... **VII**

KISALTMALAR ..... **VIII**

ŞEKİLLER ..... **X**

GRAFİKLER ..... **X**

TABLOLAR ..... **XI**

GİRİŞ **1**

I. BÖLÜM ELEKTRONİK YAYINCILIK **5**

1.1. Elektronik Yayıncılığın Tarihçesi 7

1.2. Elektronik Yayıncılığın Tanımı 12

1.3. Akademik Elektronik Yayıncılığın Aşamaları 14

1.4. Elektronik Yayıncılığın Avantajları ve Dezavantajları 16

1.4.1. Kullanıcılar 18

1.4.2. Kütüphaneciler 19

1.4.3. Yayıncılar 20

1.5. Elektronik Yayın Türleri 21

1.5.1. E-Kitaplar 21

1.5.2. E-Dergiler 23

1.5.3. E-Danışma Kaynakları 24

1.5.4. E-Tezler 24

1.5.5. Elektronik Veri Tabanları 26

II. BÖLÜM ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİMİ **28**

2.1. Üniversite Kütüphanelerinde E-koleksiyon Geliştirme 37

2.1.1. Doğrudan Abonelikler 37

2.1.2. Yetkili Firmaların Elektronik Kitap ve Dergi Paketleri 38
2.1.3. Konsorsiyum Aracılığı ile Veri Tabanı Abonelikleri 39
2.1.4. TÜBİTAK EKUAL Kapsamında Erişim 39
2.1.5. Açık Erişimli Kaynaklar 40
2.2. Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi Yetkinlikleri 41
2.2.1. Elektronik Kaynakların Yaşam Döngüsü Sorumluluğu 43
2.2.2. Teknoloji 44
2.2.3. Araştırma ve Değerlendirme 45
2.2.4. Etkili İletişim 45
2.2.5. Mesleki Gelişim 46
2.3. Elektronik Kaynakların Yaşam Döngüsü 46
2.3.1. Bir Elektronik Kaynağın Keşfedilmesi 49
2.3.2. Veri Tabanlarına Deneme Erişimi Açılması ve Fiyat Teklifi Talebi 49
2.3.3. Fiyat Pazarlığı Süreci 50
2.3.4. Sözleşme Müzakeresi (Lisanslama) 52
2.3.4.1. Son Kullanıcı Sözleşmesi 52
2.3.4.2. Site Lisansı Anlaşması 53
2.3.4.3. Lisans Anlaşmasının Öğeleri 53
2.3.4.4. IFLA Lisanslama Prensipleri 55
2.3.5. Etkinleştirme ve Erişimin Sağlanması 59
2.3.5.1. Çevrimiçi Erişilebilir Kataloglar (OPAC) 60
2.3.5.2. A – Z Listeleri 61
2.3.5.3. Konu Dizinleri 62
2.3.5.4. Federe Arama Motorları 62
2.3.5.5. Bağlantı Çözücüler 63
2.3.5.6. Keşif Araçları 64
2.3.5.7. Veri Tabanı Listeleri 66

2.3.6. İstatistik Toplanması 67
2.3.6.1. Oturum Başına Arama 72
2.3.6.2. Oturum Başına Tam Metin İndirme 72
2.3.6.3. Arama Başına Tam Metin İndirme 72
2.3.6.4. Arama Başına Maliyet 73
2.3.6.5. Tam Metin İndirme Başına Maliyet 73
2.3.6.6. Yüzdelik Değişimi 73
2.3.6.7. Kişi Başına Veri 73
2.3.7. Erişimde Yaşanılan Problemler ve Sorun Giderme 74
2.3.7.1. Ödenmemiş Faturalar 75
2.3.7.2. Siteye Erişilemiyor Sorunu 75
2.3.7.3. Elektronik Kaynak Platformunun Taşınması 75
2.3.7.4. Başlıkların Taşınması 76
2.3.7.5. Aşırı İndirme Sorunu 76
2.3.7.6. Diğer Sorunlar 77
2.3.8. Elektronik Kaynağın Değerlendirilmesi 77
III. BÖLÜM ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİM SİSTEMLERİ 79
3.1. Tanım, Amaç ve İşlevler 79
3.2. Yönetim Modülleri 82
3.3. Erişim Modülü 83
3.3. Ticari Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri 85
3.3.1. Innovative ERM 85
3.3.2. TDNet ERM Solutions 88
3.3.3. Worldshare License Manager 89
3.3.4. 360 Resource Manager 91
3.3.5. Gold Rush 94
3.3.6. EBSCO Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi 97

3.3.7. E-Resource Central 99
3.4. Açık Kaynak Kodlu Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri 100
3.4.1. SemperTool Digital Library Suite 100
3.4.2. CORAL 102
3.5. Ulusal Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri 104
3.5.1. ANKOS ERM Sistemi 104
IV. BÜLÜM ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİM SİSTEMLERİ FARKINDALIĞI 113
4.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı 113
4.2. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Hipotezleri 114
4.3. Araştırmanın Bulguları 117
4.3.1. Anket Katılımcılarının Demografik Özellikleri 117
4.3.2. Elektronik Kaynak Yönetimi Farkındalık Düzeyleri 124
4.3.3. ANKOS ERM Kullanımı Farkındalık Düzeyleri 133
SONUÇ VE ÖNERİLER 142
KAYNAKLAR 151
EKLER 165

¥ N S¥ Z

“Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin Üniversite Kütüphanelerindeki Elektronik Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasında üniversitelerde elektronik kaynak yönetimi ve elektronik kaynak yönetim sistemleri konularına değinilmiştir. Üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynakların yönetiminde Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin kullanılmadığı ve elektronik kaynakların analizinde işlevsellik ve kolaylık sağlayan bu araçların bilinirliği arttırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonucun üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynakların yönetimi hususunda katkı vermesi beklenilmektedir.

Tez çalışmamın konusunun şekillenmesinden son hâline kadar olan süreçte beni yönlendiren, her konuda desteğini ve yardımlarını esirgemeyen değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Güssün GÜNEŞ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca anket çalışmama katılım gösterip sonuca varmasına katkıda bulunan değerli meslektaşlarıma, ANKOS İstatistik Çalışma Grubu üyeleri Gülsüm KATIRCI ve Damla YILMAZ’a ayrıca ANKOS Yönetim Kurulu’na teşekkür ederim.

Tez okumalarında yardımcı olan ve hatalarımı fark etmemi sağlayan kıymetli ağabeyim Özhan SAĞLIK’a şükranlarımı sunarım.

Tezin hazırlanma döneminde anlayış ve destek gösteren hayatım boyunca maddi manevi hep yanımda olan sevgili aileme de sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Ahmet Faruk BİLGEN

Mayıs 2022, İSTANBUL

¥ ZET

Günümüz kütüphane koleksiyonları basılı, görsel-işitsel ve elektronik kaynaklardan oluşmaktadır. Elektronik kaynakların seçimi, sağlanması, kullanımı ve bütçe ayrılması gibi konuları yönetmek, elektronik kaynakların sayısının artması ve yaygınlaşması ile zorlaşmaktadır. Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi (EKYS), elektronik kaynak seçimi, yönetimi, kullanımının değerlendirilmesi ve karar verme süreçlerinde üniversite kütüphanelerine, kütüphane yöneticilerine ve elektronik kaynak kütüphanecilerine yol gösterici bir araç olarak önemli bir rol oynamaktadır. Hâliyle bu çalışmada elektronik kaynakların yönetiminde Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin önemine dikkat çekilmiştir.

Elektronik kaynak yönetimine ilişkin yazılımsal araçlar sayesinde elektronik bilgi kaynaklarına yönelik istatistiksel analizlerin oluşturulması ile maliyet verimlilik analizi yapılabilmektedir. Elektronik kaynak yönetim sistemleri abone olunan veya sahip olunan elektronik kaynaklarla ilgili bütün detayları yöneterek kütüphane yönetimine ve elektronik kaynak kütüphanecilerine yardımcı olan ve kütüphane yöneticilerinin / elektronik kaynak kütüphanecilerinin karar verme süreçlerinde faydalandıkları ve kararlarını güçlendirecekleri önemli yazılımsal araçlardır. Bu bilimsel çalışma ile Türkiye'deki üniversite kütüphanelerine, yöneticilerine ve elektronik kaynak kütüphanecilerine elektronik kaynak yönetim sistemlerinin farkındalığı ölçümlemek amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde kullanımı ve yaygınlığı hızla artan elektronik kaynakların yönetimi, sistemlerinin kullanımı, değerlendirilmesi, elektronik kaynakların kullanımından elde edilen istatistiki bilgilerin yönetici ve kütüphaneci açısından farkındalık seviyesinin ölçümlenmesi amacı ile EKYS bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Kütüphaneleri, Elektronik Kaynak Yönetimi, Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri, ANKOS ERM Sistemi

ABSTRACT

Today's library collections consist of printed, audio-visual and electronic resources. Managing issues such as selection, acquisition, use and budget allocation of electronic resources has become increasingly difficult with the increase and spread of electronic resources. The Electronic Resource Management System (ERMS) has an important role as a guiding tool for university libraries, library managers and e-resource librarians in the selection, management, evaluation of use and decision-making processes of electronic resources. Within the framework of this study, attention is drawn to the importance of Electronic Resource Management Systems in the management of electronic resources.

Cost efficiency analyses can be done by creating statistical analyses of electronic information resources with software tools related to electronic resource management. Electronic resource management systems are important software tools that help library managers and electronic resource librarians by managing all the details about subscribed or owned electronic resources from which library managers / electronic resource librarians benefit from in their decision-making processes and strengthen their decisions. This scientific study is aimed to measure the awareness of electronic resource management systems in university libraries, administrators and electronic resource librarians in Turkey. Within the scope of this research, an ERMS survey study was carried out with the aim of measuring the awareness level of the administrators and librarians of the statistical information obtained from the use of electronic resources, the management, use and evaluation of electronic resources, the use and prevalence of which are rapidly increasing in university libraries in Turkey, and the results were evaluated.

Keywords: University Libraries, Electronic Resource Management, Electronic Resource Management Systems, ANKOS ERM System

KISALTMALAR

AACR:	Anglo-American Cataloguing Rules
ALA:	American Library Association
ANKOS:	Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu
APC:	Article Processing Charges
API:	Application Programming Interface
AZW:	Kindle eBook Format
CD:	Compact Disc
CINAHL:	Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature
CMS:	Content Management System
CORAL:	Centralized Online Resources Acquisition and Licensing
CSS:	Cascading Style Sheets
CSV:	Comma Separated Values
DLF:	Digital Library Federation
DOAB:	Directory of Open Access Books
DOAJ:	Directory of Open Access Journals
DRM:	Digital Rights Management
DVD:	Digital Versatile Disc
EDI:	Electronic Data Interchange
EDS:	Ebsco Discovery Service
EKUAL:	Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisans
EKY:	Elektronik Kaynak Yönetimi
EKYS:	Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi
EPUB:	Electronic Publication
ERM	Electronic Resources Management
ERMI:	Electronic Resources Management Initiative
ERMS:	Electronic Resource Management System
FRBR:	Functional Requirements for Bibliographic Records
FTE:	Full-Time Equivalent
FTP:	File Transfer Protocol
HTML:	Hypertext Markup Language
HTTP:	Hyper Text Transfer Protocol
IDPF:	International Digital Publishing Forum
IEEE	Institute of Electrical and Electronics Engineers
IFLA:	The International Federation of Library Associations and Institutions
ILL:	Interlibrary Loan
ILS:	Integrated Library System
IP:	Internet Protocol
ISBN:	International Standard Book Number
ISSN:	International Standard Serial Number
JPEG:	Joint Photographic Experts Group
KDDB:	Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı
KİTS:	Kütüphanelerarası İşbirliği Takip Sistemi

LISTA:	Library, Information Science & Technology Abstracts
MARC:	Machine-Readable Cataloging Record
MySQL:	My Structured Query Language
NASIG:	North American Serials Interest Group
NCSA:	National Center for Supercomputing Applications
OAI-PMH:	Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting
ODLIS:	Online Dictionary for Library and Information Science
OPAC:	Online Public Access Catalog
PC:	Personal Computer
PDF:	Portable Document Format
PHP:	Hypertext Preprocessor
PNG:	Portable Network Graphics
RDA:	Resource Description and Access
RMS:	Resource Management System
RSS	Rich Site Summary
SOH:	Serial Online Holdings
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
SUSHI:	Standardized Usage Statistics Harvesting Initiative
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCP:	Transmission Control Protocol
TIFF:	Tagged Image File Format
T¦ BĶTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ULAKBĶM:	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
URL:	Uniform Resource Locator
VCD:	Video Compact Disc
VEDES:	Veritabanları ve Elektronik Dergiler Ev Sahipliği
VPN	Virtual Private Network
WWW:	World Wide Web
XML:	Extensible Markup Language
Y¥ K:	Yükseköğretim Kurulu

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Gutenberg matbaası 7

Şekil 1.2. Türkiye'de kullanılan ilk bilgisayar IBM 650 9

Şekil 1.3. Mosaic 1.0 10

Şekil 1.4. Elektronik yayıncılığın bileşenleri 13

Şekil 1.5. E-yayıncılığın aşamaları 16

Şekil 2.1. Sci-Hub ülkelere göre kullanım verileri 32

Şekil 2.2. E-dergi yaşam döngüsü 47

Şekil 2.3. Elektronik kaynaklar yaşam döngüsü 48

Şekil 3.1. Innovative ERM arayüzü 87

Şekil 3.2. TDNet ERM Solutions arayüzü 89

Şekil 3.3. Worldshare License Manager arayüzü 91

Şekil 3.4. 360 Resource Manager arayüzü 94

Şekil 3.5. Gold Rush arayüzü 96

Şekil 3.6. EBSCO ERM arayüzü 98

Şekil 3.7. E-Resource Central arayüzü 100

Şekil 3.8. SemperTool ERM arayüzü 102

Şekil 3.9. CORAL ERM arayüzü 104

Şekil 3.10. ANKOS ERM arayüzü 110

GRAFİKLER

Grafik 1.1. Yayınlanan materyallerin türüne göre sayısı, 2008-2020 17

Grafik 2.1. Üniversite kütüphanelerinin 2015-2020 yıllarına kitap sayıları ... 36

Grafik 4.1. Katılımcıların mezun oldukları üniversiteler 118

Grafik 4.2. Katılımcıların mezun oldukları bölümler 119

Grafik 4.3. Katılımcıların meslek hizmet süreleri 120

Grafik 4.4. Katılımcıların - alıştıkları kurum türü 120

Grafik 4.5. Katılımcıların - alıştıkları kurumların FTE aralıkları 121

TABLOLAR

Tablo 2.1. Devlet ¿niversiteleri ve KDDB yayēn alēm b¿t-eleri 30
Tablo 2.2. Vakđf ¿niversiteleri b¿t-eleri ve k¿t¿phane harcamalarē 31
Tablo 3.1. Elektronik kaynak yº netim sistemlerinin karĸđlaĸtērđmasē 84
Tablo 4.1. ¥rneklem tablosu 116
Tablo 4.2. Yaĸve cinsiyet daĝđlēmē 117
Tablo 4.3. Yaĸaralđēve cinsiyet -apraz tablosu 117
Tablo 4.4. Eĝitim durumu 118
Tablo 4.5. Katđlēmcđlarēn -alēĸtđklarē kurum t¿r¿ ï FTE aralđklarē 121
Tablo 4.6. Katđlēmcđlarēn -alēĸtđklarē kurumlardaki unvanlarē 122
Tablo 4.7. Katđlēmcđlarēn yaĸ/eĝitim/mezuniyet bilgilerinin unvanlarēna gº re -apraz tablosu 123
Tablo 4.8. Katđlēmcđlarēn -alēĸtđklarē k¿t¿phane birimleri 124
Tablo 4.9. K¿t¿phanede elektronik kaynaklar birimi 124
Tablo 4.10. K¿t¿phanede elektronik kaynaklar biriminin yerine ge-en birimler 125
Tablo 4.11. Elektronik kaynaklarla ilgili gº rev tanēmē 125
Tablo 4.12. Elektronik kaynaklar g¿nl¿k mesai 126
Tablo 4.13. Katđlēmcđlarēn unvanlarē ve kurumlarēnēn FTE b¿y¿kl¿klerine gº re g¿nl¿k mesailerinin -apraz tablosu 126
Tablo 4.14. K¿t¿phane b¿t-esinin elektronik kaynaklara harcanmasē 128
Tablo 4.15. Elektronik kaynaklar iĸs¿re-leri 129
Tablo 4.16. K¿t¿phanenin kullandđĝē otomasyon sistemi 131
Tablo 4.17. K¿t¿phanenin kullandđĝē otomasyon sistemine baĝlēveya haricen kullanđlan bir EKYS 132
Tablo 4.18. Kullanđlan EKYS 132
Tablo 4.19. ANKOS gº n¿ll¿l¿k 133
Tablo 4.20. ANKOS Online Ķđdemler Sistemleri ve kullanēcđlarēnēn mezun olduklarē bº l¿mler 134
Tablo 4.21. ANKOS ERM Sistemi ve kullanēcđlarēnēn mezun olduklarē bº l¿mler 135
Tablo 4.22. ANKOS EKYS Hazē r Raporlarēĝn kullanēmē 136
Tablo 4.23. ANKOS EKYS ihtiya-larēn karĸđlanmasē 138

Tablo 4.24. ANKOS ¦ ye Portalē..... 139
Tablo 4.25. ANKOS ¦ ye Portalēve kullanēcēlarēnēn mezun olduklarēbº l¿mler 140
Tablo 4.26. ANKOS Online Ķ¿lemler Sistemlerinin birlektirilmesi 141

GİRİŞ

Son yüzyılda bilimsel yayınlarda görülen artış, basılı kaynakların kontrol ve erişiminde problemlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum da yayıncılık alanında yeni arayışlara neden olmuştur. 1980'li yıllardan sonra basılı yayın ücretlerindeki artış da bu faktörlere eklenince elektronik yayıncılık alanı gelişme göstermeye başlamıştır. İlk olarak bilimsel ve akademik yayınlar ile başlayan elektronik yayıncılık bugün elektronik ortamdaki bütün yayın türlerini içermektedir. Yayıncılık alanındaki bu gelişim kütüphanelerin derme geliştirme ve hizmet politikalarını da ciddi düzeyde değiştirmiştir.[1] Bunun yanında bilgi çağında bilgiye ulaşmak için kaynakların depolanması ve kullanıcılara uygun koşullarda sunulmaları da önemli bir konu hâline gelmiştir.[2]

Bilgi ihtiyacının karşılanmasında kütüphanelerin büyük bir önemi bulunmaktadır. Son yıllarda teknoloji alanında yaşanan gelişmelerle beraber bugün pek çok hizmetin kalitesi ve boyutları değişikliğe uğramıştır. Değişime uğrayan alanlardan birisi de kütüphane hizmetleri, özellikle de kütüphane kullanıcı hizmetleridir. Yazılı ve basılı kaynakların elektronik alana aktarılması, web kanalları aracılığı ile paylaştırılması ve hizmetlerin elektronik platformda sunulması elektronik kütüphanecilik terimini ortaya çıkarmıştır. Elektronik kütüphanecilik, kütüphanelerin yaygınlaşması, evlere kadar ulaştırılması, kaynakların daha etkili ve yoğun kullanılması için imkânlar oluşturmuştur. Bu kapsamda elektronik kaynakların sağlanması ve hizmete sunulması, kütüphanelerin son zamanlarda enerjilerini büyük çoğunlukta sarf ettikleri konudur. Maliyeti yüksek kaynaklar olmasının yanı sıra hizmete sunulması adına altyapı ve düzenleme işlemlerine gereksinim duyulması, bu kaynaklara yönelik işlemlerin stratejik bir planlama kapsamında yapılmasını ve sürdürülmesini zorunlu hale getirmektedir.[3]

Bilimsel alanda pek çok konuya kaynak olan bilgi, geçmişten bugüne insanlığın vazgeçilmez unsuru olmuştur. Özellikle akademik kütüphaneler bilgiye ulaşma noktasında çok daha farklı bir konuma sahiptir. Kullanıcıları için en kısa zamanda, en doğru bilgiyi edinmek adına hizmetlerine yön veren akademik kütüphaneler, bilgiyi

[1] Doğan Atılgan ve Yusuf Yalçın, "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi", *Türk Kütüphaneciliği* 23, sayı 4 (2009): 769.

[2] Buğrahan Güçlü, "Üniversite Kütüphaneleri Hizmetlerinin Etkin Sunumunda Sosyal Medya Kütüphaneciliği" (Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı, 2018), 42.

[3] Coşkun Polat, "Elektronik Kaynak Yönetimi", içinde *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri* (Hiperlink Yayınları, 2017), 227, http://eprints.rclis.org/34233/1/Elektronik Kaynak Yöentimi.pdf.

ortaya çıkaran ve kullananlar için ilgi merkezi olmaya çalışmaktadırlar.[4] Bir başka deyişle kütüphaneler, kullanıcıların değişen bilgi gereksinimlerine ilişkin çeşitli türlerde ve alanlarda hizmetler geliştirmeye devam etmektedir. Bu hizmetlerin gelişim sürecinde bilgi kaynaklarını etkin ve verimli kullanılması son derece dikkat çekicidir. Kütüphanelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için kaynaklarını mümkün olduğunca iyi yönetebilmesi, kaynakları iyi yönetebilmesi adına kaynak yönetimiyle alakalı doğru kararlar vermesi gerekmektedir. Dolayısıyla kaynak yönetimi kütüphaneler için yalnızca mali açıdan düşünülmemelidir. Kütüphane ile doğrudan ve dolaylı ilgisi olan her şeyin bir kütüphane kaynağı olduğu dikkate alınarak, kaynak yönetiminin kütüphaneyi oluşturan tüm öğelerin yönetimi ile alakalı bir kararlar bütünü olduğu bilinmelidir.[5]

Kütüphanelerden, üniversitelerde bilgi kaynağı olarak yararlanılırken yapısal anlamda sağladığı hizmetlerin yanı sıra, zengin kaynakları ile de her geçen gün önemi artmaktadır. Genellikle geleneksel kütüphaneler sosyal etkileşim, eğitim, bilgi edinme, bilgi paylaşımı, kültür, bakım, koruma, arşiv ve bilgi fonksiyonlarını gerçekleştirmek için hazırlanmıştır. Eğitim kurumlarının artan öğrenci kapasiteleri ele alındığında klasik modele sahip kütüphanelerin, hizmet sağlarken meydana gelen problemleri her geçen gün giderek büyümektedir.[6]

Elektronik kaynak yönetiminin başarılı bir biçimde sağlanması için öncelikli olarak elektronik kaynak yönetimini anlamaya yönelik çalışmalar yapılması önemlidir.[7] Bu kapsamda literatürde yer alan çalışmalarda son yıllarda elektronik kaynak yönetiminin sıklıkla ele alındığı[8], elektronik kaynak yönetiminin geleceği ve sistemlerin geliştirilmesine yönelik araştırmalar yapıldığı görülmektedir.[9] Bu noktada üniversite

[4] Betül Özdemir Güran ve Hüseyin Kaya, "Kütüphaneler Arası Ödünç Verme Hizmetinin Akademik Kütüphanelerede Koleksiyon Yönetimine Etkisi: Kadriye Zaim Kütüphanesi Örneği", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 67.

[5] Güssün Güneş, İlkay Tahsin Demirkol, ve Müceyla Eriş, "Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi İle İlgili '23 Things'", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 27.

[6] Murat Yalman ve Tamer Kutluca, "Türkiye'de Bir Üniversite E-Kütüphane Sisteminin Tasarlanması ve Geliştirilmesi: Dicle Üniversitesi Örneği", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 4, sayı 2 (2014): 129, https://doi.org/10.5961/jhes.2014.095.

[7] Lenore England ve Kelly Shipp, "ERM Ideas and Innovations: Flexible Workflows for Constantly Changing ERM Environments", *Journal of Electronic Resources Librarianship* 25, sayı 3 (2013): 218, https://doi.org/10.1080/1941126X.2013.813312.

[8] Kate Silton ve Tiffany LeMaistre, "Innovative Interfaces' Electronic Resources Management System: A Survey on the State of Implementation and Usage", *Serials Review* 37, sayı 2 (2011): 80, https://doi.org/10.1016/j.serrev.2011.01.002; Emily Singley ve Jane Natches, "Finding the Gaps: A Survey of Electronic Resource Management in Alma, Sierra, and WMS", *Journal of Electronic Resources Librarianship* 29, sayı 2 (2017): 71, https://doi.org/10.1080/1941126X.2017.1304763.

[9] Lenore England, "Erm Ideas and Innovations", *Journal of Electronic Resources Librarianship* 24 (2012): 214, https://doi.org/10.1080/1941126X.2012.706114; Lenore England, Rick Davis, ve Randall Lowe, "ERM Ideas & Innovations", *Journal of Electronic Resources Librarianship* 29, sayı 4 (2017): 1, https://doi.org/10.1080/1941126X.2017.1378545; Lenore England ve Randy Lowe, "The Shape of ERM in the

kütüphanelerinde elektronik kaynak yönetimi önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü elektronik kaynak yönetim sistemleri kütüphanelerin kullanıcılara kaynakları ulaştırma sürecinde yönetimsel açıdan önemli kolaylıklar sağlamaktadır.[10]

Tez kapsamında Türkiye'deki üniversite kütüphanelerine, yöneticilerine ve elektronik kaynak kütüphanecilerine elektronik kaynak yönetim sistemlerinin farkındalığı ölçümlemek amaçlanmıştır. Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde kullanımı ve yaygınlığı hızla artan elektronik kaynakların yönetimi, sistemlerinin kullanımı, değerlendirilmesi, elektronik kaynakların kullanımından elde edilen istatistiki bilgilerin yönetici ve kütüphaneci açısından farkındalık seviyesinin ölçümlenmesi amaçlanmıştır.

Bu tez çalışmasında hipotezlerimiz aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Hipotez$_0$: Elektronik kaynak yönetim sistemleri elektronik kaynakların analizinde kütüphanelere işlevsellik katmamaktadır.

Hipotez$_1$: Elektronik kaynak yönetim sistemleri elektronik kaynakların analizinde kütüphanelere kolaylık sağlamaktadır.

Bu hipotezleri doğrulayabilmek için etik kurulu onayı alınmış bir anket çalışması oluşturulmuştur. Anket 06-31 Aralık 2021 tarihleri arasında web tabanlı olarak uygulanmıştır. Ankette elektronik kaynak kütüphanecilerinin ve kütüphane yöneticilerinin Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerine olan farkındalığına ilişkin durum saptamasına yönelik anket soruları yöneltilmiştir. Anket soruları, katılımcılar tarafından gönüllülük usulüyle cevaplanmıştır.

Tezin 1. bölümünde elektronik yayıncılık kavramı üzerinde durulmuş; elektronik yayıncılığın tarihçesi, tanımı, avantajları ve dezavantajlarından bahsedilmiş ve elektronik yayın türleri açıklanmıştır. Elektronik yayıncılığın tanımı yapıldıktan sonra kullanıcılar, kütüphaneciler ve yayıncılar açısından elektronik yayıncılığın avantajları ve dezavantajları belirtilmiş ve akabinde üniversite kütüphanelerinde kullanılan elektronik yayın türlerine yer verilmiştir.

USMAI", *Journal of Electronic Resources Librarianship* 30, sayı 3 (2018): 150, https://doi.org/10.1080/1941126X.2018.1494044.

[10] Rory Kingan, "Electronic Resource Management Systems: Manage Online Library Spend and Increase the Value of the Library", *Legal Information Management* 10, sayı 4 (2010): 271, https://doi.org/10.1017/s1472669610000927.

Tezin 2. bölümünde üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynakların yönetimi hususunda kavramlar açıklanmıştır. Üniversite kütüphanelerinde elektronik koleksiyon geliştirme, elektronik koleksiyonun yönetilmesinde ve geliştirilmesinde elektronik kaynaklar kütüphanecisinin yetkinlikleri ve elektronik kaynakların keşif süreciyle başlayan ve elektronik kaynağın değerlendirilmesi ile biten elektronik kaynakların yaşam döngüsünden bahsedilmiştir.

Tezin 3. bölümünde elektronik kaynak yönetim sistemlerinin tanımı yapılmış ve amaç ve işlevlerinden bahsedilmiştir. Bu bölümde 7 adet ticari EKYS, 2 adet açık kaynak kodlu EKYS ve ulusal EKYS olan ANKOS ERM sistemi incelenmiştir.

Tezin son bölümünde ise önce anket bulgularına yer verilmiş sonra bir genel değerlendirme yapılarak bulgular tartışılmıştır. Dört bölümden elde edilen bulgular sonuçta bir araya getirilmiştir. Bu çalışma gerek literatür değerlendirmesi ve gerekse araştırma bulguları ile benzer konulu yeni araştırmalara ve kısıtlı literatüre katkı sağlaması beklenilmektedir.

I. BÖLÜM
ELEKTRONİK YAYINCILIK

Bilginin büyük kitlelere ulaşılabilir ve yaygınlaştırılabilir olmasına da olanak tanıyan en önemli gelişme, hiç kuşkusuz matbaanın icadıdır. İnsanoğlunun bu büyük icadı, oldukça zor koşullarda az sayıda üretilebilen, dolayısıyla da sadece belirli çevreler arasında kullanılabilen ve paylaşılabilen bilginin emek ve maliyet bakımından eskiyle karşılaştırılamayacak bir avantajla üretilebilmesini, toplumun bütün kesimleri tarafından daha ulaşılabilir ve faydalanılabilir olmasını sağlamıştır. Üretilen ve paylaşılan bilgi miktarının yeni bilgiye çevrilmesi sürecine hız kazandıran söz konusu yeniliğin sonuçları akademik ve kültürel gelişmelerin ötesine geçmiş, politik ve ekonomik değişimlerle beraber güç dengelerinin de tekrar şekil almaya başlamasına ortam sağlamıştır. Basılı ortam teknolojisi ile geliştirilen bilgi kaynakları, insanlığın bilgi birikimini koruma konusunda ve bilginin geleceğe aktarılmasında yüzyıllardır bilgi taşıyıcısı olarak kullanılmıştır.[11]

Bilgi kaynaklarının artması zaman içerisinde elektronik kaynakların da gelişmesine zemin hazırlamıştır.[12] Çağımızda bilginin, somut araçlardan ziyade, elektronik ortamlarda tutulması, bilginin saklandığı, düzenlendiği ve ulaşılabilirliğinin sağlandığı yer olan kütüphaneleri doğrudan etkilemiştir.[13] Bunun sonucunda, üniversite kütüphanelerinin derme geliştirme adına ayırdıkları bütçelerin ciddi bir bölümünü elektronik kaynaklar için ayırmaya başlamışlardır. Uzaktan veya kütüphane içinden ulaşılabilen bu elektronik veri kaynaklarının bilimsel ve akademik çalışmalarda önemi her geçen gün artmakta ve hatta günümüzde bilimsel çalışmaların vazgeçilmez bir unsuru hâline gelmiştir. 2020 yılının ilk yarısından itibaren tüm dünyayı ve Türkiye'yi de etkisi altına alan yeni tip virüs olan Covid-19 salgını tüm insanlığı tehdit etmiştir. Salgının yayılma hızını yavaşlatmak için alınan önlemler, dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de birçok meslek alanını doğrudan etkilemektedir. Eğitimden endüstriye, sağlıktan kamu hizmetlerine kadar toplumun ihtiyacı olan tüm ürün ve hizmetleri üreten işgücü bu yeni sürecin gerekliliklerine, çalışma koşullarına adapte olmak, yeni yöntemler

[11] Polat, "Elektronik Kaynak Yönetimi", 228.

[12] Memduh Dinç, "Üniversite Kütüphanelerine Satın Alınan İşletme ve İktisat Alanlarındaki Elektronik Bilgi Kaynaklarının Maliyet-Fayda Analizi" (Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014), 1.

[13] Betül Kurt, "Değişen Dünyada Elektronikleşen Bilgi Kaynakları", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 124.

belirlemek ve sürekli bir gelişim göstererek dinamik bir süreç yönetmek zorunda kalmıştır.

Salgın sürecinde eğitim sektöründe bulunan üniversiteler uzaktan eğitime daha fazla ağırlık vermeye başlamışlardır. Bu dönemde kütüphaneler ve bağlı bulunduğu kurumlar, hizmetlerini tüm öğrencilerin, araştırmacıların ve akademisyenlerin artan ihtiyaçlarına yönelik olarak gözden geçirmek, yeniden kurgulamak ve hatta değiştirmek durumunda kalmışlardır.[14] Bu bağlamda üniversite kütüphaneleri elektronik kaynaklara erişim için kampüs dışı erişim veya uzaktan erişim sistemlerine dahil olmuşlardır. Uzaktan erişim için gerekli altyapısı bulunmayan üniversite kütüphanelerine ise veri tabanı firmaları geçici süre ile oluşturdukları kullanıcı hesapları ile elektronik kaynakların kullanımını desteklemişlerdir. Elektronik kaynakların kullanımı arttıkça güvenilir ve güncel bilgilere ulaşım da mümkün hale gelmekte ve bu durum kütüphanecilerin işini kolaylaştırırken aynı zamanda kullanıcılara 7/24 kesintisiz hizmet verildiği için kullanıcı memnuniyetini arttırmaktadır. Atılgan ve Yalçın'a[15] göre, özellikle son dönemlerde meydana gelen teknolojik gelişmeler bilgiye ulaşma hızında ve depolama düzeylerinde artışları beraberinde getirmiştir. Hem bilgiye ulaşma hızının artması hem de veri depolama kapasitelerindeki artışlar özellikle Web üzerinden ulaşılabilen elektronik veri tabanı uygulamalarının yaygın hale gelmesi elektronik kaynak kullanımını arttırmıştır. İspir ve Markuş'a[16] göre, yayın analizleri, literatür taramaları, kullanıcı eğitimleri, araştırmalar, akademik çalışmaların artışı ve kaynak sağlanması ile ilgili kütüphane iş süreçleri, elektronik kaynak kullanımını artırmada olumlu etkiye sahiptir. Elektronik kaynak arama ve tarama sistemleri ile daha etkili ve hızlı sonuçlar elde edebilmektedir. Tarama sistemlerinin kullanımı; doğru bilgiye doğru yöntemlerle ulaşılması, sonuçların filtrelenmesi, kampüs içi ve kampüs dışı kullanımlar gibi birden fazla çözümü de beraberinde getirmektedir.

Kütüphaneyi aktif kullanan kütüphane kullanıcılarının elektronik bilimsel içeriğe karşı ilgi, tutum ve davranışlarının gün geçtikçe arttığı gözlenmektedir. Bu ilgi sadece araştırma ve üniversite kütüphanelerini değil, halk, belediye ve okul kütüphanelerini de etkisine almış durumdadır. Kütüphaneler bu içeriğin derme kapsamına alınması ve

[14] Güssün Güneş ve Ebru Kaya, "Covid-19 (Koronavirüs) Salgınında Üniversite Kütüphaneleri ve Kütüphanecilerin Rolü", içinde *Bilgi Merkezleri: Sağlık ve Afet Bilgi Yönetimi*, ed. Alpaslan Hmadi Kuzuoğlu ve Yasin Şeşen (İstanbul: Hiperyayın, 2020).

[15] Atılgan ve Yalçın, "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi", 770.

[16] Zeynep İspir ve Haşim Markuş, "E-Kaynak Yönetimi ve E-Kaynak Yönetiminde Kullanıcı Eğitimlerinin Önemi : Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 91.

hizmete sunulmasında kullanılacak teknolojik alt yapı ve donanımın kazanılmasında hızlı karar almak ve uygulamaya aktarmak zorundadırlar. Elektronik yayıncılıkta maliyetlerin artışı ve bütçe eksikliği ciddi bir problem olmasının yanı sıra kütüphaneler, süreli yayınların bütün türleri de dâhil elektronik kaynakların seçimi, sağlaması ve değerlendirilmesinde yeni tekniklerin ve uygulamaların en kısa sürede kütüphaneye ve kullanıcılarına yansıtmak durumundadırlar.[17]

1.1. Elektronik Yayıncılığın Tarihçesi

Elektronik yayıncılığın kökenini inceleyebilmemiz için öncelikle kitapların ve el yazmalarının üretim süreci yöntemlerine bakmamız gerekmektedir. On beşinci yüzyılda, hayvan derileri, parşömenler veya üzerine yazı yazmak için kabuk, kumaş ve kağıt gibi diğer malzemelerin kullanıldığı bir kitap üretmek çok yorucu ve zahmet gerektiren bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır. Johannes Gutenberg, bir dakikadan daha kısa bir süre içinde kağıda mürekkeple basılan bir yazı sayfası oluşturmak üzere bir araya getirilebilen bir dizi harf veya günümüzde tipo baskı olarak adlandırılan üretme tekniğini geliştirdiğinde bu durum tamamen değişmiştir.

1450 yılında Johannes Gutenberg, ünlü matbaasını taşınabilir prototipte icat etti. Ve dünyada ilk basılı kitap olan “Gutenberg 42-line Bible” (Gutenberg İncili veya 42 Hat İncil) Gutenberg’in matbaası tarafından üretildi.

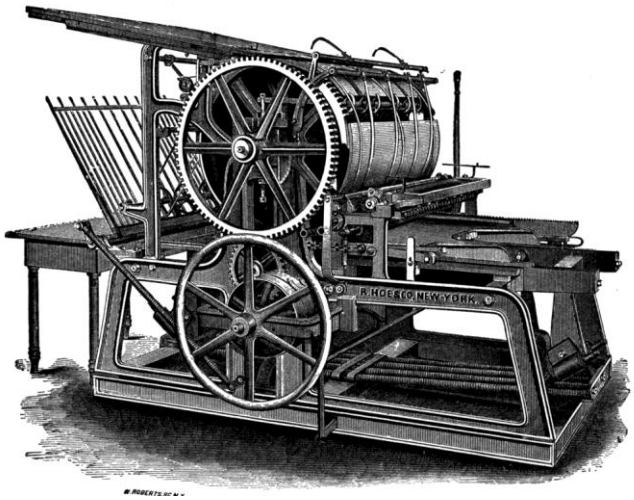

Şekil 1.1. Gutenberg matbaası

[17] Polat, “Elektronik Kaynak Yönetimi”, 236.

O günkü teknoloji, elle kopyalama maliyetine kıyasla çok daha ucuz ve çok daha kaliteli baskıların üretilmesini sağladı. Bu icat tüm dünyada elle kitap yazma ve kopyalama senaryolarını değiştirmiş ve bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. Basım ve yayın endüstrisi, 1455 yılında Johannes Gutenberg tarafından taşınır tipte matbaanın icat edilmesinden sonra ortaya çıkmıştır. Zamanla insanoğlu gözlemlerini, deneyimlerini, edebi, bilimsel ve tarihi çalışmalarını kâğıt ortamına hızla kayıt etmeye başlamışlardır.

1490'da Aldus Manutius Venedik'te Aldine Press'i kurdu. 1570 yılında Abraham Ortelius ilk modern atlas olarak kabul edilen Theatrum Orbis Terrarum (Dünya Sahnesi Görünümü) isimli kitabı üretti. Böylelikle yayıncılık sektörü gelişmeye başlamış ve yavaş yavaş ticari avantajlar elde edebilir duruma gelinmiştir. Bu avantajlara örnek olarak 1715-1720 yılları arasında Homeros'un İlyada destanını İngilizceye çevirerek 1720 yılında en fazla ücret ödenen yazar olarak Alexander Pope gösterilmektedir.[18] On sekizinci yüzyılın sonunda Alois Senefelder taş baskı (Litografik) tekniğini geliştirmiş ve 19. yüzyılın ortalarında fotoğrafçılığın da gelişmesiyle beraber hassas renk tonlarıyla birden fazla kopya üretilebilir olmuştur.

Yaygın olarak teorik bilgisayar bilimi ve yapay zekanın kurucusu olarak kabul edilen Alan Turing, 1936 yılında daha sonra Turing makinesi olarak adlandırılan ve hesaplanabilen her şeyi hesaplayabilen evrensel bir makine fikrini ortaya koydu.[19] Modern bilgisayarın temel kavramı onun fikirlerine dayanıyordu. 1948'de transistörün icadı ile modern bilgisayar diyebileceğimiz teknolojik dönemin başlaması günümüzdeki bilgisayar teknolojilerinin gelişmesinde ilk adım oldu.[20]

Ülkemizde ise ilk bilgisayar Karayolları Umum Müdürlüğü'ne şimdiki adıyla Karayolları Genel Müdürlüğü'ne yol yapımı hesaplamalarını hızlandırmak amacıyla alınmıştır. 1960 yılında kullanılmaya başlanan "IBM-650 Data Processing Machine" modelli bilgisayar, 3-4 ay süren hesaplamaları birkaç saate indirmiştir.[21] Ülkemizde ve dünyada gerçekleşen bu gelişmeler teknolojinin hem ekonomik hem de toplumsal olarak büyük bir etkileşimin olacağını göstermektedir.

[18] "eGyanKosh: Unit-10 E-Publishing and Network Publishing", erişim 04 Mayıs 2020, http://egyankosh .ac.in/handle/123456789/11199.

[19] Jonathan P. Bowen, "The Impact of Alan Turing: Formal Methods and Beyond", içinde *Engineering Trustworthy Software Systems*, 2019, 203, https://doi.org/10.1007/978-3-030-17601-3_5.

[20] "Triumph of the MOS Transistor", Computer History Museum, 2010, https://www.youtube.com /watch?v=q6fBEjf9WPw.

[21] "Türkiyede Kullanılan İlk Bilgisayar", Karayolları Genel Müdürlüğü, erişim 05 Kasım 2020, https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Galeri/IlkBilgisayar.aspx.

Şekil 1.2. Türkiye'de kullanılan ilk bilgisayar IBM 650

1984 yılında, Apple Macintosh ve PostScript'in ortaya çıkmasıyla metin, dijital biçimde girilebilir ve bir tarayıcı kullanılarak yerleştirilen görüntüler çıktı olarak elde edilebilir düzene gelmiştir. PostScript programlama dili, 1980'lerin başlarında daha sonra Adobe şirketini kuran Chuck Geschke ve John Warnock tarafından geliştirildi. PostScript, masaüstü yayıncılık ve elektronik yayıncılıkta kullanılan dinamik olarak yazılmış bir sayfa tanımlama dili olarak karşımıza çıkmıştır.[22]

1990'da Tim Berners-Lee ve CERN Cenevre'de, HTML olarak bilinen hipermetin (Hypertext) sistemini geliştirdiler ve 1993'te Marc Andreessen ve NCSA (National Center for Supercomputing Applications), World Wide Web için "Mozaik" adı verilen kullanıcı ara yüzü olan bir web tarayıcı geliştirmişlerdir.[23]

[22] "Adobe PostScript", erişim 04 Mayıs 2020, https://www.adobe.com/tr/products/postscript.html.

[23] "NCSA Mosaic™ National Center for Supercomputing Applications (NCSA) at the University of Illinois", erişim 04 Mayıs 2020, http://www.ncsa.illinois.edu/enabling/mosaic.

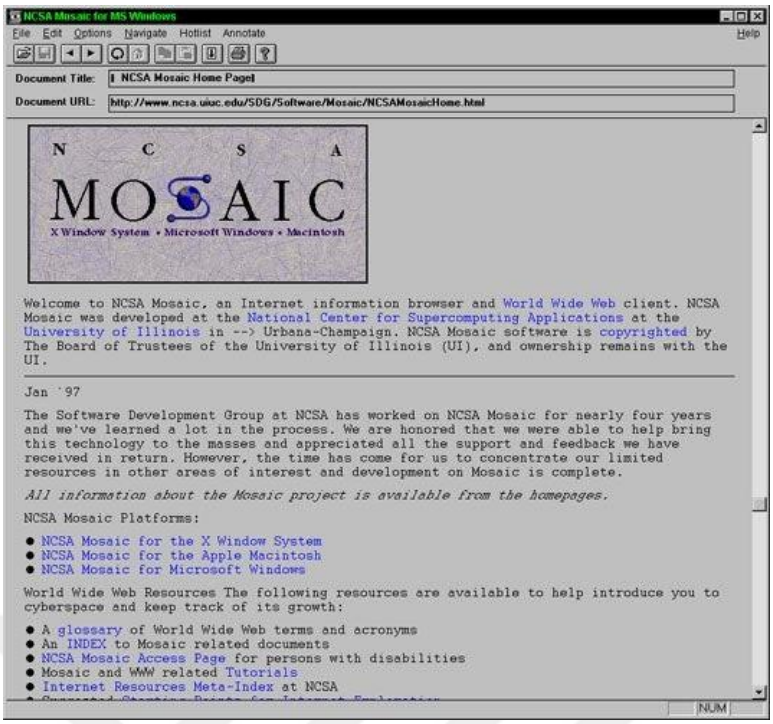

şekil 1.3. Mosaic 1.0

İnternetin 1993 yılında piyasaya sürülmesiyle, veriler artık ışık hızında dünyanın hemen hemen her yerine iletilebiliyor duruma gelmiştir. Elektronik yayıncılığın ilk denemelerinin temel aracı olan e-postalar internetle beraber dünya çapında veri dosyalarını ve grafikleri, ilk günlerde dosya boyutları 5 megabyte ile sınırlı olmak koşuluyla iletilmeye başlanmıştır.[24]

Elektronik olarak yayımlanan dosyaları aktarmanın diğer bir yaygın yöntemi, iki bilgisayarı TCP / IP protokolünü destekleyen bir internet ağı üzerinden bağlamak için kullanılan FTP'dir (dosya aktarım protokolü). Böylelikle büyük veriler bir bilgisayardan diğerine kolaylıkla gönderilebilmektedir. Şu anda gelinen teknoloji de "Geniş Bant" veya "Kablosuz" olarak adlandırılan fiber optik kablo ile saniyede birkaç gigabit hızla veri ve dosya aktarımı yapılabilmektedir.

Köprü Metni Aktarım Protokolü'nün (HTTP) ve World Wide Web'in geliştirilmesi ile çevrimiçi bilgi dağıtımı mümkün hale gelmiştir. İlk dijital metinler, metadata'lardan (üstveri) oluşan kataloglar, kaynakçalar ve dizinler gibi bibliyografik verilerden oluşmaktadır. Bu veriler kısa bir süre içerisinde çevrimiçi sunulan içeriğe dönüşmüştür. Dergi makaleleri, referans kitapları ve bibliyografik veri tabanları ilk kez

[24] Yaşar Tonta, "Elektronik Yayıncılık, Bilimsel İletişim ve Kütüphaneler", *Türk Kütüphaneciliği* 11, sayı 4 (1997): 306, http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1057.

İnternet üzerinden dağıtılmış ve bu kullanıcılar için çok büyük faydalar sağlamıştır. Artık araştırmacılar ve kullanıcılar kütüphanenin fiziksel alanına bağlı değil, ofislerinden ve evlerinden bağlantı bulabildikleri her yerde ve her zaman bilgiye erişebilmektedirler. 1990'ların sonunda, birkaç yeni şirket çevrimiçi ders kitapları ve akademik kitaplar sunmaya başlamıştır. Ebrary, Safari Tech Books Online, Pearson, Books24 × 7, ProQuest, Thomson, Gale ve NetLibrary (günümüzdeki adı EBSCO eBooks) hepsi elektronik kitap yayıncılığı sektörüne katılmıştır.[25]

2000'lerde teknolojinin gelişmesiyle Web 1.0' dan Web 2.0'a geçiş yaşanmıştır. Böylelikle statikten dinamiğe, zengin kullanıcı katılımına geçiş olmuştur. Kullanıcıların iletişim kurma ve bilgi arama ihtiyaçlarını gözeterek, kütüphanelerde Web 2.0 teknolojilerini hizmetlerine yansıtmaya başlamışlardır. Bilgi fiziksel olarak basılı bir materyalden değil, internet ortamında kullanıcı ve kütüphanecilerin katılımı ile etkileşimli bir şekilde çift yönlü geribildirimlerden de faydalanılarak hizmet verilmesi kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamıştır. Bunun sonucunda bilgi, toplumun imajını değiştirme kapasitesine sahip entelektüel bir kaynak olmuştur.

Dünyanın her yerinde devletler tarafından bilginin üretimi, işlenmesi ve yayılması için bilgi teknolojisi endüstrisine büyük yatırımlar yapılmaktadır. Dünyada internetin kullanılmaya başlamasından itibaren, bilgi formatları ve dağıtım sistemleri önemli ölçüde değişmiştir. İnternet, bilgi ve verileri ağ üzerinde herhangi bir yerde bulunan tüm potansiyel kullanıcılara hızlı bir şekilde erişilebilir hale getirmek için çok güçlü bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. İnternet dokümanları her zaman erişilebilirlik kalitesine sahip olduğu için güncel bilgiyi zaman ve mekân kısıtı olmaksızın, istenildiği anda erişilebilir kılmaktadır. Elektronik olarak hizmetlere erişmek, sunmak ve kullandırmak giderek daha popüler hale gelmekte ve yayıncılar yavaş yavaş basılıdan elektroniğe doğru fikir ve görüşlerini değiştirmektedirler.

Elektronik yayıncılığın, bilgisayarın ve internet teknolojisinin insan hayatına girişi ve dosya aktarımındaki ilerlemeler ile Johannes Gutenberg'in yaptığı tipo baskı makinesinden bu yana çok yol kat ettiği açıkça görülmektedir.[26]

[25] Hanrong Wang, "Instruction in American Academic Libraries", içinde *Academic Libraries in the US and China: Comparative Studies of Instruction, Government Documents, and Outreach* (Woodhead Publishing Limited, 2013), 32, https://doi.org/10.1016/B978-1-84334-691-3.50001-9.

[26] "From the Printing Press to the Electronic Press: History of Electronic Publishing", erişim 04 Mayıs 2020, http://grcp101finalprojecteugene.blogspot.com/p/history-of-electronic-publishing.html.

1.2. Elektronik Yayıncılığın Tanımı

ODLIS (Online Dictionary for Library and Information Science) sözlüğünde "elektronik yayıncılık", elektronik ortamda okunabilen veya algılanabilen, kamuya elektronik olarak dağıtılan çalışmalar bütünüdür. Bu çalışmaların bazıları doğuştan dijital bazıları ise basılı yayınların çevrimiçi versiyonlarıdır şeklinde tanımlanmıştır.[27] Oxford Dictionary'de "elektronik yayıncılık" bilgisayar ortamında çevrimiçi veya elektronik okuyucu cihazlar yardımıyla okunabilecek şekilde materyal yayınlama işi olarak ifade edilmiştir.[28]

F.W. Lancaster'a göre elektronik yayıncılığın tanımı şöyle açıklanmaktadır; "Elektronik yayıncılık, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisi kullanılarak makalelerin elektronik biçimde sunulduğu, düzenlendiği, basıldığı ve hatta kullanıcılara elektronik olarak dağıtıldığı bir yayın sürecidir. Belgenin bir bilgisayar ağı üzerinden dağıtım için bilgisayar tarafından okunabilir biçimde üretilmesi, dijital ürün ve hizmetlerde, insani anlamda tüketime yönelik elektronik ticaret olarak tanımlanmaktadır." Elektronik yayıncılık, bilgilerin elektronik formatlarda yayılması ve İnternet veya intranet gibi elektronik ağlarda veya harici bellekler gibi bağımsız formatlarda potansiyel kullanıcılara dağıtılmasıdır. [29]

Elektronik yayıncılık, sayısallaştırılmış biçimde yayınlanan basılı olmayan herhangi bir medya malzemesi olarak tanımlanmaktadır. Elektronik yayıncılıktaki medya; metin, sayısal grafik, durağan veya hareketli resimler, video, ses veya görüntü olarak bunların herhangi birinin veya hepsinin bir kombinasyonu olabilmektedir. Elektronik formattaki kaynaklar dünyanın herhangi bir yerine sunulabilir, istenildiği sayıda kopyalanabilir ve bağlantı köprüleri sayesinde kullanıcılar tarafından erişilebilmektedir. Kullanıcılar yazar, anahtar kelime, başlık, dergi, yıl vb. anahtar kelimelerle kolayca arama yapabilir ve sonuçları ekranda görebilmektedir.[30]

---

[27] Joan M. Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science", erişim 04 Mayıs 2020, https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_about.aspx.

[28] "Oxford Learners Dictionaries", erişim 06 Mayıs 2020, https://www.oxfordlearnersdictionaries.com /definition/english/electronic-publishing.

[29] F. W. Lancaster, *Libraries and Librarians in an Age of Electronics* (Washington, D.C.: Information Resources Press, 1982).

[30] Yasin Özarslan, Jale Balaban-Salı, ve Uğur Demiray, "TOJDE: Electronic Publishing and a Review of Ten Years' Experience in Turkey", *Turkish Online Journal of Distance Education* 13, sayı 3 (01 Eylül 2012): 316–46, https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojde/issue/16901/176192.

Elektronik yayıncılığın bileşenleri aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

Elektronik yayıncılık = Elektronik teknoloji + bilgisayar teknolojisi + iletişim teknolojisi + yayıncılık[31]

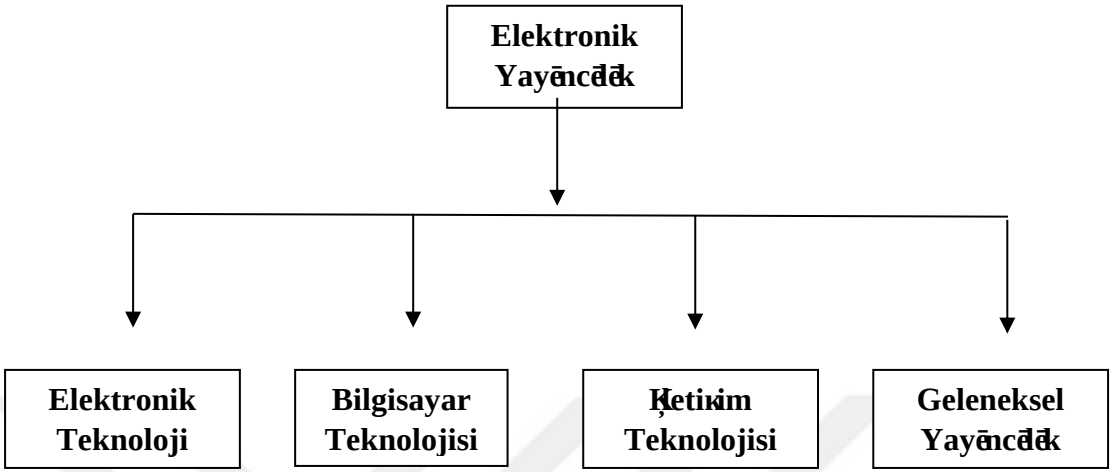

Şekil 1.4. Elektronik yayıncılığın bileşenleri

Dijital teknoloji kavramının hayatımıza girmesiyle, bilimin üretilmesi, depolanması, yayılması ve tüketilmesi biçimlerinde büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Bu teknolojik gelişmelerin modern yayıncılık modelleri üzerinde dönüştürücü bir etkisi bulunmaktadır. Elektronik yayıncılık, yayının elektronik biçimde yayınlaması için bilgisayar, elektronik ve iletişim teknolojilerinin bir araya gelmesidir. Yayının üretilmesinden başlanarak, gönderilmesi, düzeltilmesi, basılması ve kullanıcılara dağıtımıyla son bulması gibi tüm yayın süreci bilgisayar ve iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Aslında elektronik yayıncılık, insanoğlunun entelektüel çabasının hızlı, maliyetli ve en verimli şekilde yayınlanması, dağıtılması ve kullanılması için elektronik, bilgisayar, internet ve iletişim teknolojilerinin tüm olanaklarının kullanıldığı bir yayın sistemidir. Yüksek hızlı iletişim teknolojileri ve büyük dijital depolama olanaklarının bir sonucu olarak, elektronik yayıncılık akademik dünyada daha uygun ve popüler hale gelmiştir.

Elektronik yayıncılık (e-yayıncılık) bilgi, sanat ve yazılımın fiziksel medya veya bilgisayar ağları gibi herhangi bir biçimde toplanması, değiştirilmesi ve dağıtılması ile ilgilidir. Tanımı gereği, bir elektronik yayın (e-yayın), herhangi bir elektronik ortam

[31] M. M. Koganuramath, Suresh Jange, ve Mallikarjun Angadi, "Electronic Publishing: An Analytical Study", içinde *Vision of Future Library and Information Systems* (Viva Books (New Delhi, India), 1999), 2.

biçiminin yayınlanmasıdır.[32] Elektronik yayıncılık genel olarak üç kategoriye ayrılabilir: çevrimiçi elektronik yayın, çevrimdışı elektronik yayın ve Hibrit elektronik yayın.

- Çevrimiçi elektronik yayıncılık, içeriğin teslimi için İnternet, intranet ve extranet gibi bilgisayar ve iletişim ağlarını kullanır.
- Çevrimdışı elektronik yayınlama, içeriği dağıtmak için CD ROM, DVD, Hard disk, hafıza kartı gibi harici depolama ortamlarını kullanır.
- Hibrit elektronik yayınlar ise, çevrimiçi elektronik yayınlara bağlantılar içeren çevrimdışı elektronik yayınlardır.

E-yayıncılık, bazı dijital metin girişleriyle başlayan ve basılı veya elektronik bir yayın ile son kullanıcıya teslim edilen bir dizi adım olarak görülebilir.

1.3. Akademik Elektronik Yayıncılığın Aşamaları

Elektronik yayıncılık aşamaları, geleneksel basılı yayıncılık sürecine birçok açıdan benzemekle beraber, sekiz adımdan oluşan aşamaları bulunmaktadır. Bu aşamaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz. [33]

- **İçerik Oluşturma:** İçerik oluşturma, elektronik yayıncılığın ilk adımıdır. Araştırmacılar veya akademisyenler tarafından elektronik yayının içeriği çeşitli biçim ve formatlarda oluşturulabilir. Bunlar; metin, grafik, görüntü, video, ses olabilmektedir.
- **Çalışmanın Gönderilmesi:** Sayısal olarak oluşturulmuş çalışmayı e-posta yoluyla ekli dosya olarak yayıncıya gönderilebilir, harici bir depolama aygıtına kopyalanarak yayıncıya iletilebilir ya da yayıncının kullandığı bir yayınlama sistemi varsa yazar tarafından çalışmanın sisteme yüklenmesi yapılabilmektedir.
- **Hakem Değerlendirmesi:** Hakem değerlendirmesi, bilimsel yazımın kalitesini sağlamak için bir süreçtir. Basılı kaynaklara göre elektronik yayınlarda hakem değerlendirmesi daha kolay yapılmaktadır. Dijital olarak üretilen içerik saniyeler içinde hakemlere gönderilebilir ve gecikme olmadan editoryal süreci devam eder.
- **Düzenleme ve Mizanpaj:** İçerik dijital biçimde sunulduğundan, metin, sayfa tasarımı ve diğer editoryal çalışmaları düzenlemek daha kolay ve az zaman alır.

[32] "Electronic Publishing (E-publishing) - Library & Information Science Network", erişim 04 Mayıs 2020, http://www.lisbdnet.com/electronic-publishing/.

[33] Mohammed Musthafa K., "Electronic Publishing in Select Science and Technology Institutes in India: An Evaluative Study" (Aligarh Muslim University Department of Library and Information Science, Doctora Thesis, Aligarh, 2012), http://hdl.handle.net/10603/40585.

Elektronik yayıncılıkta yazım ve düzenleme yazarın kendisi tarafından yapılır, destek alınması gerektiğinde editörler tarafından yardım edilir.

- **Veri Tabanē Hazērlama:** Yayın için seçilen içerik veri tabanına dönüştürülecektir. Veri tabanının formatı, e-yayıncılık için kullanılan yazılıma bağlıdır. Bazı elektronik yayıncılık yazılımları içeriği otomatik olarak istenen dosya biçimine dönüştürebilmektedir.
- **Test Etme:** Bu aşamada içerik, dosya biçimi, dosya boyutu, uyumluluk ve erişilebilirlik test edilir. Yayıncı içerik uyumluluğuyla ilgilenir, çünkü kullanıcılar içeriği okumak için aynı cihazı ve yazılımı kullanamayabilir, örneğin metin e-kitap okuyucularının yanı sıra masaüstü bilgisayarlarda da okunabilir olmalıdır.
- **¦ retim ve pazarlama/ yayēncdlk:** Basılı yayıncılıkta olduğu gibi üretim ve dağıtım önemli bir aşamadır. Elektronik yayınlar hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak kategoriye ayrılırlar. Çevrimdışı yayın için harici dijital depolama ortamları kullanılır. Çevrimiçi yayıncılık çevrimdışı içerikten daha kolaydır, çünkü içeriği gereği sınırsız sayıda kullanıcının erişmesi ve elektronik ortamda dağıtılması daha az zaman alır.
- **Arkivleme:** Her içeriğin arşivini tutmak önemlidir, İçeriğin telif hakkı yayıncılarda olduğu için yayıncılar içerik arşivi tutmaktan sorumludurlar. Birçok e-yayın sadece çevrimiçi kullanım için mevcuttur, tamamen açık erişimli bir yayın değilse bunları kullanıcıların bilgisayarlarına indirmesine, arşivlemesine ve üzerinde değişiklik yapmasına izin verilmez ve bu bilgisayarlarda kalmasına izin verilmez. Bu durumda elektronik ortamda herhangi bir içerik kaybına karşı üretilen içeriklerin düzenli olarak yedeklerinin alınması ve malzemenin uluslararası standartlara göre tanımlanması ve sayısal koruma prensipleri gereği muhafaza edilmesi gereklidir. Bu süreç aşağıdaki şekille görselleştirilebilir.

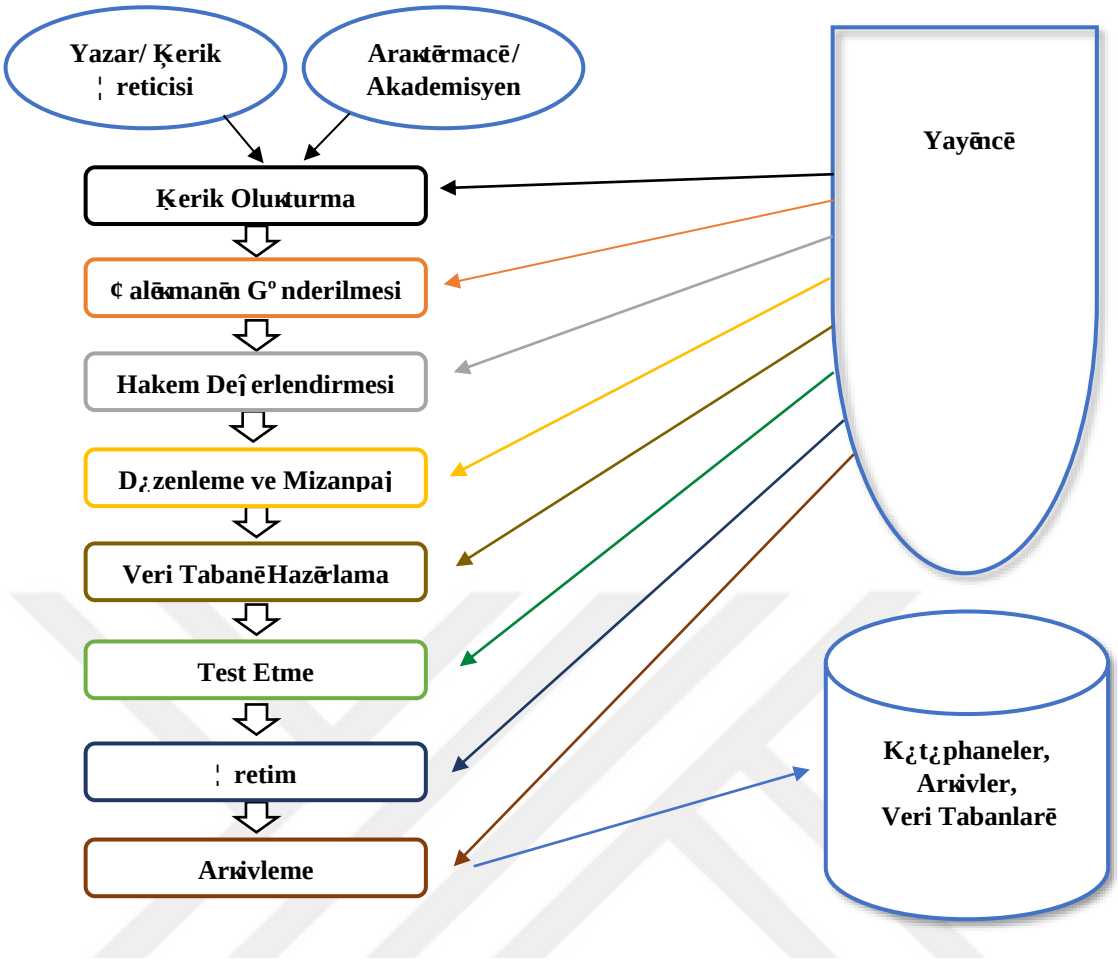

ķekil 1.5. E-yayēncēlēğēn aкamalarē

1.4. Elektronik Yayēncēlēğēn Avantajlarēve Dezavantajlarē

Bilgisayar ağları, İnternet ve World Wide Web'deki gelişmeler nedeniyle, elektronik yayıncılık kısa sürede gelişmiştir. Çevrimiçi yayıncılık, Tim Berners-Lee'nin World Wide Web'in keşfinden sonra 1991'de popüler bir yayıncılık hâline gelmiştir. Aslında elektronik yayıncılık, insanın entelektüel çabasının hızlı, uygun maliyetli ve en verimli yayınlanması ve dağıtılması için elektronik, bilgisayar, internet ve iletişim teknolojilerinin tüm olanaklarının kullanıldığı yayıncılık sistemidir. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yüksek dijital depolama olanaklarının bir sonucu olarak, çevrimiçi yayıncılık akademik topluluklar arasında hızla yaygınlaşmıştır. Çevrimiçi dergi sayısı gün geçtikçe artmaktadır ve basılı dergiler aynı anda çevrimiçi versiyonlarını da yayınlamaya başlamışlardır. Elsevier, Springer ve Emerald gibi ticari yayıncılar, bilimsel dergilerinin çevrimiçi elektronik versiyonlarını sunmaktadırlar. Elektronik yayıncılığın

bir etkisi olarak da ülkemizde birçok üniversitenin basılı olarak çıkardıkları yayınları çevrimiçi olarak da sunmaya başladıklarını belirtmek önemlidir.

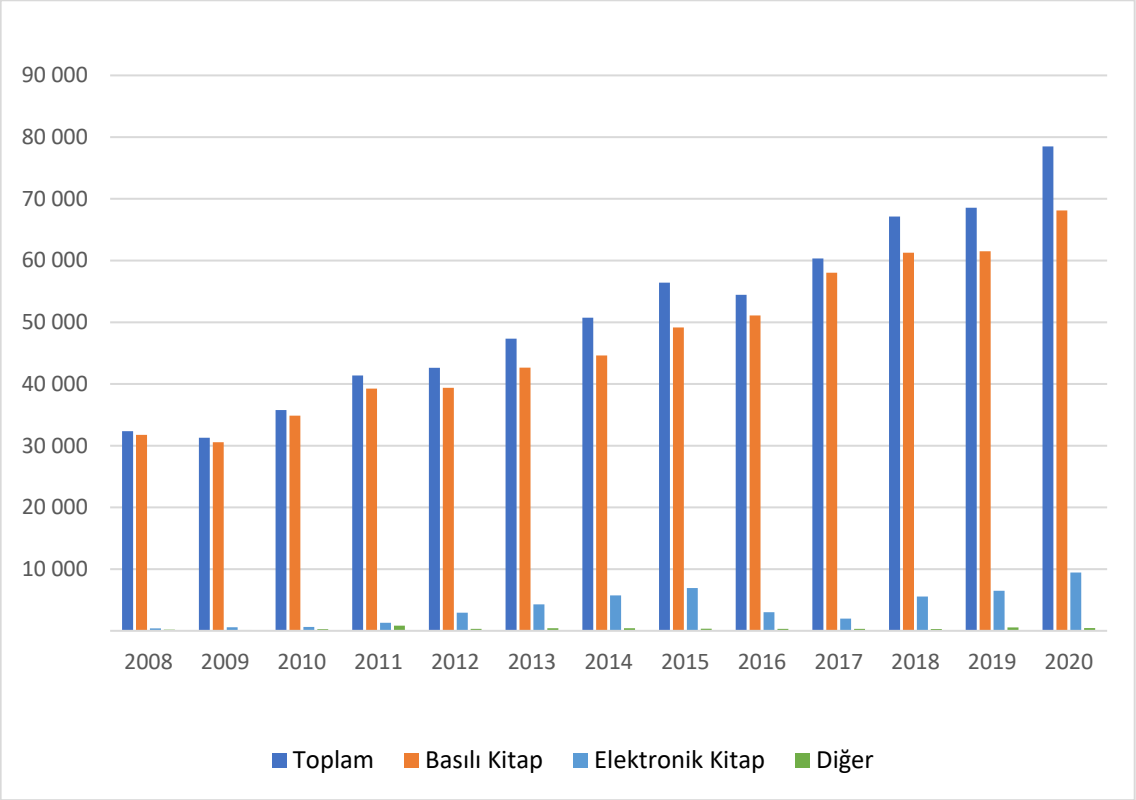

Grafik 1.1. Yayınlanan materyallerin türüne göre sayısı, 2008-2020[34]

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2008 yılında 32.339 adet materyal yayınlanırken 2020 yılında ise 78.500 adet materyal yayınlanmıştır. Elektronik yayın sayısı ise 2008 yılında DVD, VCD, CD ve web tabanlı olmak üzere 399 adet yayın üretilirken 20120 yılında ise 9.440 adet üretilerek geçmişe oranla elektronik yayınların artışı gözlemlenmiştir.[35]

Aşağıda elektronik yayınların kullanıcılar, kütüphaneciler ve yayıncılar açısından avantaj ve dezavantajları belirlenerek elektronik yayınların bir ekosistemi oluşturulmaya çalışılmıştır.

[34] "Uluslararası Standart Kitap Numarası (ISBN) İstatistikleri, 2020", Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 33623, 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya-ve-Uluslararasi-Standart-Kitap-Numarasi-Istatistikleri-2020-37204.

[35] A.g.e.

1.4.1. Kullanıcılar

Kullanıcılar bakımından elektronik kaynaklarının avantaj ve dezavantajları şöyle ifade edebilir:

Avantajları

- Elektronik kaynakların basılı kaynaklara oranla daha güncel içerik barındırıyor olması,
- Zaman ve mekândan bağımsız olarak internet olan her yerden erişim bulunması,
- Elektronik kaynakların içeriğinde ses, video, resim vb. gibi görsel ve işitsel materyalin bulunması,
- İnternet ortamında tüm dünyaya hizmet verildiğinden dolayı basılı kaynaklara göre daha hızlı ve yaygın kullanımın olması,
- Boolean işleçleri (And/Ve, Or/Veya ve Not/Değil) gibi arama imkanlarının geniş olması. Böylelikle araştırmaların genişletebilir, daraltabilir veya istenilen anahtar kelimeleri yazarak araştırma sonuçlarının dışında tutabilme imkanının olması,
- Atıfta bulunulan diğer faydalı kaynaklara hiper bağlantı ile erişim sağlaması,
- Kullanıcıların veri tabanlarında profil oluşturup kişisel arayüz sayfalarına erişebilmesi ve böylelikle hem gerçek zamanlı hem de periyodik güncellemelerle içerikteki gelişmelerden haberdar olunması kullanıcıların avantajları arasındadır.

Dezavantajları

- Elektronik yayınlarda telif haklarından dolayı açık erişimli olmayan yayınlarda içeriğin tamamı yerine bir kısmına erişimin olması,
- Elektronik yayıncılığın, hem üreticiler/yayıncılar hem de kullanıcılar açısından nispeten ileri teknoloji gerektirmesi ve bu teknolojiyi kullanmanın gelir düzeyi düşük vatandaşlar için pahalı olması,
- Elektronik kaynak ücretlerine farklı formatlarda farklı fiyat politikaları uygulanması,[36]
- Herhangi bir cihaz üzerinden dijital ekranda okuma yapmanın zor olması,
- İnternet, teknolojik yazılım veya donanım gibi teknik altyapı gereksiniminin ihtiyaç duyulması,

[36] Ayşe Üstün, *Bilgi Merkezleri: Üniversite ve Bilimin Anahtarı*, 2017, 137.

- Kullanıcıların teknolojiye adaptasyon problemleri ve hala birçok insan için teknolojinin kullanıcı dostu olmayışı da dezavantaj olarak nitelendirilebilmektedir.

1.4.2. K¿t¿phaneciler

Kütüphaneciler açısından elektronik kaynakların avantaj ve dezavantajları şöyle ifade edebilir:

Avantajlarē

- Kütüphane raflarında fiziksel olarak yer kaplamıyor olması,
- Elektronik kaynaklardaki bütün işlemleri sipariş vermeden başlayarak, kayıt bilgisinin katalog kaydı, ciltleme, raf ve depo işlemleri gibi teknik hizmetlerle ilgili iş süreçlerinin azalması,[37]
- Fatura işlemlerinin elektronik platform üzerinden yapılması,
- İade ve gecikme gibi sorunların bulunmaması,
- Envanter kontrolü, kayıp ya da hasarlı kaynakların söz konusu olmaması,
- Otomasyon veya web tabanlı sistemlere uyum probleminin olmaması,
- Yalnızca bibliyografik künyeden ya da üst veriden değil tam metin içerisinden de tarama yapılabilir hale gelinmiş olması kullanıcı hizmetlerine kolaylık sağlaması,[38]
- Kullanım istatistiklerinin kolay biçimde alınması.

Dezavantajlarē

- Teknolojik açıdan yazılım ve donanım ile birlikte kullanılabilmesi,
- Terminoloji bilgisinin gerekmesi,
- Yeni işlem ve tekniklerle ilgili gelişmelerden haberdar olunması gerekliliği dezavantaj sayılmaktadır.

[37] A.g.e.
[38] Atılgan ve Yalçın, "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi", 774.

1.4.3. Yayıncılar

Yayıncılar bakımından elektronik kaynaklarının avantaj ve dezavantajları şöyle ifade edebilir:

Avantajları

- Elektronik yayınlar çok hızlı bir şekilde üretilebilir ve yayılabilir özelliğine sahiptirler. Bir metin sayfası HTML etiketleriyle kodlandıktan sonra hemen yayınlanabilmesi,
- Düzeltme gerekiyorsa, bir elektronik yayının anlık olarak güncellenebilir veya düzeltilebilmesi,
- Elektronik yayınlar, farklı ülkeler için ayrı hak ve müzakerelere ihtiyaç duyulmaksızın, dağıtım veya yeniden bastırma maliyetleri olmaksızın dünya çapında yayılabilmesi,
- Yayıncının, perakende kitap satışıyla ilgili masraflara maruz kalmaması, yani aracı maliyetin olmaması,
- Yayıncının, bir elektronik yayının alıcısı veya kullanıcısı ile etkili elektronik etkileşim yoluyla, değerli pazar araştırma verilerini çok ucuza toplayabilir olması,
- Elektronik yayıncılığın kâğıt için ağaçların kesilmesini gerektirmediği için çevre dostu olması avantajlar arasındadır.

Dezavantajları

- Elektronik yayıncılığın ulaştığı teknoloji ile basılı kaynaklara göre üretim ve dağıtım maliyetleri düşmüştür. Bununla birlikte abonelik ve satın fiyatlarının da düşmesi beklenilmiştir lakin günümüzde basılıya göre elektronik yayınlar daha pahalı seyretmektedir,[39]
- Elektronik yayınları koruma ve arşivlemenin zor olması ve bununla birlikte yalnızca içeriğin değil içeriğe ulaşmak için kullanılan teknolojinin de korunması gereklidir,[40]
- Tüm kullanıcıların elektronik versiyonlara aşina olmadığı düşünülerek, elektronik yayınların kullanımını arttırmak amacıyla kullanıcılara sürekli eğitim planlanması yayıncı veya veri tabanı firmaları açısından dezavantaj olarak belirtilebilir.

[39] Yaşar Tonta, "Elektronik Yayıncılıkta Son Gelişmeler", *Bilgi Dünyası* 1, sayı 1 (2000): 91, http://eprints.rclis.org/9451/1/Elektronik_Yayıncılıkta_Son_Gelişmeler.pdf.

[40] A.g.e., 95.

1.5. Elektronik Yayın Türleri

Yıllarca kütüphane kullanıcıları ihtiyaçları olan bilgiyi edinmekte yalnızca basılı ortamdan faydalanmışlardır. Bugün ise internet ağları ve teknolojinin yaygın hale gelmesi ve elektronik bilgi kaynaklarının kütüphane dermelerine katılması ile beraber, basılı ortamın yanında elektronik ortamda bulunan bilgilerin de kullanılması söz konusu olmuştur. Zamanla e-dergi, e-kitap, e-ansiklopedi, e-sözlük, e-tez gibi bilgi kaynağı çeşitleri kütüphane koleksiyonlarındaki yerlerini almaya başlamıştır.[41] Kütüphane dermelerinde bulunan elektronik kaynak türleri ve temel nitelikleri aşağıda başlıklar şeklinde ifade edilmiştir.

1.5.1. E-Kitaplar

ODLIS sözlüğünde "elektronik kitap", kişisel bilgisayarlarda veya bir e-kitap okuyucuda okunmak üzere tasarlanmış geleneksel basılı kitabın dijital versiyonudur. Dijital kitap, elektronik kitap, e-kitap ve çevrimiçi kitapla eşanlamlıdır. İlk hiper metin roman olan Afternoon, A Story 1987'de Amerikalı yazar Michael Joyce tarafından yazılmış bir elektronik edebiyat eseridir. İlk elektronik kitabın 1987'de basılmış olmasına rağmen elektronik kitaplar, Stephen King'in romanı Riding the Bullet'in Mart 2000'de çevrimiçi olarak yayınlanmasına kadar halkın ilgisini çekmemiştir. Stephen King'in romanı 24 saat içinde 400.000 bilgisayar kullanıcısı tarafından indirilmiştir.[42] 1998 yılında ise ilk e-kitap okuyucusu olan Rocket, Nuvomedia firması tarafından piyasaya sürülmüştür.[43]

Birçok kütüphane, çevrimiçi katalog aracılığıyla elektronik kitaplara erişim sunmaktadırlar. Bunun için evrensel olarak kabul edilmiş bir dosya uzantısı ve basit bir görüntüleme sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Birçok farklı standartlarda e-kitap dosya formatları olmasına karşın bugünde kabul gören belli başlı e-kitap formatları mevcuttur. Bunlardan bazıları; EPUB, PDF, MOBI ve AZW formatlarıdır.

EPUB formatı, tam adıyla Electronic Publication olan format mobil veya masaüstü bilgisayarlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş bir dosya biçimidir. IDPF

[41] Umut Al ve Pınar Al, "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Seçimi", *Bilgi Dünyası* 4, sayı 1 (2003): 1.
[42] Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science".
[43] Ümit Konya, "Elektronik Kitaplar", içinde *Aysel Yonta Armağanı* (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları, 2004).

(International Digital Publishing Forum) tarafından geliştirilmekte ve kullanıcı hizmeti verilmektedir.

PDF formatı, (Portable Document Format) Adobe şirketinin ürettiği ve Adobe Reader, Adobe Acrobat gibi Adobe ürünlerinin yardımıyla platformalar arası taşınabilir, yazdırılabilir belgeler oluşturmak veya bu belgeler üzerinde okuma veya düzeltme yapmak amacıyla üretilmiş sayısal bir dosya formatıdır. MOBI formatı, ilk olarak Fransız şirketi olan MOBIpocket tarafından geliştirilmiş bir e-kitap dosya biçimidir. 2005 yılında Amazon şirketi tarafından satın alınmış ve Amazon platformunda e-kitap okuyucu olarak kullanılmıştır.[44] 2012 yılının başında Amazon firması MOBI formatına yazılım ve kullanıcı desteğini bıraktığını açıklamıştır. MOBI formatı yerine DRM destekli AZW formatını kullanmaya başlamıştır. Amazon şirketinin Kindle platformu için uygun olan AZW formatı MOBI formatından farkı içerik korsanlığını önlemek için DRM destekli olmasıdır.

Elektronik kitaplara İnternet üzerinden belirli donanımlarla erişilmektedir. Bu bağlamda yaygın şekilde Kişisel Bilgisayar (PC), Diz üstü Bilgisayar (Laptop), El Bilgisayarları / Kişisel Dijital Yardımcılar ve Elektronik Kitap Okuyucusu ve markalaşmış Kindle, Kobo, ibook vb. yazılım ve cihazlar üzerinden kullanılmaktadır. Bu açıdan e-kitaplar çağımızda gerek e-kitap satıcılarının gerekse kütüphane dermelerinin en ilgi çekici parçaları arasında bulunmaktadır. Kütüphaneler, ilk etapta var olan elektronik kitapların piyasadaki cihazlarla uyumunda ortaya çıkan zorluklar dolayısıyla popüler elektronik kitaplara üyelik noktasında tedbirli davranmışlarsa da teknolojik alandaki gelişmeler kısa zamanda söz konusu güçlükleri ortadan kaldırmıştır.[45] Böylece elektronik kitaplar kütüphane koleksiyonları için önemli birer bilgi materyali hâline gelmiştir. Günümüzde elektronik kitaplar kütüphanelerin yayınevleri ile yaptıkları sözleşme ve anlaşmalar ile kullanıcılara ulaştırılmaktadır.

Elektronik kitaplar çağımızda hemen hemen bütün kütüphane çeşitlerinin dermeleri için öncelikli ilgi alanıdır. Kullanıcıların seçimleri paralelinde önem düzeyini her geçen gün zenginleştireceği göz önünde bulundurularak, kütüphanelerin dermelerindeki elektronik kitap adetlerini çoğaltması önemlidir. E-dergilerde olduğu üzere ücrete ilişkin ilave sorumluluk yaratacak olmasının yanı sıra, elektronik kitaplardan

[44] Brendan Ryan, *Optimizing Academic Library Services in the Digital Milieu* (Chandos Publishing, 2013), https://doi.org/10.1533/9781780633985.

[45] Damla Yılmaz, "E-kitap Sağlama Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi: Hacettepe Üniversitesi Örneği" (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019), 5.

faydalanmanın kaynak sahipleri, kütüphaneler ve kullananlar adına basılı kaynaklardan ayrı olarak uygulama ve sorumluluk yükleyeceği unutulmamalıdır. Elektronik kitapların derme kapsamına alınmasında tercih sürecinden sağlama ve kullanım esaslarına dek bütün konuların detaylıca düşünülerek derme geliştirme politikasına aktarılması ve lisans sözleşmelerinin bu politikaya paralel şekilde yapılması gerekmektedir. [46]

1.5.2. E-Dergiler

ODLIS sözlüğünde "elektronik dergi", web, e-posta veya diğer İnternet erişim araçları aracılığıyla kullanıma sunulan basılı bir derginin dijital sürümü veya basılı karşılığı olmayan dergi benzeri bir elektronik yayın olarak tanımlanmaktadır.[47]

Bazı Web tabanlı elektronik dergiler, basılı formatta grafik olarak modellenmiştir. Basılı dergi aboneliklerinin artan maliyeti, birçok akademik kütüphaneyi elektronik alternatifleri keşfetmeye yöneltmiştir. Böylelikle elektronik dergilerin dizinlerine çevrimiçi olarak erişilmiştir.

Kullanıcılar adına vazgeçilmez kaynaklar olması dolayısıyla, özellikle araştırma ve üniversite kütüphaneleri, kütüphane bütçelerinin büyük bir kısmını bilimsel içerikli akademik dergi aboneliklerine ya da satın almalarına harcamaktadırlar. Koleksiyonda bulundurma mecburiyeti olan basılı dergilerin sahip olmadan uzaktan ulaşılabilir elektronik dergilere dönüşümü ile beraber yayıncıların akademik dergilerle alakalı pazarlama yöntemleri de büyük değişikliklere uğramıştır. Basılı süreli yayın abonelikleri, kullanıcı olan son kişinin ulaşması ve kullanımı bakımından oldukça faydalı olan binlerce elektronik dergi bir arada toplanarak, sahip olmaya gerek duyulmaksızın üyelik sağlanabilen paket dergilere dönüşmüştür. Böylelikle bir taraftan kütüphanenin kullanıcısına sağladığı dergi adedi artmış, öte taraftan da bu dergilerden faydalanmanın önündeki mekân ve zaman engeli ortadan kalkmıştır.[48] Elektronik ortamdaki bu kütüphane abonelikler kütüphanelerin elektronik dergilere özellikle güncel sayılarından geçmişe yıllara dönük erişimi kapsamakta ve bilimsel elektronik makale içeriklerine erişmeyi sağlamaktadır. Elektronik kaynağa ve içeriğine erişim için kütüphanede fiziksel

[46] Hasan Diriarın, "İstanbul'daki Araştırma Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İslam Araştırmaları Merkezi Örneği" (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013), 39.

[47] Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science".

[48] Atılgan ve Yalçın, "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi", 772.

olarak bulunmaya gerek yoktur. İnternetin bulunduğu her koşulda mekândan ve zamandan bağımsız olarak erişim sağlanabilir.

1.5.3. E-Danışma Kaynakları

E-Danışma kaynaklarının niteliği, referans kaynakları olarak kütüphanelerde mevcut olan atlas, el kitabı, sözlük, ansiklopedi gibi basılı danışma kaynakların elektronik platformlarda sunulmasıdır. Bu metotla, araştırmalar çerçevesinde taramaların genişletilmesi sağlanmaktadır. Mekân ve zaman kısıtlaması olmaksızın referans kaynaklarına erişim olanağı sağlanmakta ve ayrıca, verilen çapraz linklerle danışma kaynağı olarak sunulan makalelere tam metin içeriğe erişim fırsatı sunulmaktadır. E-referans kaynakları türleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Almanaklar,
- Ansiklopediler,
- Atlas ve haritalar,
- Bibliyografyalar,
- Biyografiler,
- Dizinler,
- El kitapları,
- İstatistikler,
- Özler,
- Patentler,
- Rehberler,
- Standartlar,
- Yıllıklar,
- Sözlükler.[49]

1.5.4. E-Tezler

ODLIS sözlüğünde "elektronik tez", yüksek lisans tezleri ve doktora tezleri basılı kopya olarak gönderilen ve daha sonra genellikle taranarak makine tarafından okunabilir

[49] Hatice Yenikurtuluş, "Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Örneği" (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007), 25.

biçime dönüştürülenlerin aksine, kâğıt ortamda baskı yerine dijital biçimde sunulan tezlerdir.[50]

Ülkemizde tezler elektronik ortamda üretilmektedir. Bilimselliği onaylanıp tamamlanan tezler elektronik yayın biçimi olarak PDF biçimine dönüştürülüp elektronik formatını (bazı kurumlar hala kompakt disk (CD) ortamında istemektedir) basılı formatıyla beraber enstitülere veya bağlı bulunan kuruma teslim edilmektedir. Lisansüstü tezler enstitü veya fakülteler tarafından onaylandıktan sonra Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'ne gönderilmektedir.

Ulusal Tez Merkezi tarafından kontrol edilen tezler kataloglama kurallarına uygun bir biçimde konu başlıkları verilerek tam metin içerik olarak Ulusal Tez Merkezi sisteminde erişime sunulmaktadır. 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 40'ıncı maddesine göre hazırlanan yönergede[51] lisansüstü tezlerin erişime kapalı tutulmasına ilişkin kısıtlar getirilmiştir. Bu yönergeyle beraber lisansüstü tezle ilgi patent başvurusu yapılması durumunda bağlı bulunan enstitü veya kurumun onayıyla beraber tezler iki yıl süreyle erişimi kısıtlanabilir. Ulusal güvenliği ve çıkarları ilgilendiren lisansüstü tezlerde enstitü veya bağlı bulunan kurum tarafından gizlilik kararı verilebilir. Verilen gizlilik kararı Yükseköğretim Kuruluna bildirilir ve gizlilik kararının kalkması hâline Ulusal Tez Merkezi sistemine yüklenir ve erişime açılır. Üniversite kütüphaneleri de kurumsal akademik arşiv sistemlerine üniversitelerinin görünürlüğünü arttırmak amacıyla kurumlarında üretilen tezleri kataloglama kurallarına uygun ve erişim kısıtlaması olup olmadığı gözetilerek sistemlerine kayıt etmektedirler.

YÖK Tez Merkezi'nin yanı sıra ticari ürünler de bulunmaktadır. Günümüzde en çok ticari olarak kullanılan e-tez veri tabanlarına ProQuest Dissertations & Theses Global ve EBSCO Open Dissertations örnek verilebilir. Ayrıca üniversite kütüphaneleri de kendi bünyelerinde üniversite adına üretilen tezleri de barındırmaktadırlar. Bunlar tek bir arama motoru üzerinden içeriğinde bulunan tezlerin başlık, öz/özet, anahtar kelimeler, literatür ve kaynakça içeriklerinden arama ve tarama yapabilmesine olanak tanımaktadırlar.

[50] Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science".

[51] "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması , Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge", erişim 29 Mayıs 2020, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezTeslimKilavuz.jsp.

1.5.5. Elektronik Veri Tabanlarē

ODLIS sözlüğünde “elektronik veri tabanı”, belirli bir konu veya alanla ilgili dijitalleştirilmiş bilgidir. (bibliyografik kayıtlar, özetler, tam metin dokümanlar, dizin verileri, görüntüler, istatistikler, vb.). Veri tabanları kolaylık ve hız için tasarlanmış birden fazla bilgiye erişim biçimi olan büyük verilerden oluşan, düzenli olarak güncellenen, işlenebilir bir duruma getirilmiş bilgi ortamlarıdır.[52]

Basılı formda yayınlanan dergilerde yer alan makalelerin ilk olarak bibliyografik verilerinin, ardından da tam metinleri, 1980’lerde metin biçim formatı olarak bilinen ASCII biçiminde hazırlanmaya başlanmış ve CD-ROM’lar sayesinde kullanıma sunulmuştur. 1990’larda CD-ROM’ların yanı sıra internet ortamındaki ilerlemeler veri tabanlarını internet üzerinden erişilebilir duruma getirmiştir. Veri tabanı içerikleri, gelişen bilgi teknolojileri ile beraber “PDF”, “EPUB”, “HTML”, “EXCEL”, “XML”, “JPEG”, “PNG”, “TIFF” vb. formlarda veri tabanlarında yer edinmeye başlamıştır. Bu gelişmeler veri tabanı içeriklerine erişme olanağını kolay hale getirmektedir.

Elektronik veri tabanı, araştırılabilir bir elektronik kaynak koleksiyonudur. Kütüphaneler, aranabilir bir çevrimiçi kaynağı tanımlamak için 'veri tabanı' terimini kullanmaktadırlar. Genellikle kütüphaneler, veri tabanları içeriğinde bulunan ve telif hakkıyla korunan lisanslı verilere, erişim için ödeme yapmaktadırlar. Kütüphane tarafından sağlanan veri tabanlarını kullanmak, araştırmacıların güvenilir kaynaklardan bilgiyi bulmasına yardımcı olmaktadır. Bir veri tabanı tek bir konu içeriği olabileceği gibi, birkaç konuyu da kapsayabilmektedir. Bazı yayıncılar, yayınlanan tüm içeriklerini tek bir web sitesinden aranmasına izin veren veri tabanı arayüzleri de sağlamaktadır.

Günümüzde en sık karşılaşılan veri tabanı türleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir.

- E-dergiler
- E-kitaplar
- E-gazete
- E-tez
- E-referans veri tabanları
- Özet ve indeks
- Tam metin veri tabanları

[52] Reitz, “Online Dictionary for Library and Information Science”.

- Atıf veri tabanları
- E-görüntüler ve multimedya içeriği barındıran veri tabanları
- Videolar dahil görsel-işitsel içerikler barındıran veri tabanları
- Eğitim ve öğrenme platformları
- İstatistik veri tabanları

II. BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİMİ

Elektronik yayıncılığın gelişimi ile birlikte üniversitelerin elektronik kaynak taleplerinde ciddi bir artış meydana geldiği görülmektedir.[53] Buna paralel olarak sahip olunan kaynakları etkin bir şekilde ölçümlemek için elektronik kaynak yönetim sistemleri de gelişmiştir.[54] Kütüphanelerde elektronik kaynak yönetim süreçlerinin gelişmesi kütüphanelerin teknik hizmetleri açısından ele alındığında koleksiyon geliştirme ve sağlama süreçlerini en fazla etkileyen unsurlardan biri olmakla beraber[55] elektronik kaynak yönetimi kütüphanelerin kaynak yönetim sistemlerini doğrudan etkilemektedir.[56] Üniversite kütüphaneleri, bilgi taşıyıcıları vasıtası ile bilgiye ihtiyacı olan kullanıcılar ve elektronik kaynaklar arasındaki bağı, bilgiye ulaşım kaynakları ve hizmetleri ile bilgiye erişim ihtiyacının neticesinde gelişen topluma hizmet eden kuruluşlardır. Kütüphanelerin sorumluluklarını gerçekleştirmesindeki en önemli misyon, kullanıcılarına sağladıkları bilgi kaynaklarıdır. Tarihsel süreç bağlamında popüler kütüphaneleri diğer kütüphanelerden farklı kılan unsur da sahip olduğu bilgi kaynaklarıdır. Dolayısıyla doğru bilgi kaynağının tercih edilmesi, sağlanması ve düzenlenmesi kütüphaneler tarafından en çok emek sarf edilen ve zaman harcanılan konular arasındadır. Elektronik kaynakların ele alınmasında ve gelişiminin izlenmesinde "kaynak yönetimi", "koleksiyon yönetimi", "derme yönetimi", "derme geliştirme", ve "envanter yönetimi" gibi kavramlarla genelleştirilen bu çalışmaların temelinde, kütüphanelerin sağladığı bilgi kaynaklarından etkili faydalandırma için sürecin tasarlanması ve yönetilmesi fikri vardır.[57]

Kütüphaneler günümüzdeki hızlı teknolojik gelişimle birlikte kullanıcıların ihtiyaçlarının ve beklentilerinin değişmesi sonucunda ortaya çıkan değişim ve devamlı olarak artan talep ortamında, yönetim ve planlama yapma konusunda daha stratejik

[53] Daniel A Rupp ve Michaela Selbach, "Electronic Resource Management System Vernetzung von Lizenzinformationen", 2014, 10.

[54] Mark Ellingsen, "Electronic Resource Management Systems", *LIBER Quarterly* 14, sayı 3–4 (2004): 313, https://doi.org/10.18352/lq.7782.

[55] Tamar Sadeh ve Mark Ellingsen, "Electronic Resource Management Systems: The Need and the Realization", *New Library World* 106 (2005): 208, https://doi.org/10.1108/03074800510595823.

[56] Anne C. Elguindi ve Kari Schmidt, *Electronic Resource Management: Practical Perspectives in a New Technical Services Model* (Chandos Publishing, 2012), 17.

[57] Polat, "Elektronik Kaynak Yönetimi", 228.

kararlar alarak kütüphanenin basılı ve elektronik kaynaklarını en verimli şekilde yönetmeye çalışmaktadırlar.[58]

Üniversite kütüphaneleri, üniversitenin hedef ve fonksiyonlarıyla beraber üniversitede gerçekleştirilen araştırma, öğretim, akademik faaliyetlere katkı sağlayan, devamlılık gerektiren yeni bilgi kaynaklarıyla gelişme gösteren ve bilim dünyasının akademik çıktılarının kullanılmasını sağlayan kurumlardır. Bunun yanı sıra üniversite kütüphaneleri, ders programlarının kapsamının hazırlanmasında, araştırmacı ve öğrencilerin elektronik ortamda ve basılı olarak mevcut olan bilgi kaynaklarının etkili şekilde arama, erişim, kullanım ve değerlendirme süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede, üniversite kütüphanelerinin hedef ve amaçlarına ulaşabilmesi adına koleksiyon, personel, bütçe, bina ve teknoloji gibi temel faktörlere yeterli seviyede sağlanması da gerekmektedir.[59]

Türkiye'deki üniversitelerin sayısı 1950'lerde üç iken, 1960'larda yedi üniversiteye ulaşmıştır. Aradan geçen 13 yılın ardından 1973 yılında Türkiye'de 12 adet üniversite mevcutken, bu sayı 1978'de 19 üniversiteye çıkmıştır. 1981'de kabul gören 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile gerçekleştirilen yeni düzenlemeler ve 1982'de yeni açılan üniversitelerle, Türkiye'deki üniversite sayısı 27'ye yükselmiştir. TBMM kararı ile açılan vakıf veya kamu üniversiteleri sayısı her geçen gün artış göstermektedir.[60]

2022 yılı itibariyle ülkemizde mevcut üniversite sayısı 129'u devlet, 75'i vakıf ve 4 adet vakıf meslek yüksekokulu olacak şekilde 208 üniversiteye çıkmıştır.[61] Bugün ülkemizde devlet ve vakıf olacak şekilde iki ayrı üniversite yapısı mevcuttur. Devlet üniversiteleri çalışan personelden bütçeye varıncaya dek tüm ihtiyaçlarının devlet bütçesinden karşılandığı kurumlardır. Vakıf üniversiteleri ise bir eğitim kurumu olmalarının yanında aynı zamanda birer ticari yapılardır. Vakıf üniversitelerinde genel olarak kütüphaneler, üniversitelerin reklamında faydalanmak için etkili bir araç olmaktadır. Bu açıdan vakıf üniversitelerinde kütüphaneler hem mimari ve donanım hem

[58] Berat Bir Bayraktar ve Asiye Kakırman Yıldız, "Kurumsal Bilginin Stratejik Planlama Sürecinde Kullanılması: Bir İlçe Belediyesi Örneği", *Bilgi Dünyası* 8, sayı 2 (2007): 280–96, https://doi.org/https://doi.org/10.15612/BD.2007.342.

[59] Sami Çukadar vd., "Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum ve Gelecek", içinde *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) Bildiriler Kitabı*, 2011, 2426.

[60] Doğan Atılgan, "Türkiye 'de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi", *Türk Kütüphaneciliği* 22, sayı 4 (2008): 457.

[61] "Yükseköğrenim Bilgi Yönetim Sistemi", erişim 12 Mayıs 2022, https://istatistik.yok.gov.tr/.

de teknolojik hizmetler açısından, bununla birlikte çalışan, bütçe ve derme bakımından devlet üniversitelerinin çok ötesinde yer almaktadır.[62]

Tablo 2.1. Devlet ¿niversiteleri ve KDDB yayēn alēn b¿t-eleri

#	¦ niversite Adē	2022 Yēlē ¦ niversite B¿t-esi	KDDB Yayēn Alēn B¿t-esi	Oranē %
1	BOÎ AZĶÇĶ¦ Ķ¦ NĶVERSĶTESĶ	482.125.000	9.000.000	1,87
2	KASTAMONU ¦ NĶVERSĶTESĶ	288.353.000	5.000.000	1,73
3	ABDULLAH G¦ L ¦ NĶVERSĶTESĶ	111.487.000	1.750.000	1,57
4	Ķ ZMĶR Y¦ KSEK TEKNOLOJĶENSTĶT¦ S¦	228.305.000	3.400.000	1,49
5	GAZĶANTEP Ķ SLAM BĶLĶM VE TEKNOLOJĶ ¦ NĶVERSĶTESĶ	47.149.000	700.000	1,48
6	Ķ STANBUL TEKNĶK ¦ NĶVERSĶTESĶ	889.780.000	12.000.000	1,35
7	GEBZE TEKNĶK ¦ NĶVERSĶTESĶ	229.318.000	3.000.000	1,31
8	KONYA TEKNĶK ¦ NĶVERSĶTESĶ	146.490.000	1.750.000	1,19
9	SĶVAS BĶLĶM VE TEKNOLOJĶ ¦ NĶVERSĶTESĶ	63.269.000	750.000	1,19
10	YILDIZ TEKNĶK ¦ NĶVERSĶTESĶ	616.248.000	7.000.000	1,14
é	é	é	é	é
118	ERZURUM TEKNĶK ¦ NĶVERSĶTESĶ	116.043.000	200.000	0,17
119	ATAT¦ RK ¦ NĶVERSĶTESĶ	1.176.843.000	2.000.000	0,17
120	ADIYAMAN ¦ NĶVERSĶTESĶ	304.969.000	500.000	0,16
121	BATMAN ¦ NĶVERSĶTESĶ	185.646.000	300.000	0,16
122	DĶCLE ¦ NĶVERSĶTESĶ	754.954.000	1.200.000	0,16
123	FIRAT ¦ NĶVERSĶTESĶ	862.674.000	1.250.000	0,14
124	ARDAHAN ¦ NĶVERSĶTESĶ	143.650.000	200.000	0,14
125	PAMUKKALE ¦ NĶVERSĶTESĶ	753.687.000	1.000.000	0,13
126	SĶĶRT ¦ NĶVERSĶTESĶ	241.411.000	300.000	0,12
127	NECMETTĶN ERBAKAN ¦ NĶVERSĶTESĶ	732.270.000	750.000	0,10
	GENEL TOPLAM	57.542.528.000	269.665.000	0,47

2022 yılı Resmi Gazete'de yayınlanan üniversitelerin KDDB yayın alım bütçeleri toplamı 269.665.000 TL olup, üniversitelere verilen toplam bütçe ise 57.542.528.000 TL'dir. Toplam üniversite bütçelerinin KDDB yayın alım bütçelerine oranı ise %0,47'dir. 2022 yılında 128 devlet üniversitesi içerisinden sadece 13 üniversitenin toplam bütçesinin kütüphane yayın alım bütçesine oranı %1'in üzerindedir. Tablo 2.1.'de yayın alım bütçeleri oranına göre ilk 10'da ve son 10'da yer alan üniversiteler verilmiş olup, ANKOS İstatistik Çalışma Grubu tarafından hazırlanan üniversite kütüphane bütçelerinin tam listesi EK 2'de verilmiştir.

[62] Hüseyin Odabaş ve Coşkun Polat, "Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri Standartları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı 45 (2011): 321.

Tablo 2.2. Vakıf üniversiteleri bütçeleri ve kütüphane harcamaları

#	Üniversite Adı	2021 Üniversite Gideri	2021 Kütüphane Harcaması	Oranı %
1	İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ	54.264.526	1.920.305	3,54
2	İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	552.794.346	13.975.025	2,53
3	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	135.059.678	2.975.629	2,20
4	İZMİR KAVRAM MYO	17.366.204	342.451	1,97
5	İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	774.386.174	15.251.468	1,97
6	MEF ÜNİVERSİTESİ	66.794.543	1.299.296	1,95
7	IŞIK ÜNİVERSİTESİ	106.449.021	2.030.146	1,91
8	YÜKSEK İHTİSAS ÜNİVERSİTESİ	32.769.455	503.588	1,54
9	ANTALYA AKEV ÜNİVERSİTESİ	12.597.120	192.929	1,53
10	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	516.855.980	6.384.854	1,24
é	é	é	é	é
63	OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	80.973.694	80.905	0,10
64	UFUK ÜNİVERSİTESİ	144.502.324	143.272	0,10
65	ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	376.576.956	371.582	0,10
66	TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ	70.728.313	63.793	0,09
67	BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ	40.479.231	36.169	0,09
68	BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ	453.270.683	312.429	0,07
69	HALİÇ ÜNİVERSİTESİ	100.309.307	30.360	0,03
70	TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	323.602.400	78.982	0,02
71	ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ	172.177.947	21.350	0,01
72	ANKARA MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	21.416.894	0	0,00
	GENEL TOPLAM	16.135.925.011	100.619.376	0,62

YÖK tarafından yayımlanan "Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2021" raporunda vakıf üniversitelerine ait akademik, idari ve mali veriler paylaşılmıştır.[63] Raporda üniversite gideri ve kütüphane harcama verileri ve oranları tablolaştırılarak tüm liste EK 3'te verilmiştir. Raporda direkt üniversite bütçesi veya kütüphane bütçesi (yayın alım bütçesi) şeklinde bir ifade olmadığından üniversite giderini üniversite bütçesi olarak kütüphane harcamalarını ise kütüphane bütçesi olarak hesaplamalara dahil edilerek tablo oluşturulmuştur. Tablo 2.2.'de kütüphane harcamalarının üniversite giderlerine göre oranları ilk 10'da ve son 10'da yer alan üniversiteler verilmiştir. Vakıf üniversite kütüphanelerinin harcamaları 100.619.376 TL olup, üniversite giderleri ise 16.135.925.011 TL'dir. Üniversite giderlerinin kütüphane harcamalarına oranı ise

[63] "YÖK, 'Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2021' Raporunu Yayımladı", erişim 23 Mayıs 2022, https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yok-vakif-yuksekogretim-kurumlari-2021-raporunu-yayimladi.aspx.

%0,62'dir. 2021 yılında 72 vakıf üniversitesi içerisinden 16 üniversitenin toplam bütçesinin kütüphane yayın alım bütçesine oranı %1'in üzerindedir.

Gelişmiş ülkelerde üniversite bütçelerinin kütüphane bütçelerine oranı %3-4 civarında değişmektedir.[64] Ülkemizde devlet üniversitelerinin kütüphane bütçelerine ayırdıkları toplam rakam %0,47, vakıf üniversiteleri ise %0,62 oranında kalmıştır. Yayınlanan bütçe raporlarında üniversite bütçesinin kütüphane bütçesine oranı %1'i geçen 13 devlet üniversitesi ve 16 vakıf üniversitesi kütüphanesi bulunmaktadır. Üniversite bütçesinin kütüphane bütçesine oranı %3-4 dilimine yaklaşan bir devlet üniversitesi kütüphanesi bulunmamaktadır. Elektronik kaynakların temininde şüphesiz en önemli etmen bütçe olduğundan kütüphanelerin üniversitelerde araştırma alanlarında yeterli düzeyde destek verebilmeleri için sürdürülebilir bir bütçelere ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde kütüphane bütçelerine ayrılan rakamlar göz önüne alındığında kütüphaneler, en az mali kaynakla mümkün olduğunca fazla basılı ve elektronik kaynakları kullanıcıların hizmetine sunmayı ve kütüphane bütçesini doğru ve yerinde kullanmayı amaçlamaktadırlar.

	country	number of articles			
1	China	25,829,707	11	Poland	807,564
2	United States	13,612,133	12	Mexico	750,007
3	France	3,936,021	13	Turkey	646,312
4	Brazil	3,602,954	14	South Korea	620,791
5	Singapore	1,694,900	15	Malaysia	605,079
6	India	1,433,769	16	Canada	463,294
7	Indonesia	1,352,848	17	Netherlands	456,939
8	Germany	1,008,166	18	Japan	424,222
9	Russia	971,077	19	Iran	414,311
10	United Kingdom	904,674	20	Vietnam	380,301

şekil 2.1. Sci-Hub ¿lkelere gº re kullanēm verileri[65]

[64] Tuba Akbaytürk Çanak vd., "2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri" (Ankara, 2014), 11, http://yok.gov.tr/documents/9273450/9459025/Üniversite+Kütüphaneleri+Raporu+Yeni/0afe641a-1e58-4822-a8de-a8ae35d4c4db.

[65] "Sci-Hub: Statistics", erişim 11 Nisan 2022, https://sci-hub.se/stats.

Üniversite kütüphanelerinde bütçe söz konusu olduğunda özellikle de ülkemizde döviz kuru karşısında para birimimizin değer kaybetmesi ve elektronik dergi, gazete ve kitaplarda KDV uygulaması da devam ettiğinden kütüphanelerin elektronik kaynak alım gücünün azaldığı görülmektedir. Yukarıdaki tabloda ülkelere göre Sci-Hub kullanım verileri gösterilmektedir. 2011'de Alexandra Elbakyan tarafından Kazakistan'da kurulan Sci-Hub, elektronik kaynak yayıncı ve satıcı firmaların ödeme kanallarını çeşitli yollarla atlatarak, telif haklarını önemsemeden milyonlarca kaynağı ücretsiz erişime sunmaktadır. Kullanıcılar kütüphane üzerinden erişemediği kaynaklara Sci-Hub üzerinden eriştiği zaman kütüphaneler kullanıcıları kaybetmektedirler. İçeriğinde 88 milyondan fazla araştırma çıktısı bulunan Sci-Hub dünya çapında yaygın olarak kullanılmaktadır. Sci-Hub kullanım verileri ülkemizin kullanımda üst sıralarda olduğu görülmektedir. Elsevier gibi büyük yayınevleri tarafından korsan erişim sağladığı iddiasıyla birçok kez dava edilmiştir. İngiltere gibi bazı ülkelerde erişim kısıtı getirildiği halde vpn kullanılarak başka ülkeler üzerinden erişilmeye devam edilmektedir. Ülkemizde ise herhangi bir erişim kısıtı bulunmamaktadır.

Elbakyan "Bilimin önündeki engelleri kaldırın" veya "Bilgiye erişimi kısıtlamak yasal değildir" söylemlerinde haklı olduğu kadar hukuk önünde yasal olmadığı müddetçe kütüphaneler tarafından desteklenmeyecektir. Ancak mevcut durumda kütüphaneler elektronik kaynak alımı yapamadığı için kullanıcıların Sci-Hub kullanmaları normal karşılanmaktadır.

Üniversitelerin bölüm ve programlarının türüne göre kütüphanelerde uygun güncel kaynakların yer alması ve yeterli sayıda olması, eğitim - öğretim faaliyetlerini ve araştırmalarını destekleyebilmesi adına önemlidir.[66] Bu kapsamda ülkemizde sağladığı hizmetler, kullanıcı kapasitesi ve teknik alt yapı açısından oldukça iyi düzeylere ulaşmış üniversite kütüphaneleri yer almaktadır. Üniversite kütüphanelerinin hizmet gelişimi ve elektronik kaynak aktarımı noktasında dikkat çeken bir durum 2000 yılında ortaya çıkmıştır. ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) 12 kurumun üyeliği ve üç veri tabanı aboneliği sonucu 2000 yılında oluşturulmuştur. Ülkemizde her bölgede kurulmuş olan üniversitelerin öğretim üyeleri ile kimi araştırma kurumlarında çalışan personel, ANKOS ile mühendislik, bilgisayar ve enformatik, eğitim, işletme, tarım, tıp, beşerî bilimler, sosyal bilimler, matematik ve fen bilimleri alanlarında

[66] Engül Demirdağ, "Üniversitelerin Kurum İmajinda Kütüphanenin Önemi" (İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015), 70.

bibliyografik ve tam metin elektronik veri tabanlarına ulaşmaktadırlar. Bunun yanında Türkiye'de üniversite bütçelerinin büyük bir bölümü basılı ya da elektronik kitap alımına, süreli yayın ve veri tabanı aboneliklerine ayrılmaktadır.[67]

Ülkemizde üniversite yayınları genellikle kâr kaygısı taşımayan, üniversitelerin misyonları dolayısıyla bilime katkıda bulunmak için oluşturulan yayınlardır. Üniversitelere ait yayınlarına ulaşım ve satın alma yöntemi ile kullanıcıya ulaştırma konusunda farklı sorunlar yaşanmaktadır. Uluslararası uygulamalar değerlendirildiğinde üniversiteler yayınlarını veri tabanı gibi elektronik ortamda erişime açmakta ve bir yayıncı yaklaşımı ile davranmaktadırlar. Söz gelimi, Harvard, Cambridge, Oxford gibi pek çok üniversitenin yayınlarına e-platform üzerinden ulaşım mümkündür. Ülkemizde de bazı üniversiteler yayınlarına elektronik ortam üzerinden erişim sağlayarak, kullanıma açmaktadır. Bu bağlamda akademik yayınların e-ortamda barınma ve editoryal süreçleri hızlandırmak ve kolaylaştırmak adına TÜBİTAK ULAKBİM bünyesinde DergiPark kurulmuş, gerekli alt yapı ve teknik destek sağlanmıştır. Bu yayınların özendirilmesi ulusal bilimsel veri kaynaklarına erişimin artması açısından dikkat çekmektedir.

Yukarıda değinilen bilgilerden yola çıkarak Türkiye'de üniversite kütüphaneleri gerek sayısal gerekse de kaynak yeterliliği anlamında kendini sürekli geliştirmektedir. Buna rağmen üniversite kütüphanelerinin çözümlenmemiş birçok sorunu da bulunmaktadır. YÖK tarafından 2014 yılında hazırlanan raporda Türkiye'de üniversite kütüphanelerinin temel sorunları aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

1. Üniversiteler açılırken tabii olarak yemekhane, yurt, derslik gibi alanlara öncelik sağlanmakta; toplumsal, kültürel ve araştırma hayatının yürütüldüğü, öğrenmenin zaruri bir ögesi olan kütüphanelere ise genel olarak küçük boyutlarda ve amaca uygunsuz alanlar verilmektedir. Eski üniversitelerin büyük bir bölümünde dahi yeteri kadar büyüklükte ve uygun kütüphane binası mevcut değildir. Kimi üniversite kurumlarında ise büyük kütüphane binaları yapılmakta ancak farklı sebeplerle bu binaların bir bölümü diğer birimlere ayrılmaktadır.

2. Üniversite kütüphanelerindeki personelin, kütüphaneciliğin gerekliliklerine paralel şekilde hazırlanması ve özlük haklarına ilişkin düzenleme yapılması oldukça öneme sahiptir. Mesleki yeterliliği bulunmayan bireylerin kütüphaneye idareci

[67] Mehmet Ali Akkaya, "Türkiye'de Yeni Bin Yılda Kurulan Devlet Üniversitelerinin Kütüphaneleri Hakkında Niceliksel Bir Değerlendirme", *Türk Kütüphaneciliği* 27, sayı 4 (2013): 610.

pozisyonunda görevlendirilmesi ciddi bir problem yaratmaktadır ve bu problemle genel olarak kamu üniversitelerinde karşılaşılmaktadır. Üniversite yönetimleri tarafından kütüphaneler aktif olmayan görev alanı şeklinde değerlendirilmekte ve çeşitli idari konumlara, farklı birimlerde görevli olan bireyler kütüphanelere görevlendirilebilmektedir.

3. Kütüphane kaynak satın alma bütçesinin üniversitenin toplamdaki bütçesine oranı gelişmiş ülkelerde %3-4 dolaylarındadır. Ülkemizde ise devlet üniversitelerinin yalnızca %1'i bu bütçenin üzerine çıkabilmektedir. Türkiye'de kütüphanelere ayrılan bütçelerle ilgili belli bir standart olmadığı için, kütüphane koleksiyonunun zenginleştirilmesi ve güncel olması, üniversite idari birimlerinin kütüphane bütçesine ilişkin kararları yönünde şekillenmektedir.

4. Üniversite kütüphanelerinin önemli bir kısmının herhangi bir stratejik planının olmaması kütüphane veri ve hizmetlerini olumsuz etkilemektedir.

5. Günümüzde kütüphanelerden faydalanma fiziki ortamdan ve zamandan bağımsız 7/24 mümkündür. Bu durum da kendi bünyesinde olanaklar tanırken, güçlükleri de doğurmaktadır. Liselerden ihtiyaç duyulan bilgi okuryazarlığı becerisine sahip olmaksızın mezun olan öğrenciler, üniversite ortamında ilk defa gerçek bir kütüphane ile karşılaşmaktadır. Öğrencilere hayat boyu eğitim için kazanılması gereken bilgi okuryazarlığı yetileri, üniversite eğitiminden önce kazandırılamadığı için, üniversitede aşılanmak için uğraşılmaktadır. Kütüphanecilerin vasıflarında da birtakım eksikler bulunmakla birlikte meslek içi eğitim gereksinimi duyulmaktadır.

6. Kütüphane bütçelerinin önemli bir bölümünün elektronik kaynaklara ayrılmasına ve kullananların önemli bir kısmının kütüphane materyallerini uzaktan kullanma taleplerine karşın, birçok üniversiteye ait kütüphanenin internet sitesinin tasarımları yeterli değildir. Diğer taraftan uluslararası standartlardan mahrum ve üniversite içerisindeki diğer yapılarla uyumsuz otomasyon sistemleri sebebiyle kaynaklar boşa sarf edilmekte, bireyler ihtiyaç duydukları kaynaklara ulaşamamaktadırlar.

7. Ücretli üyelik ve aboneliklerde yükselen giderler dolayısıyla, bilimsel yayınlara yalnızca maddi olanağı olan kurumların akademisyen ve araştırmacı kullanıcı grupları

ulaşabilmektedir. Bilimsel etkileşim sisteminin zayıflamasına yol açan bu durum ise kaliteli bilginin ortaya çıkarılmasının önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.[68]

E-kaynakları yönetmek, basılı koleksiyonları yönetmekten büyük ölçüde farklıdır. Basılı koleksiyonun yönetimi bile kütüphaneciler için zaman zaman karmaşık olabilirken, kaynakların elektronik formatta yönetiminin ele alınması, koleksiyonları yönetme sürecine ayrıca iş yükü bilgi ve beceri gerektiren süreçlerdir.

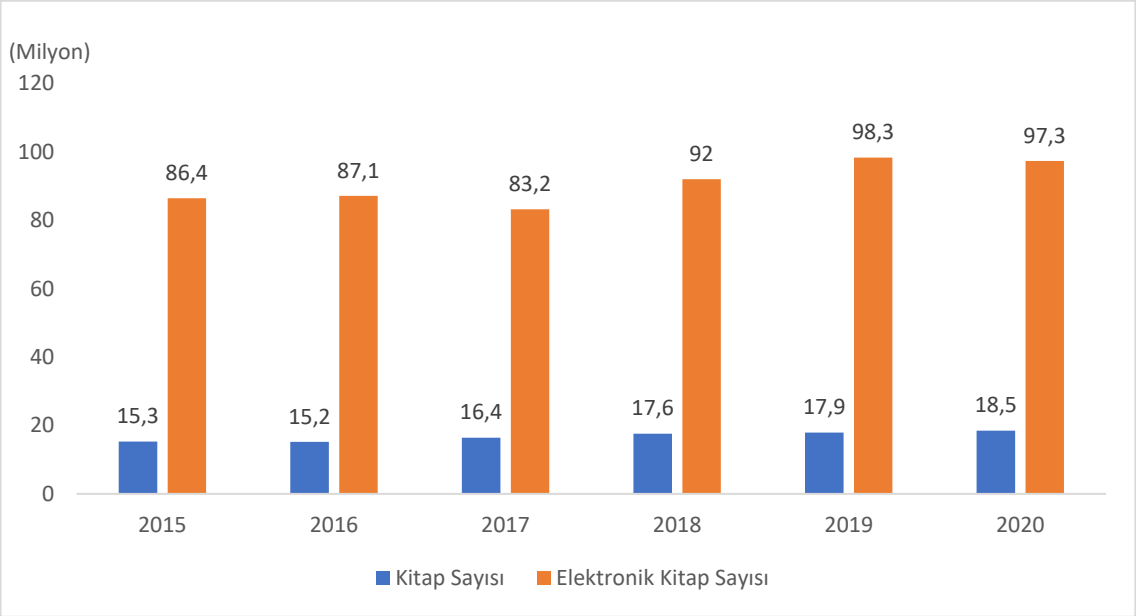

Grafik 2.1. Üniversite kütüphanelerinin 2015-2020 yıllarına ait kitap sayıları[69]

Elektronik kaynak yönetimi, doğası gereği, dar veya geniş kapsamlı kütüphane koleksiyonlarının hemen her yönüne ulaşan bir disipline dönüşmüş dinamik ve sürekli değişen bir alandır. Bir tür materyal formatı olarak elektronik kaynaklar uzun süredir kütüphanelerimizde mevcutken, bu tür koleksiyonları yönetmenin karmaşık değişkenlerini ele alması gereken kütüphaneciler, sürekli bir değişim içerisinde olan elektronik kaynakları etkin bir şekilde yönetmek için mesleki bilgi olarak kendilerini dinamik tutmak ve sürekli öğrenmek ve kullanıcılarına öğretmek durumunda kalmışlardır.

Elektronik yayıncılığın gelişmesi ve internetin hayatımıza girmesiyle elektronik dergilerin ve veri tabanlarının ortaya çıkmasından yaklaşık otuz yıl geçmesine rağmen, kütüphaneciler hala bu kaynakları basılı kaynaklar ile birlikte en iyi şekilde yönetmenin

[68] Çanak vd., "2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri".

[69] "Kütüphane İstatistikleri, 2020", Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 37201, 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2020-37201.

yollarıyla uğraşmaktadırlar. Buna ek olarak, çoğu yüksek öğrenim kurumundaki ekonomik kaygılar, kütüphanecilerin koleksiyonlara ve kaynak yönetimine harcadıkları her miktarı haklı çıkarmak zorunda kalmasıyla sonuçlanmaktadır. Grafik 2.1.'de Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2015-2020 yılları arasında üniversite kütüphanelerinin elektronik ve basılı kitap sayıları verilmiştir. Üniversite kütüphanelerindeki basılı kitap sayısı 2020 yılında, 2019 yılına göre %3,4 artarak 18.553.121 olmuştur. 2020 yılında e-kitap sayısı 2019 yılına göre %1,0 azalarak 97.340.035 olmuştur.[70]

2.1. ¦ niversite K¿t¿phanelerinde E-koleksiyon Geliıtirme

Türkiye'de üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynakların sağlanması ve hizmete açılması sürecinde özellikle 1999 yılı itibari ile ciddi gelişmeler yaşanmıştır. Ülkemizde e-kaynakların kullanıma sunulması sürecinde kütüphanelerin kurumsal ve toplu aboneliklerinin yanı sıra konsorsiyal ve devlet destekli abonelikler ve satın alımlar da oldukça önemlidir. Konsorsiyal faaliyetler e-kaynakların üyelik şartları ve ücretlendirme modelleri konusunda ciddi etkiler yapmıştır.[71]

E-kaynakların kullanımı için belirli bir teknik altyapı, donanım ve yazılıma gereksinim vardır. Kütüphanede yararlanılan teknoloji ile satın alınacak e-kaynağın uyumluluğu kolay ve fonksiyonel kullanım için ön koşuldur. Ayrıca e-kaynaklara sınırlama olmaksızın erişim de önemli bir ayrıntıdır. Kütüphaneler, e-kaynaklara abonelik veya satın alma kararını vermeden önce firmalardan deneme erişimi imkânı istemelidirler. Bu deneme erişimi beraberinde kullanımın niceliği ve karar verme sürecinde kütüphaneye ve kütüphaneciye bilgi sağlayacak unsurdur.[72]

2.1.1. Doĵrudan Abonelikler

Doğrudan abonelikler, kütüphanelerin ihtiyaçları dahilinde elektronik kaynağa tek başına abone olmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Bu tür uygulamalar genelde abone olunacak elektronik kaynağın bir veri tabanı içerisinde bulunmaması veya elektronik kaynak paketinin kütüphaneye getireceği maddi yükün bütçeyi zorlamasından dolayı tercih edilmektedir. Bir üniversite kütüphanesi doğrudan abone olacağı bir elektronik kaynağın, abone olduğu veri tabanlarının içeriğinde olsa bile doğrudan abonelik yolunu

[70] "Kütüphane İstatistikleri, 2019", Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 33630, 2019, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2019-33630.

[71] Atılgan ve Yalçın, "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi", 776.

[72] Polat, "Elektronik Kaynak Yönetimi", 240.

tercih edebilmektedir. Bunun nedeni veri tabanı içeriğinde bulunan kaynakların ambargo sürelerinden dolayı günceli takip edememesi ve kütüphanelerin doğrudan abonelikle basılıyla birlikte elektronik şekliyle abone olarak basılı koleksiyonunda güncelliğini korumayı istemeleridir.[73]

2.1.2. Yetkili Firmaların Elektronik Kitap ve Dergi Paketleri

Üniversite kütüphaneleri, basılı ve e-dergi abonelikleri ile ilişkili kurum politikaları, bütçe imkânı ve aboneliklerinin bulunduğu dergi sayısına göre çeşitli üyelik işlemleri sürdürmektedir. Bazıları, özellikle az sayıda dergi alan kurumlar, talep ettiği dergiye direkt olarak üyeliği seçerken, büyük bir kısmı özellikle son on yıllık süreçte, aracı şirketler veya yayınevlerinin e-dergi paketlerine üye olmayı seçmektedirler. Bu bağlamda e-kaynakların kütüphane tarafından hizmete açılması, genel olarak satıcı veya üretici firmalarla yapılan lisans sözleşmeleri ile gerçekleşmektedir.

Çoğu yayınevinin kendilerine özgü abonelik paketleri olmasının yanı sıra, özellikle Elsevier, Wiley, Sage gibi ticari yayınevleri kâr oranlarının azalmasını engellemek amacıyla kütüphanelerin üye olduğu basılı üyelikleri devam ettirmeyi kütüphane anlaşmalarında zorunlu kılmakta, basılı aboneliği zorunlu kılmayanlar ise e-versiyona geçiş sürecinde, basılı üyeliklerin %90-95'i oranındaki tutarını abonelik ücretlerine yansıtmaktadır. IEEE gibi yayınevleri ise basılı üyeliklerin sonlandırılmasında bir engel olmadığını savunmakta, kimi yayınevleri ise basılı üyeliği bulunmayan kurumlara ya da planladıkları kriterlerden daha az tutar ödeyen kurumlara e-dergi paketine ulaşmak için ek ödemeler çıkarabilmektedir.[74]

Bir paketin tümüne üyelik gerçekleştirmek kütüphanelere farklı fırsatları da beraberinde sunabilmektedir. İlk olarak, kimi zaman bir dergiye verilen ücretten daha az ücretle bu pakete dâhil bütün dergilere üyelik sağlanabilmektedir. Söz konusu üyeliklerde kütüphanenin talebi veya yayınevinin yöntemlerine göre yıllık üyelik veya dergilerin satın alınması yoluna gidilmektedir. Toplu şekilde satın alma gerçekleştirildiğinde dergi paketini satın alan kütüphane sayısı da önemlidir. Elektronik kaynaklara abone ya da satın alan üye sayısı arttıkça dergi ya da kitap paketlerinin ücreti kütüphanelere daha da uygun fiyata sunulabilmektedir.[75]

[73] Hülya Dilek Kayaoğlu, "Süreli Yayın Dermesinin Yönetimi: Basılı ve Elektronik", içinde *Bilgi Merkezlerinde Yönetim II*, ed. Erol Yılmaz ve Leyla Kanık (İstanbul: Hiperyayın, 2021), 383.
[74] Atılgan ve Yalçın, "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi", 779.
[75] Dilek Kayaoğlu, "Süreli Yayın Dermesinin Yönetimi: Basılı ve Elektronik", 384.

2.1.3. Konsorsiyum Aracılığıyla Veri Tabanı Abonelikleri

Kütüphane koleksiyonlarının elektronik yayına sahip ticari veri tabanı ile çeşitlenmesinde ortaya çıkan ivme, özellikle bilimsel alanda kullanıcının bilgiye ulaşmasının ve paylaşımını basılı kaynaklardan e-kaynaklara yönelmesine olanak tanımıştır. Fakat e-yayınların kullanım değerinin yükselmesine rağmen kütüphanelerin söz konusu yayınları alım gücü artmamıştır. Özellikle son yirmi yıllık süreçte enflasyon seviyesinde artışın görüldüğü ekonomilerde takip edilen konsorsiyal alım yöntemlerinin Türkiye'de de kabul görmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.[76] Konsorsiyum aboneliği, kütüphanelerin çağımızda e-yayınları sunmada kullandığı en yaygın modeldir. Konsorsiyumlar genel olarak 20. yüzyılın sonlarına doğru teknolojik gelişmelerle birlikte yaygın hale gelmeye başlamışlardır. Kütüphaneler e-yayınların abonelik işlemlerine dair birçok zaman alıcı iş süreçlerinden kurtularak, üyeliği konsorsiyum kanalı ile sadece tek merkezden sağlamaktadırlar. Konsorsiyumlar, çok sayıda kütüphane için üyelik işlemi yapması sebebiyle de ciddi fiyat üstünlüğü sunmaktadır. Bütün işlemlerde konsorsiyumun tek ilgili ve yetki sahibi olması, gelişen problemlere veri tabanı sorumlusu aracılığıyla hızlı çözüm geliştirebilmesi, konsorsiyumların pazarlık potansiyelinin daha güçlü olması gibi fırsatları sağlaması kütüphane konsorsiyumlarını seçimi adına öne çıkan sebeplerdir.[77]

2.1.4. TÜBİTAK EKUAL Kapsamında Erişim

TÜBİTAK ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi, ulusal lisanslama bağlamda sunduğu bilgi ve belge hizmetlerinin yanında akademik bilgiye ulaşma konusunda çeşitli çözümler gelişmektedir. TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL Projesi; Türkiye'deki araştırma kurumlarının akademik kapsamlı elektronik kaynaklara etkili ve yaygın ulaşım olanağının sunulması, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel kaynak üretiminin aktifleştirilmesi için dünya çapında önemli yayınevleri ve veri tabanı üreticileri ile gerçekleştirilen ulusal lisans sözleşmeleri ve faaliyetlerini içermektedir. TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL ülkemizdeki akademik ve bilimsel çalışmaları desteklemek adına elektronik kaynak hizmetleri sağlayarak önemli ölçüde ve kalitede akademik bilgi kullanımını özendirmektedir.[78] ULAKBİM, ulusal ve uluslararası akademik düzeyde

[76] Özlem Gökkurt, "Üniversite Kütüphaneleri ve Ulusal Akademik e- Yayınlar: 'Büyük Büyük Dev Açık Kütüphane Düşü'", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 6.

[77] Polat, "Elektronik Kaynak Yönetimi", 242.

[78] "ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi", erişim 29 Mayıs 2020, https://cabim.ulakbim.gov.tr/.

bilgi üretimini arttırılmasında, bilgi hizmetlerini ulusal düzeyde yaygın hale getirilmesinde, akademik bilgiye ulaşımda araştırmacı bireyler arasında fırsat eşitliği sağlanmasında ve bilimsel araştırmalar bağlamında Türkiye'nin rekabet gücünü artırılması adına 2006 yılında TÜBİTAK Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisans Projesini (EKUAL) ortaya çıkarmıştır. TÜBİTAK EKUAL Projesi bağlamında sunulan içeriklere 2006 yılından günümüze üniversitelerin, polis akademilerinin ve üniversite hastanelerinin erişebileceği şekilde yıllık veya çok yıllı olarak veri tabanlarına abonelik sağlanmaktadır. Her yıl sözleşmeler göz önünde bulundurularak abonelik yenilemeleri ve ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda veri tabanlarında abonelikler veya iptaller yapılmaktadır.[79]

2.1.5. A-ık Erişimli Kaynaklar

ODLIS sözlüğünde "açık erişim", genellikle yayıncının erişimin ücretsiz olduğu çevrimiçi arşivleri tutması veya yaygın olarak bilinen bir açık erişim havuzuna depolaması nedeniyle, internet üzerinden ücretsiz ve evrensel olarak erişilebilir hale getirilen, okunması kolay bir formatta bilgi içeriği olarak tanımlanmıştır. Açık erişim, araştırmacıları ve kütüphaneleri, özellikle bilim ve tıpta, hakemli dergiler için aşırı abonelik fiyat artışlarının getirdiği sınırlamalardan kurtarmak için geliştirilmiş yeni bir bilimsel yayıncılık modelidir. Yayıncıların bilimsel araştırmanın dağıtımı üzerindeki tekelini kırarak, açık erişim bilimsel bilgiye erişimi daha adil hale getirir ve yazarın telif hakkını elinde tutmasına izin verme avantajına sahiptir.[80]

Budapeşte Açık Erişim Girişimi Bildirgesinde açık erişim, "Bilimsel literatürün internet aracıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması" şeklinde ifade edilmiştir.[81]

Kütüphaneler açık erişimli kaynakları koleksiyonlarına dahil ederken; ücretsiz çevrimiçi erişilebilir olduğuna, kurum, kişi, firma ve yayıncılar arasında maddi olarak herhangi bir ilişki olmadığına, dijitalleştirme projesi kapsamında erişim verilmediğine

[79] "TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL Projesi", erişim 29 Mayıs 2020, https://cabim.ulakbim.gov.tr/ekual/.
[80] Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science".
[81] "Budapest Open Access Initiative", Budapest Open Access Initiative, 2003, https://www.budapestopen accessinitiative.org/read/turkish-translation/.

veya abonelik yoluyla lisanslanarak erişim verilen bir kaynağın deneme erişimi olmadığına dikkat etmektedirler.

Açık erişim kaynakları içerisinde e-kitap, e-dergi, e-makale, e-tez, e-bildiriler, kullanıcıların işine yarayacak ders kaynakları ve akademik çıktılar gibi kaynaklar bulunmaktadır. Kütüphaneler açık erişimli kaynakları değerlendirirken saygın ve alanında otorite olmuş yayıncı ve firmaların kaynaklarına yönelmekte, DOAJ, DOAB gibi indekslerde yer alıp almadığına, içeriğin güncelliğine ve erişim konusunda kopmaların olmamasına dikkat etmektedirler.[82]

Açık erişim materyali söz konusu olduğunda, ön maliyetlerin bulunmamasından dolayı, kaynağın kullanımının bir koleksiyona dahil edilip edilmeyeceği konusunda çok fazla etkisi bulunmamaktadır. Açık kaynakları sağlamanın maliyeti olmamasına rağmen, açık kaynakları yönetmenin ve sürdürmenin maliyetleri bulunmaktadır. Açık erişimi sağlamak için temelde iki yol bulunmaktadır. Bunlardan birincisi "Yeşil Yol" olarak isimlendirilen yazarın veya araştırmacının ürettiği bir yayının kopyasını kurumsal arşivlerde herkesin erişimine sunulacak şekilde saklamasıdır. İkinci yol ise "Altın Yol" olarak isimlendirilen yazarın veya araştırmacının ürettiği bir yayının telif hakkının kendisinde olacak şekilde hakemli dergilerde doğrudan açık erişimli olarak yayımlatmasıdır.

Altın Yol, açık erişim dergilerin yanında hibrit dergilerin meydana gelmesine ve bununla birlikte makale işlem ücretinin (APC) ortaya çıkmasına neden olmuştur. Makale işlem ücreti ödenerek yazarlar ve araştırmacılar açık erişimli dergilerde, ürettikleri yayınlarını açık erişimli olarak yayınlayabilmektedirler. Makale işlem ücretine ödeme yapmak kütüphanenin sorumluluğunda olmasa da, üniversitelerin araştırma geliştirme politikalarına göre ülkemizde bazı üniversitelerde kütüphanenin bütçesinden ödeme yapılabilmekte veya destekçi fonlar yoluyla araştırmacının maliyeti azaltılmaktadır.

2.2. Elektronik Kaynaklar K¿t¿phanecisi Yetkinlikleri

Elektronik kaynak kütüphanecileri kullanıcı hizmetleri, teknik hizmetler veya koleksiyon geliştirme birimlerinde görev alabilir veya kütüphane bünyesindeki birimler arasında köprü görevi kurabilmektedirler. Elektronik kaynakların değişimi ve kullanıcı gereksinimleri göz önüne alındığında, bu türden çeşitli durumlar üniversite

[82] Gültekin Gürdal ve Gönül Kafalı Can, "E-Kaynakların Seçimi ve Yönetimi : İYTE Kütüphanesi", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 29–43.

kütüphanelerinde görülmektedir. Bir elektronik kaynaklar kütüphanecisinin kurumdaki pozisyonu ne olursa olsun, elektronik kaynakları kullanıcılara eriştirme konusunda kullanıcı hizmetleri, teknik hizmetler veya kütüphane birimleriyle ve bununla birlikte elektronik kaynak sağlayıcılarıyla arasındaki iletişimi kurmak için esnek bir yapıda olması gerekmektedir.

Kütüphanelerde kaynak yönetimlerinin basılı ve elektronik olarak kütüphaneden kütüphaneye farklılık göstermesi gibi elektronik kaynak kütüphanecilerinin de organizasyon yapıları idari açıdan çeşitlilik göstermektedir. Kütüphanelerde elektronik kaynak yönetimi için iki genel organizasyon yapısı yöntemi mevcuttur. Bunlar merkezi örgütlenme ve merkezi olmayan örgütlenme olarak ikiye ayrılmaktadır. İlk seçenek olan merkezi örgütleme, bir dizi çekirdek kütüphaneciyi tamamen elektronik kaynak yönetimine atanmış personeli tanımlamaktadır. İkinci seçenek ise, elektronik kaynağın yaşam döngüsü boyunca belirli süreçlere katkıda bulunan kütüphanecilerden oluşmaktadır. Bu kütüphanenin farklı birimlerinde çalışan kütüphanecileri elektronik kaynakların farklı süreçlerine entegre ederek merkezi olmayan bir yaklaşımı benimsemektedir. Her iki modelin de avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. [83]

Merkezi olmayan modelde daha çok kütüphane koleksiyonlarına odaklanır, basılı ve elektronik iş akışları arasındaki işlemleri ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte, Duke Üniversitesi Kütüphanelerinde yürütülen bir iş akışı analizinden elde edilen bulgular, merkezi olmayan yönetim modelinin, resmin tamamını güçlü bir şekilde anlamadan personelin karmaşık sorumluluklara sahip olmasına neden olabileceğini göstermektedir. Merkezi modelde ise elektronik kaynaklar üzerinde güçlü bir idari kontrole sahip olunur, ancak aynı zamanda personeli diğer kütüphane birimlerinden ve hizmetlerinden izole etme riski taşımaktadır. Organizasyon yapısı ne olursa olsun, elektronik kaynakların sürekli gelişen ve değişen doğası gereği, bilgi profesyonellerinin esnek kalmasını ve iş akışlarını düzenli olarak yeniden değerlendirmesi gerekmektedir.[84]

Elektronik kaynak kütüphanecisi pozisyonları için gereken yetkinlikler, işin yapıldığı kurumun türüne ve organizasyon içindeki iş akışlarına bağlı olarak büyük ölçüde değişmektedir. Örneğin, küçük bir üniversite kütüphanesindeki bir elektronik kaynak kütüphanecisi, o kurumdaki elektronik kaynakların tüm yaşam döngüsünden

[83] Alana Verminski ve Kelly Marie Blanchat, *Fundamentals of Electronic Resources Management*, ALA Fundamentals Series (Chicago: ALA Neal-Schuman, 2017), 12,

[84] Beverly Dowdy ve Rosalyn Raeford, "Electronic resources workflow: Design, analysis and technologies for an overdue solution", *Serials Review* 40, sayı 3 (2014): 175–87, https://doi.org/10.1080/00987913.2014.950040.

sorumlu olabilirken, büyük bir üniversite kütüphanesinde elektronik kaynaklar birimi olabilir ve bu birimdeki her kütüphaneci elektronik kaynakların yaşam döngüsünün ayrı bir aşamasından sorumlu olabilmektedir. Elektronik kaynak kütüphaneciliğinin karmaşık iş döngünü ve temel yetkinliklerin belirlenmesi amacıyla NASIG (North American Serials Interest Group, Inc.) tarafından "Elektronik Kaynak Kütüphanecileri için Temel Yetkinlikler" adlı çalışma yürütülmüş, 2013'te onaylanmış ve 2019'da bazı düzenlemelerle gözden geçirilmiştir.[85] Bu çalışmanın temel amacı ALA'nın Kütüphaneciliğin Temel Yetkinlikleri adlı çalışmasına destek olmasıdır.[86]

Elektronik kaynak kütüphanecisinin temel yetkinlikleri aşağıdaki konu başlıklarıyla değerlendirilmektedir;

2.2.1. Elektronik Kaynaklarēn Yaкam Dº ng¿s¿ Sorumluluĵu

- Elektronik kaynakların satın alım ve abonelik süreçleri, erişimlerinin sağlanmasını, düzenli kontrollerinin yapılması, istatistiklerinin alınması ve lisanslarının takibi için gerekli olan ve genellikle karmaşık olan kayıtları aktif bir şekilde koordine etmesi ve yönetmesi elektronik kaynak kütüphanecisinin beklenen görevleri arasındadır.
- Elektronik kaynak kütüphanecisinin elektronik kaynakların sağlanma işlemleri hakkında kapsamlı bilgiye sahip olması gerekmektedir. Özellikle bütçe ve mali konularda hem kütüphane bütçesini hem de muhasebe birimini zor durumda bırakmamalıdır.
- Elektronik kaynakların lisanslanması ve bunun gerçekleştiği yasal çerçeve hakkında kapsamlı bilgiye sahip olması gerekmektedir. Lisanslar çoğu kütüphanenin elektronik kaynağının kullanım koşullarını belirlediğinden ve bu koşulların bilerek ihlal edilmeyeceğinden dolayı lisanslamayla ilgilenen kütüphanecinin kurumun içeriği nasıl ve hangi kullanıcı gurubu için lisansladığına, telif ve arşiv haklarına, erişim sürelerine, kütüphaneler arası ödünç verme haklarına, adil kullanım kotalarına ve sözleşme diline aşina olması kütüphane için en az kısıtlayıcı ve en uygun koşullarını elde etmesine olanak sağlayacaktır.

[85] "NASIG Core Competencies for E-Resources Librarians", 2013, erişim 21 Şubat 2021, https://nasig.org/Competencies-Eresources.

[86] "ALA Defines Core Competences of Librarianship", 2009, erişim 21 Şubat 2021, http://www.ala.org/news/news/pressreleases2009/february2009/hrdrcompetences.

- Üst veri konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. İndeksleme, kataloglama ve sınıflama sistemleri ve üst verilerin kaydedilmesi için kullanılan MARC, RDA / FRBR, Dublin Core vb. standartlar hakkında farkındalığının olması önemlidir.
- Elektronik kaynak yönetimi alanıyla ilgili oldukları için açık erişim yayınlarının farkındalığını sürdürmesi önemlidir.
- Elektronik kaynakların tüm yaşam döngüsü ile ilgili alanlarda trendler ve devam eden gelişmeler hakkında farkındalığı sürdürmesi gerekmektedir.

2.2.2. Teknoloji

- Elektronik kaynaklara ve bunların işletim sistemlerine erişim için kullanılan bilgisayar donanımı ve mobil cihazlar hakkında teknik ve pratik bilgiye sahip olmalıdır.
- Kablolu ve kablosuz ağ ve internet teknolojileri hakkında kavramsal ve pratik bilgiye sahip olmalıdır.
- Standartlar, politikalar ve aşağıda belirtilenler protokoller hakkında kavramsal, pratik ve yazılımsal süreçler hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
  - ✔ İnternet protokolleri (IP) ve dosya aktarım protokolleri (FTP),
  - ✔ OpenURL / Z39.50,
  - ✔ Merkezi kimlik doğrulama hizmetleri (Shibboleth, OpenAthens),
  - ✔ EZproxy,
  - ✔ Elektronik veri değişimi (EDI),
  - ✔ Açık Arşiv Girişimi - Meta Veri Toplama Protokolü (OAI-PMH).
- Veri tabanı kullanımı konusunda kavramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olmalıdır.
- Biçimlendirme dilleri (HTML, XML, CSV, EXCEL vb.) hakkında kavramsal ve pratik bilgi düzeyi yüksek olmalıdır.
- Aşağıdaki yazılımlar ve dijital gelişmeler hakkında kavramsal ve pratik bilgiye sahip olmalıdır.
  - ✔ Bağlantı çözümleyici yazılımları (linkresolver),
  - ✔ Metasearch yazılımları,
  - ✔ Veri toplama yazılımları,
  - ✔ Keşif araçları, (EDS, Summon vb.)

- ✔ Elektronik kaynak yönetimi yazılımları (ERMS),
- ✔ Veri tabanı yönetici modülleri,
- ✔ Gelişen dijital koruma teknikleri ve teknolojisi,
- ✔ Veri görselleştirme,
- ✔ Bulut bilişim,
- ✔ Veri ve metin madenciliği.

2.2.3. Araştırma ve Değerlendirme

- Kütüphanenin sahip olduğu elektronik kaynaklar hakkında geniş bir bilgiye (veya bu tür bir anlayışı edinme becerisine) ve potansiyel elektronik kaynak edinimleri hakkında objektif ve kullanıcı merkezli inceleme ve değerlendirme becerisine sahip olmalıdır.
- Teknoloji tabanlı ürün ve hizmetlerin özelliklerini, etkinliğini ve maliyet verimliliğini inceleme ve değerlendirme becerisine sahip olmalıdır.
- Veri toplama, analiz etme ve raporlama becerisine sahip olmalıdır.
- Kullanım verilerini toplama, kullanım başına ilgili maliyeti hesaplama, kütüphane ihtiyaçlarına ve bütçe kısıtlamalarına yanıt olarak iptaller ve eklemeler önerme becerisine sahip olmalıdır.
- Mevcut elektronik kaynaklara olası alternatifleri belirlemek için yayıncıların ve satıcıların fiyatlandırma politikalarını ve paket anlaşmalarını takip etmelidir.
- Gerektiğinde bibliyometri ve sistem analizi (sorun giderme için) çalışmaları yapma becerisine sahip olmalıdır.
- Problem çözme, analitik düşünme ve detay odaklı çalışma becerisine sahip olmalıdır.

2.2.4. Etkili İletişim

- Çeşitli iç ve dış hedef kitlelerle etkili, hızlı, tutarlı, sözlü ve yazılı iletişim kurabilmelidir. Bu kitleler içerisinde; kullanıcılar, meslektaşlar, personel, sağlayıcı ve yayıncılar olabilmektedir.
- Diğer birimler ve personel ile iş birliği içerisinde çalışma, etkili iletişim kurma ve sürdürme becerisi göstermelidir. Elektronik kaynak kütüphanecileri

genellikle sağlayıcı veya yayıncılar gibi dış paydaşlar ile kurumun bilgi teknolojileri personeli arasında köprü görevi görmektedir.

- Kullanım istatistiklerini analiz ederek kütüphanenin ihtiyacı olduğu kaynakları belirlediğinde, karar verici pozisyonda olan yöneticilerine açık ve kapsamlı sunum yapabilme becerisine sahip olmalıdır.
- Esnek, açık fikirli, dinamik, hızla değişen elektronik ortama adapte olma yeteneğine sahip olmalıdır.

2.2.5. Mesleki Gelişim

- Elektronik kaynakların değişen kavramları ve yöntemleriyle ilgili konferans, çalıştay, seminer vb. eğitimlere katılarak mesleki gelişimini sürekli kılmalıdır.
- Lisanslama ile ilgili güncel sorunlar ve eğilimler hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
- Kütüphanelerde uygulanan telif hakkı vb. yasal çerçeve hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
- KBART, SUSHI, OpenURL ve COUNTER gibi yazılımlar, standartlar ve girişimler hakkında bilgiye sahip olmalıdır.[87]

2.3. Elektronik Kaynakların Yaşam Döngüsü

Elektronik kaynakların yaşam döngüsü, elektronik koleksiyonların elde edildiği ve yönetildiği standart bir kavram hâline gelmiştir. Bu döngünün en iyi ve en eski tasvirlerinden biri de, Oliver Pesch'in (2008) "Library Standards and E-Resource Management: A Survey of Current Initiatives and Standards Efforts" adlı makalesinde yer alan Şekil 2.2'deki gibi, e-dergi yaşam döngüsü, Pesch'in elektronik dergiler için oluşturduğu yaşam döngüsünü göstermektedir.[88]

[87] Berat Bırfın Bir, *21. Yüzyıl Bilgi Yöneticisi Özellikleri, Rol ve Becerileri, Yetkinlikleri ve Alışkanlıkları* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2007); Akın Özarslantürk, "Elektronik Danışma Kütüphanecisinin Nitelikleri" (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018); "NASIG Core Competencies for E-Resources Librarians".

[88] Oliver Pesch, "Re-Inventing the ERM: EBSCO Takes a New Approach to E-Resource Management with the Release of ERM Essentials", *Against the Grain* 22, sayı 2 (2010): 482, https://doi.org/10.7771/2380-176X.5500.

Şekil 2.2. E-dergi yaşam döngüsü.[89]

E-dergi yaşam döngüsü, sağlama, erişim, yönetim, destek, değerlendirme ve yenileme gibi altı kavramdan oluşan ve günümüzde hala Oliver Pesch'in e-dergi yaşam döngüsü ufak değişikliklerle beraber hemen hemen her elektronik kaynağa uygulanabilir hale gelmiştir. Aynı yaşam döngüsü içerisinde bir bütün olarak elektronik kaynak kavramları, bir elektronik kaynak kütüphanecisinin de elektronik kaynaklarla çalışırken aşina olması gereken en önemli kavramlardır. Bu döngü, bir elektronik kaynağı sağlamadan yenilemeye kadar iş süreçlerine götürür ve bu süreç tekrar ve tekrar her sene gerçekleşen bir rutin hâline gelmektedir. Bu yaşam döngüsü süreci, bir elektronik kaynak koleksiyonundaki çoğu kaynak için aynı işleyecektir, ancak kaynaktan kaynağa biraz farklılık gösterebilmektedir. Pesch'in yaşam döngüsü biraz daha genişletilerek Şekil 2.2.'de ki gibi elektronik kaynakların yaşam döngüsü kavramlarına dönüştürülmüştür. Elektronik kaynakların yaşam döngüsünün aşamaları aşağıdaki gibidir:

[89] Oliver Pesch, "Library standards and e-resource management: A survey of current initiatives and standards efforts", *Serials Librarian* 55, sayı 3 (2008): 481–86, https://doi.org/10.1080/03615260802059965.

- Bir elektronik kaynağın keşfi
- Bir elektronik kaynağın denenmesi ve fiyat teklifi talebi
- Fiyat pazarlığı süreci
- Sözleşme müzakeresi (lisanslama)
- Etkinleştirme ve erişim sağlama
- İstatistik toplama
- Sorun giderme
- Elektronik kaynağın incelenmesi ve yenilenmesi[90]

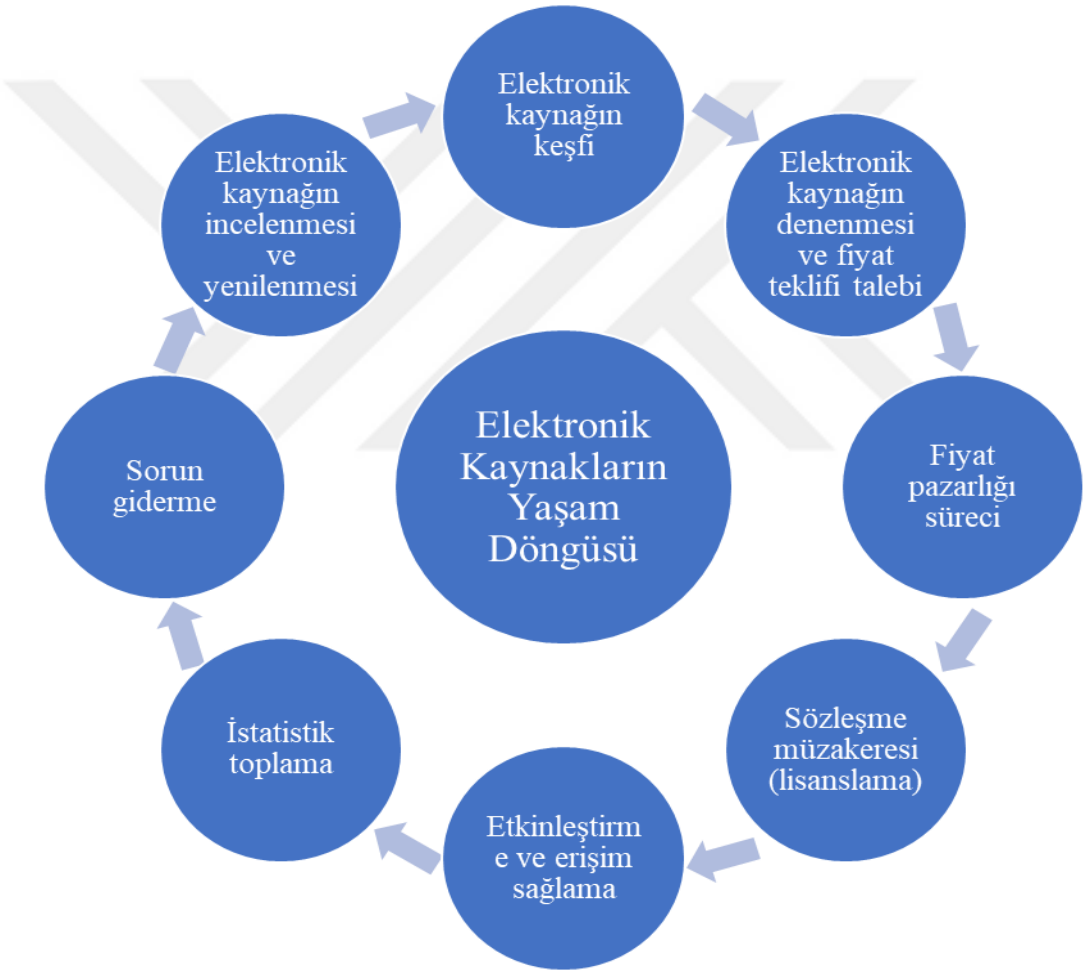

ķekil 2.3. Elektronik kaynaklar yaкam dº ng¿s¿

[90] Ryan O. Weir, "Learning the Basics of Electronic Resource Management", içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide* (Chicago: ALA TechSource, 2012), 5, https://doi.org/10.1533/9781780631400.

2.3.1. Bir Elektronik Kaynağın Keşfedilmesi

Bir elektronik kaynak, bir kullanıcı talebi, konu ya da referans kütüphanecisinin yönlendirmesi, veri tabanı satış temsilcisinin bilgilendirmesi, e-posta, broşür veya internet gibi çeşitli yollarla keşfedilebilmektedir. Her bir elektronik kaynağın keşif şekli kütüphanelerde organizasyon içinde kurumdan kuruma farklılıklar gösterebilmektedir.

Bir elektronik kaynağa talep olduğunda, aşağıdaki maddeler gözden geçirilmeli ve değerlendirilmelidir.

1) Hedef kitle boyutu
2) Mevcutta bulunan veri tabanı içerikleriyle örtüşme durumu
3) Lisans şartları
4) Olası erişim noktaları ve sorunlar
5) Fiyatlandırma[91]

Bu öğelerin çoğu, yaşam döngüsünün bir sonraki adımı, elektronik kaynağa deneme erişimi açılmasıyla ve geçici bir teklif talebi ile belirlenebilmektedir.

2.3.2. Veri Tabanlarına Deneme Erişimi Aşaması ve Fiyat Teklifi Talebi

Her kütüphane için fiyat teklifi ve deneme erişimi süreci, her organizasyon türünün ihtiyacını karşılayan parametreler dahilinde kurulmalıdır. Üniversite kütüphanelerinde bu iki adım, elektronik kaynaklar birimi tarafından ya da böyle bir birim yoksa nadiren de olsa teknik hizmetler birimi veya satın alma birimi tarafından yönetilmektedir.

Bir deneme erişimi talebi oluşturulurken elektronik kaynak kütüphanecisinin, deneme erişimi açılacak olan elektronik kaynağın, potansiyel kullanımı için değerlendirmede kullanılacak bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılandırıldığından emin olması gerekir. Elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphanecinin aşağıdaki değişkenleri belirlemesi gerekmektedir:

- Deneme erişiminin süresi (veri tabanı firmasının belirlediği ölçüde)
- Hedef kitle
- Hedef kitle için erişim ve kimlik doğrulama modülleri (IP kimlik doğrulaması, Oturum açma ve şifre erişimi)[92]

[91] A.g.e.
[92] A.g.e., 6.

Elektronik kaynağa açılan deneme erişimine göre hedef kitlenin erişilebilirliği yılın belirli zamanları, yeni kaynakları denemek için diğerlerinden daha iyi olmaktadır. Üniversite kütüphaneleri için akademisyenlerin veya öğrencilerin yıl sonu sınavları veya ödevlerle yoğun olmadığı dönem ortalarında veyahut kurum içi kaynakları kullanmak için daha fazla kullanıcının mevcut olduğu zamanlar seçilmektedir.

Veri tabanı firması veya yayıncıdan gelecek istatistiksel bilgilerle, kullanıcılardan gelen geri bildirimlerle veya anketler ve diğer çevrimiçi araçlarla elde edilen geribildirimlerle deneme erişimine açılan kaynaklar değerlendirilmektedir. Deneme erişimi süresi biten elektronik kaynağa abonelik yapılıp yapılmayacağına dair bir belirleme yapıldıktan sonra iptal edilenler listesine veya yenileme yapılacak ise kütüphanenin bütçe kaynaklarının yeterliliğine göre gerekli iş akışına konularak süreç yönetilmektedir.

2.3.3. Fiyat Pazarlığı Süreci

Döngünün sağlama aşamasına yaklaşıldığında, elektronik koleksiyonları yöneten kütüphaneci veya diğer uzmanlar fiyat ve erişim müzakeresi sürecine başlayacaktırlar. Bu sürecin ilk adımı, genellikle belirli bir erişim düzeyinde kaynak için hangi fiyatın ödeneceği konusunda anlaşmaya varmak olacaktır. Bir kaynağın fiyatlandırması genellikle pazarlığa açık olmaktadır. Kaynak fiyatı keşif aşamasında edinilmiş olsa da, müzakere sonuçlandıktan sonra ödenecek olan fiyat farklı olabilmektedir.

Fiyat pazarlığı sürecinin en önemli amacı en az finansal ödemeyle en çok kaynağı kullanmaktır. Gelen fiyat tekliflerini minimize ederek finansal kaynaklar en verimli şekilde kullanılmaya çalışılmaktadır. Fiyat pazarlığını yürütmekte olan kütüphaneci, satış temsilcisiyle yapılan pazarlıktan daha iyi bir sonuç almak adına daha fazla içerik eklenmesi, aboneliğin daha uzun süre taahhüt edilmesi vb. yöntemleri teklif edebilmektedir.

Pazarlık sürecini yöneten kütüphaneci pazarlığı yapılan ürünün miktarını, satın veya abone olma durumunu, sonrasında yaratacak maliyetleri, arşiv haklarını, sağlayıcı firmayı ve lisans şartları gibi değişkenleri dikkate almalıdır.[93]

Üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynakların fiyatlandırılmasında çeşitli fiyatlandırma modelleri bulunmaktadır. Zehra Taşkın bir makalesinde bu fiyatlandırma

[93] A.g.e., 8.

modellerini, Büyük Ticaret, Kurum büyüklüğüne göre fiyatlandırma, Konsorsiyal fiyatlandırma, Kullanıcı odaklı sağlama, Kullanım başına ödeme şeklinde beş başlıkta aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

> *"**Büyük ticaret (big deal):** Yayıncıların elektronik kaynak aboneliklerinde dergileri büyük bir demet hâlinde, herhangi bir ayrım yapmaksızın pazarlamalarıdır. Büyük ticaret ile yayınevleri, kütüphanelere ihtiyaçlarına göre dergi seçim şansı tanımamakta, sahip oldukları dergileri tek bir pakette sunmaktadırlar.*
>
> ***Kurum büyüklüğüne göre fiyatlandırma (tiered model):** Kurum büyüklüğüne göre fiyatlandırma modeli ile abonelikler gerçekleştirileceği zaman, kütüphanelerin bağlı olduğu kurumun öğrenci sayısı, personel sayısı, tam zamanlı kullanıcı sayısı gibi bazı ölçütler dikkate alınarak fiyatlandırma yapılmaktadır. Bu modelin temeli, büyük kuruluşların daha yüksek, küçük kuruluşların ise daha düşük abonelik ücreti vermesi üzerine kuruludur.*
>
> ***Konsorsiyal fiyatlandırma (consortial pricing):** Konsorsiyal anlaşmalar birden fazla kütüphanenin veya kurumun bir araya gelerek düşük maliyetli anlaşmalar yapmalarını hedefleyen bir modeldir. Konsorsiyal anlaşma modeli diğer modelleri kapsayabilir. Örneğin, büyük ticaret modeli ile pazarlanan bir ürün aboneliği için konsorsiyal anlaşma yapılarak maliyet azaltılabilir. Bu durumda abonelik modeli büyük ticarete dayalı konsorsiyal anlaşma olacaktır.*
>
> ***Kullanıcı odaklı sağlama (patron driven acquisition):** Kullanıcı odaklı sağlamada kullanıcılar kurumlarının seçtiği ve kütüphane kataloğunda yer alan sağlayıcı listesinden ihtiyaçları olan kaynakları seçer ve görüntüleyebilirler. Eğer ihtiyaç duyulan kaynaklar gerçekten bunlar ise kütüphaneler bu kaynakları kiralama ya da satın alma yoluna giderler.*
> ***Kullanım başına ödeme (pay-per view):** Kullanım başına ödeme modeli de kullanıcı odaklı sağlama gibi kütüphanelerin elektronik kaynaklara abone olmaksızın makalelerin öz bilgilerine erişmelerine imkân sağlamaktadır. Kullanıcılar istedikleri takdirde tam metin erişimi sağlanır ve ardından kullanım miktarına bağlı olarak ücretlendirilirler."*[94]

[94] Zehra Taşkın, "Elektronik Kaynak Lisans Anlaşmaları: Türkiye'de Kütüphane ve Kütüphanecilerin Durumu", *Türk Kütüphaneciliği* 28, sayı 1 (2014): 9.

2.3.4. Sº zleкme M¿zakeresi (Lisanslama)

Türk Dil Kurumu sözlüğünde lisans anlaşması, "Bir firmanın, geliştirdiği teknolojiyi başkalarının kullanabilmesi için verdiği izin belgesi." şeklinde tanımlanmıştır.[95] ODLIS sözlüğünde ise “lisans anlaşması”, bir kütüphane ile bir satıcı veya yayıncı arasında, bir veya daha fazla telif hakkıyla korunan bibliyografik veri tabanlarının veya çevrimiçi kaynakların, genellikle bir yıllık abonelik ücreti veya arama başına ücret ödemesi karşılığında belirli bir süre için kiralanmasına yönelik resmi bir sözleşmedir.[96]

Elektronik kaynakların çoğuna abone olunurken, elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphanecinin veya kurumdaki yöneticinin bir lisans anlaşması imzalaması gerekmektedir. Bu, genellikle hukuki olarak yazılan ve potansiyel olarak birçok şart ve hüküm içeren yasal olarak bağlayıcılığı bulunan bir sözleşmedir.[97]

Lisanslama, elektronik kaynakları yöneten kütüphanecilerin sorumlu olduğu en önemli alanlardan biridir. Lisanslama ile ilgilenen kütüphaneci en geniş kabul edilebilir kullanım yelpazesi için müzakere etmezse elektronik kaynakların kullanımı, kullanıcılar için olması gerektiğinden daha az değerli olacaktır. Belli bir elektronik kaynağa erişimi yöneten tüm bilgiler lisans anlaşmasında bulunmaktadır. Bu nedenle, elektronik kaynaklar kütüphanecisinin lisansları gözden geçirmesi ve mümkün olduğunca, kütüphaneyi ve kullanıcılarını destekleyen şartlar için müzakere etmesi önemlidir.[98]

Pek çok türde lisans anlaşması bulunmaktadır. Lisans anlaşmaları kütüphanelere bir dizi kısıtlama getirdiğinden, lisans anlaşmalarıyla çalışan kütüphanecinin tüm lisanslama modellerine bilgi sahibi olması oldukça önemlidir. En yaygın kullanılan lisans metinleri, son kullanıcı sözleşmesi ve site lisans anlaşmasıdır.

2.3.4.1. Son Kullanēcē Sº zleкmesi

Son kullanıcı terimi, elektronik bilgilere ve kaynaklara kendi kullanımları için erişen yetkili bir kişi veya kuruluş anlamına gelmektedir. Terim tipik olarak bilgisayar yazılımını içeren lisans anlaşmalarında görülürken, son kullanıcı terimi daha yaygın

[95] “Lisans Sözleşmesi Ne Demek TDK Sözlük Anlamı”, erişim 24 Ocak 2021, https://sozluk.gov.tr/.
[96] Reitz, “Online Dictionary for Library and Information Science”.
[97] Donnelyn Curtis, *E-Journals: A How-To-Do-It Manual for Building, Managing, and Supporting Electronic Journal Collections* (New York: Neal-Schuman Publishers, 2005), 157.
[98] Ryan O. Weir, “Licensing Electronic Resources and Contract Negotiation”, içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide* (Chicago: ALA TechSource, 2012), 54, https://doi.org/10.1533/9781780631400.

olarak kullanılırken elektronik veri tabanı kaynaklarını içeren lisans anlaşmalarında da görülmektedir.[99] Son kullanıcı sözleşmesi kullanıcılar ile satıcı veya yayıncılar arasındaki kullanım koşullarını belirleyen bir anlaşmadır. Bu tür anlaşmalar genellikle kütüphanenin sahip veya abonesi olduğu e-kitaplar, veri tabanları ve yazılımlar gibi çeşitli ürün ve hizmet türleri dahil olmak üzere her türlü bilgi ürününü kapsamaktadır.[100]

2.3.4.2. Site Lisansē Anlaĸmasē

Site lisans anlaşmaları kütüphane kullanıcılarının (tek site veya çoklu site) belirli bir kaynağı kullanmasına izin veren anlaşmalardır. Sağlanan bilgi ve hizmetlerin kullanımı ile ilgili olarak hem lisans alanın hem de lisans verenin hükümlerini ve gereksinimlerini belirlemektedir. Bazen bu tür lisanslarda, kütüphanenin elektronik kaynaklar için ödeyebileceği miktar nedeniyle sınırlamalar bulundurabilmektedir. Bu sınırlamalar, tahsis edilen kullanıcı sayısını, IP adreslerine veya en az bir ya da daha fazla bilgisayar terminalinden erişmesi gibi sınırlandırmalar içermektedir. Bu tür anlaşmalar genellikle kütüphanelerde veri tabanları, e-dergiler ve diğer elektronik kaynakları lisanslamak için kullanılmaktadır.[101]

Dünya çapında kütüphaneler yalnızca içeriğe erişmek için abone olmakla kalmayıp, içeriği doğrudan satın alma yöntemine de başvurmaktadırlar. Bu durumda, bu ürünlerin bakımı için sağlayıcılar tarafından bakım ücretleri alınmaktadır. Satın alınan e-kaynakların bakımı için, sağlayıcı ve kütüphanenin sorumluluklarını ve haklarını belirten maddeler bu tür lisanslara eklenmektedir.

2.3.4.3. Lisans Anlaĸmasēnēn ¥ ĵeleri

Bir lisans anlaşması birçok öğeyi kapsamaktadır. Bu öğeler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- İletişim Bilgileri
- Abonelik Dönemleri
- IP adresi Bilgileri
- Başlık Listeleri

[99] Peggy Johnson, *Developing and Managing Electronic Collections : The Essentials* (Chicago, Illinois: ALA Editions, 2013), 159, http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=705824&lang=tr&site=eds-live.

[100] Ryan O. Weir, "Licensing Electronic Resources and Contract Negotiation", 56.

[101] A.g.e., 57.

- Bekleme Tarihleri
- Fiyatlandırma
- Yenileme Tarihleri
- Kütüphaneler Arası Ödünç / Rezerv Kullanımı
- Çoklu / Tek Site
- Kampüs Dışı Erişim
- Diğer Benzersiz Hükümler[102]

Bir lisans anlaşmasının giriş bölümünde genellikle, lisans sahibi olan kurum ve lisans veren satıcı veya yayıncı arasında, sözleşmeye giren iki tarafın kim olduğunu belirten bölümdür. Lisansın süresi ve başlangıç tarihi de bu bölümde yer alabilir veya anlaşmanın başka bir bölümünde yer verilebilmektedir.

Lisans anlaşmasının erişim bölümünde ise kullanıcıların içeriğe erişim hakkında sahip olduğu veya olmadığı haklar tanımlanmaktadır. Bu bölüm ayrıca IP kimlik doğrulaması, proxy sunucusu kullanımı ve daha fazlasıyla ilgili maddeler içerebilmektedir.

Lisans anlaşmasının kullanım bölümünde ise lisans sahiplerinin para ödeyecekleri içerikle neler yapabilecekleri açıklanmaktadır. İndirme, arşivleme, çıktı alma ve bir kütüphanenin katalog tarama sayfasına veya keşif aracına dahil edilmesiyle ilgili ayrıntılı hükümler içermektedir. Bu bölüm aynı zamanda ILL ve e-rezerv haklarının öngörüldüğü yerdir. Geçmişte birçok kütüphane, bu haklar lisans anlaşmasında açıkça belirtilmediyse, diğer kütüphanelere ILL yoluyla materyal sağlamanın ve kaynakları e-rezerv üzerine yerleştirmenin uygun olduğunu varsaymıştır. Ancak gerçekte durum lisans anlaşmasında böyle bir madde yer almıyorsa ve ILL yoluyla diğer kütüphanelere materyal sağlanmışsa bu durumun anlaşmayı bozan unsurlar arasında yer almasından dolayı lisans veren tarafından kötüye kullanım veya erişim ihlali gibi ihtarlar verilebilmektedir. Lisans anlaşmasını müzakere eden kütüphanecinin, anlaşmayı bozan unsurların neler olduğunu bilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Lisans anlaşmalarında genellikle kötüye kullanım tanımları ve kötüye kullanımın sonuçları hakkında bir bölüm bulunmaktadır. Kullanıcıların içerikle neler yapamayacağı hakkında kısıtlamalar ve kötüye kullanımın sonucunda cezalar açıkça belirtilmektedir. Bu kısıtlamalar, bir proxy sunucunun kullanılıp kullanılamayacağı, içeriğe kampüs dışından

[102] A.g.e., 58.

erişilip erişilemeyeceği gibi maddeler içerebilmektedir. Örneğin, sağlayıcı çoğu lisansta kabul edilebilir kullanım koşullarını ihlal eden tek bir IP adresinden aşırı miktarda materyal indirildiğini fark ederse ve incelemeler sonucunda bir ihlal olduğu sonucuna varırsa, lisans imzaladığı kurumla iletişime geçerek sorunu çözmesini ister ve aksi takdirde hizmete devam edilmeyeceği bildirmektedir.

Lisans alanın (kütüphane) ve lisans verenin (sağlayıcı) sorumlulukları lisans anlaşmasında açıkça belirtilmektedir. Bu bölümde kütüphanenin sağlayıcıya ve sağlayıcının kütüphaneye karşı sorumlulukları açıklamaktadır.

Lisans anlaşmasının süre ve fesih bölümünde ise anlaşmanın süresini ve anlaşmanın feshedilip feshedilemeyeceğini, anlaşmanın kimin feshedebileceği gibi maddeler yer almaktadır. Çoğu zaman anlaşmalar, aşağıdaki maddeleri içeren şartlara sahip çok yıllık hüküm ve şartlar içerebilmektedir.

- Fiyat artış sınırları
- Yıldan yıla iptaller
- Erken sonlandırma
- Başlık/paket değiştirme
- Minimum satın alma tutarı[103]

2.3.4.4. IFLA Lisanslama Prensipleri

The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), Yönetim Kurulu tarafından Mart 2001'de onaylanan lisanslama prensipleri ve 2006'da TÜBİTAK ULAKBİM bünyesinde kurulan EKUAL'in lisanslama prensipleri benzer konulara değinmiştir. Bu lisanslama prensipleri aşağıda maddeler hâlinde verilmiştir.

- Lisans anlaşmaları, elektronik bir kaynağı kullanılabilir hale getirmek isteyen kütüphaneler ile bu kaynakların haklarına sahip olan ve bunları kütüphane pazarında kullanılabilir hale getirmek isteyen yayıncı veya satıcı arasındaki anlaşmayı temsil etmektedir.
- Lisans anlaşmalarındaki hüküm ve koşullar, söz konusu elektronik kaynaklar için anlaşma yapmadan önce müşterilere tam olarak sunulmalıdır. Her lisans anlaşmasındaki şartlar tartışılabilir ve taraflar arasında müzakere edilebilir olması gerekmektedir.

[103] A.g.e., 61.

- Lisans anlaşmaları, lisans alanın yani kütüphanenin birincil dilinde müzakere edilmeli ve yazılmalıdır.
- Lisans anlaşması, ilgili tarafların ihtiyaçlarını tanımlayacak şekilde açık ve kapsamlı olmalıdır. Özellikle önemli terimler açıkça anlaşılabilecek şekilde tanımlanmalıdır.
- Lisans anlaşması her iki tarafın hak ve sorumluluklarını dengelemelidir.
- Lisans anlaşması her iki tarafın birbirini herhangi bir durumdan dolayı dava etmesi veya lisans anlaşmasının iptali düşünüldüğünde çözüm yolları sağlamalıdır.
- Lisans anlaşması tarafları, uygun ve tanımlanmış koşullar altında anlaşmadan çekilme hakkına sahip olmalıdır.
- Lisans anlaşması ister kurum ister konsorsiyum olsun lisans sahibine yani kütüphaneye bağlı tüm kullanıcılara, kurum kampüsünde olmalarına bakılmaksızın kurumun uzaktan erişim altyapısına destek sağlamalıdır.
- Lisans anlaşması, kütüphanenin misafir kullanıcılarına kütüphaneye üye olmasalar dahi kampüs içindeyken bireysel kullanıma erişim sağlamalıdır.
- Lisans anlaşması, uzaktan erişim için web tabanlı, kullanıcı dostu bir arayüze destek sağlanmalıdır.
- Lisans anlaşması, yerel olarak indirilen verileri birden çok standart formatta (ör. PDF, CSV, HTML ve EXCEL) dışarıya aktarılmasına olanak tanımalıdır.
- Lisans anlaşması, kullanıcıların materyalleri kısıtlama olmaksızın kendi kişisel amaçları için okumasına, indirmesine ve yazdırmasına izin vermelidir.
- Hizmet sağlayıcının sisteminde teknik bakım veya kesinti olduğunda kütüphaneyi ve kullanıcıları önceden bildirmeli ve KVKK kapsamında kanun ihlali yapmadan gelişmelerden kullanıcıları haberdar edebilmelidir.
- Kütüphaneler, elektronik kaynakların doğru kullanımı konusunda kullanıcılar için eğitimler düzenlemeli ve hukuka aykırı kullanımı önlemek için makul önlemleri almalı ve lisansı ihlal edici faaliyetleri durdurmalıdır. Bununla birlikte kütüphaneler, bireysel kullanıcıların eylemleri için yasal sorumluluk üstlenmemelidir.
- Lisans anlaşmasında, kullanıcı bilgilerinin gizliliği hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan her türlü müdahalede korunmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir.

- Lisans anlaşması, söz konusu elektronik bilgi kaynaklarına uzun vadeli erişim ve arşivleme hükümlerini ele almalı ve bunlara ilişkin sorumlulukları tanımlamalıdır.
- Lisans anlaşmasında, fiyatlar, kullanımı caydırmak yerine teşvik edici fiyatlandırma modelleri ve hediye kullanımlar gibi şartlar sunmalıdır.
- Lisans anlaşmasında, fiyatlar hiçbir gizli masraf olmadan tam olarak açıklanmalıdır.
- Lisans anlaşması koşullarının ifşa edilmemesi için gerekli şartlar genellikle uygunsuz görülmektedir.
- Lisans anlaşmasına, kütüphaneler arası ödünç verme veya eşdeğer hizmetler için hükümler dahil edilmelidir.
- Lisans anlaşmasına, lisans anlaşması olmayan bir kütüphanenin herhangi bir kullanıcısına bireysel kullanım için telif haklarının izin verdiği ölçüde elektronik kaynaklardan faydalandırabilme maddesi dahil edilmelidir.[104]

IFLA, evrensel lisans temelli çözümlerin uygulanabilirliğini daha iyi anlamak için bilgiye erişim sağlamanın bir yolu olarak lisans anlaşmaları sınırlamalarına ilişkin mevcut literatürün bir incelemesini yaptırmıştır. Svetlana Yakovleva tarafından 2017'de yapılan "The Limits of Licensing: A Literature Review" başlıklı çalışmanın sonuç bölümünde karşılaşılan zorlukların tam bir resmini oluşturulmak istenilmiştir. Yapılan bu çalışmanın yönetici özeti kısmında ise aşağıdaki maddelere değinilmiştir.

- Elektronik kaynaklara erişim sahiplik değildir: Kütüphaneler elektronik kaynaklara abonelik sağladığında, basılı kaynaklarda olduğu gibi fiziksel olarak saklamaları gerekmemektedir. Telif haklarına bağlı olarak bu durum, kütüphanelerin elektronik kaynaklara abonelik sağlandığı tarihler arasında erişimin aktif olacağı, basılı kaynaklar gibi düşünülmemesi gerektiği anlamına gelmektedir.
- Lisans veren bir yayıncı olmadan lisans sahibi olunamamaktadır: Bir lisans sahibi olabilmek için onu sunabilecek sağlayıcı/yayıncı olması gerekmektedir. Öksüz eserler söz konusu olduğunda bir hak sahibi belirlemek ve iletişim kurmak mümkün gözükmemektedir. Tek bir kitapta, bir müzik parçasında veya herhangi

[104] "IFLA Licensing Principles (2001)", erişim 24 Ocak 2021, https://www.ifla.org/publications/ifla-licensing-principles-2001; "TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL Lisanslama İlkeleri Genel", erişim 24 Ocak 2021, https://cabim.ulakbim.gov.tr/ekual/lisanlama-ilkeleri-tr/.

bir eserde birden çok farklı hak sahibi olabileceği gerçeği sorunu daha da derinleştirmektedir.

- Lisanslar kullanımları sınırlandırabilmektedir: Lisansa aykırı veya ihlal edici faaliyetler tespit edildiğinde kullanıcı bazlı veya tüm kütüphane erişimine ilişkin birtakım önlemler alınabilmektedir.
- Her lisans benzersiz olmaktadır: Kütüphaneler her bir elektronik kaynak için farklı bir dizi hak ve sınırlama ile karşılaşabilmektedir. Elektronik kaynakların lisansı farklı ülkelerden alındığında, lisanslarla ilgilenen kütüphaneci uluslararası hukuk sistemleri hakkında bilgi sahibi olması gerekmekte ve bu durum kütüphaneler üzerinde büyük bir idari yük oluşturmaktadır.
- Korsanlıkla mücadele önlemleri, kullanıcı karşıtı önlemler hâline gelebilir: Elektronik kaynaklar genellikle elektronik içeriği koruma önlemleriyle birlikte gelmektedir. Bunlar çoklu kopyalama, toplu indirme, üst veri koruma gibi önlemlerden oluşmaktadır.
- Lisanslar, kullanıcı bilgilerinin gizliliğini tehlikeye atabilmektedir: Gelişen teknolojik sistemlerle birlikte, kullanıcı davranışları hakkında çok daha fazla veri izleme ve toplamaya izin verilmektedir. Bu aynı zamanda, anlaşmaların büyük bir kısmının kütüphaneyi kullanım verilerini toplamaya ve paylaşmaya zorladığı veya sadece lisans verenin bunu yapmasına izin verdiği lisanslı işler için de geçerli olmaktadır. Bu durum, akademik özgürlüklerle ilgili soruları gündeme getirmektedir.
- Lisanslar, kütüphane bütçelerini zora sokmaktadır: elektronik kaynakların abonelik ücretlerinin enflasyondan daha hızlı artmasıyla, kütüphaneler, kullanıcılarına kaynak sağlama konusunda zor kararlar almak durumunda kalmaktadır.
- Şeffaf olmayan lisans anlaşmaları kütüphanelerin müzakerelerde ellerini zayıflatmaktadır. Kütüphaneler elektronik kaynaklar için lisans alırken, müzakereler genellikle gizli bir şekilde yürütülmekte ve bu durum çok daha fazla fiyat ayrımcılığına izin vermektedir. Konsorsiyumlar bu tarz müzakerelerde kütüphanelere yardımcı olmaktadır.[105]

[105] "The Limits of Licensing : A Literature Review Executive Summary", 2017, https://www.ifla.org/files/assets/clm/statements/limits_of_licensing_executive_summary.pdf.

Elektronik kaynaklarla ilgili çalışmalar yapılırken lisanslama çalışmaları da elektronik kaynakların doğası gereği bir parçası olmuştur. İçerik sağlayıcılarla yapılan müzakerelerde bir denge bulunmaya çalışılmalı, ücretlerle erişim haklarının adil olması ve lisansın dengeli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Uygun olmadığı yerlerde öksüz veya yayınlanmamış eserler için uygulanmamalı, kütüphanelere ve kullanıcılara fiziksel kitaplardan daha az haklar verilmemeli ve telif hakkı yasasındaki sınırlamalarla kütüphaneleri zor durumda bırakmamalıdır.[106]

2.3.5. Etkinleştirme ve Erişimin Sağlanması

Elektronik kaynaklara erişim sağlamak ve kullanıcıları bu kaynaklara eriştirmek modern üniversite kütüphanelerinde hayati bir işlev olarak görülmektedir. Elektronik kaynaklara erişmek ve eriştirmek için öncelikle doğrulama adımının tamamlanması gerekmektedir. Dünyada en sık kullanılan kimlik doğrulama seçenekleri arasında kullanıcı adı ve parola tabanlı doğrulama ve IP kimlik doğrulamaları yer almaktadır.

Kullanıcı adı ve parola tabanlı doğrulama işlemi basit ve kullanışlı olsa da yalnızca yetkili kullanıcıların erişimini sağladığı için uygulamada çok kullanılmamaktadır. IP kimlik doğrulaması ise çoğu durumda tercih edilen bir metottur. IP kimlik doğrulaması kullanılırken kütüphane, sağlayıcı veya yayıncıya bağlı olduğu kurumun IP adreslerini içeren bir IP blok listesi paylaşmaktadır. Sağlayıcı veya yayıncı ise temin edilen bu IP bloğundan erişilmek istenen elektronik kaynağın tanımlamasını yapmaktadır. Kütüphaneler kullanıcılara, belirlenen IP aralıkları dışında erişim vermek isterse, kullanıcı adı ve parola tabanlı doğrulama veya proxy sunucusuyla kurum dışından erişmesine izin verebilmektedir. Proxy sunucuları kullanıcı bilgisayarlarının kurumun IP aralıkları içerisinde görünmesini sağlar ve böylelikle kullanıcının elektronik kaynaklara kurum içerisindeymiş gibi erişmesine izin vermektedir. Kimlik doğrulama yöntemi seçildikten ve uygulandıktan sonra, kütüphanenin kaynaklara nasıl erişim sağlayacağına karar vermesi gerekmektedir.

Kütüphaneler, elektronik kaynaklara erişim araçları vasıtasıyla kullanıcılarına erişim vermeye çalışmaktadırlar. Bu araçlar aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir;

- Çevrimiçi erişilebilir kataloglar (OPAC)
- A – Z listeleri gibi e-kaynak platformları

[106] Svetlana Yakovleva, "Literature Review on the Use of Licenses in Library Context, and the Limitations This Creates to Access to Knowledge", *SSRN Electronic Journal*, 2019, 1–40, https://doi.org/10.2139/ssrn.3305972.

- Konu dizinleri
- Federe arama motorları
- Bağlantı çözümleyiciler (linkresolver)
- Keşif araçları
- Veri tabanı listeleri[107]

Bu çevrimiçi erişim araçları, adından da anlaşılacağı üzere elektronik kaynaklara erişimde kullanılan birtakım araçlardır. Günümüzde bazı kütüphaneler, bu çevrimiçi erişim araçlarının her birini edinme gücüne sahip olmamakla beraber modern kütüphanelerin birçoğu bu araçlardan faydalanmaktadır.

2.3.5.1. ¢evrimi-i Eri«ilebilir Kataloglar (OPAC)

Çevrimiçi erişim araçlarından olan çevrimiçi kütüphane katalogları (OPAC), kütüphanelerin koleksiyonlarında bulunan bütün kayıtlara erişilmesini sağlayan elektronik bir katalogdur. Çevrimiçi kütüphane katalogları sayesinde kullanıcılar aradıkları kaynakların yer bilgisine ve bununla birlikte kataloglamanın kalitesine göre aradıkların kaynağın bibliyografik bilgisine de erişebilmektedirler. Kütüphane katalogları, katalog kütüphanecileri tarafından MARC tabanlı oluşturulmaktadır. Makinece okunabilir katalog kayıtları (MARC - Machine-Readable Cataloging Record) MARC'ın annesi olarak tanınan Amerika Kongre Kütüphanesi'nde bilgisayar programcısı olarak çalışan Henriette Avram tarafından 1968'de geliştirilmiştir. Elektronik ortamda tanımlama yapmayı sağlayan MARC sistemi ülkesi çapında ve nihayetinde tüm dünyada kütüphanelerin tercih ettiği bir format hâline gelişmiştir.[108]

MARC sistemi elektronik kaynaklar düşünülerek tasarlanmamıştır. MARC sisteminde, çoğunlukla basılı kitaplar ve süreli yayınlar olmak üzere fiziksel materyaller için açıklayıcı alanlar, konum kodları ve diğer özel alanlar geliştirilmiştir. Elektronik kaynaklarla ilgili olan alanlar ise katalog kütüphanecileri tarafından uyarlanmaya çalışılmaktadır. Kullanıcıların ihtiyaç duydukları kaynakları bulmalarını sağlamak için, katalog kütüphanecileri doğru başlıkları (MARC 245 ve 246 alanları), ISSN'leri (MARC 022), ISBN'leri (MARC 020), yayıncıları (MARC 260), varsa yazarları (MARC Ek girişler için 1XX veya MARC 7XX) ve URL'leri (MARC 856) ilgili alanlara dahil

[107] George Stachokas, "Making Electronic Resources Accessible", içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide* (Chicago: ALA TechSource, 2012), 71, https://doi.org/10.1533/9781780631400.

[108] Matt Schudel, "Henriette Avram, 'Mother of MARC,' Dies", *Library of Congress Information Bulletin* 65, sayı 5 (2006), https://www.loc.gov/loc/lcib/0605/avram.html.

etmektedirler. Elektronik kaynaklar için bağlantı içeren MARC 856 alanı doğrudan erişim için önem arz etmektedir. Çevrimiçi kütüphane kataloglarının temelindeki teknoloji ve organizasyon, günümüzdeki kütüphanelerin çok sayıda elektronik kaynağa sahip olmadan önce tasarlanmıştır. Ancak gelişen teknolojiyle beraber kütüphaneler ve kütüphaneciler kullanıcıların elektronik içeriğe mümkün olan en uygun şekilde erişebilmelerini sağlamak için çalışmalar yapmaktadırlar.

Katalog kütüphanecileri tarafından MARC tabanlı oluşturulan kayıtlar Anglo-American Kataloglama Kuralları 2'ye göre kayıt edilmektedir. Son yılların bilgi ihtiyaçlarını karşılaması için yeni bir kataloglama standardı olan, Türkçesi Kaynak Niteleme ve Erişim olarak adlandırılan (RDA Resource Description and Access), başlangıçta AACR3 olarak çıkması planlanmış ve AACR2 kurallarını iyileştirme girişimi olarak geliştirilmiştir.[109] RDA, özellikle elektronik kaynaklar ve diğer yeni biçimlerle ilgili olan entelektüel ya da sanatsal yapıtların çevrimiçi kütüphane kataloglarında daha etkin biçimde sunulmasını sağlayan "Bibliyografik Kayıtlar için İşlevsel Gereksinimler (FRBR Functional Requirements for Bibliographic Records)" olarak adlandırılan modelden faydalanmaktadır.[110]

2.3.5.2. A ï Z Listeleri

A – Z listeleri gibi e-kaynak portalları ise kullanıcıların çevrimiçi içeriği aramasını ve bunlara erişmesini sağlamak için özel olarak geliştirilmiş sistemlerdir.[111] A – Z listeleri, kullanıcıların belirli bir elektronik kaynağı hızlı bir şekilde bulmasını sağlamaktadırlar. Kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynakları takip etmesi, tek bir elektronik kaynak için birden fazla bağlantı veya kaynak kaydının oluşturulması, abonelik durumu ve erişim koşulları zamanla değiştikçe gerekli değişiklikleri yapması gerekmektedir. Erişimi test etmek ve varsa sorunları gidermek için çalışmalar yapılması gereklidir, ancak işin çoğu kütüphaneciler yerine satıcı/yayıncı tarafından gerçekleştirildiği için süreç önemli ölçüde akıcı ve basit hale gelmektedir.[112] Çoğu e-

[109] Shawne D. Miksa, "Resource description and access (RDA) and new research potentials", *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 35, sayı 5 (01 Haziran 2009): 47–51, https://doi.org/10.1002/BULT.2009.1720350511.

[110] Hülya Dilek Kayaoğlu, *Süreli Yayınların Yönetimi*, İkinci bas (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 2011).

[111] Lauren E. Corbett, "Serials: review of the Literature 2000–2003", *Library Resources Technical Services* 50, sayı 1 (2006): 16–30.

[112] Jia Mi, Paula Sullenger, ve Pat Loghry, "Examining workflows and redefining roles: Auburn University and the College of New Jersey", *Serials Librarian* 50, sayı 3–4 (11 Mayıs 2006): 279–83, https://doi.org/10.1300/J123V50N03_12.

kaynak portalları kütüphaneler tarafından geliştirilen veya üretilen web sayfaları olmadığından ve yayıncı / satıcılar tarafından sağlandığından dolayı markalaşma sorununa dikkat etmek gereklidir. Bu ürünlerin bilindik olanları arasında EBSCO A-to-Z, Serials Solutions 360 Core, Ex Libris SFX ve Deepknowledge bulunmaktadır. Bazı sağlayıcılar elektronik dergiler için konu taraması, e-kitaplar için karşılaştırılabilir işlevsellik, veri tabanı listesinde arama işlevi ve bunların hepsini tek bir web sayfası veya portala entegre edilmiş şekilde sunmaktadır. Kütüphaneler bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi kullanıyorsa bazı e-kaynak portalları, elektronik kaynaklar için lisans sözleşmelerinde yer alan, izin verilen kullanımları ve diğer ilgili bilgileri görüntüleme yeteneğine de sahip olmaktadırlar.[113]

2.3.5.3. Konu Dizinleri

Konu dizinleri, belirli konu alanlarındaki veya akademik disiplinlerdeki makaleleri ve diğer bilimsel çıktıları indeksleyen aranabilir veri tabanlarıdır. Kullanıcıyı istediği metne yönlendirmek için yer belirleyicilerle, genellikle sayfa numaraları bulunan, bir veya daha fazla çalışmanın konu içeriğini temsil etmek için bir dizinleyici tarafından seçilen başlıkların alfabetik olarak düzenlenmiş bir listesidir. İsimler genellikle konu dizinine dahil edilir, ancak bazı yayınların ayrı bir isim dizini ve hatta ayrı bir coğrafi yer adları dizini vardır. Bazı yayınlarda konu dizini yazar dizini ile tek bir alfabetik sırayla birleştirilmektedir.[114]

Bazı örnekler arasında kütüphane ve bilgi bilimi için LISTA, hemşirelik için CINAHL, biyomedikal ve sağlık bilimleri için PubMed ve uygulamalı matematik alanındaki incelemeler ve özetler için Zentralblatt MATH, American Chemical Society tarafından yayınlanan kimya alanıyla ilgili geniş bir koleksiyona sahip Chemical Abstracts bulunur. Bazı konu dizinleri yalnızca özet içeren alıntılar sağlarken bazıları ise tam metin içeriği de sağlamaktadır.

2.3.5.4. Federe Arama Motorlarē

Federe arama motorları, kullanıcıların birden fazla kaynağı aynı anda arama yapmasına ve çıkan sonuçları tek ekranda görmesine izin vermektedir. Çoğu federe arama motoru sınırlı sayıda konu dizinlerine veya veri tabanlarına erişim sağlamakta ve yıllık

[113] Dan Gall, "Librarian Like a Rock Star: Using Your Personal Brand to Promote Your Services and Reach Distant Users", 50, sayı 5 (Temmuz 2010): 628–37, https://doi.org/10.1080/01930826.2010.488928.

[114] Stachokas, "Making Electronic Resources Accessible", 75.

abonelik şeklinde kütüphane sistemlerine entegre edilmektedir.[115] Elektronik kaynak kütüphanecileri, ne tür kaynakların bu araçlara dahil edilmesi gerektiği konusunda görevlendirilmekte ve bu arama araçlarının kütüphane web sayfalarına belirgin şekilde yerleştirilmesinde ve gerekli tanıtım, eğitim, dokümantasyonun sağlanmasında etkin rol oynamaktadır. Kullanıcıların federe aramayı belirli konu dizinleriyle karıştırmasına izin verilmemekle birlikte, federe aramanın en iyi şekilde genel bir arama aracı olarak görülüp, profesyonel ve detaylı bir araştırma için yararlı olmayacağı düşünülmektedir. Bu düşüncenin temelinde, kullanıcıların federe arama motorlarının kullanımını karışık ve zor bulması ve verimliliğin düşük olması sebep olmuştur. [116]

Federe arama motorlarının kullanım zorluğu, arama sonuçlarının karmaşık ve görüntüleme yavaşlığı, OPENURL standardının da (Open Uniform Resource Locator) geliştirilmesiyle birlikte, keşif araçlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. İşlevsellik ya da tasarımsal olarak birbirlerine benzememelerine rağmen, keşif araçları ve federe arama motorları aynı anda birden fazla kaynağı tarayarak eş zamanlı sonuç getirme özelliği üzerine tasarlanmışlardır.[117] Üst veriyi dizinleme ve filtrelemeyle gelen düzenleme özellikleriyle, federe arama motorlarını keşif araçlarından ayıran önemli özelikler olmuştur. Bu sebeple, federe arama motorları keşif araçları hizmetlerinin ilk denemeleri olarak düşünülebilmektedir.[118]

2.3.5.5. Baĵlantē¢ º z¿c¿ler

Bağlantı çözümleyiciler, kullanıcıların elektronik kaynaklarda arama yaparken belirli bir elektronik kaynağın OpenURL uyumlu olduğu ölçüde tam metnin kullanılabilirliğini kontrol etmelerine izin vermek ve kullanıcıları bu kaynaklara yönlendirmek için kullanılan bir araçtır. Basite indirgemek gerekirse OpenURL, kullanıcıların bir veri tabanında veya bir keşif aracında arama yaparken belirli bir elektronik kaynağın uygun bir kopyasını bulmalarını sağlayan standart bir URL biçimidir. Bağlantı çözümleyiciler, belirli bir bilgi kaynağının OpenURL ile uyumlu olduğu ölçüde çalışmakta ve OpenURL'in öğelerini ayrıştırarak kütüphanenin mevcut elektronik kaynaklarında bulunan uygun kopyalara veya hedeflere bağlantılar sağlamaktadır.

[115] Alexis Linoski ve Tine Walczyk, "Federated Search 101", Library Journal, 2008, https://web.archive.org/web/20100110060335/http://www.libraryjournal.com/article/CA6571320.html.

[116] Marshall Breeding, "Plotting a new course for metasearch", *Computers in Libraries* 25, sayı 2 (2005): 27–29.

[117] A.g.e.

[118] Ebru Kaya, "Değişen Kullanıcı Alışkanlıkları Doğrultusunda Bir Web Keşif Aracı Model Önerisi" (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2017).

OpenURL bağlantısı, elektronik kaynakların bilgi dağıtımına atıfta bulunur. OpenURL uygulaması, bilgi paketlerinin bir ağ üzerinden taşındığı ağ bağlantılı bir hizmet ortamıdır. Elektronik kaynaklar için OpenURL öğeleri, belirli abonelik koşulları veya kapsam tarihleri dahil olmak üzere ilgili üst verileri içeren bir OpenURL bilgi tabanında saklanmalıdır. Kütüphaneler için bu bilgi tabanlarını kendi Elektronik kaynak yönetim sistemleri aracılığıyla özelleştirmek veya yönetmek en uygun olanıdır, ancak bazı keşif aracı yönetim sistemleri veya diğer erişim araçları gerekli asgari işlevselliği sağlayabilmektedirler.[119]

Kullanıcılar bağlantı çözümleyici sonuçlarına erişebilir ve genellikle bir veri tabanının veya konu dizininin arama sonuçları sayfasındaki her alıntının altında yer alan küçük bir metin mesajına veya simgeye tıklayarak kullanılabilirliği kontrol edebilmektedirler. Bağlantı çözücüler tipik olarak ayrı bir web sayfası veya açılır pencere olarak görüntülenir; burada istenen bir elektronik kaynağın makale veya kitap bölümü olabilir, doğrudan istenen kaynağa yönlendiren bir URL ile birlikte kütüphane koleksiyonunda mevcut olup olmadığını gösteren sonuçlar listelenmektedir. Bu araçlardan en iyi değeri elde etmek için kullanımı basit ve sezgisel olan bağlantı çözümleyici sayfaları tasarlamak gerekmektedir. Tüm elektronik kaynakların OpenURL uyumlu olmadığına dikkat edilerek, bağlantı çözümleyicilerin yalnızca koleksiyonun bir parçasıyla çalışacağı ve bazı sorguların yine de elektronik kaynağın kendi içerisinden yapılması gerekeceği anlamına gelmektedir.

Kütüphaneler tarafından kullanılan yaygın bağlantı çözümleyici türleri OpenURL standardına dayanmaktadır. Bağlantı çözümleyicilerin açık kaynak kodlu sürümleri de bulunmakla beraber kararlı çalışan bağlantı çözümleyiciler, satıcılardan yıllık abonelikle temin edilebilen ticari ürünler olmaktadır. Bu bağlantı çözücülere örnek olarak, Ex Libris SFX Link Resolver, Innovative Interfaces WebBridge LR, EBSCO Full Text Finder verilebilir.

2.3.5.6. Keşif Araçları

Teknolojinin gelişmesi ve elektronik kaynakların artması ve daha sık kullanılmasıyla beraber keşif aracı hizmetleri, kütüphaneler için giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Keşif araçları bir kütüphanenin sahip olduğu ve erişim sağladığı çoklu

[119] Stachokas, "Making Electronic Resources Accessible".

bilgi kaynaklarına (çevrimiçi kataloglar, elektronik koleksiyonlar, abone veri tabanları, arşiv koleksiyonları, kurumsal arşivler) bütünleşik erişim sağlayarak tek bir arayüzde hizmet vermektedir. Keşif araçları, birleştirilmiş konu indekslemeyi ve üst verileri kullanarak arama sonuçlarını tekilleştirir ve ilgililik düzeyine göre listelemektedir.[120]

Bu keşif araçlarının tümü, çevrimiçi katalogların OPAC'ların yanı sıra A – Z listelerinin, elektronik kaynak portallarının ve elektronik kaynakları bulmak için kullanılan diğer web sayfalarının çoğunun yerini alacak şekilde lanse edilmektedir. Bu araçlar, Google semantik yapısı göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır ve kullanıcıların basit bir arama kutusu kullanarak kaynakları aramaya başlamasını sağlamaktadır.[121]

Çoğu keşif aracı, arama sonuçlarına bitişik kutularda veya pencerelerde görünen ve filtreleme özelliğiyle birlikte başka terimlerle arama yapılmasını öneren etiketler sağlamaktadır. Bibliyografik veriler, koleksiyon türleri, kaynak türleri, konu başlıkları, yayıncı bilgileri, coğrafi konum, dil, yazar, başlık ve diğer özellikler için tıklanabilir bağlantılarla sonuçları iyileştirmeye yönelik birden çok öneri de göstermektedir.

Ayrıca keşif araçları kişiselleştirme özellikleriyle kullanıcılara hesap oluşturma, arama sonuçlarına yer imi ekleme, içeriği yazdırma veya kaydetme, arama geçmişini kaydetme, kullanıcı tarafından oluşturulan listeleri kaydetme ve dışarı aktarma seçenekleri gibi kullanıcıların etkinliklerine göre seçenekler sunmaktadır.

Teknolojinin hızla değişmesi ve üst veri protokollerinin yaygın bir şekilde kullanılmasıyla bu araçlar zaman içinde önemli ölçüde geliştirilmiştir, ancak veri kalitesindeki mevcut kısıtlamalar ve sağlayıcılar ve yayıncılar arasındaki rekabet keşif araçlarının marka değerini bir şekilde düşürmektedir. Keşif araçları, içeriğe erişim sağlamak için bibliyografik kayıtları veya üst verileri kullanmaktadır. Keşif araçlarında gösterilen sonuçlar, yalnızca bu verilerin kalitesi kadar iyi olmaktadır. Keşif araçları için üst veriler birincil ve ikincil sağlayıcı veya yayıncılar tarafından sağlanmaktadır.[122] Ancak çoğu sağlayıcı veya yayıncı, algılanan rekabet nedeniyle verileri keşif araçlarının geliştiricileriyle paylaşmayı reddetmektedir ve burada metadata savaşları olarak tanımlanabilecek ve bu durumdan en çok kullanıcıların ve kütüphanelerin etkilendiği

[120] Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science".

[121] Noah Brubaker, Susan Leach-murray, ve Sherri Parker, "Shapes in the cloud", *Online* 35, sayı 2 (2011): 20–26.

[122] Jason Vaughan, "Web Scale Discovery What and Why?", *Library Technology Reports* 47, sayı 1 (2011): 5–11.

rekabet ortamı oluşmaktadır. Kütüphaneler ise kullanıcıların elektronik kaynaklara daha kolay erişebilmesi için keşif araçlarında taranmayan kaynakları keşif aracı arayüzünün bir bölümüne "Ayrıca tarayınız" vb. bir alan ekleterek keşif aracında olmayan kaynaklara yönlendirme linkleriyle kullanıcıları eriştirmeyi amaçlamıştır.

Bazı örnekler arasında satıcı veya sağlayıcılar tarafından ticari olarak sunulan Ebsco Discovery Service, Proquest Summon, Ex Libris Primo, Innovative Interfaces Encore, SirsiDynix Enterprise ve yerli ve milli keşif aracı olarak adlandırılan Piri Keşif aracı yer almaktadır. Açık kaynak kodlu olarak piyasada bulunan keşif araçları ise Blacklight – Virginia Üniversitesi Kütüphanesi, eXtensible Catalog/XC – Rochester Üniversitesi, VuFind – Villanova Üniversitesi şeklindedir.[123] EKUAL tarafından sağlanan veri tabanlarına keşif aracı hizmeti ise Ebsco Discovery Service tarafından verilmektedir.

2.3.5.7. Veri Tabanē Listeleri

Kütüphanelerin web sayfalarında bulunan veri tabanları listeleri genellikle içerik yönetim araçları vasıtasıyla oluşturulan, HTML ve CSS ile geliştirilen ve kütüphanenin sahip olduğu veri tabanlarına direk bağlantıların listesini içeren tipik bir web sayfasıdır. Kullanıcılar erişmek istedikleri kaynağa bağlantılar listesine göz atarak erişebilmektedirler. Web sayfalarında bulunan veri tabanı listeleri birbiriyle ilişkili birden çok sayfayla bağlantılı olabilmektedir, bu durum web sayfalarında karmaşıklığa ve tasarım eksikliğine neden olmaktadır. Veri tabanı listelerini elektronik kaynak portallarından ayıran en önemli unsur kullanıcıların statik sayfalarda da gezinme ihtiyacının olmasıdır.[124]

Veri tabanları listesi alfabetik olarak sıralanabilir veya konu başlıkları gibi fark edilebilir sıralara göre bölünebilmektedir. Bu listelerde veri tabanlarının başlıkları ve kullanıcıların araştırmalarına yol gösterecek veri tabanlarının içeriği hakkında açıklamalar, kullanım rehberleri ve videoları bulunabilmektedir. Günümüzde kütüphaneler, kendi web sayfalarında bulunan veri tabanları listesine ek olarak en az teknik beceriye sahip kullanıcıların bile kendi web sayfalarını oluşturmalarına olanak tanıyan kullanıcı dostu bir web geliştirme seçeneği sunan ülkemizde de birçok kütüphane

[123] Kaya, "Değişen Kullanıcı Alışkanlıkları Doğrultusunda Bir Web Keşif Aracı Model Önerisi".
[124] Stachokas, "Making Electronic Resources Accessible", 80.

tarafından tercih edilen ve SpringShare tarafından sağlanan Libguides (konu rehberleri) gibi hizmetlere abonelik sağlamışlardır.

2.3.6. İstatistik Toplanması

Kütüphaneler elektronik kaynakları değerlendirirken bu kaynaklardan elde ettiği faydalara detaylı analiz istemektedirler. Değerlendirme sırasında karar verici konumunda olan yöneticiler ise somut bilgilere yani kullanım verilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Kütüphaneciler ise elektronik kaynakların kullanımını ve etkinliğini ölçen bu verileri sağlama becerisine ve bilgi düzeyine sahip olmalıdır. Bu veriler elektronik kaynakların kütüphanenin hedeflerini ne kadar iyi karşıladığını ve talepleri ne kadar yerine getirdiğini ve belki de elektronik kaynaklarla ilgili en çok sorulan, "kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılıyor mu?" sorusunu değerlendirmede yardımcı olmaktadır.

Kullanım verilerini ve istatistikleri dikkate alırken, bir kütüphaneci bunların güvenilirliği üzerine düşünmelidir. Elektronik kaynak kullanım verilerinin bütünlüğünü bozan en önemli unsur, yayıncılar ve satıcılar arasında oturum (session), arama (search) ve tam metin indirme (full-text download) gibi anahtar kullanım kavramlarının tanımlarındaki farklılıklar olmuştur. Elektronik kaynakların ortaya çıkışından itibaren elektronik kaynakların kullanımı ve sayısı oldukça artmış ve hâliyle kütüphaneler erişim sağladıkça kullanım verilerinin oluşumunu tetiklemiştir. Yayıncı ve satıcılar tarafından kullanım verilerini oluşturmak için çeşitli teknikler geliştirilmiş fakat kullanılan teknikler arasındaki farklılıklar bu veri setlerini birbirleriyle karşılaştırılamaz hale getirmiştir.

Elektronik kaynaklar sektöründe böyle bir sorun meydana gelince, kullanım verilerinin oluşturulmasında standartların geliştirilmesi için 2002 yılında Project COUNTER projesi ortaya çıkmıştır. COUNTER, çalışma grupları aracılığıyla uygulama kurallarının geliştirilmesine katkıda bulunan, küresel bir kütüphane, yayıncı ve satıcı üyeler topluluğu tarafından desteklenen, üyelerden alınan ücretlerle finanse edilen kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. COUNTER, yayıncıların ve satıcıların elektronik kaynaklarının kullanımını tutarlı bir şekilde rapor etmelerini sağlayan uygulama kurallarını sunmaktadır. Bu uygulama kuralları sayesinde kütüphanelerin farklı yayıncılardan ve satıcılardan alınan verileri karşılaştırmasına olanak tanımaktadır.

COUNTER uygulaması ayrıca raporların toplanmasını otomatikleştirmek için uluslararası bir standart yöntemi olan SUSHI API entegrasyonu içermektedir.[125]

Kütüphaneciler elektronik kaynaklar için kullanım verilerini toplamaya hazırlanırken hangi verileri değerlendirmeye alacağını tespit etmelidir. Elektronik kaynaklarda potansiyel kullanım verileri platforma, yayıncıya ve satıcıya göre değişiklikler göstermekte ve bazıları veri tabanları ise hiçbir veri sağlayamamaktadır. Mevcut veri türleri ise kütüphanecilerin değerlendirmekte olduğu elektronik kaynak türüne göre değişmektedir. Örneğin e-kitap türünde EBSCO e-Kitap, ProQuest eBook Central gibi veri tabanları elektronik kitapların konu, başlık ve kitap bölümü düzeyinde kullanım verilerini sunarken ScienceDirect gibi veri tabanları ise elektronik kitap kullanım verilerinin yanı sıra elektronik dergi başlığı ve makaleler düzeyinde kullanım verilerini sunmaktadır. Naxos Music Library müzik parçalarının kullanım verilerini, Artstor görüntü veri tabanı ise içeriğinde bulunan sanat eserlerinin kullanım verilerini sunmaktadır. Kütüphaneciler böylesine farklı veri türlerinin içerisinde elektronik kaynakları değerlendirirken kullanım düzeylerini açıklamak ve kütüphane için en anlamlı veri türünü seçmelidirler.[126]

Elektronik kaynaklar için tipik olarak aşağıdaki kullanım veri öğeleri ve bunların bazı istatistik sağlama yöntemleri aşağıdaki gibi sağlanmaktadır:

Oturumlar (Sessions): Oturum sayısı, kullanıcı nüfusunun belirli bir zaman çerçevesi içinde aradıklarını bulma umuduyla belirli bir kaynağa erişme sayısıdır. Bir oturum genellikle kullanıcı elektronik kaynağa ilk girdiğinde başlar ve birden farklı şekillerde sona erebilmektedir. Bazı durumlarda ise bir oturum, yalnızca arama etkinliği gerçekleştiği anda kayıt edilmeye başlamaktadır. Oturumlar, kullanıcılar elektronik kaynaktan çıktıklarında, kullandıkları tarayıcıları çöktüğünde veya kapattıklarında ve klavye / fare etkinliği olmadığı anda zaman aşımı nedeniyle sona ermektedir. Böylelikle, bir kullanıcı tek bir işlemi gerçekleştirmek için birden fazla oturum başlatabilmektedir. Oturum günlüğe ne kadar çok işlem kaydedilirse, kütüphane kullanıcılarının bu kaynağın kendi bilgi ihtiyaçlarını karşılayabileceğine olan ilgisinin o kadar yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

[125] "About | Project Counter", erişim 14 Mayıs 2022, https://www.projectcounter.org/about/.

[126] Geoffrey Timms, "Gathering, Evaluating, and Communicating Statistical Usage Information for Electronic Resources", içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide* (Chicago: ALA TechSource, 2012), 92, https://doi.org/10.1533/9781780631400.

Aramalar (Searches): Kullanıcıların aradıklarını bulma beklentisiyle elektronik kaynaklarda arama etkileşiminde bulunma sayısıdır. Her arama, çevrimiçi formda bir sorgunun ifadesi veya arayüz tarafından potansiyel arama terimleri ve konu tanımlayıcıları olarak sunulan hiper bağlantılı kelimeler dahil olmak üzere birçok şekilde yapılabilmektedir. Tarih aralıklarının ayarlanması dahil olmak üzere aramaların hassaslaştırılması için ek arama verileri oluşturulabilmektedir. Aramalar birden çok elektronik kaynak arasında farklı şekillerde tetiklenebilir ve sayılabilmektedir. Ne kadar çok arama olursa, kütüphanecinin değerlendirme aşamasında kullanıcılar için bu kaynağın yararlı olacağı bilgisi karar verme sürecinde destek olmaktadır.

Tam Metin İndirme (Full-Text Download): Tam metin indirme kullanıcıların arama sonucunda bulduğu içeriğe başarıyla erişip indirme sayısıdır. Tam metnin tanımı içerik türüne göre değişebilmektedir. Bunlar; tam metin dergi makalesi, dergi makalesinde düzeltme, editöre mektup, kitap bölümü, kitap bölümünün bir kısmı veya tam metin bir kitaptan oluşmaktadır. Tam metin indirme sayısı, kullanıcıların aradıkları içerikle ilgili arama sonucunda indirmenin gerçekleştiği sayıyı temsil etmektedir. Elektronik kaynakta ne kadar çok tam metin indirme olması, bu kaynağın kullanıcılar için yararlı materyaller bulunan değerli bir kaynak olduğu anlamına gelmektedir. Tam metin indirme verileri genellikle HTML ve PDF biçimlerine göre ayrıştırılmaktadır.

Reddedilme Sayısı (Turnaways/Denials): Kullanıcıların bir elektronik kaynağa erişmeye çalıştığı ancak maksimum eşzamanlı kullanıcı sınırına ulaşıldığı için erişimin reddedilme sayısıdır. Sürekli olarak bir elektronik kaynağın, mevcut yetkili eşzamanlı erişim seviyesinin aşılıyorsa kütüphanenin daha fazla eşzamanlı kullanıcıya erişim sağlamak için lisansı genişletmesi gerekebileceğini göstermektedir.[127]

Hangi veri öğelerinin toplanacağını etkileyen diğer bir faktör, istenen istatistiklerin ve değerlendirmelerin türüdür. Bir kütüphaneci, kullanıcıların oturum başına yapılan aramaların sayısını hesaplamak isterse, hem yürütülen arama sayısını hem de her bir e-kaynak için başlatılan oturum sayısı için veri toplamaya ihtiyaç duyacaktır. Tam metin indirme başına maliyeti hesaplamak için, kütüphanecinin elektronik kaynak sağlayıcısından ya da veri taban yönetici panelinden tam metin indirme için kullanım verilerini ve kütüphane ödeme yaptığı faturalardan veya sağlama biriminden aboneliklerin maliyet verilerini alması gerekecektir.

[127] A.g.e., 93.

Kullanım verileri sadece bir elektronik kaynağın ne kadar kullanıldığını değil, nasıl kullanıldığını ve nereden kullanıldığını da göstermektedir. Kullanım, bir kullanıcının kasıtlı olarak veya tesadüfen bir elektronik kaynağı bulmasının kolaylığıyla doğrudan ilişkili olduğundan, kullanıcının kaynağa eriştiği nokta önemlidir. Kullanım verileri, bağlantı çözücüler, federe arama motorları, keşif araçları ve proxy sunucuları gibi diğer elektronik kaynak hizmetlerinden de sağlanabilmektedir. Bu tür hizmetlerden ve araçlardan elde edilen veriler, kullanıcıların belirli elektronik kaynaklara nereden ulaştığını gösterebilir ve bu da elektronik kaynakların değerlendirilmesinde ve pazarlanmasında yardımcı olabilmektedir.

Kullanım verisiyle ilgili hangi öğelerinin toplanacağına karar verirken belki de en önemli hususlardan biri, COUNTER gibi standartlaşmış verileri kullanmaktır. Büyük yayıncıların dergi paketlerinin kullanım verileri karşılaştırırken bu tür standartlar önemli hale gelmektedir. Örneğin, tam metin kullanımıyla ilgili veriler, A ve B firması ile karşılaştırıldığında C firması tarafından farklı şekilde hesaplanan standartlarda olsaydı, üç veri kümesinin karşılaştırılması imkânsız olmakla beraber bir satıcının diğerlerine göre haksız bir avantajı söz konusu hâline getirecektir.[128]

COUNTER, modern bilgi ortamı için kurulan ilk standartlardan olmasa da ilk organizasyonlardan birisidir. Elektronik kaynakların kullanımını ölçmek, geliştirmek ve sürdürmek için kurulmuştur. Dünyanın her yerindeki kütüphane, yayıncı ve satıcılarla iş birliği yaparak COUNTER kullanım istatistiklerinin sağlanmasını ve bunların birbirleriyle uyumlu olmasını sağlamıştır. Alınan istatistiklerle kütüphaneciler kullanım verilerini farklı yayıncıların içerikleriyle kolayca karşılaştırmalarına olanak sağlayan COUNTER ile abonelikleri için indirme başına maliyet gibi hesaplamalar yaparak elektronik kaynakların değerlendirme süreçlerini kolaylaştırmıştır.[129]

COUNTER Ocak 2017'de 5. sürümünü yayınlamıştır. 4. sürümden 5. sürüme geçildiğinde bu değişiklik radikal bir yaklaşım olarak algılanmıştır. Nadiren kullanılan özel amaçlı raporların çoğunu esnek olan az sayıda genel raporla değiştirerek toplam rapor sayısı azaltılmıştır. COUNTER 5'te bulunan dört ana rapor aşağıdaki gibidir.

1) (PR-Platform Reports) Platform ana raporu;

[128] A.g.e., 95.

[129] Lorraine Estelle, "COUNTER: Release 5 of the Code of Practice", *Performance Measurement and Metrics* 18, sayı 3 (2017): 180–86, https://doi.org/10.1108/PMM-10-2017-0048.

- (PR_P1) Platform kullanımı.

2) (DR-Database Reports) Veri tabanı ana raporu;

- (DR_D1) Veri tabanı araması ve öğe kullanımı,
- (DR_D2) Veri tabanı erişimi reddi.

3) (TR-Title Reports) Başlık ana raporu;

- (TR_B1) Kitap istekleri (Açık erişim hariç),
- (TR_B2) Kitap erişimi reddi,
- (TR_B3) Erişim türüne göre kitap kullanımı,
- (TR_J1) Dergi istekleri (Açık erişim hariç),
- (TR_J2) Dergi erişimi reddi,
- (TR_J3) Erişim türüne göre dergi kullanımı,
- (TR_J4) Yayın yılına göre dergi talepleri (Açık erişim hariç).

4) (IR-Item Reports) Materyal ana raporu;

- (IR_A1) Dergi makale istekleri,
- (IR_M1) Multimedya öğe istekleri.[130]

Kütüphaneciler COUNTER kullanım raporlarını şu amaçlarla kullanmaktadır;

- Elektronik kaynakları değerlendirirken yenileme kararlarına dayanak oluşturması,
- COUNTER verilerine dayalı olarak satın alma veya iptal kararlarının, bir elektronik kaynağın lisanslanmaması veya eşzamanlı kullanıcı lisansı sınırlarının aşılması nedeniyle reddedilen erişim hakkında bilgilendirmek,
- Kütüphanenin bağlı olduğu kurumu kütüphanenin kaynakları hakkında bilgilendirmek,
- Kullanıcı davranışlarını anlamak ve kullanıcı deneyimlerini iyileştirmek amacıyla kullanmaktadır.

Çoğu yayıncı veya satıcı aynı zamanda COUNTER kullanım raporlarını şu amaçlarla kullanmaktadır;

- Müşterilerine güvenilir ve tutarlı kullanım verileri sağlamak,

[130] "3.0 Technical Specifications for COUNTER Reports | Project Counter", erişim 11 Mayıs 2021, https://www.projectcounter.org/code-of-practice-five-sections/3-0-technical-specifications/.

- Elektronik kaynağın lisanslanmaması veya eşzamanlı kullanıcı lisansı sınırlarının aşılması nedeniyle reddedilen erişimle ilgili COUNTER verilerini kullanarak satışları arttırmak,
- Editörleri ve yazarları yayınlarının kullanımı hakkında bilgilendirmek amacıyla kullanmaktadır.[131]

Elektronik kaynaklar kütüphanecisi indirilen kullanım verilerini olduğu gibi kullanabilir, verilere anlam yükleyebilir ve ayrıca kullanım istatistikleri veya ölçütleri oluşturabilmektedir. Kullanım istatistikleri, temsil ettiği kavramları sayısal terimlerle ifade etmek için iki veya daha fazla mevcut veri öğesinin birleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. Aşağıda en çok kullanılan istatistikler belirtilmiştir.

2.3.6.1. Oturum Başına Arama

Bu veriler, oturum başına gerçekleştirilen ortalama arama sayısı olarak tanımlanabilmektedir. Oturum başına ne kadar fazla arama olursa, kullanıcıların bu kaynaklarla sık etkileşim içinde olduğu anlamına gelmektedir. Oturum başına ortalama aramanın sıfır olması, kullanıcıların ilgili kaynağı ziyaret etmiş olduklarını fakat herhangi bir aramada bulunmadıkları için faaliyet gösterilmemiş anlamına gelmektedir. Oturum başına birden çok arama olması, ilgili kaynakta arama işleminin başarılı olmuş anlamında değerlendirilebilir ya da kullanıcıların zorluk çekmelerine rağmen ihtiyaç duydukları bilgiyi aramada ısrarcı oldukları anlamına gelmektedir.

2.3.6.2. Oturum Başına Tam Metin İndirme

Oturum başına ortalama tam metin indirme sayısıdır. Kullanıcıların ziyaret başına ortalama olarak bulduğu ve indirme yaptığı kaynak sayısını vermektedir. Oturum başına ne kadar çok kaynak indirme yapılırsa, elektronik kaynağın kullanıcılar için o kadar faydalı olduğu anlamına gelmektedir.

2.3.6.3. Arama Başına Tam Metin İndirme

Arama başına ortalama tam metin indirme sayısıdır. Kullanıcıların arama başına ortalama olarak ve indirme yaptığı kaynak sayısını vermektedir. Arama başına ne kadar

[131] Estelle, "COUNTER: Release 5 of the Code of Practice".

çok kaynak indirme yapılırsa, elektronik kaynağın kullanıcılar için o kadar faydalı olduğu anlamına gelmektedir.

2.3.6.4. Arama Başına Maliyet

Kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen arama başına ortalama maliyetidir. Yapılan aramaların sayısı ne kadar yüksekse, arama başına maliyet o kadar düşük olmaktadır. Dolayısıyla, arama başına düşük bir maliyetin olması kullanıcılar için o kadar faydalı olduğu anlamına gelmektedir.

2.3.6.5. Tam Metin İndirme Başına Maliyet

Kullanıcılar tarafından başarılı tam metin indirme başına ortalama maliyetidir. Başarılı indirme sayısı ne kadar yüksekse, indirme başına maliyet o kadar düşük olmaktadır. Tam metin indirme başına maliyet, kütüphanelerin kullanım başına ödeme modelleri gibi maliyetleri karşılaştırmak amacıyla kullandığı ve en çok elektronik dergi kullanımını analiz ederken kullandığı bir istatistiktir.

2.3.6.6. Yüzdelik Değişimi

Herhangi bir veri öğesi için geçerli olan yüzde değişiklikleri ve zaman içinde verilerde göreli artışları ve azalmaları kütüphane yönetimleri değerlendirmek istemektedirler. Zaman içindeki yüzde değişikliklerinde kullanılan temel veri öğeleri maliyet, arama ve tam metin indirme verilerinden oluşmaktadır. Böylelikle elektronik kaynaklar değerlendirilirken yüzdelik ifadelerle bu işlemin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

2.3.6.7. Kişi Başına Veri

Herhangi bir veri öğesini kullanıcı nüfusunun büyüklüğü bağlamında analiz etmek için örneğin kişi başına maliyet veya kişi başına arama gibi istatistikler değerlendirme aşamasında kütüphanecilerin işini kolaylaştırmaktadır. Maliyet veya kullanımın, örneğin FTE sayısına bölünmesiyle elde edilen kişi başına veriler, potansiyel kullanıcı başına ortalama maliyeti veya kullanımı göstermektedir. Elektronik kaynağa fiilen erişimi olan kullanıcıların yani FTE sayısının kullanılması önemlidir. Kimya, tıp ve mühendislik gibi veri tabanları gibi özelleştirilmiş elektronik kaynaklar için kişi başına istatistikler, bu

belirli bölümlerin FTE'si kullanılarak analiz edilebilir. Bu tür analizler özellikle bütçe görüşmeleri sırasında kütüphaneciler için faydalı olmaktadır.[132]

2.3.7. Erişimde Yaşanan Problemler ve Sorun Giderme

Elektronik kaynaklar, basılı materyallerin aksine, kaynağın ömrü boyunca ortaya çıkabilecek sorunlarla birlikte gelmektedir. Bu sorunlar, kullanım tarihlerindeki yanlışlıklar, IP aralığı bilgilerinin eksikliği, insanların sehven yaptığı hatalar ve elektronik kaynakların yazılımsal olarak kaynaklanan hatalara kadar değişebilmektedir. Basılı materyallerin aksine, elektronik kaynaklarda sorun giderme, teknik destek gerektirebilmektedir. Bozuk bağlantılar/kırık linkler, platform değişiklikleri veya güncelleme sonrası yaşanan teknik sorunların yanı sıra ödeme işlemleriyle ilgili çözülmemiş veya bilinmeyen sorunlar elektronik kaynak kütüphanecilerinin iş yükleri arasındadır. Bir elektronik kaynak kütüphanecisinin ne tür sorunları çözebileceği ve ne tür sorunların kurum içi bilgi işlem uzmanlarına veya kurum dışı satıcı ve yayıncı firmaların bilgi işlem uzmanlarına devredilmesi gerektiğini bilmesi önemlidir.

Çoğu elektronik kaynak, içerik sağlayıcılarının sistemlerini yükseltmeleri ve diğer çevrimiçi içerik sağlayıcılarıyla benzer teknolojiyi sürdürmeleri gerektiğinden, rutin bakım gerektirmektedir. Bakım uyarıları genellikle satıcı veya yayıncı firmalar tarafından, e-posta veya diğer elektronik platformlarda duyurulmaktadır. Ayrıca bu uyarılar birçok elektronik kaynak yönetim sisteminde de kurulabilmektedir. Elektronik kaynak kütüphanecileri, kesinti süresinin uzunluğunu ve diğer önemli bilgileri gözden geçirerek, kütüphane birimleriyle ve meslektaşlarıyla paylaşmaktadır. Bakım ve arızanın çözülme süresi uzunluğuna ve kullanıcının karşılaşabileceği olası rahatsızlıklara bağlı olarak, kullanıcılara bilgilendirme yapılması ve kütüphane web sayfalarında uyarıların yayınlanması tavsiye edilmektedir.[133]

Sorunların nasıl giderileceğini belirlemek karmaşık bir süreç olmakla beraber kurumsal bir politika veya yaklaşım oluşturmak için sürekli araştırma ve analiz gerektirmektedir. Sorun giderme aşamalarının yalnızca abonelik temelli elektronik kaynaklar için geçerli olduğu düşünülmemeli, aynı sorunlar satın, açık erişim ve deneme

[132] Timms, "Gathering, Evaluating, and Communicating Statistical Usage Information for Electronic Resources", 104.

[133] Stachokas, "Making Electronic Resources Accessible", 81.

erişiminde olan elektronik kaynaklar içinde geçerlidir. Aşağıda bazı temel sorunlar ve çözüm önerileri verilmiştir.

2.3.7.1. ¥ denmemıkFaturalar

Erişim sorununun en temel nedeni ödeme yapılmamış olmasıdır. Bazı nedenden dolayı, bir elektronik kaynak beklendiği gibi yenilenmemiş ve erişimin kesilmiş olması muhtemeldir. Bunun nedeni, satıcı veya yayıncının yıllık yenileme programı kapsamında fatura kesmemesi, fatura kesildiği halde faturanın ilgili birime ulaşmaması, yetersiz bütçeden dolayı ödemenin yapılmamış /döviz hareketlilikleri olması veya sehven fatura ödemesinin unutulmuş olmasıdır. Bu durum hakkında bilgi almak için finans birimi ile iletişime geçilip, erişim sorununun çözümü üzerine adımlar atılmalıdır.[134]

2.3.7.2. Siteye Erıkilemiyor Sorunu

Bir elektronik kaynak platformunda siteye erişilemiyor sorunu mevcutsa, elektronik kaynak kütüphanecisi ilk önce kendi internet bağlantısını kontrol etmeli ve sorunun belirli bir tarayıcıyla sınırlı olmadığını teyit etmelidir. Çoğu durumda, bir kaynağın Google Chrome, Firefox, Microsoft Edge veya Safari gibi birkaç farklı tarayıcıda çalışıp çalışmadığını kontrol etmek yerinde olacaktır. Sorun devam ettiği takdirde sorunun kaynağının ana sunucuda olduğu anlaşılıp satıcı veya yayıncı firmayla iletişime geçilip sorun hakkında bilgi verilmelidir. Son yıllarda akademik yayın platformlarına yapılan kötü amaçlı yazılım saldırılarında bir artış meydana geldiğinden bu saldırılara karşı satıcı ve yayıncı firmalar gerekli önlemleri almak durumunda kalmışlardır.

2.3.7.3. Elektronik Kaynak Platformunun Takēnmasē

Satıcı veya yayıncılar ticari içerik yönetim platformlarını teknolojinin gerisinde kalmamak amacıyla günceller veya başka bir içerik yönetim sistemine taşımaktadırlar. Yayıncılar içeriklerini bir platformdan diğerine taşıdıklarında erişim sorunları ortaya çıkmaktadır. Erişimin devam etmesini sağlamak üreticilerin sorumluluğunda olsa da, kütüphaneye bu durumun bildirmemesi durumunda son kullanıcılar ve dolayısıyla elektronik kaynak kütüphanecileri için bir sorun hâline gelmektedir. Yayıncılar yeni

[134] Jill Emery, Graham Stone, ve Peter McCracken, *Techniques for Electronic Resource Management: TERMS and the Transition to Open*, *Techniques for Electronic Resource Management: TERMS and the Transition to Open* (American Library Association, 2020), 98, https://doi.org/10.15760/lib-01.

platformda beklenmedik aksaklıkların oluşması durumunda bu sorunların giderilmesi için çalışmalar gerçekleştirmektedir. Sorunların giderilmediği takdirde kütüphane tarafından yayıncıya yapılacak ödemeden kesinti yapıldığı da bilinmektedir.

2.3.7.4. Bakldeklarēn Takēnmasē

Bilimsel topluluklar ve içerik üreticileri, üretilen gelirden daha yüksek getiri elde etmek için içeriklerini beş ila on yıllık bir süreçte, bir sağlayıcıdan diğerine taşımayı tercih etmektedirler. Bu içeriğin taşınması sırasında veriler geniş çapta iletilmezse erişim kaybına neden olmaktadır. Kütüphane çalışanları, site ve içerik geçişleriyle ilgili birçok sorunla karşılaşır ve bu sorunları hızlı bir şekilde çözmeye hazırlıklı olmalıdırlar.

Platformlardan veya sağlayıcılardan gelen içerik değişikliklerini belirlemek için kullanılacak en iyi araçlardan biri Transfer Uyarı Servisidir. Bu araç, Uluslararası Standart Seri Numarası (ISSN) kuruluşu tarafından barındırılır ve herhangi bir içeriğin belirli bir sağlayıcıdan veya platformdan hangi dergi başlıklarının taşındığını ve nereye taşınmış olabileceklerini görmek için başlığa, sağlayıcıya veya yıla göre arama yapmasına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda hem yenileme döneminde hem de içeriğin şu anda nerede bulunduğuyla ilgili bir soru olduğunda kullanmak için araçtır. Bu ücretsiz hizmet kütüphaneler için dergiler yayıncıları değiştirdiğinde bildirim almalarına olanak tanır ve RSS beslemeleri, otomatik sorgulama için bir API ve doğrudan aranabilen bir veri tabanı içermektedir.[135]

2.3.7.5. Aкērē Çkdirme Sorunu

Elektronik kaynak kütüphanecileri için başka bir sorunda aşırı indirme sorunudur. Bu sorun bu sefer son kullanıcıdan veya kütüphaneden yayıncıya değil de yayıncıdan kütüphaneye iletilen yasal bir şikayettir. Bu durum özellikle metin ve veri madenciliğinin yaygın olduğu araştırma kurumlarında görülmektedir. Araştırmacıların belirli bilgileri aramak için içerik madenciliği yapma veya geniş bir kaynak kümesini veya veriyi taramaları için artan istekleri sonucunda gerçekleşmektedir. Bu işlemler için kullanılan araçlar genellikle aşırı kullanım durumuna neden olmaktadır. Kullanıcılar, çok sayıda makale veya veriyi indirmek için toplu indirme işlemine yarayan bot yazılımlar veya

[135] "Journal Transfer: Enhanced Alerting Transfer Service", erişim 23 Mayıs 2021, https://journaltransfer.issn.org/.

protokoller kullanarak bu işlemleri gerçekleştirmesi lisans anlaşmalarına aykırı olduğundan yasadışı bir faaliyet olarak kabul edilmektedir.[136]

2.3.7.6. Diĵer Sorunlar

Son kullanıcıların düzenli olarak kullandıkları bilgi işlem veya mobil cihazlara bağlı çok sayıda web tarayıcısı vardır. Kaynak sağlayıcıları, ürünlerinin bilinen tarayıcı ortamlarının çoğunda çalışmasını amaçlamaktadırlar. Bazı tarayıcılar için işlevselliğin güncellenerek en uygun biçimde sorunlar bildirildiğinde birden çok tarayıcıda erişimi test etmek, bu durumu teşhis etmeye yardımcı olmaktadır. Site bir tarayıcıda çalışmıyorsa ancak diğerlerinde çalışıyorsa, tarayıcı uzantılarından veya mevcut çerezlerden etkilenmeden test etmek için arızalı tarayıcının gizli modu kullanılabilir ve gizli modda çalışırsa, önbelleği temizleyerek ve o tarayıcının standart modundaki çerezleri silerek çalışması sağlanabilmektedir. Bazen de bir daha tekrarlanmayacak sorunlarla karşılaşmakta mümkündür. Ağlar arası bağlantı kesintileri, yavaş internet bağlantısı nedeniyle sayfa yüklemede gecikme veya dakikalar içinde kendi kendine düzelen küçük aksaklıklar ve anlık site bakımları gibi geçici sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu durumlarda, sorunu bildiren son kullanıcıya verilecek en iyi yanıt, erişmeyi tekrar denemelerini istemek ve aynı sorunla karşılaşması hâlinde ekran görüntüsü almalarını ve sorunu anlatan bir durum raporu istemek olacaktır.

2.3.8. Elektronik Kaynaĵ ̄n Deĵerlendirilmesi

Elektronik kaynağın değerlendirilmesi, elektronik kaynakların yaşam döngüsündeki son adımıdır. Bu adım, elektronik kaynağın bir yıl daha yenilenmesi, çok yıllı bir sözleşme veya kaynağın iptali ile sonuçlanabilmektedir. Bir kütüphane tarafından abone olunan çoğu elektronik kaynak için yıllık sürecin son adımıdır. Elektronik kaynaklar kütüphanecisi, bütçe dahilinde var olan elektronik kaynakların devam etmesini, yeni elektronik kaynakların koleksiyona eklenmesini veya bütçe sıkıntısı, düşük kullanım ve diğer sebeplerle elektronik kaynakların iptal edilmesini tavsiye edebilmektedir. Kütüphaneler mevcut zorlu ekonomik koşullarda hâlihazırda abone olduğu herhangi bir elektronik kaynağın aboneliklerini iptal etmek istemese bile iptal kararları vermek durumunda kalabilmektedirler. Bu bağlamda elektronik kaynaklar kütüphanecisi,

[136] Emery, Stone, ve McCracken, *Tech. Electron. Resour. Manag. TERMS Transit. to Open*, 100.

araştırma faaliyetlerinin engellenmesini ve elektronik kaynakların yokluğunun olumsuz etkisini en aza indirmeye çalışmaktadır.

Kütüphanenin hala devam etmeye değer olduğuna inandığı elektronik kaynaklar için kullanıcı topluluğundaki paydaşlarından hem resmi hem de gayrı resmi geri bildirim alması önemlidir. Kütüphaneler, kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak için var olduğundan, bir elektronik kaynağın durumunu karar vermede kullanıcıların, yöneticilerin ve kütüphanecilerin olduğu iş birlikçi bir ortamın hazırlaması önemlidir. Bunun nedeni, varsayımların yanlış sonuçlara yol açabilmesidir. Kullanım verilerine dayanarak değerlendirici, bir elektronik kaynağın kullanıcılar tarafından değer görmediğini varsayabilir, ya da belirli sayıda ve konuyla ilgili elektronik kaynağa abonelik, söz konusu kurumun akreditasyonu için önemli olabilmektedir. Bu tür bilgiler, tek başına hareket ederek ayırt edilememektedir. Elektronik kaynak yenileme kararları üniversitelerde yeni yıl başlamadan önce verilmek istenmektedir. Bazı lisanslar, abonelik döngüsü sona erene kadar yenilemelerin yapılması gerektiğini belirtirken bazıları ise, abonelik süresinin bitiminden bir veya iki ay önce yenileme taahhüdünün veya fesih bildiriminin yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle, kütüphaneci, verilerin toplanmasından başlayarak ve kararın elektronik kaynak sağlayıcısı veya satıcısına iletilmesiyle sona erecek şekilde, lisans ayrıntılarının farkında olarak ve zamanında karar verme sürecini yöneterek önemli rol oynamaktadır.

Değerlendirme adımı, tek bir kişi veya bir grup paydaş tarafından yürütülebilmektedir. Birçok kütüphane bu tür bir karar verme süreci üzerinde çalışan insanlardan oluşan kütüphane komitesi oluşturmuştur. Komitede yer alabilecek kişiler aşağıdaki sıralanabilir:

- Mütevelli Heyeti
- Rektör ve Rektör Danışmanları
- Kütüphane Danışma Kurulu Üyeleri
- Kütüphane Yöneticileri
- Elektronik Kaynaklar Kütüphanecileri
- Satın Alma İşlemleriyle İlgilenen Kütüphaneciler
- Koleksiyon Geliştirme Kütüphanecileri
- Referans Kütüphanecileri

Sürecin bu adımı tamamlandığında, yaşam döngüsü bir sonraki yıl için yeniden başlamaktadır.[137]

[137] Ryan O. Weir, “Learning the Basics of Electronic Resource Management”, 10.

III. BÖLÜM
ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİM SİSTEMLERİ

Kaynak yönetimi, akademik kütüphanelerde yoğun iş evreleri olan bir süreçtir. Akademik disiplinler için kaynak sağlanmasında gerek mali açıdan adaletli bir dağılım gerçekleştirilmeli gerekse elde edilen kaynaklardan kullanıcıların en etkin şekilde faydalandırılması gerekmektedir. Finansal olarak para harcanan her bir kaynak üniversitenin akademik birikimi için bir yatırımı oluşturmaktadır, bütün tercihler bu yaklaşım kapsamında gerçekleştirilmelidir.[138] Dolayısıyla kütüphanelerde kaynak yönetimi, kısıtlı imkânlarla en uygun nicelikte ve nitelikte koleksiyonun sağlanması, düzenlenmesi, hizmete sunulması ve kullandırılmasının yanında ayrıca korunması anlamına gelmektedir. Her bir süreç titizlik ve özen gerektiren faaliyetleri ifade etmeyi kapsarken, kütüphanelerin nihai amacında kullanıcı memnuniyeti ile yatırım yapılan elektronik kaynağın katma değerini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda, koleksiyonun etkili bilgi hizmetleri ile kullanıcı kitlesi ile buluşturulması, kütüphane kaynak yönetiminde diğer işlemleri de anlamlı kılan faaliyetlerdendir. Teknolojik imkânlarla desteklenen kullanıcı beklenti merkezli bilgi hizmetleri, kütüphanenin elektronik kaynak yönetimi sürecinde finansal olarak hedefine ulaşmasında en etkili faktörlerdendir.[139]

Genel olarak kütüphaneler, türü ve hizmet alanı ayrımı olmaksızın, kullanıcıların talep ettikleri bilgi ihtiyacını maksimum seviyede ve en hızlı biçimde yanıtlamayı amaçlamaktadırlar. Buna ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında da kütüphane yönetiminin kaynak yönetimine ilişkin vereceği kararların önemi yadsınamaz bir gerçektir. Kaynak yönetiminin yalnızca mali bakımdan değerlendirilmesi ise, kütüphanelere son derece hatalı bir kaynak yönetimi planlamasına yol açmaktadır.[140]

3.1. Tanım, Amaç ve Görevler

ODLIS sözlüğünde "elektronik kaynak yönetim sistemleri", kütüphanecilere elektronik ortamda yayınlanan lisanslı üçüncü taraf kaynaklarının (veri tabanları, e-kitaplar, e-dergiler vb.) kontrolünde, lisans yönetimi, abonelik yenileme, yasal kullanım,

[138] Muhteşem Hakkı Önder, "Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 12.

[139] Coşkun Polat ve Mehmet Ali Akkaya, "Kütüphane Bilgi Kaynaklarının Etkin Kullanımında Konu Uzmanlığı ve Konu Rehberleri", içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 2017, 14.

[140] Güneş, Demirkol, ve Eriş, "Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi İle İlgili '23 Things'", 21.

erişim yönetimi ve koleksiyon geliştirme dahil olmak üzere yardımcı olmak için geliştirilen yazılımsal sistemlerdir.[141]

Üniversite kütüphanelerinde veri tabanları, e-dergiler ve e-kitaplar gibi web altyapılı elektronik olan bütün kaynakların sağlama sürecinin ve işlem süreçlerini takip etmek için yararlanılan yazılım modelleri ve uygulamaları elektronik kaynak yönetim sistemleri olarak ifade edilmektedir. Bu sistemler, ilk etapta kütüphanelerde elektronik kaynak koleksiyonları ile alakalı lisans sözleşmeleri, ilgili idari bilgileri ve iş süreçlerini idare etmek adına ortak nitelikleri ve araçların kullanımına imkân sunmak adına kurulmuştur.[142] Elektronik kaynaklarda yer alan bilgiler farklı formatlarda dışa aktarılabilmektedir.[143] Bu noktada elektronik kaynak yönetiminde kullananların bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak nicelik ve nitelikteki ürünlerin tespit edilmesi, sağlanması, sunumu ve ulaşım konusunda devamlılığın sağlanması için titizlikle hazırlanmış bir stratejik plana ihtiyaç duyulmaktadır. İyi belirlenmiş, değişen gereksinimler paralelinde sürekli güncelliğini koruyan bir koleksiyon geliştirme politikasının mevcudiyeti kadar, politikanın uygulamaya koyulduğu iş süreçlerinin de iyi planlanmış olması; sürecin ihtiyaç duyulan mekanizmalarının, birbiriyle ilgili ve etkili faaliyetlerin, değerlendirme kriterlerinin, girdilerinin ve çıktılarının da açıkça tespit edilebiliyor olmasını ifade etmektedir. [144]

Günümüzde kütüphanelerde veri tabanları, e-dergiler, e-kitaplar, ücretsiz e-kaynaklar vb. içeriklerden oluşan elektronik (çevrimiçi) kaynaklar bulunmaktadır. Kütüphaneler, değerlendirme, seçim, satın alma, yenileme / iptal, lisans sözleşmeleri, açık erişim ve kurumsal arşivler, erişim hakları, kullanım istatistikleri, tek erişim noktası (köprüleme), uygulama ve yönetim gibi süreçleri adım adım yönetmektedir.[145]

Elektronik kaynak süreçlerini yöneten kütüphaneciler bu süreçleri tek bir merkezden yöneten yazılımsal bir araca ihtiyaç duymaktadırlar. Elektronik kaynak yönetim sistemi kütüphaneye ayrıntıları yönetme ve e-kaynakları yönetme konusunda yardımcı olan bir yazılımdır. Bir elektronik kaynak yönetim sistemi temel olarak

[141] Reitz, "Online Dictionary for Library and Information Science".

[142] Gökkurt, "Üniversite Kütüphaneleri ve Ulusal Akademik e- Yayınlar: 'Büyük Büyük Dev Açık Kütüphane Düşü'", 8.

[143] Donald Taylor, Frances Dodd, ve James Murphy, "Open-Source Electronic Resource Management System: A Collaborative Implementation", *Serials Librarian* 58, sayı 1–4 (2010): 71, https://doi.org/10.1080/03615261003623039.

[144] Önder, "Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi", 12.

[145] Nihar K. Patra, Bharat Kumar, ve Ashis K. Pani, *Progressive trends in electronic resource management in libraries, IGI Global*, 2013, 119, https://doi.org/10.4018/978-1-4666-4761-9.

kütüphaneciler için bir araçtır, ancak etkisi son kullanıcıyla ölçülmektedir. Elektronik kaynak yönetim sisteminde toplanan veriler, kullanıcının elektronik kaynaklarla etkileşimi için bir başlangıç noktası olabilmektedir. Ayrıca elektronik kaynak yönetim sistemleri, yeni standartlar ve protokoller konusunu da ele almaktadır. [146]

Elektronik kaynak yönetim sistemi, abonelik ve lisans bilgileri, kullanım, maliyet ve erişim izleme ve veri toplama gibi elektronik kaynakların sağlanmasında yer alan detayları yönetmek için tasarlanmış sistemlerdir. Genel olarak veri saklama ve bütçeleme faaliyetleri için bir EKYS kullanılırken, erişim ve yetki kontrolü için İçerik Yönetim Sistemleri (CMS) kullanılmaktadır. Bazı açılardan bunlar üst üste gelebilen işlevlerdir. Hem ticari hem de açık kaynak kodlu birkaç bağımsız EKYS mevcuttur ve birçok ILS (Entegre Kütüphane Sistemi) bir çeşit EKYS'yi kendi otomasyon sistemi içine entegre etmektedir. [147]

Kütüphaneler, elektronik kaynakları koleksiyonlarına ve hizmetlerine dahil etmeye çalıştıklarından, çoğu mevcut entegre kütüphane sistemlerinin bu yeni elektronik kaynakları destekleyemediğini keşfetmiştir. Jewell tarafından 2001 yılında yapılan bir araştırmada, bir dizi kütüphanenin bu eksikliklerin üstesinden gelmek için yerel sistemler geliştirmeye başladığını belirlemiş ve Dijital Kütüphane Federasyonu (DLF) tarafından Elektronik Kaynak Yönetimi Girişimi (ERMI) oluşturularak, ihtiyaçların tanımlanması ve veri standartlarının oluşturulmasına yardımcı olunması için bir dizi birbiriyle ilişkili rapor üreterek bu tür sistemlerin hızlı gelişiminin desteklemesi için organize edilmiştir.[148]

DLF Elektronik Kaynak Yönetimi Girişimi, Mayıs 2002'de düzenlenen Elektronik Kaynak Yönetimi Standartları üzerine NISO/DLF Çalıştayı'nda ortaya çıkmış ve birincil hedefi, elektronik kaynakları yönetmek için sistemlerin ve araçların hızlı gelişimini teşvik etmek olmuştur. Elektronik Kaynak Yönetimi, elektronik kaynak yaşam döngüsü boyunca sipariş verme, satın alma, bakım ve yenileme süreçleri, keşif araçlarının oluşturulması ve bakımı dahil olmak üzere ve bunlarla sınırlı olmayarak geniş bir işlev yelpazesini kapsadığı görülmektedir.[149]

[146] A.g.e.

[147] Marshall Breeding, "Helping You Buy: Electronic Resource Management Systems", *Computers in Libraries* 28, sayı 7 (2008), https://librarytechnology.org/document/13437.

[148] Timothy D. Jewell vd., "Electronic Resource Management. The Report of the DLF Initiative" (Digital Library Federation. CLIR, Washington, DC, 18 Ağustos 2004).

[149] Tim Jewell, "An Overview of the DLF Electronic Resource Management Initiative", erişim 09 Kasım 2021, https://www.loc.gov/aba/pcc/conser/summit/DLF-eresource-management.html.

Washington Üniversitesi Koleksiyon Geliştirme Birimi yöneticisi Tim Jewell, 2000 yılında Dijital Kütüphane Federasyonu (DLF) için yürütülen araştırma kapsamında, "Ticari Olarak Mevcut Elektronik Kaynakların Seçimi ve Sunumu: Sorunlar ve Uygulamalar" başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda, bugüne kadar, mevcut kütüphane yönetim sistemlerinin hiçbirinin elektronik kaynak aboneliklerine atfedilen yeni ortaya çıkan veri öğelerini yönetmek için tasarlanmadığına ve pek çok kütüphanenin elektronik koleksiyonlarının katlanarak genişlemesiyle karşı karşıya olduğuna ve değişen ihtiyaçlarla başa çıkmak için yerel sistemler geliştirdiğine dikkat çekmiştir. [150]

Tim Jewell ve Cornell Üniversitesi Teknik Hizmetlerde Bilgi Teknolojisi Kütüphanecisi olan Adam Chandler ile 2001 yılının başlarında DLF'nin onayıyla Elektronik Kaynak Yönetimi Girişimi'ni (ERMI) başlatmıştır. ERMI'nin temel amacı, lisanslama sorunlarıyla ilişkili verileri yönetmek için XML tabanlı üst veri şemaları ve araçlar geliştirmektir. İş akışını geliştirmek, en iyi uygulamaları belirlemek, standartları teşvik etmek ve bu sistemi uygulamak için kütüphane sistemi satıcılarının katılımını sağlamak ERMI'nin diğer hedeflerindendir.[151]

3.2. Yº netim Mod¿lleri

Genel olarak elektronik kaynak yönetim sistemleri, hem kütüphaneciler hem de son kullanıcılar için yönetim ve erişim olmak üzere iki bölümden oluşan, belirli standartlara uygunluk ve uyumluluk içeren tek elden bir e-kaynak yönetim çözümüne sahip bir sistem yapısıdır. Elektronik kaynak yönetim sisteminin kaynak yönetimi boyutunda yer alan özellikler ve işlevler şunlardır:

1. Iş Akēē Yº netimi (Workflow): Elektronik kaynak yönetim sistemi, seçim, satın alma, deneme, yenileme, iptal, kullanım istatistiği, maliyet ve idari veriler gibi elektronik kaynakların yaşam döngüsünü desteklemektedir. İş akışı yönetimi, elektronik kaynak yaşam döngüsü boyunca görev atamalarının izlenmesine yardımcı olmaktadır.[152]

2. Lisans Yº netimi (License Management): Tüm lisans sözleşmelerinin merkezi olarak saklanması ile lisans detaylarının yönetilmesi sağlamaktadır. Ayrıca kullanıcı sayısını ve kopya, çıktı alma ve kütüphaneler arası ödünç verme vb. izinlerini

[150] Tim Jewell, "Selection and presentation of commercially available electronic resources: Issues and practices", içinde *Digital Library Federation and Council on Library and Information Resources*, 2001.

[151] Sheau Hwang Chang, "The DLF electronic resource management initiative", *Oclc Systems & Services* 19, sayı 2 (2003): 45–47, https://doi.org/10.1108/10650750310733180.

[152] Patra, Kumar, ve Pani, *Progressive trends in electronic resource management in libraries*, 119.

yönetmektedir. Kütüphanelerin lisans koşullarını standart hale getirmesini ayrıca benzerlik ve uyumlulukları karşılaştırmasına imkân sağlamaktadır.[153]

3. Kullanēm Yº netimi (Usage Management): Elektronik kaynakların kullanım istatistiklerinin toplanmasını desteklemektedir. Hem COUNTER hem de SUSHI standartlarına uyumlu olan verilerle beraber, abonelik, satın alma, yenileme ve iptal dahil olmak üzere elektronik ürünlerin yaşam döngüsü boyunca değerlendirme ve karar vermeye yardımcı olan kullanım istatistiklerinin kalitesine ve bunları toplama yöntemine yardımcı olmaktadır.[154]

4. Yº netici Aray¿z¿ (Administration Interface): Elektronik kaynak yönetim sistemi, kullanıcı ve yönetici profili, yetki kontrollü kaynak isimleri, satış ve teknik destek için iletişim bilgileri ve holdingslerin (kütüphane koleksiyonu) kapsamı ve varsa URL erişimleri hakkında genel bilgilerin bulunduğu arayüzdür. Seçim ve deneme süreci takibi ve dokümantasyonu gibi işlevleri desteklemekle beraber, her elektronik kaynağın erişim parametreleri ve özellikleri, erişim tarihleri varsa sınırlılıkları (eşzamanlı kullanıcılara ilişkin sınırlar ve erişimde fiziksel sınırlama) gibi elektronik kaynak kütüphanecilerinin yönetmesi gerekli bilgiler bulunmaktadır.[155]

5. Saĵlama Yº netimi (Acquisition): Elektronik kaynakların yaşam döngüsü içerisinde satın alma, elektronik kaynak yönetim sistemlerinin önemli bir parçasıdır. EKYS'nin sağlama modülünde satın alma siparişlerinin takibi, maliyet bilgileri, uygun bir tarihte değerlendirmeye başlamak için ilgili personele hatırlatma ve uyarı bildirimleri, yenileme takibi ve karar sürecini kaydetme özellikleri bulunmalıdır. Kaynak düzeyinde ve küresel olarak fiyat artışlarını görsel grafiklere dökmek için ödeme geçmişi ve bütçe oluşturmak için kullanıcı dostu bir rapor üretme modülüyle desteklenmesi gerekmektedir.[156]

3.3. Erikim Mod¿l¿

ERMS'nin ikinci kısmı erişim yönetimidir. Elektronik kaynaklar kütüphaneye ulaştıktan sonraki adım, kütüphanenin kullanıcılar tarafından kolayca erişilebilir hale getirilmesidir. Erişim yönetimi, IP adresi yönetimini, keşif aracı yönetimini, A'dan Z'ye

[153] A.g.e.
[154] Holly Yu ve Scott Breivold, *Electronic Resource Management in Libraries: Research and Practice*, *Electronic Resource Management in Libraries: Research and Practice*, 2008, 36.
[155] Patra, Kumar, ve Pani, *Progressive trends in electronic resource management in libraries*, 120.
[156] A.g.e.

liste yönetimini hem kütüphane hem de yayıncı/satıcı tarafında kimlik doğrulama kurulumlarını, kullanıcı kimliği kurulumlarını, OpenURL bağlantı yönetimini, bağlantı çözümleyicilerini ve lisans uyumluluğunu sağlamak için gereken kurulum veya politikaları içeren süreçtir. [157]

Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri (EKYS), elektronik kaynakları yönetmek için geliştirilmiş ve şu anda piyasada bulunan çeşitli ticari ve açık kaynak kodlu ürünlerdir. Bu elektronik kaynak yönetim sistemlerinin temel amacı, elektronik kaynakların iş akışını yönetmek, verilere erişmek, verileri merkezileştirmek ve yönetim arabirimlerini geliştirmek gibi konulardan oluşmaktadır. Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri iş akışlarının düzenlenmesine yardımcı olur ve bilgilerin fonksiyonel olarak yayılmasını sağlarken, tekrar veri girme gerekliliğini ortadan kaldırarak verileri tek bir merkezden yönetilmesini sağlamaktadır. Sadeh ve Ellingsen tarafından EKYS'ler bir merkezi kontrol kulesidir şeklinde tanımlanmaktadır.[158] Bu bölümde 10 adet elektronik kaynak yönetim sistemi karşılaştırılıp analiz edilecektir. Bu sistemler karşılaştırma yapılırken EKYS'lerin işlevselliği, standartları, uyumluluğu, kullanımı, özellikleri, modülleri vb. işlevler karşılaştırılacaktır.

Tablo 3.1. Elektronik kaynak yönetim sistemlerinin karşılaştırılması

S.	Yazılım Adı	Üretici	Yıl	Ticari / Açık Kaynak	Standart ve Uyumluluklar	Programlama Dili
1	Innovative ERM	Innovative Interface	2004	Ticari	COUNTER, SUSHI, EXCEL, MARC, Text Format	Linux, Java, PostgreSQL
2	TDNet ERM Solutions	TDNet Inc	2000	Ticari	COUNTER, SUSHI, SOH, EXCEL, XML, MARC, Text Format	-
3	Worldshare License Manager	OCLC	-	Ticari	COUNTER, Ezproxy, MARC, Z39.50 Protokolü	-

[157] Rafal Kasprowski vd., "Standards in electronic resource management", *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 33, sayı 6 (2007): 32–37, https://doi.org/10.1002/bult.2007.1720330610.

[158] Sadeh ve Ellingsen, "Electronic Resource Management Systems: The Need and the Realization", 209.

S.	Yazđēm Adē	¦ retici	Yđ	Ticari / A-đk Kaynak	Standart ve Uyumluluklar	Programlama Dili
4	360 Resource Manager	Serials Solutions	2005	Ticari	COUNTER, SUSHI, EXCEL, XML, MARC	-
5	Gold Rush	Colorado Alliance of Research Libraries	2001	Ticari	SUSHI, EXCEL, XML	Linux, PHP5, Perl
6	EBSCO ERM Essentials	EBSCO	2010	Ticari	COUNTER, EXCEL, XML, MARC, Text Format	-
7	E-Resource Central	SirsiDynix	2011	Ticari	EXCEL, XML, MARC	
8	SemperTool Digital Library Suite	SemperTool	-	Açık Kaynaklı	SUSHI	LAMP (Linux, Apache, MySQL, Perl)
9	CORAL	Notre Dame University Hesburgh Library	2010	Açık Kaynaklı	COUNTER, EXCEL, XML, MARC, Text Format	Linux, JavaScript, PHP5, MySQL
10	ANKOS ERM	ANKOS	2006	-	COUNTER, SUSHI, EXCEL	MySQL, PHP, AJAX

3.3. Ticari Elektronik Kaynak Yº netim Sistemleri

3.3.1. Innovative ERM

Innovative Interface, elektronik kaynakları yönetmek için 2004 yılında Innovative ERM'yi geliştirdi. Elektronik kaynakların tüm teknik ve idari ayrıntılarını merkezileştirerek ve özümseyerek zamandan tasarruf sağlanmasını ve muhasebe

analiziyle birlikte bütçe kaynaklarından en iyi şekilde yararlanılmasını amaçlamaktadır.[159]

Dünyada 200'den fazla kütüphanede kurulu olan Innovative ERM elektronik kaynak yönetim sistemi, bir kütüphanenin elektronik kaynaklarının tüm teknik ve idari ayrıntılarını merkezileştiren güçlü araçtır. Dijital Kütüphane Federasyonu'nun yönergelerine uygundur, böylece yenileme tarihlerinden kimlik doğrulama ve proxy verilerine, içerik açıklamalarına kadar elektronik kaynak kütüphanecilerinin bilmesi gereken verileri tek uygulamayla sunmaktadır.[160]

Kütüphaneler, Innovative ERM elektronik kaynak yönetim sistemini bağımsız bir araç olarak veya ticari olarak piyasada bulunan kütüphane otomasyon sistemlerinden olan Innovative Interface tarafından üretilen Millenium ve Sierra otomasyon sistemlerine entegre edilerek kütüphane yönetimi platformunun bir parçası olarak kullanabilmektedirler. Innovative ERM ister Innovative Interface ürünlerine tam entegre ister bağımsız yani haricen bir uygulama olarak ERM sisteminin verileri yönetme avantajından yararlanılabilmektedir.

Entegre sistemde elektronik kaynak kütüphanecisinin, ERM arayüzünde yaptığı güncellemeler çevrimiçi kataloğa anında yansımaktadır. Çoğu zaman, aynı e-dergi başlıkları birden fazla elektronik kaynak paketinde bulunmaktadır. Var olan başlıklarda çakışmayı azaltmak önemli bir bütçe tasarrufu sağlamaktadır ve bu işlem Innovative ERM ile abonelik verilerinin yan yana karşılaştırmasıyla kolaylaştırılmıştır. Gözden kaçırılan bir tarih, geçersiz bir sözleşme anlamına gelebileceğinden veya hizmette gecikmeye ve istenmeyen yenilemeye neden olabileceğinden, Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi, önemli olayları hatırlatmak için personele e-posta bildirimleri göndermektedir.[161]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- İletişim bilgilerini, kritik tarihleri, paket içeriğini ve daha fazlasını izlemek için yüzlerce veri alanını desteklemektedir.

[159] "Product Overview: Electronic Resource Management - Innovative Interfaces Inc.", erişim 19 Aralık 2021, https://www.iii.com/resources/product-overview-electronic-resource-management/.

[160] Marshall Breeding, "Innovative Interfaces: Sierra, Encore, and Electronic Resource Management", *Smart Libraries Newsletter* 32, sayı 3 (01 Mart 2012): 4–5, https://librarytechnology.org/document/16863.

[161] "Sierra: Digital Collections", erişim 19 Aralık 2021, https://innovative.libguides.com /sierra/digitalcollections.

- Kullanım istatistiklerinin otomatik olarak toplanması için SUSHI desteği sağlamaktadır.
- Digital Library Federation ERMI yönergelerine uygun tasarlanmıştır.
- COUNTER standartlarını desteklemektedir.
- Personele önemli iş takip süreçlerini hatırlatmak için otomatik e-posta mesajları üretmektedir.
- Yönetimsel raporlar sağlamaktadır.
- Gerçek zamanlı A'dan Z'ye listesi oluşturabilmektedir.
- Kaynak listesi ve konu taraması ile e-kaynak arama aracı sağlamaktadır.
- Sierra ve Millenium otomasyon sistemi ile tamamen entegre edilebilmektedir.
- Entegre veya bağımsız bir konfigürasyonda sağlanabilmektedir.
- Kullanım başına maliyet bilgilerini hesaplayabilmektedir.
- Personele zamandan tasarruf sağlayıp iş yönetim akışını hızlandırmaktadır.
- Müzakere sürecini kolaylaştırmaktadır.
- Paketler arasındaki maliyetli örtüşmeyi ortadan kaldırmaktadır.[162]

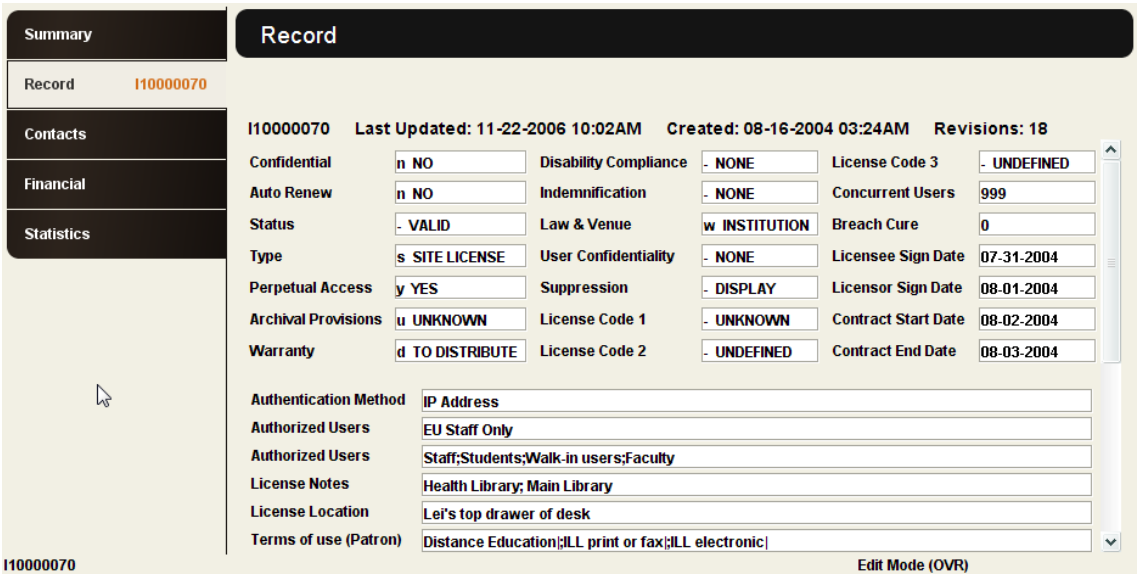

şekil 3.1. Innovative ERM aray¿z¿ .[163]

[162] "Product Overview: Electronic Resource Management - Innovative Interfaces Inc."

[163] "Sierra Documentation - Using Electronic Resources Management (ERM)", erişim 11 Ocak 2022, https://documentation.iii.com/sierrahelp/Default.htm#sgerm/sgerm_overview.html?TocPath=Sierra%2520Guide%257CUsing%2520Electronic%2520Resources%2520Management%2520(ERM)%257C_____0.

3.3.2. TDNet ERM Solutions

TDNet ERM Solutions'ın genel amacı, kütüphanenin görevlerini ve iş yüklerini en aza indirmek ve ölçeklenebilir bir açık platform sağlayarak düşük maliyetli, entegre bir elektronik kaynak ve yönetim çözümü üretmektir. TDNet ERM Solutions, 2000 yılında geliştirilen TDNet tescilli ürünüdür. Akademik, kurumsal, devlet vb. kurumlar için elektronik kaynak temininin yanı sıra ERM çözümleri de sunmaktadır.[164]

TDNet, piyasadaki diğer araçlar ve hizmetlerle birlikte çalışabilen ve satıcılarla verimli ilişkiler kurmaya çalışan açık bir platform oluşturmaya çalışmıştır. Kendi ürün grubu (Dergi Yöneticisi, e-Kitap Yöneticisi, Searcher Analyzer, vb.) genelinde uyumluluğuna ek olarak, TDNet, şirketler tarafından sağlanan diğer araçlar ve sistemlerle bağlantı kurmak için hem API komut dosyalarını hem de Web hizmeti katmanlarını paylaşmaktadır. Tüm veriler standart formatlar aracılığıyla içe ve dışa aktarılabilmektedir. (Excel, Text Delimited, XML, MARC, COUNTER) TDNet, dosyaları format, kullanılabilirlik ve önerilen alanlara göre dışa aktarmak için yüksek düzeyde özelleştirme imkanları sunmaktadır.[165]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- OpenURL, COUNTER, SUSHI ve SOH (Serial Online Holdings) uyumludur.
- ToolLIP adında kütüphanecilerin gerçek zamanlı analiz ve otomatik üst veri etiketleme ile açık erişim kaynakları arasında arama yapmasına olanak tanıyan bir araç sunmaktadır. Bu araç, TDNet'in birleşik arama motoru Searcher Analyzer'ı temel almaktadır.
- Genel görüntüleme işlevleri, A'dan Z'ye ve veri tabanı listeleme işlevselliği sağlamaktadır. Konu sınıflandırması ve arama, TDNet modülleri içinde sağlanmaktadır.
- TDNet, dergi/koleksiyon notları ekleme ve ayrıntılara erişim seçeneği sunmaktadır.
- TDNet, deneme erişimi bilgilerinin sisteme dahil edilmesine olanak tanıyarak, kullanım istatistikleri ve çakışma analizi raporlarıyla koleksiyon değerlendirmesi yapılmasını sağlamaktadır.

[164] "TDNet", erişim 19 Aralık 2021, https://tdnet.io/.

[165] Maria Collins, "Electronic Resource Management Systems (ERMS) Review", *Serials Review* 34, sayı 4 (2008): 296, https://doi.org/10.1016/j.serrev.2008.09.011.

- Kullanım başına maliyet analizi hizmeti sunmamaktadır.
- Raporlama modülünde, kullanım raporları, COUNTER uyumlu istatistikler, Örtüşme/çakışma raporları, dergi sayıları raporu gibi istatistiksel veriler sunmaktadır.[166]

şekil 3.2. TDNet ERM Solutions aray¿z¿.[167]

3.3.3. Worldshare License Manager

OCLC, 1967'de kâr amacı gütmeyen, üye odaklı bir kütüphane topluluğu olarak kurulmuştur. Üyeleri ve genel olarak kütüphane topluluğu için ortak teknoloji hizmetleri, araştırma ve topluluk programları sağlayan küresel bir kütüphane kooperatifidir. 100'den fazla ülkede binlerce kütüphanenin üyeliği ile OCLC bilgiyi daha erişilebilir ve daha kullanışlı hale getirmeye çalışan bir kuruluştur.[168]

OCLC, yıllardır çoğu kütüphaneye MARC kayıtlarını sağlayan kurum olmuştur. İlk kütüphane teknolojisi kuruluşlarından olan ve üye kütüphanelerle iş birlikleri oluşturan kâr amacı gütmeyen bir statüye sahiptir. Uzun yıllar boyunca OCLC, kütüphaneler arası ödünç verme ve kataloglamayı destekleyen yazılımlar gibi sunduğu kütüphane hizmetleriyle ilgili çeşitli yazılımlar sunmaktadır. OCLC daha sonra

[166] Nihar K. Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, *Digital Disruption and Electronic Resource Management in Libraries* (Chandos Publishing, 2017), 51, https://doi.org/10.1016/b978-0-08-102045-6.00008-x; Collins, "Electronic Resource Management Systems (ERMS) Review", 297.

[167] Patra, Kumar, ve Pani, *Progressive trends in electronic resource management in libraries*, 131.

[168] "About OCLC", erişim 26 Aralık 2021, https://www.oclc.org/en/about.html.

kütüphane hizmetleriyle ilgili yazılımlarına bir yenisi olarak WorldShare License Manager'i eklemiştir.[169]

WorldShare License Manager, kütüphanenin kullanıcılar için satın veya abone olduğu kaynaklara her zaman erişebilmeleri için elektronik kaynak yönetiminin karmaşıklığını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Tüm lisans bilgilerini merkezi bulut tabanlı bir sistemde tutarak, etkin lisansları korumayı ve kütüphanenin en çok kullandığı elektronik kaynakları yenilemeyi kolaylaştırmaktadır. WorldShare License Manager, lisansları etkin tutmak ve kullanıcılara tam olarak hangi kaynaklara erişebileceklerini göstermek için, ihtiyaç duyulan bilgileri birleştirerek elektronik kaynak yönetimini basitleştirir, lisanslı kaynaklarla ilgili tüm bilgileri ve eylemleri merkezi, aranabilir bir sistemde saklar, paylaşır, yönetir ve raporlamaktadır. WorldShare License Manager, uyarı tabanlı bir kaynak yönetim sistemdir. Lisans sağlayıcılarıyla daha iyi pazarlık yapılabilmesi, popüler içerik aboneliklerinin yenilenmesi ve bütçeyi finans birimleriyle gerekçelendirebilmesi için kullanıcıların erişimleri hakkında istatistikler sağlar ve kütüphanecilerin iş akışlarını kolaylaştıran bir yazılım çözümüdür. Aynı zamanda, kullanıcılara bağlantı çözümleyici ve kütüphanenin elektronik başlıklarının düzenli, güncel A–Z listesi aracılığıyla ihtiyaç duydukları kaynaklara hızlı bir şekilde erişmelerini sağlamaktadır.[170]

WorldShare License Manager, OCLC'nin ürünlerinden olan WorldCat ile entegre çalışarak kütüphanenin elektronik koleksiyonunun verilerini bağlantı özellikleriyle birleştirerek elektronik koleksiyonun kalitesini iyileştirebilmektedir. WorldShare License Manager, SUSHI ve COUNTER ile uyumludur. Elektronik kaynakların kullanım maliyetlerini kütüphanecilere rapor hâlinde sunmaktadır. WorldShare License Manager, ayrı bir yazılım olarak veya OCLC'nin kütüphane hizmetleri platformu olan WorldShare Management Services ile entegre olarak çalışmaktadır.[171]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

[169] Elsa K. Anderson, *Electronic Resource Management Systems : A Workflow Approach*, Library Technology Reports (Chicago, IL: ALA TechSource, 2014), 35,

[170] "WorldShare License Manager", erişim 05 Şubat 2020, https://www.oclc.org/content/dam/oclc/services/brochures/215216-WWAE_License-Manager-Product-Flier.pdf.

[171] "Introduction to WorldShare License Manager", erişim 26 Aralık 2021, https://www.youtube.com/watch?v=O-8-a2HmTh8.

- Yayıncı ve satıcıları, lisanslama ve abonelik yönetimlerini, satın alma işlemlerini, bütçeleme ve sipariş verme ile bağlantı çözümleme yönetimini birleştiren bir ERM çözümüdür.
- Tüm kütüphane kaynaklarına erişimi tek bir konumdan yönetmeyi sağlamaktadır.
- Kütüphane yönetimine karar alma süreçlerinde raporlar sağlamaktadır.
- SUSHI ve COUNTER uyumlu istatistikler sağlamaktadır.
- Open URL bağlantı çözümleyici ve Z39.50 protokolü ile uyumludur.
- EZproxy desteği de dahil olmak üzere, içerik sağlayıcılarla lisans pazarlığını, deneme aboneliklerinin değerlendirilmesini, kayıt ve erişim kimlik bilgilerinin yapılandırılmasını sağlayan özelleştirilebilir iş akışları sağlamaktadır.[172]

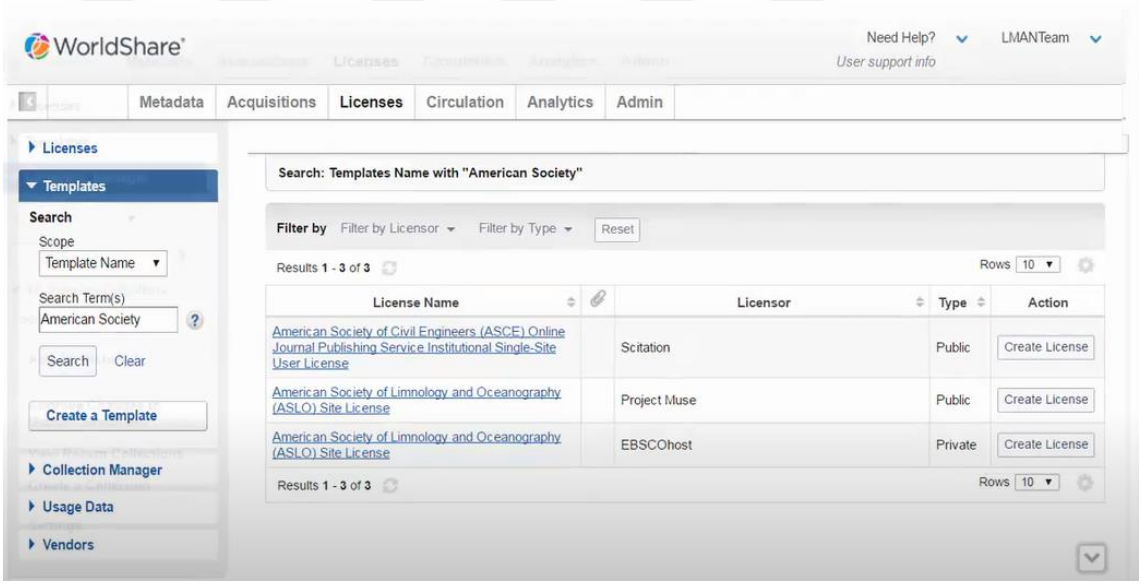

ķekil 3.3. Worldshare License Manager aray¿z¿.[173]

3.3.4. 360 Resource Manager

360 Resource Manager, 2005 yılında Serials Solutions tarafından geliştirilen tescilli bir ERM yazılımıdır. Mart 2004'te ProQuest, Serials Solutions'ı kurucularından satın almıştır. Öncelikli olarak elektronik kaynakların yönetimine ve erişimine yönelik Serial Solutions ürünleri, ProQuest iş akışı çözümleri bölümünün temelini

[172] Patra, Kumar, ve Pani, *Progressive trends in electronic resource management in libraries*, 132.
[173] "About License Manager - OCLC Support", erişim 11 Ocak 2022, https://help.oclc.org/Library_Management/WorldShare_License_Manager/Get_started/About_License_Manager?sl=en.

oluşturmuştur.[174] Aralık 2015'te ise ProQuest, bir başka kütüphane çözümleri üreten firma olan Ex Libris'i satın almıştır. Yapılan açıklamada Ex Libris'in ProQuest'in iş akışı çözümleri bölümünün, Summon, 360 Link vb. gibi ürünlerini de yöneteceği duyurulmuştur.[175] Kısacası 360 Resource Manager, ProQuest firmasına ait elektronik kaynak yönetim sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

360 Resource Manager, 360 Services kütüphane hizmetleri platformunun elektronik kaynak yönetim sistemidir ve DLF ERMI raporu ve standartlarına uyumlu olarak tasarlanmıştır. Serials Solutions'ın orijinal bağlantı çözümleyici ürününü temel almaktadır. Bu yazılım bulut tabanlı olup internet üzerinden erişilebilmektedir. Yazılımın bulut tabanlı olması kütüphaneleri bakım ve yerinde güncelleme işlemlerinden kurtarmaktadır. 360 Resource Manager, şablonları olan bir lisans modülü, bütçe takibi ve muhasebe desteği ve iletişim bilgileri modülü ile elektronik kaynaklarla ilgili iş akışı takip sürecini yönetmektedir. Bunların haricinde COUNTER istatistiklerini yönetmek ve derlemek için raporlama desteği de vermektedir.[176]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Fayda sağlanan değeri en üst düzeye çıkarmak için standart raporlarla verimliliği artırma, para tasarrufu sağlama ve elektronik kaynak yönetimini basitleştirmeyi amaçlamaktadır.
- Hızlı, verimli ve doğru güncelleme için entegre kütüphane sistemlerinden, Excel vb. elektronik tablolardan ve diğer sistemlerden satın alma, maliyet ve iletişim bilgilerini içe aktarma hizmeti bulunmaktadır.
- Maliyetleri ve kaynakları kütüphanelerin ihtiyaçlarını karşılamak için tanımladıkları koleksiyonlarla ilişkilendirerek koleksiyon yönetimi kolaylaştırmaktadır.
- Maliyeti ve ödemeyi kullanımı kolay bir biçimde takip etme ve ilgili raporlama işlevleri sayesinde kullanıcı başına maliyet hesaplama hizmeti bulunmaktadır.
- Keşif aracı, bağlantı çözümleyici ve A'dan Z'ye liste ile entegre olma yeteneği bulunmaktadır.

[174] Marshall Breeding, "ProQuest to Acquire Ex Libris", American Libraries Magazine, 06 Ekim 2015, https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/proquest-to-acquire-ex-libris/.

[175] "ProQuest Buys Israeli Ex Libris For $500M", erişim 29 Aralık 2021, https://nocamels.com/2015/10/proquest-acquires-israeli-firm-ex-libris/.

[176] Anderson, *Electronic Resource Management Systems : A Workflow Approach*, 32.

- Satıcı ve yayıncılarla iletişim bilgileri ile konsorsiyum bağlantılarını yönetebilme özelliği mevcuttur.
- Kaynak notları yöneticisi ile, kesinti raporlarını, lisans ihlallerini, geçmiş bilgileri kullanım tarihleri bilgileri yönetilmektedir.
- Elektronik kaynakların lisans bilgileri ve kullanım koşullarıyla ilgili ayrıntıları yönetme yeteneği mevcuttur.
- Yerel ihtiyaçları karşılamak ve iş akışını geliştirmek için yönetim arayüzünü özelleştirme hizmeti sunmaktadır.
- Tüm elektronik kaynakların durumunu, elektronik kaynakların yaşam döngüsü boyunca izleme yeteneği bulunmaktadır.
- Yenileme tarihlerini, kullanıcı girişlerini ve diğer yönetim verilerini yönetebilmektedir.
- Lisans yenilemeleri ve durum değişiklikleri için uyarılar sistemi mevcuttur.
- Satıcı ve yayıncı firmalardan elde edilen kullanım istatistiklerini yönetmeyi kolaylaştırır.
- Örtüşme analizi hizmeti ile, gerçek kapsam tarihlerini kullanarak örtüşen kapsamın belirlenmesini sağlamaktadır.
- Kütüphane yönetimine karar alma süreçlerinde raporlar sağlamaktadır.
- SUSHI ve COUNTER uyumlu istatistikler sağlamaktadır. [177]

[177] Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*.

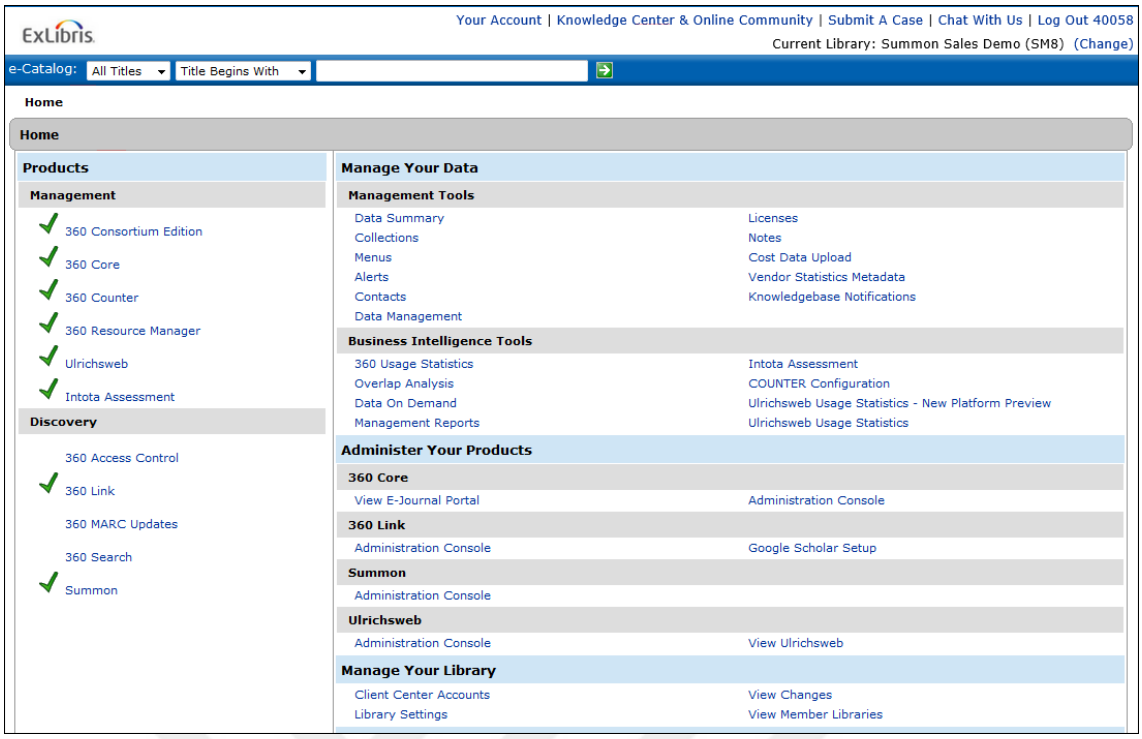

şekil 3.4. 360 Resource Manager aray¿z¿.[178]

3.3.5. Gold Rush

Gold Rush ilk olarak 2001 yılında CARL - Colorado Alliance of Research Libraries (Colorado Araştırma Kütüphaneleri İttifakı) tarafından üye kütüphanelerinin elektronik kaynaklarını düzenlemelerine yardımcı olmak için geliştirilmiştir.[179] Gold Rush, dört ana işlevsellik alanında hizmet vermektedir. Elektronik dergi dizi yönetim sistemi, abonelik yönetimi (ERM), OpenURL link çözümleyici (Gold Rush Linker), A'dan Z'ye dergi bulucu ve içerik karşılaştırması şeklindedir. Colorado Araştırma Kütüphaneleri İttifakı, bu hizmeti ilgili kütüphanelere lisanslayan kâr amacı gütmeyen bir konsorsiyumdur.

Gold Rush hizmetinin geliştirilmesine 2001 yılında başlanmış ve 2003 yılında piyasaya sürülmüştür. Gold Rush ERM, 2003 yılından beri CARL konsorsiyumu dışındaki kütüphanelerde de kullanılmaktadır. Kütüphaneler erişim için piyasada bulunan diğer ERM sistemleri gibi bulut tabanlı olarak standart bir Web tarayıcısına ve internet bağlantısına ihtiyaç duymaktadırlar. Gold Rush'taki geliştirme, DLF ERM Girişimi'nden

[178] "360 Resource Manager: User Guide - Ex Libris Knowledge Center", erişim 11 Ocak 2022, https://knowledge.exlibrisgroup.com/360_Services/360_Resource_Manager/Product_Documentation/360_Resource_Manager%3A_User_Guide.

[179] Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, 59.

önce gelmektedir, ancak ERM sistemleri için bu plan ve standartlar, hizmetin daha sonraki gelişimini etkilemiştir.[180]

Gold Rush, çevrimiçi portallara ve birleşik arama araçlarına dahil olmak için çeşitli hizmetler sunmaktadır. Kendi dahili bağlantı çözümleyicisini (Gold Rush Linker) içerir, böylece OpenURL'nin etkin olduğu herhangi bir hizmet, standart bağlantı teknolojisi ile kullanılmaktadır. Gold Rush, herhangi bir müşterinin kendi arayüzünü oluşturmasına ve özelleştirmesine olanak tanımaktadır. Gold Rush, entegre kütüphane sistemleriyle doğrudan entegre olabilmektedir, bununla birlikte verilerin içe ve dışa aktarılmasını desteklemek için birtakım araçlara sahiptir. Başlık listelerinin yüklenmesi için bir yükleyici sistemi, XML Ağ geçidi ve Excel formatında içe ve dışa aktarım seçenekleri bulunmaktadır.[181]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Merkezi konumdaki bir sunucuda barındırılır ve bu nedenle yerel sunucu gerektirmez. Herhangi bir kütüphane sistemine entegre edilebilmektedir.
- Kütüphanelerin maliyet, hüküm ve koşullar ile kişiler gibi elektronik kaynaklar için abonelikler hakkında bilgi oluşturmasına ve bunları izlemesine olanak tanımaktadır.
- OpenURL bağlantı çözücüsü ile, kütüphane kataloglarından ve diğer elektronik kaynaklara doğrudan bağlantılara kesintisiz erişim sağlamaktadır.
- Karar destek modülü ile, kütüphane personelinin sisteme önceden yüklenmiş satıcı, toplayıcı ve yayıncılardan gelen başlık listelerini karşılaştırmasına olanak tanımaktadır. Kütüphane bunlara abone olmasa bile, paketlerde bulunan içeriğin karşılaştırılması için kapsam alanı sağlamaktadır. Bu, özellikle hangi ürünlerin satın alınacağı veya iptal edileceği konusunda zorlu kararlar vermeye çalışan koleksiyon geliştirme, kütüphane yönetimi ve elektronik kaynak kütüphanecisi için fayda sağlamaktadır.
- Tüm raporlar web üzerinden gerçek zamanlı olarak oluşturulur ve çoğu standart tarayıcıda görüntülenir veya Microsoft Excel'e indirilmektedir.

[180] Collins, "Electronic Resource Management Systems (ERMS) Review", 280.
[181] "Gold Rush® Training and Support | Colorado Alliance of Research Libraries", erişim 30 Aralık 2021, https://coalliance.org/gr-training-and-support.

- Sözleşmeleri, fiyatlandırmayı ve yenileme sürecini takip etmektedir.
- A'dan Z'ye tarama ve tam başlık, anahtar kelime ve ISSN araması hizmeti sunaktadır.
- Özelleştirilmiş arayüz imkânı sunmaktadır.
- SUSHI, OpenURL, Excel ve XML uyumluluğuna sahiptir. [182] COUNTER uyumluluğu hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

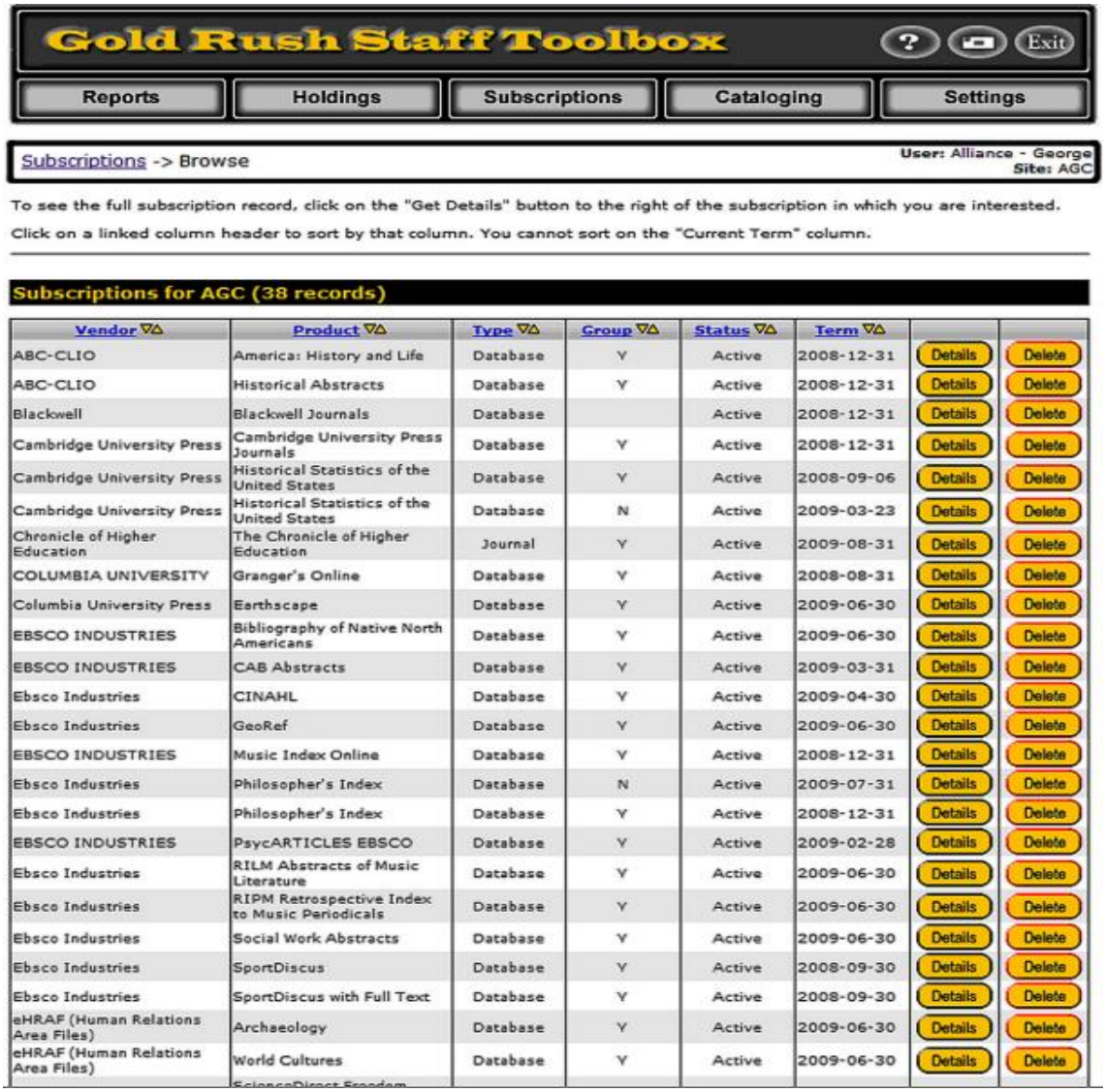

Vendor	Product	Type	Group	Status	Term		
ABC-CLIO	America: History and Life	Database	Y	Active	2008-12-31	Details	Delete
ABC-CLIO	Historical Abstracts	Database	Y	Active	2008-12-31	Details	Delete
Blackwell	Blackwell Journals	Database		Active	2008-12-31	Details	Delete
Cambridge University Press	Cambridge University Press Journals	Database	Y	Active	2008-12-31	Details	Delete
Cambridge University Press	Historical Statistics of the United States	Database	Y	Active	2008-09-06	Details	Delete
Cambridge University Press	Historical Statistics of the United States	Database	N	Active	2009-03-23	Details	Delete
Chronicle of Higher Education	The Chronicle of Higher Education	Journal	Y	Active	2009-08-31	Details	Delete
COLUMBIA UNIVERSITY	Granger's Online	Database	Y	Active	2008-08-31	Details	Delete
Columbia University Press	Earthscape	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
EBSCO INDUSTRIES	Bibliography of Native North Americans	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
EBSCO INDUSTRIES	CAB Abstracts	Database	Y	Active	2009-03-31	Details	Delete
Ebsco Industries	CINAHL	Database	Y	Active	2009-04-30	Details	Delete
Ebsco Industries	GeoRef	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
EBSCO INDUSTRIES	Music Index Online	Database	Y	Active	2008-12-31	Details	Delete
Ebsco Industries	Philosopher's Index	Database	N	Active	2009-07-31	Details	Delete
Ebsco Industries	Philosopher's Index	Database	Y	Active	2008-12-31	Details	Delete
EBSCO INDUSTRIES	PsycARTICLES EBSCO	Database	Y	Active	2009-02-28	Details	Delete
Ebsco Industries	RILM Abstracts of Music Literature	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
Ebsco Industries	RIPM Retrospective Index to Music Periodicals	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
Ebsco Industries	Social Work Abstracts	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
Ebsco Industries	SportDiscus	Database	Y	Active	2008-09-30	Details	Delete
Ebsco Industries	SportDiscus with Full Text	Database	Y	Active	2008-09-30	Details	Delete
eHRAF (Human Relations Area Files)	Archaeology	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete
eHRAF (Human Relations Area Files)	World Cultures	Database	Y	Active	2009-06-30	Details	Delete

ķekil 3.5. Gold Rush aray¿z¿ . [183]

[182] Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, 60.

[183] "Gold Rush Public Screens", erişim 30 Aralık 2021, https://coalliance.org/sites/default/files/GoldRushPublicScreens.pdf.

3.3.6. EBSCO Elektronik Kaynak Yº netim Sistemi

EBSCO firması hem yazılım hem de içerik konusunda en büyük kütüphane ürünü satıcı ve sağlayıcılarından biridir. Dergi toplayıcı hizmetlerinin yanı sıra bağımsız olarak lisanslanabilen abonelik veri tabanlarına da sahiptir. EBSCO, elektronik kaynakları yönetmek için 2010 yılında, içerik yönetimi, keşif aracı ve yazılım yönetimi gibi modülleri dahil olmak üzere elektronik kaynak yönetim yazılımı olan ERM Essentials yazılım paketini geliştirmiştir. EBSCO, dergi abonelik yönetimi hizmetiyle birlikte gelen dergi toplama yazılımı EBSCONET ile tanınmaktadır. Yazılım, aboneliklere kolayca yeni başlıklar eklemeyle birlikte, dergi abonelikleri ve geçmişi hakkında bilgi arama gibi geleneksel dergi süreçlerine olanak tanımaktadır. Ayrıca dergiler için kullanım istatistiklerini sisteme dahil ederek EBSCO'nun dergi abonelikleri için COUNTER istatistik bilgilerini birleştirmesine olanak tanımaktadır. Elektronik kaynak yönetim sistemi içindeki her abonelik için kullanım başına maliyet bilgisi oluşturmasının yanı sıra toplu raporlar oluşturmasına da imkân sunmaktadır. EBSCO ERM Essentials, bir bilgi tabanı, bir A–Z listesi ve bir bağlantı çözümleyicinin yanı sıra bazı raporlama işlevlerinden oluşmaktadır.[184]

EBSCO son yıllarda kütüphane hizmetleri platformu olan FOLIO için uygulama, barındırma ve kullanım desteği sağlamaktadır. FOLIO, basılı ve elektronik kaynak yönetimini entegre eden açık kaynak kodlu bir kütüphane hizmetleri platformudur. Temel kütüphane yönetimi işlevselliğini içererek, sürekli yeniliği sağlamak için modern bir mimari üzerine kuruludur ve üçüncü taraf sağlayıcıların uygulamalarının entegrasyonunu desteklemektedir. FOLIO'nun içeriğinde ERM çözümü de bulunmaktadır. Elektronik Kaynak Yönetimi ile elektronik kaynakların tüm yaşam döngüsü FOLIO'da yönetilebilmektedir. FOLIO ERM, EBSCO tarafından kurulum sağlanırsa manuel giriş ve iş tekrarını ortadan kaldırmak için EBSCO Bilgi Bankası ile entegre işlemi yapılmaktadır.[185]

EBSCO ERM Essentials ile EBSCO FOLIO ERM işlevsellik bakımından birbirleriyle benzer özellikler taşımaktadır. EBSCO ERM Essentials, EBSCO'nun kendi yazılımcıları tarafından geliştirilen bir ürün olup, EBSCO FOLIO ERM ise açık kaynak

[184] Anderson, *Electronic Resource Management Systems : A Workflow Approach*; Heather Klusendorf ve Kristina Krusmark, "Next-generation ERM system: 'ERM Essentials' in context", *Serials* 23, sayı 1 (2010): 47–50, https://doi.org/10.1629/2347; Pesch, "Re-Inventing the ERM: EBSCO Takes a New Approach to E-Resource Management with the Release of ERM Essentials".

[185] "EBSCO ERM: FOLIO On Demand Series on Vimeo", erişim 30 Aralık 2021, https://vimeo.com/494134632/0fb116b6f6.

kodlu kütüphane hizmetleri platformu olan FOLIO sisteminin EBSCO tarafından ilgili kütüphanelere derlenerek kurulumu yapılan ve EBSCO tarafından destek sağlanan bir üründür.

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Tek noktadan erişim ile elektronik kaynakları yönetmeye yarayan ERM çözümüdür.
- DLF ERMI yönergelerine uygun tasarlanmıştır.
- COUNTER standartlarını desteklemektedir.
- Denemeler, değerlendirmeler, lisans yönetimi, siparişler ve yenilemeler yoluyla e-kaynak geliştirme kararlarının yönetimini kolaylaştırmaktadır.
- Sözleşmeleri, fiyatlandırmayı ve yenileme sürecini takip etmektedir.
- Durum ayarlayarak, hatırlatıcılar oluşturarak ve görevler atayarak e-kaynak yönetimi süreçlerini kolaylaştırmaktadır.
- Yönetimsel raporlar sağlamaktadır. [186]

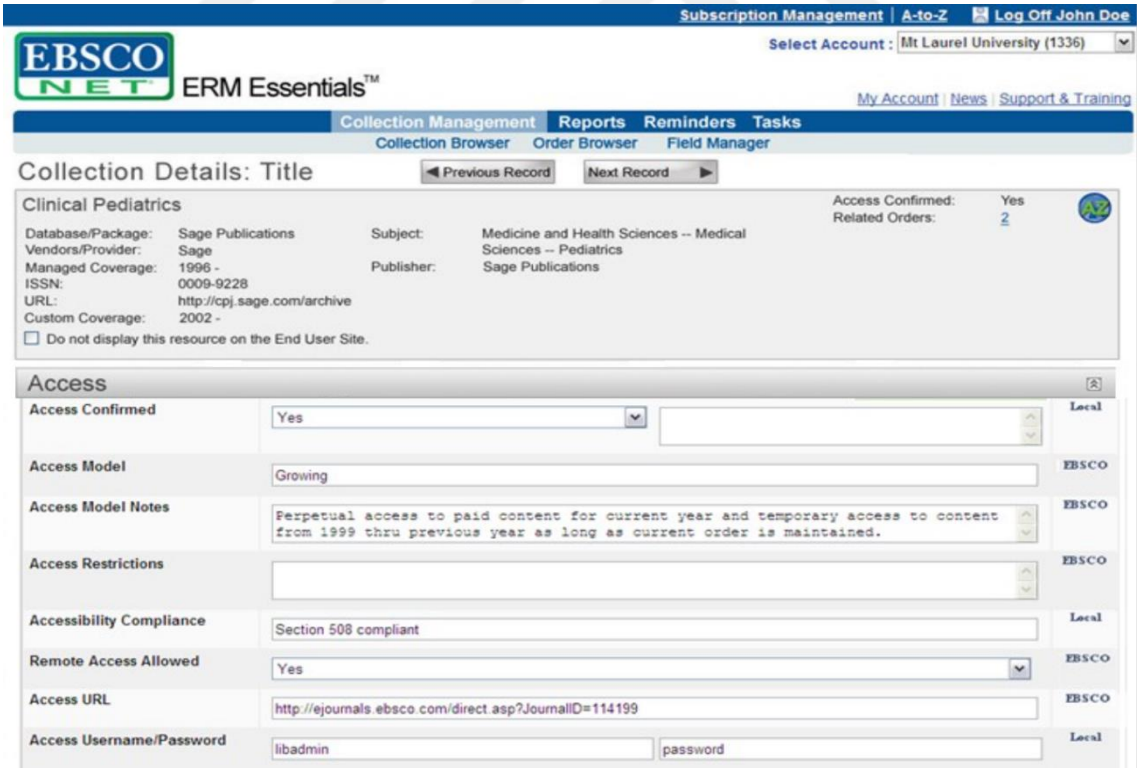

Şekil 3.6. EBSCO ERM aray¿z¿ .[187]

[186] Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*.

[187] "EBSCO ERM Essentials", erişim 30 Aralık 2021, http://www2.ebsco.com/en-us/ProductsServices/ERM/Pages/index.aspx.

3.3.7. E-Resource Central

E-Resource Central, 2011 yılında SirsiDynix tarafından geliştirilen kütüphaneler için bir e-kaynak yönetimi çözümü olmayı amaçlamıştır. İçerik sağlayıcılar ve kullanıcılar arasındaki boşluğu doldurur ve kütüphanelerin e-kaynakları sorunsuz ve uygun maliyetli bir şekilde yönetmesini ve sunmasını sağlamaktadır.[188]

Son yıllarda SirsiDynix, BLUEcloud isimli kütüphane hizmetleri platformunu hizmete sunmuştur. Bu hizmetin içerisinde BLUEcloud eRM modülü de bulunmaktadır. BLUEcloud eRM, açık kaynak kodlu elektronik kaynak yönetim sistemi olan CORAL tarafından desteklenmektedir. Karmaşık elektronik kaynakları yaşam döngüsü sürecinde yönetilebilmeyi amaçlamaktadır. Aynı BLUEcloud eRM arayüzünden özel iş akışları oluşturabilir, önemli lisans koşullarını izleyebilir ve elektronik başlıklar için kullanım istatistikleri görüntülenebilmektedir.[189]

BLUEcloud eRM'in hizmete sunulmasından sonra E-Resource Central dijital materyallere basit bir tek tıklamayla erişim sağlayan keşif aracı hâline dönüşmüştür. eRC OPAC ile entegre çalışarak elektronik kaynakları kullanıcıların erişimi için tek bir arayüze sığdırmaktadır. Kullanıcıların oturum açması ile hesabım sayfası ve listelerim sayfası gibi özellikleri kullanmasına olanak tanımaktadır. eResource Central, kütüphanelerin satıcı ve yayıncılarla etkileşim işlemlerini tanımlayarak süreci uçtan uca basitleştirmektedir. Keşiften indirmeye kadar, kullanıcılar OPAC üzerinden ayrılmayarak merkezi bir oturum açma ile kaynaklara erişebilir ve tek bir tıklamayla elektronik kaynakları kullanabilmektedirler.[190]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Kütüphanenin tüm e-kaynaklarına tek bir arayüzden erişim sağlayan kullanıcı dostu bir sistemdir.
- Lisanslama ve erişim haklarını yönetir, MARC kayıtlarını ve üst verilerini tutar, e-kaynak kullanımını dolaşım raporlarına entegre eder ve e-içerik sağlamasını ve oluşturmayı yönetmektedir.
- E-kaynaklara erişim için kullanılan araçlar ve indirme işlemleri son kullanıcının işini kolaylaştırmaktadır.

[188] Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, 61.
[189] "BLUEcloud eRM | SirsiDynix", erişim 30 Aralık 2021, https://www.sirsidynix.com/bluecloud-erm/.
[190] "eResource Central – Frequently Asked Questions", erişim 05 Şubat 2020, https://www.pirie.sa.gov.au/__data/assets/pdf_file/0029/138647/eRC-in-Enterprise-Frequently-Asked-Questions-in-PDF.pdf.

- OverDrive veri tabanı ile senkronize çalışmaktadır.
- COUNTER ve XML uyumlu istatistikler sağlamaktadır.[191]

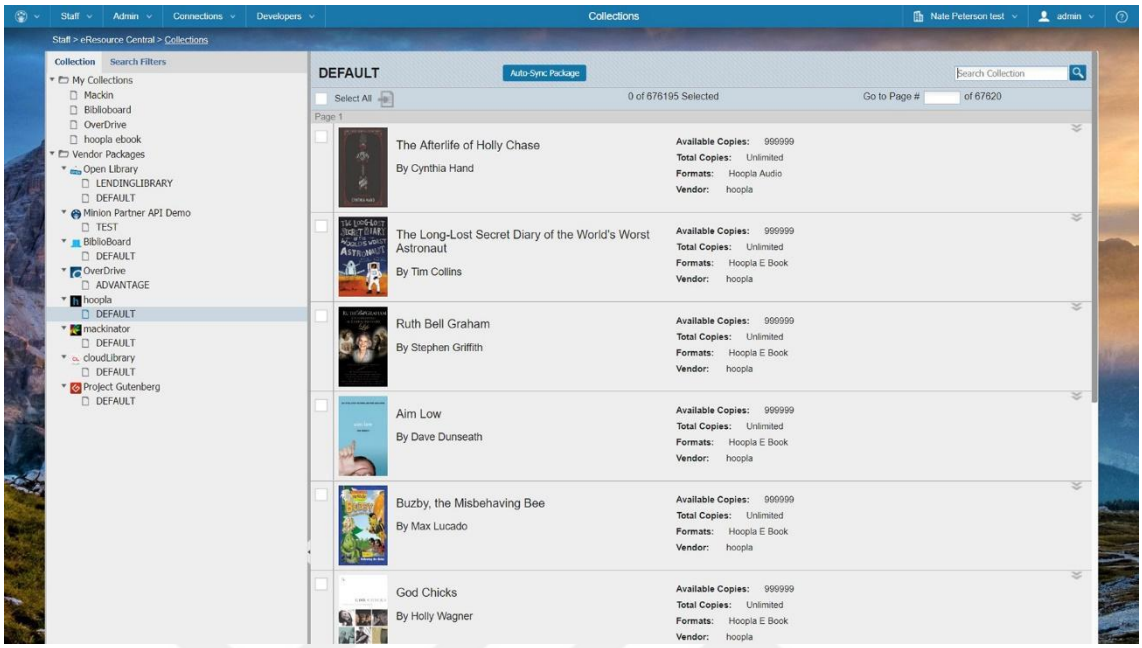

Şekil 3.7. E-Resource Central arayüzü.[192]

3.4. Açık Kaynak Kodlu Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri

3.4.1. SemperTool Digital Library Suite

SemperTool, dijital kütüphane teknolojileri oluşturmanın yanı sıra barındırma ve danışmanlık hizmetleri sağlama konusunda uzmanlaşmış bir yazılım geliştirme şirketidir. Dijital kütüphaneler için bir dizi yazılım çözümleri sunmaktadır. Şu anda Avrupa, Afrika ve Orta Doğu'da 800'den fazla üniversiteye hizmet vermektedir.[193]

SemperTool Digital Library Suite (DLS) ürünü, kütüphanecilere kütüphanelerini yönetmeleri için tam kontrol sağlamak ve son kullanıcılara etkili hizmetler sunmak için oluşturulmuş basit araçlardan oluşan bir pakettir. Kütüphaneciler ve kütüphane kullanıcıları düşünülerek kütüphaneciler tarafından oluşturulan SemperTool DLS'nin arkasındaki felsefe, karmaşıklığı azaltarak ve modern bir çözüm sağlama ve daha fazla verimlilik elde etmeyi amaçlamaktadır. SemperTool Digital Library Suite, Kaynak

[191] Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, 62.
[192] "eResource Central | SirsiDynix", erişim 30 Aralık 2021, https://www.sirsidynix.com/eresource-central/.
[193] "SemperTool - About SemperTool", erişim 08 Ocak 2022, https://www.sempertool.dk/about.

Yönetim Sistemi, İstatistik, Raporlar, A-Z Listesi, Link Çözümleyici ve Keşif Aracı modüllerinden oluşmaktadır.[194]

SemperTool firması, gelişmekte olan ülkelerdeki üniversitelere ve araştırma kurumlarına birinci sınıf hizmetler sunmaya amaçladıklarını belirtmişlerdir. Bu amaçla gelişmekte olan ülkelerin bir listesini açıklamışlar ve bu ülkelere hizmetleri ücretsiz vermektedirler. Gelişmiş olan ülkelere ise ücretli olarak hizmet vermektedirler. Türkiye ise gelişmekte olan ülkelerin içinde yer alarak bu hizmetten yararlanabilmektedir.[195]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Kaynak Yönetim Sistemi tüm abonelikleri, lisansları ve kaynakları yönetmektedir. Kurumun özel holdinglerine göre ayarlanabilen tamamen özelleştirilebilir bir bilgi tabanına sahiptir.
- A-Z listesi, tek tek ürünlerin ve tüm elektronik kaynakların alfabetik listelerini oluşturmaktadır. Bu listeler dışa aktarılabilir ve kütüphane web sitelerinde kolayca kullanılabilir hale getirilebilmektedir.
- OpenURL tabanlı bağlantı çözümleyici ile kütüphanenin belirli yetkilerine dayalı olarak içeriğin tam kullanılabilirliğini belirlemektedir. Kütüphanecilerin ve kullanıcıların kütüphanedeki elektronik kaynakların mevcudiyeti hakkında doğru bilgiye sahip olmalarını sağlamaktadırlar.
- Sistem, SUSHI istemcisi aracılığıyla tüm elektronik kaynaklar için COUNTER uyumlu kullanım raporlarını otomatik olarak oluşturabilir, derleyebilir ve saklayabilmektedir.
- Keşif aracı ile kullanıcıların tüm kütüphane kaynaklarına verimli bir şekilde göz atmalarını, arama yapmalarını bir arama arayüzü aracılığıyla bulmalarını sağlamaktadır.
- Lisanslama ve harcamaya ilişkin bir genel bakış için otomatik olarak bir dizi rapor oluşturmaktadır. Bu modül, lisanslamayla ilgili kişilerin, yenilemelerin, iptallerin ve kütüphane bütçesinin etkin yönetimini sağlamaktadır.[196]

[194] "SemperTool - Services", erişim 08 Ocak 2022, https://www.sempertool.dk/services.
[195] "SemperTool - Pricing", erişim 08 Ocak 2022, https://www.sempertool.dk/pricing.
[196] Balasubramani Jeyapragash, Anbalagan Muthuraj, ve Thangavel Rajkumar, "Electronic Resource Management Tools: with Special Reference to Open Source Software", içinde *Conference on Issues, Challenges and Opportunities of Library Resource Management, February 10-11 2017*, 2017; Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, 54.

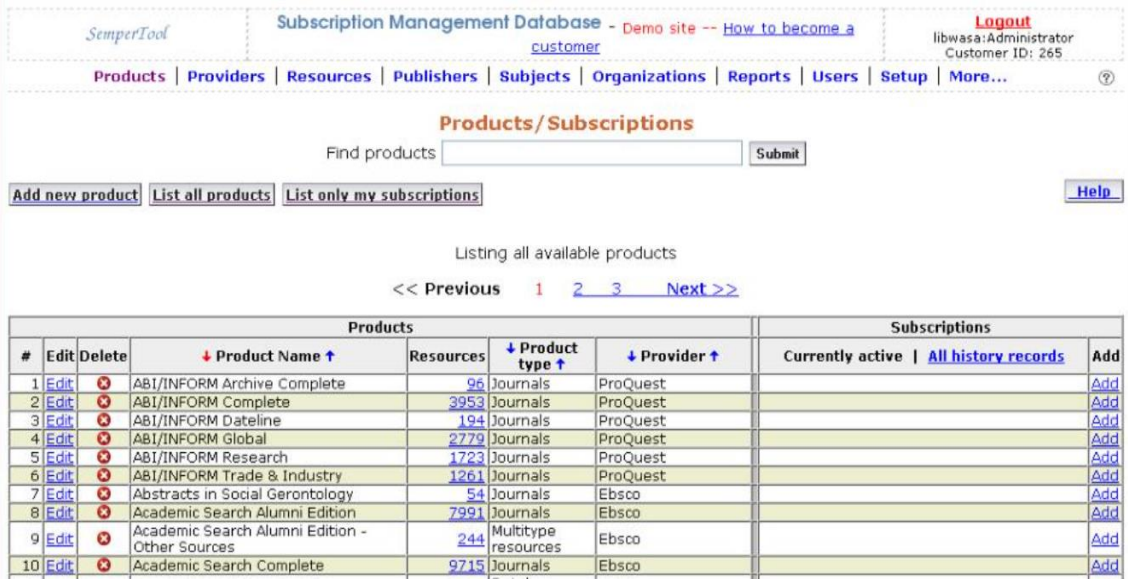

şekil 3.8. SemperTool ERM aray¿z¿.[197]

3.4.2. CORAL

CORAL (Centralized Online Resources Acquisition and Licensing), açık kaynak kodlu projeleri barındırmak için yaygın olarak kullanılan GitHub'da bulunan ve Notre Dame Üniversitesi'nin Hesburgh Kütüphanesi tarafından geliştirilen ve 2010 yılında piyasaya sürülen açık kaynak kodlu bir elektronik kaynak yönetim sistemidir. CORAL, hem basit hem de son derece özelleştirilebilir olacak şekilde tasarlanmış, her modül bağımsız olarak kurulabilir veya kütüphanenin ihtiyaçlarına göre birlikte kullanılabilmektedir. PHP 5, MySQL 5 ve web sunucusu üzerinde çalışmaktadır. CORAL üzerinde, Kaynaklar, Lisanslama, Organizasyonlar, Kullanım İstatistikleri ve Yönetim olmak üzere 5 adet modülden oluşmaktadır. Genel satın alma sürecinden devam eden destek ve bakıma kadar elektronik kaynak iş akışının yönetiminde yardımcı olmayı amaçlamaktadır.[198]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Yeni görevler mevcut olduğunda personele otomatik e-posta uyarılarının bildirisi ile iş akışı süreçlerini desteklemektedir.
- Kaynak kayıtlarına hem arama hem de A'dan Z'ye gezinme erişimi sağlamaktadır.

[197] Willian S A Frias, "Electronic Resource Management Systems: Solution or Disillusion?", içinde *Towards Innovating Technical Services: Viewpoints for Advanced Resources Management* (Kalaw St., Manila: Philippine Academic and Research Librarians, 2009).

[198] "About Us – CORAL – An Open Source Electronic Resource Management System", erişim 06 Ocak 2022, http://coral-erm.org/about/.

- Lisans yönetimi, orijinal belgelerin yüklenmesi de dahil olmak üzere mevcut ve geçmiş lisans bilgilerini depolamaktadır.
- İstatistik yönetimi ile tüm kaynaklar için kullanım istatistikleri sağlamaktadır.
- Satın alma bilgilerini, kişileri, hesap bilgilerini ve erişim bilgilerini içermektedir. E-posta uyarıları, lisanslar yenilenmeden önce özel bir süre ile hatırlatmak için ayarlanabilmektedir.
- Arama sonuçlarını Excel'e aktarmaya yönelik bir yeteneğe sahiptir.
- Lisanslama modülü ile, hızlı erişim için tek bir kaynak belirli bir lisansa bağlanabilir. Erişilebilirliği artırmak için üst/alt ilişkileri herhangi bir kaynakla kurulabilmektedir.
- Lisanslama özellikleri, geçerli ve süresi dolmuş lisans sözleşmelerinin ve ilgili belgelerin dijital kopyalarının yanı sıra ilgili sözleşme üst verilerinin saklanması ve bunlara erişim sağlanması için depolama sağlamaktadır.
- Seçilmiş aranabilir üst veri alanları aracılığıyla kütüphane lisans sözleşmelerinin personel için daha erişilebilir olmasına yardımcı olur ve kurumların yasal sözleşmelerde yer alan belirli bilgi parçalarını izlemelerine imkân sunmaktadır. İmza takibi, kuruluşları ve konsorsiyumları ilişkilendirme yeteneği ve bunlara herhangi bir ekleme yapabilme hizmeti sunmaktadır.
- Organizasyon modülü, kütüphanelerin günlük olarak etkileşimde bulunduğu birçok yayıncı, sağlayıcı ve satıcı için iletişim ve hesap bilgilerini tek bir yerde depolamakta ve yönetmektedir.
- DLF ERMI yönergelerine uygun tasarlanmıştır.
- COUNTER standartlarını desteklemektedir.[199]
- CORAL kullanıcıları için bir tartışma listesi bulunmaktadır. Bu listeye katılan kullanıcılar kurulum, sorun giderme, işlevsel sorunlar veya öneriler hakkında yorumda bulunabilmektedirler.

[199] James Fournie, "Managing Electronic Resources Without Buying into the Library Vendor Singularity.", *Code4Lib Journal*, sayı 47 (2020); "CORAL Resources Module User Guide", erişim 05 Şubat 2020, http://coral-erm.org/wp-content/uploads/2015/08/CORAL-Resources-User-Guide.pdf; Eric Hartnett vd., "Charting a Course through CORAL: Texas A&M University Libraries' Experience Implementing an Open-Source Electronic Resources Management System", *Journal of Electronic Resources Librarianship* 25, sayı 1 (2013): 16–38, https://doi.org/10.1080/1941126X.2013.760402; Patra, *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*, 62.

- CORAL resmî web sayfasında canlı demo hizmeti bulunmaktadır. Kullanıcılar kurulum öncesinde nasıl bir sistemle karşılaşacaklarını bu demo üzerinden görebilir ve sistemin kullanımı konusunda fikir sahibi olabilmektedirler.

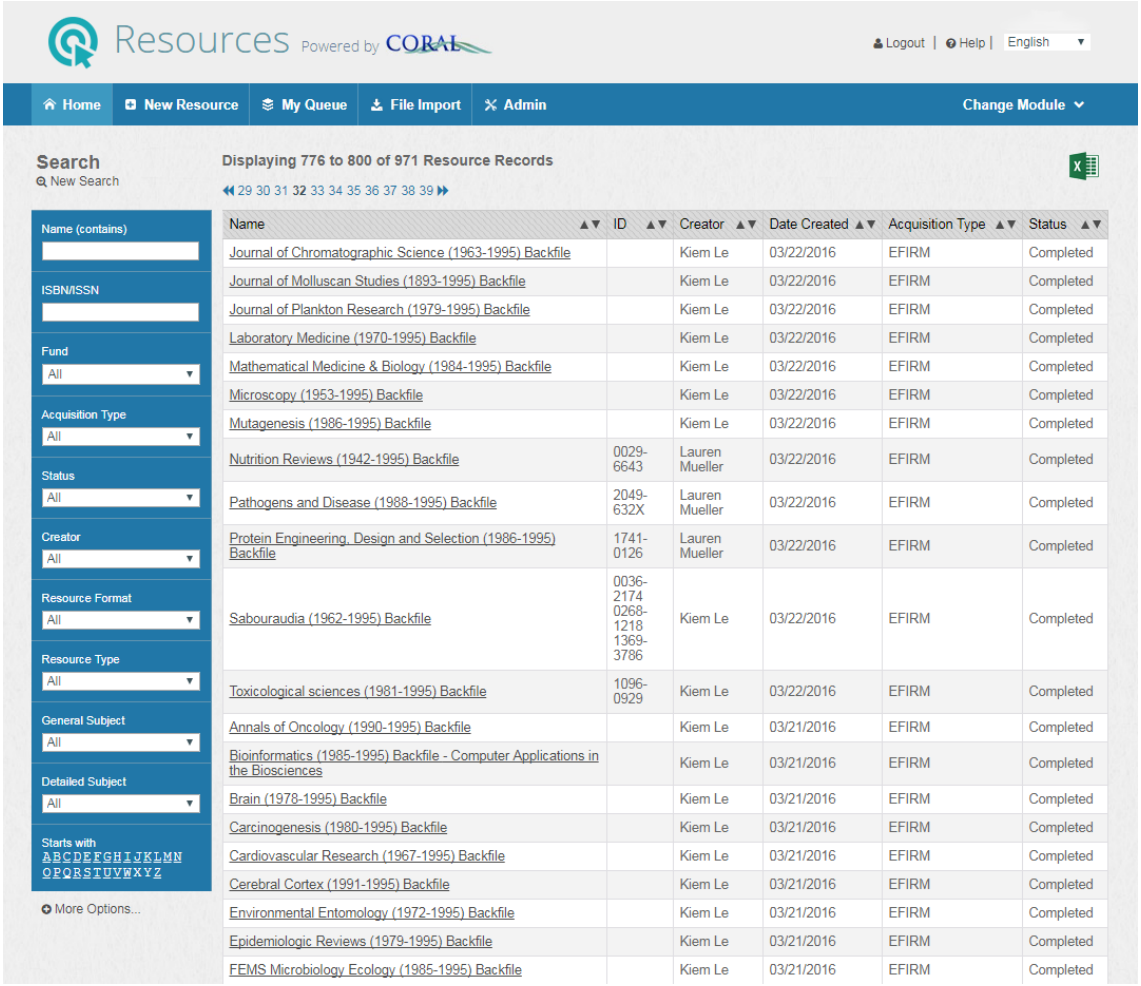

şekil 3.9. CORAL ERM aray¿z¿.[200]

3.5. Ulusal Elektronik Kaynak Yº netim Sistemleri

Ülkemizde ulusal anlamda sadece bir tane Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi bulunmaktadır. Yerli ve milli EKYS olarak ANKOS ERM sistemi incelenmiştir.

3.5.1. ANKOS ERM Sistemi

Ülkemizde ilk kez ulusal site lisansı ihtiyacının oluşu ve konsorsiyum oluşturma fikri ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) tarafından 1997'de ortaya

[200] "Resources – CORAL – An Open Source Electronic Resource Management System", erişim 06 Ocak 2022, http://coral-erm.org/resources/.

atılmıştır. Bunun üzerine ULAKBİM, ULAKNET üzerinden VEDES (Veritabanları ve Elektronik Dergiler Ev Sahipliği) projesi ile birkaç veri tabanını deneme erişimine açmıştır. Fakat bu durumun sürekliliği dönemin şartları ve mali kaynak yetersizliğinden dolayı devam ettirilememiştir. ULAKBİM'in konsorsiyum oluşturma misyonunu olmamasından dolayı 1999'da 4, 2000'de 12 üniversite kütüphanesinin ortak çalışmalarının ardından 2000 yılında Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) resmi olarak kurulmuştur.[201]

Üniversite kütüphanelerinin elektronik kaynak alımlarını koordine etmek üzere kurulan ANKOS, günümüzde Türkiye'de elektronik bilgi kaynaklarının seçilmesinde, erişiminde, yönetiminde ve değerlendirilmesinde üniversite kütüphaneleri adına aktif rol oynamaktadır. Çok sayıda veri tabanı aboneliği, elektronik dergi, elektronik kitap ve elektronik referans kaynak satın alımları ANKOS aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu kaynakların kullanım oranını ölçmek, maliyet analizleri yapmak ve gerek kurumların gerekse konsorsiyumun stratejik planlama döngüsündeki alanları kullanmak için ANKOS tarafından birtakım iş yönetim sistemleri geliştirilmiştir.

ANKOS Online İşlemler çatısı altında Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi, Üye Portalı, Yayıncı Portalı, Kütüphanelerarası İşbirliği Takip Sistemi (KİTS) ve Sertifika Doğrulama Sayfası bulunmaktadır. Ülke genelinde ANKOS üzerinden binlerce elektronik kaynak aboneliği ve satım alımı gerçekleştirildiği için bu kaynakların kullanım verilerini ölçmek, maliyet analizleri yapmak ve gerek kurumların gerekse konsorsiyumun stratejik planlama döngüsündeki alanları kullanmak için ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi kullanılmaktadır. Bu sistemin yanında Üye Portalı ile birlikte ANKOS'a üye olan kurumların üyelik bilgileri, elektronik kaynaklara abonelik sağlayan kurumların abonelik bilgileri, ANKOS Lisans Anlaşmaları Grubu tarafından gözden geçirilmiş ve denetlenmiş lisans anlaşmaları, yetki belgeleri, veri tabanı bazında Lisans Anlaşmaları Grubu tarafından hazırlanan haklar ve kısıtlar tablosu ve belirli aralıklarla ANKOS tarafından güncellenen ülke çapında kurumların FTE bilgileri yer almaktadır. Yayıncı portalı ise firmalar ile ANKOS Yönetim Kurulu arasındaki iletişimi sağlayan bir araç konumundadır. Yayıncı, satıcı ve sağlayıcı firmaların konsorsiyum oluşması amacıyla tekliflerinin iletilmesi ile süreci başlatan ve başvuruların değerlendirilmesinde yarar sağlayan bir platform yazılımıdır.

[201] Dilek Kayaoğlu, *Süreli Yayınların Yönetimi*, 123.

ANKOS Üye Portalı'nda, üyelerin ANKOS vasıtası ile abone oldukları veri tabanlarının lisans anlaşmalarına, anlaşmaların geçerlilik sürelerine ve varsa otomatik yenileme süresine bu sistem üzerinden erişilmektedir. Bununla birlikte ödeme işlemlerinin yapılabilmesi için devlet kurumlarının istediği Tek Yetkili Satıcı Belgesi ve Apostil belgesine üyeler ihtiyaç duyduğu vakit bu portal üzerinden ulaşmaktadırlar. Bununla birlikte Haklar ve Kısıtlar ise konsorsiyum kapsamında imzalanan anlaşmaların sözleşme metinlerinde bulunan tanımların geçerlilik tarihleri, yetkili kullanıcı grupları, ürün içeriğinin kullanımının sınırlarını çizen durumlar, ödeme koşulları ve özel notlar gibi özet bilgiler içeren Lisans Anlaşmaları Grubu tarafından oluşturulmuş bir tablodur. Ön bilgilendirme amaçlı olan bu tablo kütüphanelerin detaylı bilgi edinmek amacıyla lisans anlaşmalarının asıllarına bakma gereği duyması ve söz konusu anlaşmaların bütününü dikkate almakla yükümlü olmasıdır. Bununla birlikte Üye Portalı'nda bulunan Güncel FTE Bilgileri firmalar tarafından kütüphanelerden istenildiği zaman üye kurumlar tarafından kullanılmaktadır. ANKOS Kullanıcı İstatistikleri Grubu tarafından belirli dönemlerde hazırlanan Genel FTE Bilgileri ve en çok Hukuk, Mühendislik, Tıp, Kimya gibi disiplinleri olan üniversitelerin bu alanlarla ilgili veri tabanlarıyla abonelik yapılacağı zaman kullanılmaktadır.

Üye Portalı, ANKOS tarafından üyelere kolaylık olması bakımından bütün bilgileri tek merkezde toplayarak üyelerin kullanımına sunulmuştur. Üye Listesi, Lisans Anlaşmaları ve Yetki Belgeleri, Haklar ve Kısıtlar ve Güncel FTE Bilgileri yer alan portalda üyeler portalı hiç kullanmadan kendi araştırmaları sonucunda portalda yer alan bilgilere ayrıca ulaşabilmektedirler. Üyeler istedikleri takdirde Üye Listesinde bulunan verilere ilgili kurumun web sitesinde bulunan bilgilerle, lisans anlaşması ve yetki belgelerine ilgili firmalar üzerinden, Haklar ve Kısıtlar tablosundaki bilgilere lisans anlaşması içeriğinden erişebilmektedirler. Güncel FTE bilgilerini ise genelde firmalar kütüphanelerden istemektedirler. Kütüphaneler FTE sayısını öğrenmek için ANKOS'un belirli dönemlerde paylaştığı Güncel FTE sayılarında yer alan FTE metodolojisini referans baz alarak kendi FTE sayısını bulabilmektedirler.

ANKOS Kullanıcı İstatistikleri Grubu tarafından hazırlanan FTE çalışmalarında YÖK tarafından yayınlanan "Tablo 28. Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları", "Tablo 105. Öğrenim Düzeyleri ve Yükseköğretim Kurumlarının Birimlerine Göre Öğrenci Sayıları" ve ÖSYM Tercih Kılavuzunda zorunlu yabancı dil eğitim kontenjanları kaynak olarak kullanılmaktadır. Bu kaynaklardan elde edilen sayısal

verilerle hesaplamalar yapılırken üniversitelerde öğretim üyesi sayıları ve toplam öğrenci sayıları kullanılmıştır. Genel FTE toplamı hesaplaması yapılırken üniversitelerde çalışan profesör, doçent, doktor öğretim üyelerini toplamı ve araştırma görevlisi, okutman, uzman, çevirmen gibi diğer öğretim elemanlarının toplamı; üniversite öğrencilerinden lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin 1. ve 2. öğretimlerinin toplamı ve bunlara ek olarak konservatuar öğrencileri toplamı genel FTE sayısını vermektedir. Ön lisans, açık öğretim ve hazırlık sınıfı öğrencileri genel toplama dahil edilmemektedirler. Bunlara ek olarak kapanan üniversiteler, ayrılan veya kurum değiştiren öğretim elemanları, üniversite değiştiren, kayıt donduran, kayıt sildiren veya çap / yandal yapan öğrenciler bulunduğu için genel toplam üzerinden %5 standart sapma payı düşülmektedir. Genel toplam FTE içeriği aşağıdaki başlıkların toplamından oluşmaktadır.

- Öğretim üyesi toplamı
- Diğer öğretim elemanı toplamı
- Lisans öğrenci sayıları (devlet konservatuarı, I. ve II. öğretimler / hazırlık öğrencileri hariç)
- Yüksek lisans öğrencileri
- Doktora öğrencileri
- Uzaktan eğitim öğrencileri (lisans ve yüksek lisans)

Hukuk, mühendislik, tıp, kimya gibi disiplinlere sahip kurumlarda ilgili FTE sayıları yine yukarıdaki metodolojiye dayanarak sadece ilgili fakülte ve enstitülerin öğrenci ve öğretim elemanları sayısı baz alınmaktadır.

Elektronik Kaynak Yönetim Sisteminin geliştirilmesinde ANKOS'un kendi kaynaklarını kullanmasının nedenleri arasında; yerel olarak geliştirilen otomasyon sistemlerinde ERM modüllerinin olmaması, alternatiflerin yüksek fiyatları, veri güvenliği ve mahremiyet sorunları, Türkçe olmayan arayüzler ve üniversite kütüphanelerinde yeterli bilgi işlem personelinin bulunmaması ANKOS'un idari verileri hem kendisinin hem de ANKOS üyeleri tarafından yönetilmesini sağlayacak bir yazılım geliştirmesiyle sonuçlanmıştır. ANKOS ERM Sisteminden, ANKOS çalışma gruplarından olan Kullanıcı İstatistikleri Grubu sorumludur. Bu grup 2005 yılında ERM üzerine çalışmaya başlamış ve 2006 yılında ANKOS Online İşlemler altında E-Kaynak Yönetim Sistemi olarak bilinen ERM sistemini duyurmuşlardır. ERM'in yapısı, ANKOS veri tabanlarını, üyeleri, abonelikleri, yayıncı / satıcı firmaları, kullanıcıları, sistem ayarlarını, statik ve dinamik raporları birbirine bağlayan 40 adet şablondan oluşmaktadır. Sistem, MySQL'de

PHP programlama dilinde kodlanmış olup, sistemin görsel ve işlevsel arayüzü AJAX'ta tasarlanmıştır.[202]

ANKOS E-Kaynak Yönetim Sistemine veri girişleri veri tabanı sorumlusu olan gönüllüler tarafından yapılmaktadır. Sistemdeki veriler sadece ANKOS'a üye olan kurumların konsorsiyum aracılığıyla abone oldukları elektronik kaynakları kapsamaktadır. ANKOS'a üye olan kurumlardan sorumlu kişi bilgileri istenerek sistem üzerinden kayıt edilip ve gerekli tanımlamalar yapılmaktadır. Genellikle üniversitelerin daire başkanları ve elektronik kaynak kütüphanecileri sistem üzerinden yetkilendirilmektedir. ANKOS'a üye olan kurumlarda elektronik kaynaklarla ilgili kişinin ERM sistemi üzerinden Hazır Raporlar modülü altında görebileceği 22 adet rapor bulunmaktadır. Bu raporlar ANKOS üye sayıları, kurumların FTE bilgileri, bütçe bilgileri, firma bilgileri, bir yayıncı / satıcı / sağlayıcı firmanın sunduğu veri tabanı bilgileri, veri tabanı içerik bilgileri, kurumların abonelik bilgileri, kurumların ve veri tabanlarının kullanım istatistikleri ve en önemlisi de birim maliyet analizi gibi raporlardan oluşmaktadır. Bu raporların haricinde sistem üzerinde yönetici olarak yetkilendirilmiş kişilerin görebildiği dinamik raporlar bulunmaktadır. Bu raporları Kullanıcı İstatistikleri Grubu ve ANKOS Yönetim Kurulum üyelerinin erişim hakkı bulunmaktadır. Birkaç farklı veri setinin kombinasyonuyla oluşan bu raporlar daha çok yönetimsel ve stratejik planlamada kullanılmak için oluşturulmuş detaylı bilgi veren istatistiki raporlardır.[203]

Veri tabanı kullanım istatistikleri, konsorsiyumların ve kütüphanelerin doğru kararlar verebilmesi için oldukça önemlidir. ERM Sistemi raporları, ANKOS stratejik planının oluşturulmasına rehberlik eder ve üyelerin konsorsiyum aracılığıyla abone oldukları veri tabanları hakkında bilgi edinmelerini sağlamaktadır. Konsorsiyum, veri tabanı kullanım istatistiklerine sahip olduğunda yayıncılar / satıcılar ile müzakerelerin pazarlık süreçlerinde yol gösterici olmaktadır. Ayrıca, bir veri tabanı aboneliğinin yenilenmesi veya iptali kararının verilmesinde ve kullanıcı eğitiminin gerekli olup olmadığına karar verilmesinde kullanım istatistiklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte kütüphaneler, bütçeleme ve bütçe analizi, pazarlama vb. için istatistiksel verilere de gereksinim duymaktadır. ERM sistemi tarafından sağlanan bilgilerle, Türkiye'de makro düzeyde elektronik kaynak kullanımı, toplam üye sayısı ve bu üyelerin toplam

[202] Sami Cukadar, Ayhan Tuğlu, ve Gültekin Gürdal, "New Electronic Resources Management System for the ANKOS Consortium", *Journal of Academic Librarianship* 39, sayı 6 (2013): 589–95, https://doi.org/10.1016/j.acalib.2012.11.011.

[203] "ANKOS E-Kaynak Yönetim Sistemi Ana Sayfa", erişim 09 Ocak 2022, http://online.ankos.org.tr/index.php.

ödediği tutarlar gibi çeşitli analizler mümkün olmuştur. Bu veriler ANKOS ve üniversite kütüphanelerinin daha verimli stratejik planlar yapmalarını sağlamıştır.[204]

Bu sistemin sağladığı özellik ve faydalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Bütçe planının oluşturulmasında üye kurumlara yarar sağlamaktadır.
- İstatistik yönetimi ile tüm kaynaklar için kullanım istatistikleri sağlamaktadır.
- Abonelik yenileme kararının verilmesinde yarar sağlamaktadır.
- Kurumlar arası FTE kıyaslama yapma imkânı vermektedir. Böylelikle üye kurumlar aynı FTE bandında olanla aynı fiyat politikasını izleyebilmektedirler.
- Üye kurumların kütüphane tanıtımlarında istatistiksel verilerle destek sağlamaktadır.
- Kullanıcı eğitimlerinde istatistiksel veriler sağlamaktadır.
- DLF ERMI yönergelerine uygun tasarlanmıştır.
- SUSHI ve COUNTER standartlarını desteklemektedir.
- Excel formatında dışarı aktarma özelliği bulunmaktadır.
- Satın alma bilgilerini, kişileri, hesap bilgilerini ve erişim bilgilerini içermektedir.
- Sistemde kullanıcıları yetkilendirme özelliği bulunmaktadır.[205]
- Lisans yönetimi, orijinal belgelerin yüklenmesi de dahil olmak üzere mevcut ve geçmiş lisans bilgileri sistem üzerinden değil ayrı bir platform üzerinden yürütülmektedir.
- E-posta uyarısı gibi herhangi bir hatırlatma özelliği bulunmamaktadır.

[204] Cukadar, Tuğlu, ve Gürdal, "New Electronic Resources Management System for the ANKOS Consortium".

[205] A.g.e.

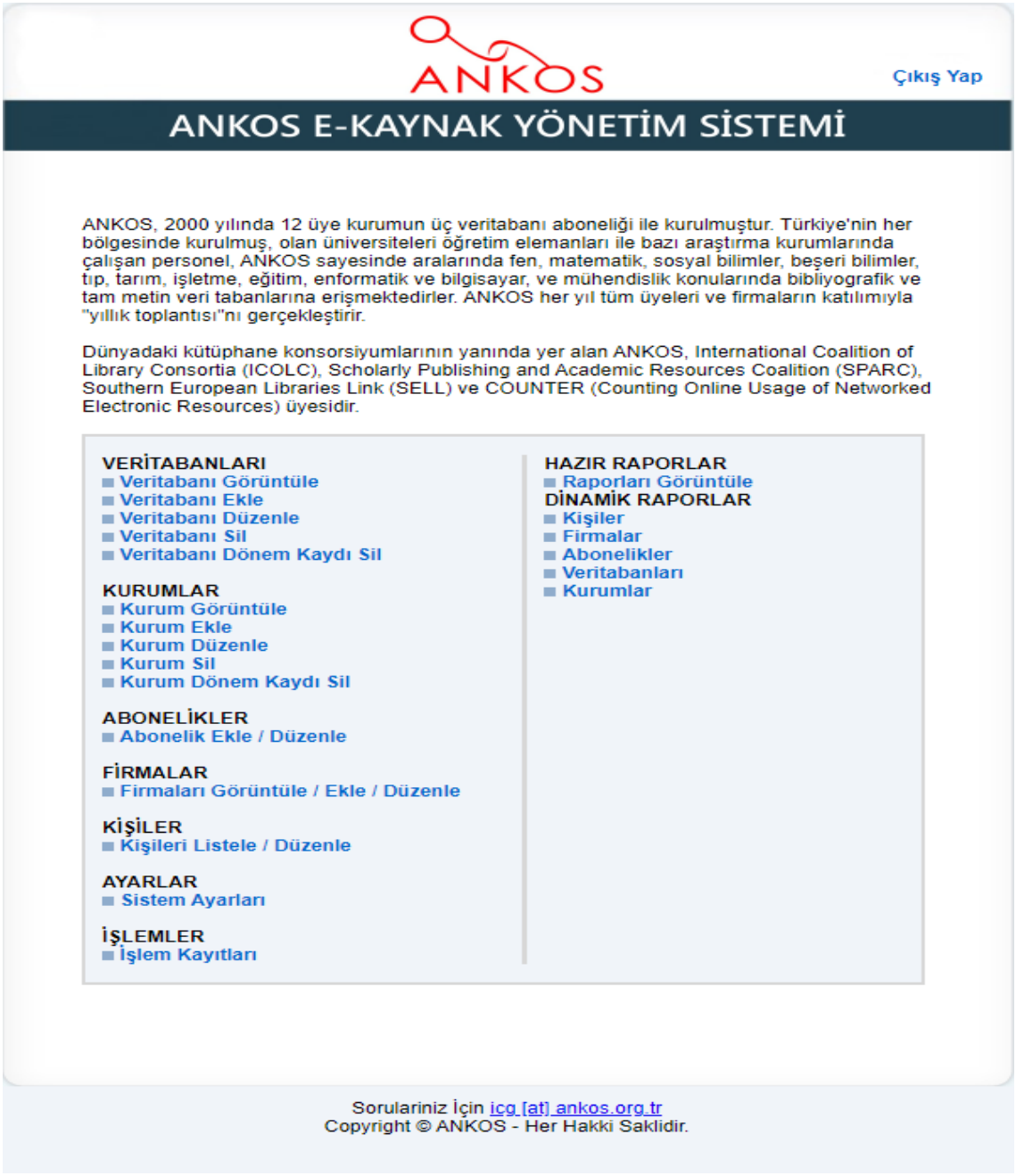

Şekil 3.10. ANKOS ERM aray¿z¿.[206]

Bu veriler ışığında günümüzde gelişen teknoloji ve kütüphane hizmetleri bakımından mevcut ANKOS ERM Sistemi; üyelerin, kütüphanecilerin ve firmaların artan talep ve ihtiyaçlarına cevap veremediğinden dolayı ve ERM'nin her aşaması profesyonellik ve planlama gerektirdiğinden, kullanıcı gereksinimleri de göz önünde bulundurulduğunda, günümüz koşullarında hâlihazırda olan sistemin geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Mevcut ERM sisteminin kullandığı teknolojik altyapı yapılan güncelleştirmelere rağmen yeterli işlevselliği sağlayamamıştır. Bu yüzden ANKOS

[206] "ANKOS E-Kaynak Yönetim Sistemi Ana Sayfa".

yönetimi tarafından yine ANKOS kaynakları ile yeni bir ERM sisteminin yazılması konusunda gerekli atılımlar yapılmıştır. (ANKOS Başkanı ile Kişisel Görüşme, 1 Temmuz 2020.)

Yeni ERM Sistemi ile birlikte, ANKOS bünyesindeki tüm kaynakların merkezi bir yapıdan uçtan uca yönetimi planlanmaktadır. Yayıncıların konsorsiyum oluşması amacıyla tekliflerinin iletilmesi ile başlayan süreç, başvuruların değerlendirilmesi, konsorsiyumun kurulması, istatistiklerin takibi, lisans anlaşması, yetki belgesi gibi dokümanların yönetimi dahil olmak üzere tüm süreçleri kapsamaktadır. ANKOS çalışmalarının hizmete sunulması için gerekli altyapı ve düzenleme işlemleri gerektirmesi, bu kaynaklara ilişkin işlemlerin stratejik bir planlama dâhilinde yapılmasını ve yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

Mevcut ERM sisteminde, yayıncı başvuru sistemi, istatistik sistemi, lisans anlaşması ve yetki belgelerinin takibi ayrı ayrı sistemlerden yapılmaktadır. Yeni oluşturulacak olan sistemde ise hem üyelerin hem de yayıncıların tek bir platformda tüm süreçleri yönetebilmesi planlanmaktadır. Yeni sistem, paydaşlarla karşılıklı bilgilerin paylaşıldığı, yayıncı başvuru formunun olduğu ve istatistik çalışmalarının yürütüldüğü üç sistemin birleşimi şeklinde tasarlanacaktır.

2021 yılında 42 yayıncı / satıcı firmanın 82 veri tabanıyla yaklaşık 1548 anlaşması bulunan ve toplamda 196 üye kurumu olan ANKOS için ERM Sistemi önem arz etmektedir. Yeni ERM Sisteminin tasarlama çalışmasındaki en önemli amaç ve yürütülme gerekçesi; ERM Sisteminin üye, gönüllüler ve firmaların birbirinden bağımsız şekilde çalışmakta olduğu çeşitli uygulamaların tamamının, tek platformda birleştiriliyor olması ve birbiri ile entegre edilebilir bir yazılıma olan ihtiyacın giderilmesi olacaktır.

Yeni ANKOS ERM sistemi ile birlikte;

- Firma temsilcilerinin, kurum yetkililerinin ve ANKOS yetkililerinin sisteme üyelikle giriş yapması,
- Önceki başvurular, başvuru takibi ve değerlendirmeler sistem üzerinden olması ve tüm sisteme tek bir giriş alanından erişim sağlanması,
- Yayıncı başvuru formu arayüzünde ürüne ait teklif ile başlayan süreç ANKOS Yönetim Kurulu değerlendirmesi ve akabinde teklifin kabulünün ERM arayüzüne aktarılması ile devam etmesi,

- Kullanıcı İstatistikleri Çalışma Grubu tarafından yapılan FTE 2020-2024 Listesi Yayıncı Başvuru arayüzüne eklenmesi,
- ERM arayüzündeki aboneliklere veri girişleri yine gönüllü veri tabanı sorumluları tarafından yapılması,
- Üye kurumların raporlara yine aynı arayüzden erişebilmesi,
- Kullanım verilerinin grafik ve tablolarla görselleştirilmesi,
- Bu çalışmayla birlikte yetki belgesi, lisans anlaşması gibi evraklar da ilgili teklif / abonelik ile eşlenerek aynı arayüzden kurumlarla paylaşılacak olması,
- Ve özetle, üç farklı ortamı tek bir ortamda merkezileştirerek yönetmek ve tüm kurumların tek bir girişi olacak şekilde ihtiyaç duyulan tüm iletişimin bu ortamdan sağlanması planlanmaktadır.

IV. BÖLÜM
ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK KAYNAK YÖNETİM SİSTEMLERİ FARKINDALIĞI

4.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Kütüphaneler geçmişten günümüze teknolojiyi ilk kullanan ve yeni gelişmeleri takip ederek bu gelişmelerden en çok etkilenen kurumlar arasındadır. Akademik alanda ve sosyal yaşamda internetin yaygınlaşmasının yanında, kütüphanelerin fiziksel kullanımı kadar sanal ortamda da elektronik bilgi kaynağı kullanımı artmıştır. Elektronik yayıncılığın gelişmesiyle beraber elektronik kaynakların kullanım konusunda usul ve esasların belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmış, kütüphanelerin derme geliştirme politikalarında basılı kaynaklar kadar elektronik kaynaklar da önemli bir konuma gelmiştir. Bu kaynaklar tür olarak e-kitaplar, e-dergiler, e-tezler, görüntüler, işitsel ve görsel materyaller ve tam metin veri tabanları olarak elektronik kaynakların sayısı, içeriği, kullanımı ve erişim modelleri her geçen gün değişerek kütüphanelerde hizmete sunulmaktadır. Elektronik kaynaklar abonelik, kullanım, telif gibi bazı avantajları sunmasının yanında bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Elektronik bilgi kaynağının tür farklılıkları, bağlantı linklerinde ki kopmalar, telif ve lisanslama sorunları elektronik bilgi kaynağının yönetiminde kütüphaneleri ve kütüphanecileri en çok zorlayan unsurlardır. Elektronik kaynak yönetimi sistemleri, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin elektronik kaynakların seçimi, sağlanması, lisanslanması, bakımı, kullanımı ve sonrasında bu kullanımların değerlendirilip abonelik veya iptal kararının alınmasına ilişkin uygulama ve teknikler bütününü sağlayan birer yazılımsal araçlar hem ticari hem de açık kaynak kodlu olarak kütüphaneler tarafından kullanılmaktadır. Elektronik kaynak yönetim sistemleri, üniversite kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynak kütüphanecilerinin kurumlarına abonelik veya satın alma yoluyla sahip olacakları kaynakların seçiminde, sağlanmasında, kontrollerinin yapılmasında, lisanslanmasında, kullanımında ve kullanım istatistiklerinin değerlendirilmesinde ve ölçümlenmesinde yardımcı olan araçlardır. Elektronik kaynak yönetimine ilişkin yazılımsal araçlar ile elektronik kaynaklara yönelik kullanım istatistiklerinin analizi ve maliyet analizi yapılabilmektedir. Elektronik kaynak yönetim sistemleri abone olunan veya sahip olunan elektronik kaynaklarla ilgili bütün detayları yöneterek kütüphane yönetimine ve elektronik kaynak kütüphanecilerine yardımcı olan ve kütüphane yöneticilerinin ve

elektronik kaynak kütüphanecilerinin karar verme süreçlerindeki faydalandıkları ve kararlarını güçlendirecekleri önemli yazılımlardır.

Bu tez kapsamında elektronik kaynak yönetimi açısından kullanılan elektronik kaynak yönetim sistemlerinin üniversite kütüphaneleri genelinde kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynak kütüphanecileri açısından bilgi, tutum ve farkındalık düzeyleri değerlendirilmektedir. Elektronik kaynak yönetim sisteminin sağladığı veriler aracılığıyla Türkiye'de üniversite kütüphane yönetimleri stratejik bütçe planı oluşturmakta ve daha az bütçe ile daha çok elektronik kaynağa erişim sağlamaktadırlar.

Tez kapsamında Türkiye'deki üniversite kütüphanelerine, yöneticilerine ve elektronik kaynak kütüphanecilerine elektronik kaynak yönetim sistemlerinin farkındalığı ölçümlemek amaçlanmıştır. Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde kullanımı ve yaygınlığı hızla artan elektronik kaynakların yönetimi, sistemlerinin kullanımı, değerlendirilmesi, elektronik kaynakların kullanımından elde edilen istatistiki bilgilerin yönetici ve kütüphaneci açısından farkındalık seviyesinin ölçümlenmesi amacı ile etik kurulu onayı alınmış bir anket çalışması oluşturulmuştur. Ankette elektronik kaynak kütüphanecilerinin ve kütüphane yöneticilerinin Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerine olan farkındalığına ilişkin durum saptamasına yönelik anket soruları yöneltilmiştir. Anket soruları, katılımcılar tarafından gönüllülük usulüyle cevaplanmıştır. Araştırmanın üniversite ve araştırma kütüphaneleriyle sınırlandırılmasının nedeni, elektronik kaynakların ağırlıklı olarak bu kütüphanelerde kullanılıyor ve çoğunlukla bu kütüphanelerin elektronik kaynaklara harcama yapıyor olmasıdır. Bu anket çalışması devlet ve vakıf üniversite kütüphanelerinde elektronik kaynak kütüphanecisi ve kütüphane yöneticisi olarak çalışan personel ile sınırlıdır. Bununla birlikte bu çalışmada mülakat ve gözlem gibi nitel yöntemler kullanılmamış olup, veri toplama yöntemi olarak çevrimiçi anket uygulanmıştır.

Tüm dünyayı etkileyen pandemi koşulları nedeniyle katılımcılarla yüz yüze görüşme gerçekleştirilememiş, çevrimiçi yapılan ankette yer alan soruları tüm katılımcıların doğru bir şekilde anladığı ve samimi ifadeleri ile cevap verdiği varsayılmıştır.

4.2. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Hipotezleri

Türkiye'de bulunan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı halk kütüphaneleri, belediyelere bağlı ve yerel yönetimlere bağlı kütüphaneler incelenmiş ancak bu

kütüphanelerde yeterli sayıda elektronik kaynak veya veri tabanının hizmete sunulmadığı saptanmıştır. Okul kütüphanelerinin IB (International Baccalaureate) seviyesinde eğitim veren kurumların elektronik kaynakları kullandığı bilinmekte fakat sınırlı sayıda olduğu ve kullanıcı yaş grubunun bu hizmete elverişli olmadığı düşünülmüştür. Anketin kütüphane kullanıcılarına değil de elektronik kaynak kütüphanecilerine ve kütüphane yöneticilerine uygulanmasının gerekçesi ise; içeriğinin kütüphaneciler ve kütüphane yöneticileri tarafından daha doğru ve etkin bir şekilde değerlendirilebilir olmasıdır. Bu durum dikkate alınmış ve önemli noktaların gözden kaçmaması için anket evreni olarak elektronik kaynak kütüphanecileri ve kütüphane yöneticileri belirlenmiştir.

Evren hesaplanırken Yükseköğretim Kurulu (YÖK) web sitesinde bulunan 129 devlet, 74 vakıf üniversite kütüphanesinden web sitelerinden erişilen personel bilgilerine göre ulaşılan elektronik kaynak kütüphanecisi ve kütüphane yöneticisi olmak üzere toplamda 381 kişi tespit edilmiştir.[207] Çevrimiçi anket, kütüphaneci ve yönetici unvanına sahip personele iletilmiş olup, kütüphane web sitesinde bulunan yardımcı hizmetlerde çalışan personele iletilmemiştir.

Tablo 4.1. örneklem tablosunda %95 güvenirlik düzeyi ve %5 hata payına sahip ve 500.000 üzeri evren sayısında 384 örneklem sayısı evreni temsil ettiği yeterli gözükmekte olup, evreni 500 kişi olan bir çalışmada ise 217 örneklem sayısı yeterli kabul edilmektedir. [208] Anket çalışmasında ise evrenimiz 381 kişi ve örneklemimiz 233 anket katılımcısından oluşmaktadır. 233 örneklem sayısı çalışma kapsamında evreni temsil eden örneklem sayısı olarak kabul edilmiştir.[209] Anketi yanıtlayan 233 katılımcının 1 tanesinin anket sorularına vermiş olduğu yanıt uç veri oluşturduğu için anket analizine dahil edilememiştir. Ek 1'de verilen Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu 06/12/2021 tarihli onayı ile Anket, toplam 203 kuruma gönderilmiştir. Anket gönderilen kurumların 152'si ankete yanıt vermiş olup, 27 kişi kurum ismi vermeyerek ankete katılımcı olmuştur.

[207] "Yükseköğrenim Bilgi Yönetim Sistemi".

[208] Mehmet Akalın, *Örnek Açıklamalarıyla Sosyal Bilimlerde Araştırma Tekniği: Anket* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 100.

[209] Sait Gürbüz ve Faruk Şahin, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe – Yöntem – Analiz* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 132.

Tablo 4.1. ¥ rneklem tablosu[210]

Evren (N)	Gerekli Örneklem Büyüklüğü (n)*		Evren (N)	Gerekli Örneklem Büyüklüğü (n)	
	% 95	% 99		% 95	% 99
50	44	47	10 000	370	624
100	79	87	15 000	375	637
250	151	182	20 000	377	644
350	183	229	30 000	379	651
500	217	286	40 000	381	655
750	254	353	50 000	381	657
1 000	278	400	75 000	382	660
1 500	306	461	100 000	383	661
2 000	322	500	250 000	384	661
3 000	341	545	500 000	384	664
5 000	357	587	1 000 000	384	665
6 000	361	599	10 000 000	384	665
8 000	367	615	100 000 000	384	666
* Hesaplama sonucu elde edilen sonuçlar, virgülden sonraki kısmına bakılarak bir üst veya alt tam sayıya tamamlanmıştır.					

Bilimsel araştırmalarda hipotez, araştırılan konuyla ilgili olarak öne sürülen doğruluğu ya da yanlışlığı henüz test edilmemiş bir önerme, ifade veya çözümleme olarak açıklanmaktadır.[211] Bu tez çalışmasında hipotezlerimiz aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Hipotez$_0$: Elektronik kaynak yönetim sistemleri elektronik kaynakların analizinde kütüphanelere işlevsellik katmamaktadır.

Hipotez$_1$: Elektronik kaynak yönetim sistemleri elektronik kaynakların analizinde kütüphanelere kolaylık sağlamaktadır.

Bu hipotezler kapsamda anket çalışmasında 11 adet demografik soru, 10 adet elektronik kaynak yönetimi hakkında farkındalık bilgisi sorusu ve 9 adet ANKOS ERM sistemi hakkında soru değerlendirmek amacıyla katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmanın yöntemi nicel araştırma tasarımına dayanmaktadır. Anket formunun veri girişleri araştırmacı tarafından yapılmış olup, istatistiksel analizler SPSS programı 26.0 versiyonu kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin frekans dağılımı ve yüzdelik değerler alarak betimleyici istatistik analizleri yapılmıştır. Elde edilen veriler

[210] Savaş Taşçı, "Siyaset Sosyolojisi Araştırma Yöntemleri", y.y., https://docplayer.biz.tr/16982606-Siyaset-sosyolojisi-arastirma-yontemleri.html#download_tab_content.

[211] Halil Seyidoğlu, *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, 10. baskı (İstanbul, 2009), 17.

tablolaştırılmış, farklı kategorik değişkenlerin karşılaştırılması için Ki-kare testleri yapılmıştır.

4.3. Araştırmanın Bulguları

Anket araştırması sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablo ve grafiklerle değerlendirilerek açıklanacaktır.

4.3.1. Anket Katılımcılarının Demografik Özellikleri

Tablo 4.2. Yaş ve cinsiyet dağılımı

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Yaş Aralığı	20-25	3	1,3
	26-30	45	19,4
	31-35	35	15,1
	35+	149	64,2
	Toplam	232	100,0
Cinsiyet	Erkek	119	51,3
	Kadın	113	48,7
	Toplam	232	100,0

Anket araştırmasında yaş aralığı sorusuna verilen cevaplara göre katılımcıların %1,3'ü 20-25, %19,4'ü 26-30, %15,1'i 30-35, %64,2'si 35 yaş dağılımı göstermektedir. Katılımcıların %51,3'ü erkek, %48,7'si kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 4.3. Yaş aralığı ve cinsiyet - çapraz tablosu

		Cinsiyet		
		Erkek	Kadın	Toplam
Yaş Aralığı	20-25	0	3	3
	26-30	22	23	45
	31-35	15	20	35
	35+	82	67	149
Toplam		119	113	232

Kütüphanecilik mesleğinde kadın personelin daha çok çalıştığı söylenmektedir. Yaş aralığı ve cinsiyet çapraz tablosunda elde ettiğimiz sonuçlara göre elektronik kaynaklarla ilgilenen personelin çok az bir farkla erkek ağırlıkta olduğu ve bununla birlikte elektronik kaynakların yönetiminde 35+ yaş aralığında çalışan personelin daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4. Eğitim durumu

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Eğitim Durumu	Lisans	140	60,3
	Yüksek Lisans	83	35,8
	Doktora	8	3,4
	Diğer	1	,4
	Toplam	232	100,0

Katılımcıların %60,3'ü lisans mezunlarından, %35,8'i yüksek lisans mezunlarından, %3,4'ü doktora mezunlarından olduğu belirlenmiştir. Yalnızca 1 katılımcının ön lisans mezunu olduğu saptanmıştır. Anket katılımcılarının çoğunluğunun lisans mezunu olmasının yanı sıra doktora mezunlarının da katılım göstermesi elektronik kaynaklar alanında yetkin kütüphanecilerin çalıştığını düşündürmektedir.

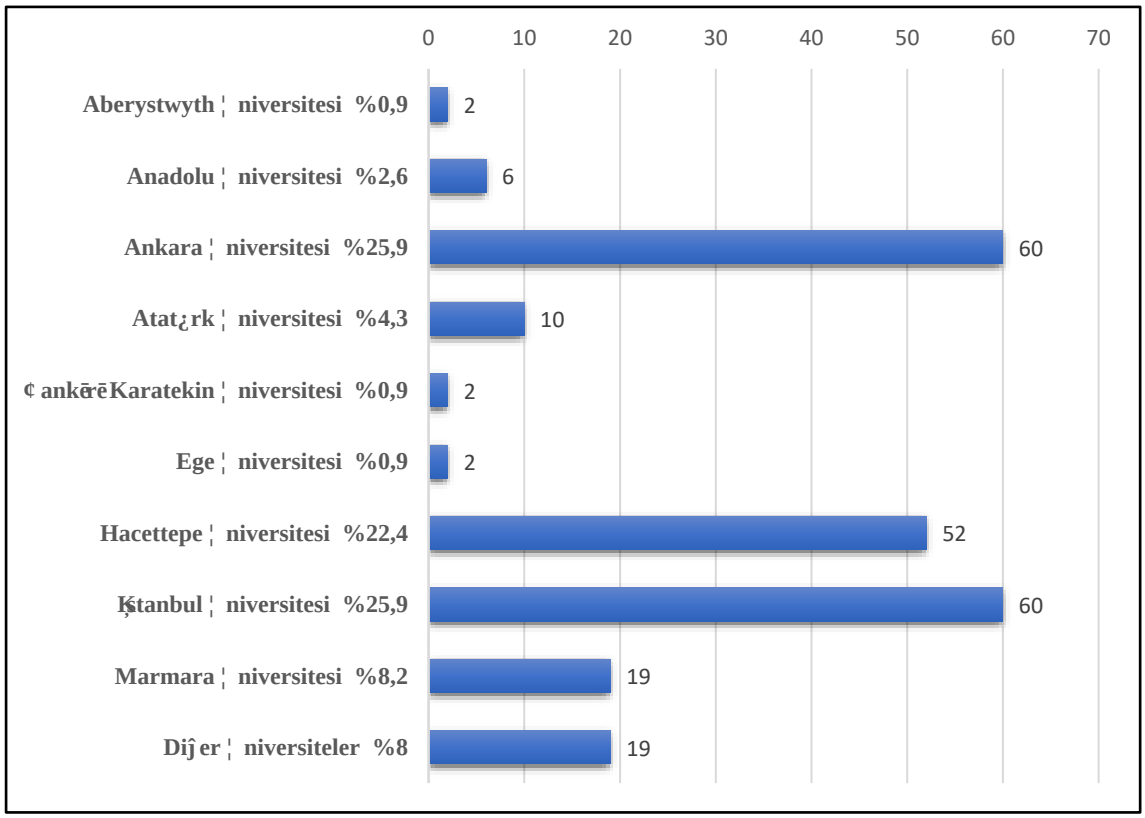

Grafik 4.1. Katılımcıların mezun oldukları üniversiteler

Ankette 28 farklı üniversiteden mezun olmuş katılımcılar bulunmaktadır. Bunların içerisinde en çok mezun veren üniversiteler %25,9 ile Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi yer almaktadır. %22,4 ile Hacettepe Üniversitesi, %8,2 ile Marmara Üniversitesi, %4,3 ile Atatürk Üniversitesi mezunları takip etmektedir. Ankette 2 katılımcı yurtdışındaki üniversitelerden mezun olduğunu belirtmiştir.

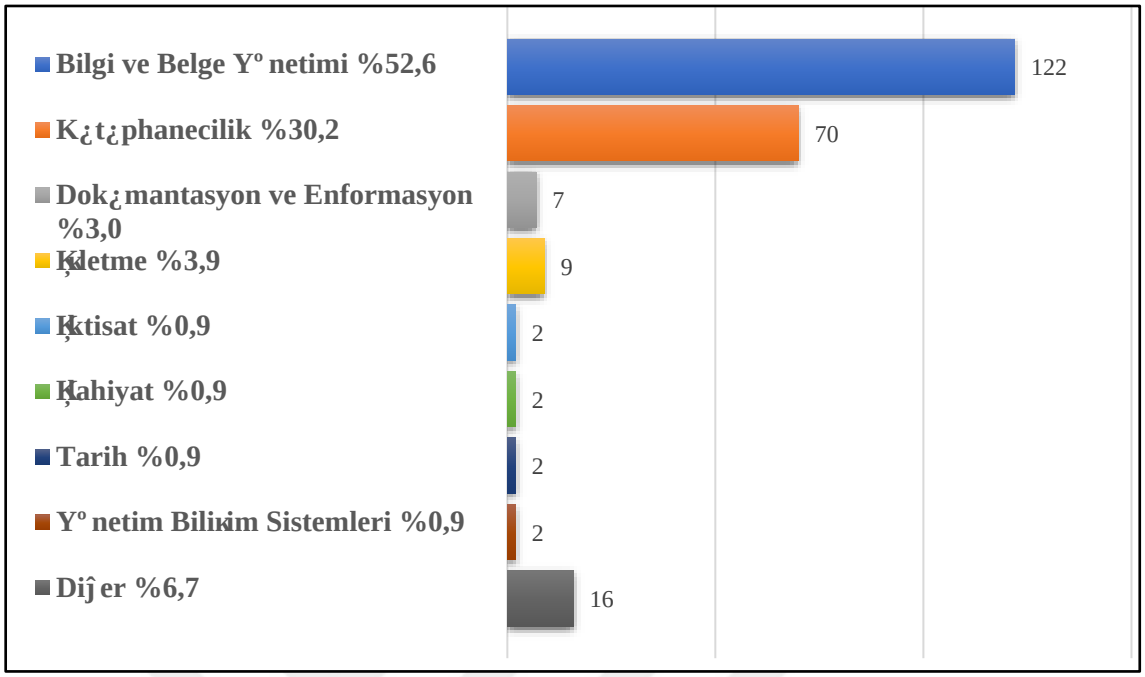

Grafik 4.2. Katılımcıların mezun oldukları bölümler

Mezuniyet alanları incelendiğinde ankette 24 farklı bölümden mezun olmuş katılımcılar bulunmaktadır. Bunların içerisinde en çok mezun veren bölümler içerisinde %52,6 ile Bilgi ve Belge Yönetimi yer almaktadır. 2002 yılından önce Yükseköğrenim Kurulu kararınca bölümümüzün ismi Bilgi ve Belge Yönetimi olmadan önce mezun olmuş katılımcılar da yer almaktadır. %30,2 ile Kütüphanecilik, %3,0 ile Dokümantasyon ve Enformasyon mezunları bulunmaktadır. Toplamda %85,8 katılımcının kütüphanecilik veya alanımızla ilgili bölümlerden mezun olduğu saptanmıştır. Geriye kalan %14,2'lik oran ise İşletme, İktisat, İlahiyat, Tarih vb. mezunları olup kütüphanecilik sektöründe çalışan katılımcılardır.

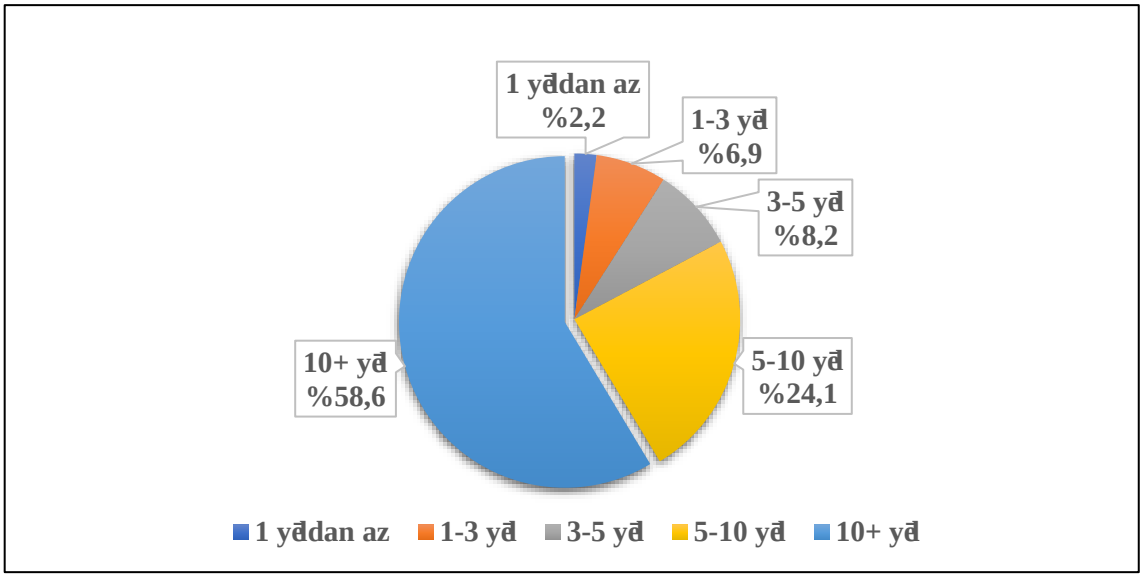

Grafik 4.3. Katılımcıların meslek hizmet süreleri

Ankete katılım sağlayan katılımcıların mesleki tecrübeleri grafikteki gibi saptanmıştır. Katılımcıların %2,2'si 1 yıldan az tecrübeli, %6,9'u 1-3 yıl tecrübeli, %8,2'si 3-5 yıl tecrübeli, %24,1 'i 5-10 yıl tecrübeli, %58,6'sı 10 yıl ve üzeri tecrübeli olarak belirlenmiştir. Bu verilerden katılımcıların ağırlıklı olarak mesleki alanda yetkin ve uzman statüsünde olduğu sonucuna varılabilmektedir.

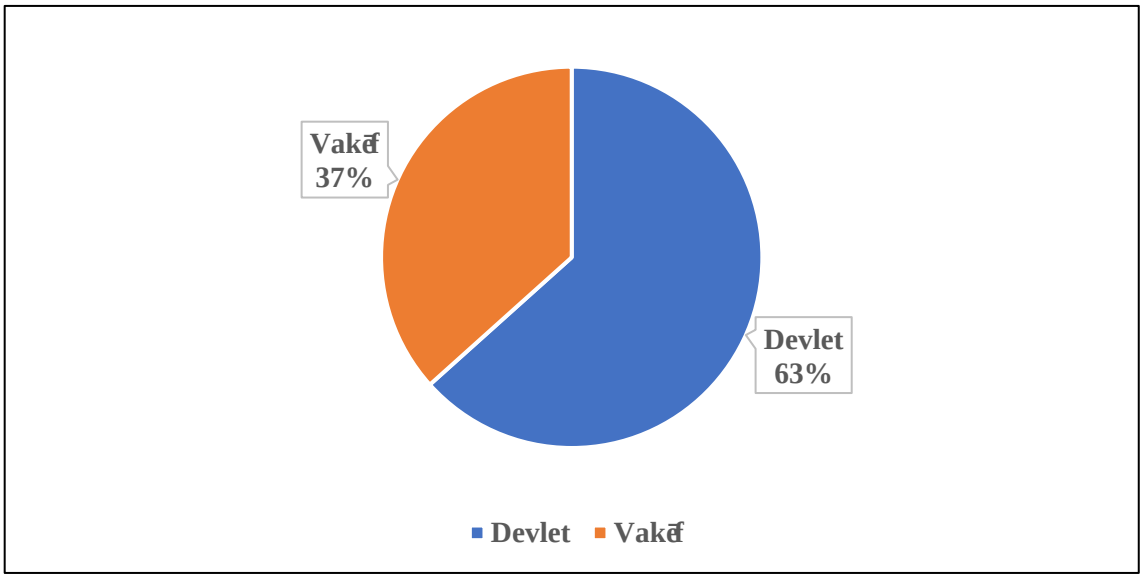

Grafik 4.4. Katılımcıların çalıştıkları kurum türü

Ankete katılım sağlayan katılımcılardan 147'si (%63,4) kamu kurumlarında çalışırken, 85 katılımcı ise (%36,6) vakıf statüsündeki kurumlarda çalıştığı saptanmıştır. Ankete katılım ağırlıklı olarak kamu kurumlarından olmuştur.

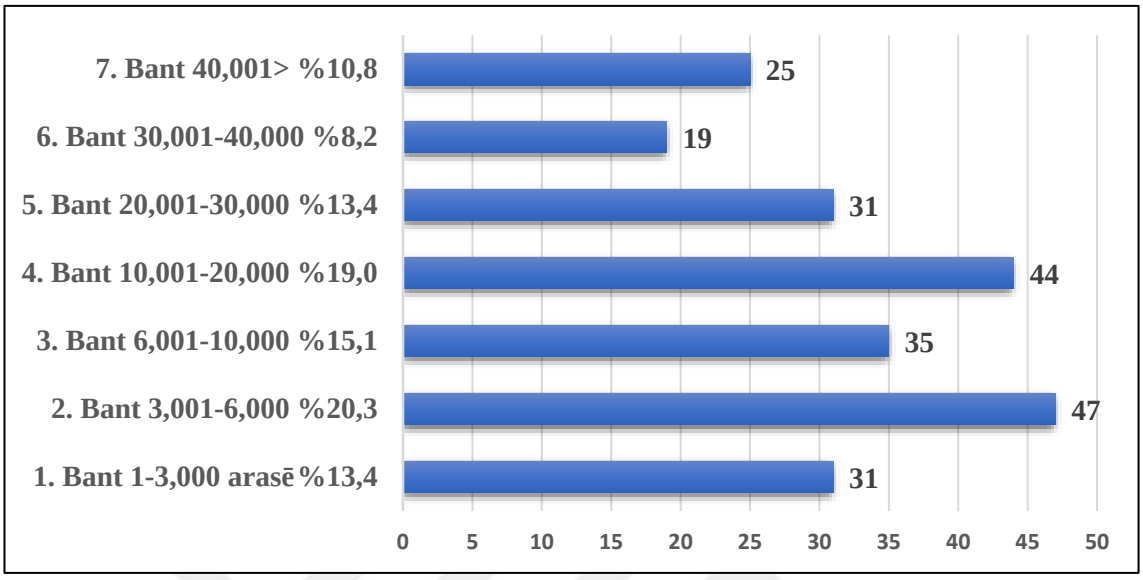

Grafik 4.5. Katđēncđarēn -alēxtđklarē kurumlarēn FTE aralđklarē

Ankette katılımcılardan çalıştıkların kurumların FTE büyüklükleri istenmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre %13,4'ü 1. Bant 1-3,000 aralığında, %20,3'ü 2. Bant 3,001-6,000 aralığında, %15,1'i 3. Bant 6,001-10,000 aralığında, %19'u 4. Bant 10,001-20,000 aralığında, %13,4'ü 5. Bant 20,001-30,000 aralığında, %8,2'si 6. Bant 30,001-40,000 aralığında, %10,8'i 7. Bant 40,001 ve üzeri büyüklüğündedir. Kurumların ağırlıklı olarak büyüklükleri 2. ve 4. bant FTE aralığında oldukları gözükmektedir.

Tablo 4.5. Katđēncđarēn -alēxtđklarē kurum t¿r¿ – FTE aralđklarē

		Kurum T¿r¿		
		Devlet	Vakđf	Toplam
FTE aralđklarē	1. Bant 1-3,000 arasē	11	26	37
	2. Bant 3,001-6,000	16	21	37
	3. Bant 6,001-10,000	27	20	47
	4. Bant 10,001-20,000	27	10	37
	5. Bant 20,001-30,000	24	8	32
	6. Bant 30,001-40,000	19	0	19
	7. Bant 40,001>	23	0	23
Toplam		147	85	232

Katılımcıların çalıştıkları kurum türü ve FTE aralıkları çapraz tablosuna bakıldığında devlet üniversitelerinden en çok 3. ve 4. bantta bulunan üniversite çalışanları, vakıf üniversitelerinden ise en çok 1. bantta bulunan üniversite çalışanları katılım göstermiştir. 6. ve 7. Bantta bulunan vakıf üniversitesi bulunmamaktadır.

Tablo 4.6. Katılımcıların çalıştıkları kurumlardaki unvanları

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Unvanlar	Daire Başkanı/Kütüphane Direktörü	76	32,8
	Şube Müdürü/Birim Sorumlusu	32	13,8
	Kütüphaneci	75	32,3
	Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi	30	12,9
	Uzman	13	5,6
	Memur	2	,9
	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sorumlusu	1	,4
	Kütüphane Şefi	1	,4
	Sistem Destek Kütüphanecisi	1	,4
	Süreli Yayınlar Sorumlusu	1	,4
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılardan çalıştıkların kurumlardaki unvanları sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %32,8'i Daire Başkanı veya Kütüphane Direktörü, %13,8'i Şube Müdürü veya Birim Sorumlusu, %32,3'ü Kütüphaneci, %12,9'u Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi, %5,6'sı Öğretim Görevlisi veya Uzman Kadrolu, %0,9'u Memur, %0,4'ü Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sorumlusu, %0,4'ü Kütüphane Şefi, %0,4'ü Sistem Destek Kütüphanecisi, %0,4'ü Süreli Yayınlar Sorumlusu'dur. Verilen yanıtlar değerlendirildiğinde en çok Daire Başkanı / Kütüphane Direktörü unvanına sahip katılımcı olmuştur. Sonrasında en çok yanıtlanan unvanlara baktığımızda Kütüphaneci ve Şube Müdürü unvanına sahip katılımcıların olduğu gözükmektedir. EKYS açısından katılımcıların unvanları değerlendirildiğinde kütüphane yöneticilerinin veya yönetim kadrosunun ağırlıklı olarak cevap verdiği görülmektedir.

Tablo 4.7. Katılımcıların yaş/eğitim/mezuniyet bilgilerinin unvanlarına göre çapraz tablosu

		Katılımcıların Unvanları						
		Daire Bşk.	Şb. Md.	Kütüphaneci	EK Kütüphanecisi	Uzman	Diğer	**Toplam**
Yaş	20-25	1	0	2	0	0	0	3
	26-30	4	4	27	7	1	2	45
	31-35	5	3	15	9	3	0	35
	35+	66	25	31	14	9	4	149
Toplam		76	32	75	30	13	6	232
Eğitim	Lisans	40	18	59	13	7	3	140
	Yüksek Lisans	33	11	16	16	5	2	83
	Doktora	3	3	0	1	1	0	8
	Diğer	0	0	0	0	0	1	1
Toplam		76	32	75	30	13	6	232
Mezun Olunan Bölüm	BBY	20	10	64	22	6	2	124
	Kütüphanecilik	36	15	9	5	4	1	70
	Dok. Enformasyon	2	2	2	1	0	0	7
	İktisat	2	0	0	0	0	0	2
	İlahiyat	2	0	0	0	0	0	2
	İşletme	7	1	0	0	0	1	9
	Diğer	7	4	0	2	3	2	18
Toplam		76	32	75	30	13	6	232

Katılımcıların yaş, eğitim ve mezun oldukları bölümlerin unvanlarına göre çapraz tablosu incelendiğinde her bir unvana sahip katılımcının 35+ yaş ve üstü ağırlıkta olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 8 katılımcı doktora mezunudur. Bunlardan 3'ü Daire Başkanı / Kütüphane Direktörü, 3'ü Şube Müdürü / Birim Sorumlusu, 1'i Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi ve 1'i de Uzman unvanına sahiptir. 83 katılımcı yüksek lisans mezunudur. Bunlardan 33'ü Daire Başkanı / Kütüphane Direktörü, 11'i Şube Müdürü / Birim Sorumlusu, 16'sı Kütüphaneci, 16'sı Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi, 5'i Uzman, 1'i Bilgi ve İletişim Teknolojileri, 1'i de Kütüphane Şefi unvanına sahiptir. Katılımcıların geri kalanı ise çoğunluk olarak lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıları mezun olduğu bölümlere göre değerlendirdiğimizde Daire Başkanı / Kütüphane Direktörü unvanına sahip katılımcıların ağırlıklı olarak Bilgi ve Belge Yönetimi, Kütüphanecilik, Dokümantasyon ve Enformasyon bölümlerinde mezun olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bu durum diğer unvana sahip katılımcılar içinde geçerlidir. Toplamda 232 katılımcıdan 201'i alanımızla ilgili bölümlerden mezun olup geri kalan 31'i alan dışı bölümlerden İşletme, İktisat,

İlahiyat vd. gibi bölümlerden mezun olmuşlardır. Alan dışı bölümlerden mezun olan ağırlıklı unvan Daire Başkanı / Kütüphane Direktörü unvanı olarak gözükmektedir.

4.3.2. Elektronik Kaynak Yönetimi Farkındalık Düzeyleri

Tablo 4.8. Katılımcıların Çalıştıkları Kütüphane birimleri

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Birimler	Elektronik Kaynaklar	123	53,0
	Kullanıcı Hizmetleri	72	31,0
	Teknik Hizmetler	86	37,1
	Süreli Yayınlar	38	16,4
	Engelli Hizmetleri	14	6,0
	Açık Erişim	3	1,3
	Bilgi Teknolojileri	1	,4
	Bilimsel İletişim Birimi	1	,4
	Otomasyon ve Web Sitesi	1	,4

Ankette katılımcılara kurumlarındaki çalıştıkları birimler sorulmuştur. Personel yapısı bakımından küçük üniversitelerde veya kurumlarda kütüphaneciler birden fazla birimin iş ve işlemlerini yürütebileceği düşünüldüğünden katılımcılara yöneltilen soruda birden fazla cevap verme hakkı tanınmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre 123 kişi Elektronik Kaynaklar Birimi'nde,72 kişi Kullanıcı Hizmetleri Birimi'nde, 86 kişi Teknik Hizmetler Birimi'nde, 38 kişi Süreli Yayınlar Birimi'nde, 14 kişi Engelli Hizmetleri Birimi'nde, 3 kişi Açık Erişim Birimi'nde, 1 kişi Bilgi Teknolojileri Birimi'nde, 1 kişi Bilimsel İletişim Birimi'nde, 1 kişi Otomasyon ve Web Sitesi Biriminde çalışmaktadır. Katılımcıların %53'ü Elektronik Kaynaklar biriminde çalıştığı görülmekle olup, bu sonuçtan kütüphane yönetimlerinin elektronik kaynakların yönetimi için çalışanları özellikle elektronik kaynaklar biriminde görevlendirmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9. Kütüphanede elektronik kaynaklar birimi

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Elektronik Kaynaklar Birimi	Evet	177	76,3
	Hayır	55	23,7
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılardan çalıştıkları kurumda kütüphanenin elektronik kaynakları yönetmesi için elektronik kaynaklar biriminin var olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %76,3'ü Evet, %23,7'si Hayır demiştir. Verilen

cevaplar değerlendirildiğinde kütüphanelerde ağırlıklı elektronik kaynakların yönetilmesi için ayrı bir birim olarak Elektronik Kaynaklar Birimi tanımlanmaktadır.

Tablo 4.10. K¿t¿phanede elektronik kaynaklar biriminin yerine ge-en birimler

		Sıklık (a)
Birimler	Saj lama Birimi	16
	S¿reli Yayınlar	8
	Teknik Hizmetler	32
	Kullanıcı Hizmetleri	15
	Daire Bakkanlığı	3
	Yetersiz personel	3

Ankette katılımcılardan kütüphanede elektronik kaynaklar birimi yoksa hangi birimlerin Elektronik Kaynaklar Biriminin görevlerini üstlendiği sorulmuştur. Bu soruyu bir önceki soruda "Hayır" cevabını veren katılımcılar cevaplamıştır. Birden fazla birimin elektronik kaynakların yönetiminde iş paylaşımı ve sorumluluğu olabileceği düşünüldüğünden katılımcılara birden fazla cevap verme hakkı tanınmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre 16 kişi Sağlama, 8 kişi Süreli Yayınlar, 32 kişi Teknik Hizmetler, 15 kişi Kullanıcı Hizmetleri Birimi'nde, 3 katılımcı ise Daire Başkanlığının elektronik kaynakları yönetmede görev aldığını ifade etmiştir. Verilen cevaplarda 3 kişi yetersiz personelden dolayı elektronik kaynakların yönetilmediğini belirtmiştir. Verilen cevapları değerlendirdiğimizde Elektronik Kaynaklar Birimi olmayan kütüphanelerde en çok Teknik Hizmetler Birimi elektronik kaynakların yönetimini üstlenmektedir. Bu işi üstlenen diğer birimler ise Sağlama Birimi ve Kullanıcı Hizmetleri Birimi olduğu görülmektedir. Bazı kütüphanelerde ise elektronik kaynakların yönetimi direkt Daire Başkanlığı tarafından yönetilmektedir. Yetersiz insan kaynağından dolayı Elektronik Kaynaklar Birimi'nin olmadığı ve elektronik kaynakların yönetilemediği de verilen cevaplar arasında ifade edilmiştir.

Tablo 4.11. Elektronik kaynaklarla ilgili gº rev tanımı

		Sıklık (a)	Y¿zde (%)
Gº rev Tanımı	Evet	177	76,3
	Hayır	55	23,7
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılardan kütüphanede elektronik kaynaklarla ilgili görev tanımlarından bir iş yükü olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %76,3'ü Evet, %23,7'si Hayır cevabını vermiştir. Buna göre ankete katılım gösterenlerin birçoğunun görev tanımlarında elektronik kaynaklarla ilgili kütüphane yönetimi tarafından yazılı veya sözlü olarak kendisine tevdii edilmiş görev tanımlarının olduğu görülmektedir.

Tablo 4.12. Elektronik kaynaklar g¿nl¿k mesai

		Sıklık (ä)	Y¿zde (%)
G¿nl¿k Mesai S¿resi	0-2 saat	104	44,8
	2-4 saat	65	28,0
	4-6 saat	48	20,7
	6-8 saat	15	6,5
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılardan elektronik kaynaklarla ilgili iş ve işlemler günlük mesailerinde ne kadar süre harcadıkları sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %44,8'i 0-2 saat, %28'i 2-4 saat, %20,7'si 4-6 saat, %6,5'i 6-8 saat elektronik kaynaklarla ilgili mesai harcadığını ifade etmiştir. 0-2 saat aralığında elektronik kaynaklarla ilgilenen kütüphanecilerin günlük mesailerinin geri kalan zamanlarında kütüphaneciliğin diğer iş ve işlemleriyle ilgilendiği düşünülmektedir. Bununla birlikte mesaisinin tamamını elektronik kaynaklarla geçiren katılımcılarda bulunmaktadır.

Tablo 4.13. Katılımcıların unvanları ve kurumlarının FTE b¿y¿kl¿klerine göre g¿nl¿k mesailerinin çapraz tablosu

		Elektronik Kaynaklar İlgili G¿nl¿k Mesai				
		0-2 saat	2-4 saat	4-6 saat	6-8 saat	Toplam
Unvanlar	Daire Bşk. / Direktör	40	29	5	2	76
	Şb. Md. / Birim Sr.	16	10	5	1	32
	K¿t¿phaneci	31	20	18	6	75
	E. K. K¿t¿phanecisi	5	4	17	4	30
	BİT Sorumlusu	1	0	0	0	1
	Uzman	9	1	3	1	14
	K¿t¿phane şefi	0	1	0	0	1
	Sistem Destek K¿t¿phanecisi	1	0	0	0	1
	Memur	1	0	0	1	2
Toplam		104	65	48	15	232

FTE Aralığı	**1. Bant 1-3,000 arası**	16	9	6	0	31
	2. Bant 3,001-6,000	27	14	6	0	47
	3. Bant 6,001-10,000	13	8	12	2	35
	4. Bant 10,001-20,000	23	14	3	4	44
	5. Bant 20,001-30,000	10	13	6	2	31
	6. Bant 30,001-40,000	6	4	6	3	19
	7. Bant 40,001>	9	3	9	4	25
Toplam		104	65	48	15	232

ς2(1)=34,882, sd=18,p<0,010

Katılımcıların unvanlarına göre elektronik kaynaklarla ilgilendikleri günlük mesailerinin çapraz tablosunu incelediğimizde Daire Başkanı veya Kütüphane Direktörü unvanına sahip katılımcılar çoğunluk olarak 0-2 saat aralığında elektronik kaynaklarla ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Bu unvana sahip katılımcıların konumu ve idari görevleri açısından elektronik kaynaklara günlük mesailerinden 0-2 saat ayırmalarını ideal bir süre olarak nitelendirebiliriz. Şube Müdürü veya Birim Sorumlusu unvanına sahip katılımcılar da ağırlıklı olarak 0-2 saat aralığında elektronik kaynaklarla günlük mesailerini harcamaktadırlar. Bu unvana sahip katılımcıları harcadıkları mesai bakımından Daire Başkanı unvanına sahip katılımcılar gibi düşünebiliriz. Kütüphaneci ve Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi unvanına sahip katılımcıların işleri gereği diğer unvanlara göre daha fazla elektronik kaynaklarla ilgilendiği saptanmıştır.

Katılımcıların çalıştıkların kurumların FTE büyüklüklerine göre elektronik kaynaklarla ilgilendikleri günlük mesailerinin çapraz tablosu incelendiğinde FTE bakımından küçük olan kurumların elektronik kaynaklarla ilgilenen personelin daha az vakit harcadığını ve FTE büyüdükçe elektronik kaynaklarla ilgilenen sürenin arttığını görebilmekteyiz. Bu durumun nedenleri arasında FTE bakımından küçük kurumların daha az personelle daha çok iş yapmaya çalışması ve FTE bakımından büyük kurumların ise her bir iş alanına ayrı uzman bir personel ayırabilecek yeterli veya sadece elektronik kaynaklarla ilgilenebilecek personelinin bulunmasıdır. Katılımcıların çalıştıkların kurumların FTE büyüklükleriyle günlük mesailerinin arasında anlamlı ilişki olup olmadığını tespit etmek için ki-kare testi yapılmış ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. χ2(1)=34,882, sd=18,p<0,010

Tablo 4.14. K¿t¿phane b¿t-esinin elektronik kaynaklara harcanmasē

		Sē klē k (ä)	Y¿zde (%)
K¿t¿phane B¿t-esinin Elektronik Kaynaklara Harcanma Oranē	%25	15	6,5
	%40	1	,4
	%50	33	14,2
	%60	1	,4
	%75	107	46,1
	%80	4	1,7
	%85	3	1,3
	%90	12	5,2
	%95	3	1,3
	%100	14	6,0
	Cevapsēz	39	16,8
	Toplam	232	100,0

Anket katılımcılarına kütüphane bütçesinin yüzde kaçı elektronik kaynaklara harcandığı sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre katılımcıların %6,5'i kütüphane bütçelerinin %25'ini, %0,4'ü bütçenin %40'ını, %14,2's, bütçesinin %50'sini, %0,4'ü bütçenin %60'ını, %46,1'i bütçenin %75'ini, %1,7'si bütçenin %80'ini, %1,3'ü bütçenin %85'ini, %5,2'si bütçenin %90'ını, %1,3'ü bütçenin %95'ini, %6'sı bütçenin %100'ünü kullandığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %16,8'i ise kütüphane bütçeleri hakkında yorumda bulunmayarak bilgi vermemişlerdir. Bilgi vermek istemeyen katılımcıların kütüphane bütçesi hakkında fikir sahibi olmaması ya da bütçeleri hakkında kamuoyuna bilgi verilmemesi politikası yer alabilmektedir. Tablo incelendiğinde kütüphane bütçesinin sadece 4'te birini elektronik kaynaklara harcayan kurumlar bulunuyorken bütçesinin tamamını elektronik kaynaklara harcayan kurumlarda bulunmaktadır. Kütüphane bütçelerinin elektronik kaynaklara harcanma oranına incelendiğinde katılımcıların en çok belirttiği cevap %75 bütçe oranı olmuştur. Bu bilgilere göre kütüphaneler bütçelerinin çoğunu basılı kaynaklara nazaran elektronik kaynaklara harcadığı şeklinde yorumlayabiliriz.

Tablo 4.15. Elektronik kaynaklar ıks¿re-leri

		Sa klk(ä)
B¿t-e	E-kaynak sağlaması için bütçe planlaması	166
Elektronik Kaynaj ın Kekfi	Lisanslı E-kaynakların keşfedilmesini ve bunlara erişim sağlanması için E-kaynak platformları, bağlantı çözümleyiciler ve proxy sunucular gibi sistemlerin yapılandırılması	129
Elektronik Kaynaj ın Denenmesi ve Fiyat Pazarlej ē S¿reci	E-kaynak denemelerini planlamak, kurmak ve değerlendirmek için kütüphaneciler ve e-kaynak satıcılarıyla iletişim kurulması	167
	E-kaynakların seçimi için karar verme sürecine katılım sağlanması	192
	E-kaynakların fiyatlandırılmasında pazarlık sürecinde bulunulması	147
S° zlekme M¿zakeresi	E-kaynaklar için lisans koşullarının gözden geçirilmesi ve müzakere edilmesi	156
Erikim Saj lama	E-kaynak sağlanması için konsorsiyum kuruluşları ile irtibat kurulması	160
	Bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemindeki E-kaynakların idari ve lisans bilgilerinin kayıtlarının tutulması	110
	Bir bilgi tabanında, A-Z listesinde ve/veya diğer sistemlerde E-kaynak varlıklarının kayıtlarının tutulması	118
	E-kaynaklar için MARC kayıtlarının otomasyon sistemine yüklenmesi	103
	E-dergi paketlerinin içeriklerinin zaman içerisinde takip edilmesi	136
	E-kitap paketlerinin içeriklerinin zaman içerisinde takip edilmesi	134
Iştatistik Toplama	E-kaynak kullanım istatistiklerinin toplanması ve yönetiminin koordine edilmesi	161
Sorun Giderme	E-kaynakların erişim sorunlarını giderilmesi	160
Kuceleme ve Yenileme	Kullanıcı eğitimlerinin planlanması	161
	Kullanım istatistiklerinin, harcamaların, kullanıcı geri bildirimlerinin vb. analizi yoluyla E-kaynakların değerlendirilmesi	171
	Maliyet verimlilik analizi yapılması	152
	Hiçbiri	5

Ankette katılımcılara elektronik kaynaklarla ilgili iş süreçlerinden sorumlu oldukları alanlar sorulmuştur. Bu soruda katılımcılara birden fazla cevap verme hakkı tanınmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre elektronik kaynak yaşam döngüsünde bir elektronik kaynağın keşfinden başlayarak yaşam döngüsünün son adımı elektronik kaynağın yenilenmesine kadar olan süreçte katılımcıların sorumluluk alanlarının bir tablosu oluşturulmuştur.

Buna göre elektronik kaynak sağlaması için bütçe planlamasına 166 katılımcı cevap vermiştir. Kütüphaneciler kütüphane bütçesi planlanmasında etkin rol aldığı görülmektedir.

Lisanslı elektronik kaynakların keşfedilmesini ve bunlara erişim sağlanması için elektronik kaynak platformları, bağlantı çözümleyiciler ve proxy sunucular gibi uzaktan erişim sistemlerin yapılandırılmasında aktif rol alan 129 katılımcı olmuştur. Kütüphaneciler bu denli teknik altyapı gerektiren iş ve işlemlerde görev alarak elektronik kaynağı keşif aşamasında yer almaktadırlar.

Elektronik kaynak denemelerini planlamak, kurmak ve değerlendirmek için kütüphaneciler ve elektronik kaynak satıcılarıyla iletişim kurulması sürecine 167 katılımcı, elektronik kaynakların seçimi için karar verme sürecine 192 katılımcı, elektronik kaynakların fiyatlandırılmasında pazarlık sürecine 147 katılımcı cevap vermiştir. Elektronik kaynak yaşam döngüsünde elektronik kaynağın denenmesi ve fiyat pazarlığı sürecine katılımın yüksek olması, en az ödeme ile en fazla kaynağa erişim ilkesinin kütüphaneciler tarafından benimsenmesi şeklinde açıklanabilmektedir. Kütüphaneciler firmalarla olan pazarlık süreçlerine dahil olarak bütçesel kaynakları verimli bir şekilde kullanmaya çalıştığı görülmektedir.

Elektronik kaynaklar için lisans koşullarının gözden geçirilmesi ve müzakere edilmesi sürecine 156 katılımcı cevap vermiştir. Kütüphaneciler, kütüphaneyi ve kullanıcıları destekleyen maddeler için lisans anlaşmalarını inceleyerek müzakere etmektedirler.

Elektronik kaynak sağlanması için konsorsiyum kuruluşları ile irtibat kurulması sürecine 160 katılımcı, bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi'ndeki elektronik kaynakların idari ve lisans bilgilerinin kayıtlarının tutulması sürecine 110 katılımcı, bir bilgi tabanında, A-Z listesinde ve/veya diğer sistemlerde elektronik kaynak varlıklarının kayıtlarının tutulması sürecine 118 katılımcı, elektronik kaynaklar için MARC kayıtlarının otomasyon sistemine yüklenmesi sürecine 103 katılımcı, elektronik dergi paketlerinin içeriklerinin zaman içerisinde takip edilmesi sürecine 136 katılımcı, elektronik kitap paketlerinin içeriklerinin zaman içerisinde takip edilmesi sürecine 134 katılımcı cevap vermiştir. Elektronik kaynakların yaşam döngüsünde etkinleştirme ve erişim sağlama süreci modern üniversite kütüphanelerinde hayati bir işlev olarak düşünülmektedir ve kütüphanecilerin bu sürece katılımı yoğun olarak görülmektedir.

Elektronik kaynak kullanım istatistiklerinin toplanması ve yönetiminin koordine edilmesi sürecine 161 katılımcı cevap vermiştir. Kütüphaneciler tarafından istatistik toplanması elektronik kaynakların kullanımını ve etkinliğini ölçen bu verileri sağlama yeteneğine sahip olduğunu göstermektedir. Bu veriler elektronik kaynakların kütüphanenin hedeflerini ne kadar iyi karşıladığını ve talepleri ne kadar yerine getirdiğini ve belki de elektronik kaynaklarla ilgili en çok sorulan, "kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılıyor mu?" sorusunu değerlendirmede yardımcı olmaktadır.

Elektronik kaynakların erişim sorunlarını giderilmesi sürecine 160 katılımcı cevap vermiştir. Erişim sorunlarının giderilmesi karmaşık bir süreç olmakla beraber kütüphaneciler sadece ücret ödenerek sağlanan elektronik kaynaklar için değil, açık erişim ve deneme erişiminde olan kaynaklar içinde erişim problemlerinin giderilmesi sürecine katılım sağlamaktadırlar.

Kullanıcı eğitimlerinin planlanması sürecine 161 katılımcı, kullanım istatistiklerinin, harcamaların, kullanıcı geri bildirimlerinin vb. analizi yoluyla elektronik kaynakların değerlendirilmesi sürecine 171 katılımcı, maliyet verimlilik analizinin yapılması sürecine 152 katılımcı cevap vermiştir. Elektronik kaynağın değerlendirilmesi, elektronik kaynakların yaşam döngüsündeki son adımıdır. Bu adım, elektronik kaynağın bir yıl daha yenilenmesi, çok yıllı bir sözleşme veya kaynağın iptali ile sonuçlanabilmektedir. Kütüphaneciler bu sürece katılım sağlayarak, bütçe dahilinde var olan elektronik kaynakların devam etmesini, yeni elektronik kaynakların koleksiyona eklenmesini veya bütçe sıkıntısı, düşük kullanım ve diğer sebeplerle elektronik kaynakların iptal edilmesini tavsiye edebilmektedirler.

Katılımcıların verdiği cevaplara göre yukarıda belirtilen elektronik kaynakların iş süreçlerinin hiçbirinden sorumlu olmayan 5 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 4.16. K¿t¿phanenin kullandē ē otomasyon sistemi

		Sē klē k (ä)	Y¿zde (%)
K¿t¿phane Otomasyon Sistemi	**Yordam**	150	64,7
	SirsiDynix	26	11,2
	Millenium	2	,9
	Sierra	20	8,6
	Koha	19	8,2
	Kuruma ° zel yazē lē m	2	,9
	Libra	7	3,0
	Librid	4	1,7

	Milas	1	,4
	Yok	1	,4
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılara kütüphane otomasyon sistemi olarak hangi yazılımın kullanıldığı sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %64,7'si Yordam, %11,2'si SirsiDynix, %0,9'u Millenium, %8,6'sı Sierra, %8,2'si Koha, %0,9'u kuruma özel bir yazılım, %3'ü Libra, %1,7'si Librid, %0,4'ü Milas otomasyon sistemini kullanmaktadır. Katılımcılardan %0,4'ü ise kütüphanede herhangi bir otomasyon yazılımı kullanılmadığını belirtmiştir. Tablo incelendiğinde Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin büyük bir çoğunluğu Yordam otomasyon sistemini kullandığı görülmektedir. Yordam'dan sonra en çok SirsiDynix ve Sierra yazılımları kullanılmaktadır. Açık kaynak kodlu yazılım olan Koha ise 4. sırada yer almaktadır. Bir katılımcı ise çalıştığı kütüphanede otomasyon sistemi kullanılmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.17. K¿t¿phanenin kullandğ ēotomasyon sistemine baj lēveya haricen kullandan bir EKYS

		Sklk (ä)	Y¿zde (%)
EKYS	Evet	31	13,4
	Hayr	201	86,6
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılara kendi kütüphanelerinde kullandıkları otomasyon sisteminin içinde bulunan veya haricen kullandıkları bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %13,4'ü Evet, %86,6'sı Hayır cevabını vermiştir. Bu durum ülkemizdeki üniversite kütüphanelerinin büyük çoğunluğunun Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi kullanmadığını göstermektedir. Anketin devamında ise Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi kullanan katılımcılara, hangi yazılımı kullandıkları sorulmuştur.

Tablo 4.18. Kullandan EKYS

		Sklk (ä)	Y¿zde (%)
EKYS		201	86,6
	CORAL	1	,4
	E-Resource Central	1	,4
	EBSCONET Subscription Management	20	8,6
	Innovative ERM	7	3,0

	Kuruma º zel yazdlm	2	,9
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılara kendi kütüphanelerinde kullandıkları Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi sorulmuştur. Bir önceki soruda Evet cevabını veren katılımcılar bu soruya yanıt vermiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %0,4'ü CORAL, %0,4'ü E-Resource Central, %8,6'sı EBSCONET Subscription Management, %3'ü Innovative ERM, %0,9'u ise çalıştıkları kurumun kendine özgü bir yazılıma sahip olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplarda EBSCONET Subscription Management adlı yazılımın yüzdelik oranı diğer yazılımlara oranla yüksek çıkmasından dolayı EBSCO firma temsilcileri ile görüşme sağlanıp Türkiye'de bu yazılımın kullanım durumu sorulmuştur. Firmadan alınan yanıta göre bu yazılımın ülkemizde bir müşterisi bulunmadığı yönünde olmuştur. Katılımcılara yöneltilen bu sorunun doğru ifade edilemediği veya katılımcılar tarafından yanlış anlaşıldığı belirlenmiştir. Özellikle katılımcıların EBSCO firmasının ürünlerinden olan keşif aracı ile bu yazılımın birbirine karıştırdığı düşünülmektedir. Verilen cevaplardan her ne kadar bir cevabın başka bir ürünle birbirine karıştırılsa da anlaşılacağı üzere ülkemizdeki kütüphanelerin çok az bir kısmı Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi kullanmaktadır.

4.3.3. ANKOS ERM Kullanımı Farkındalık Düzeyleri

Tablo 4.19. ANKOS gº nüllük

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
ANKOS Gº nüllük	Evet	47	20,3
	Hayır	185	79,7
	Toplam	232	100,0

Ankette katılımcılara ANKOS Derneği'nde VTS olarak veya ANKOS'un herhangi bir çalışma grubunda gönüllü olarak görev aldınız mı şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %20,3'ü Evet, %79,7'si Hayır cevabını vermiştir. Bu duruma göre katılımcıların 5'te 1'ine yakını ANKOS'ta gönüllü olarak görev almış, ANKOS'un iş ve işleyişine hâkim ve bundan sonraki sorularda aktif olarak katılım göstereceği düşünülmektedir.

Tablo 4.20. ANKOS Online İşlemler Sistemleri ve kullanıcıların mezun oldukları bölümler

		ANKOS Online İşlemler sistemlerinden herhangi birini kullandınız mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezuniyet	Antropoloji	1	0	1
	Arşivcilik	1	0	1
	Bilgi ve Belge Yönetimi	65	60	125
	Bilgisayar Mühendisliği	0	1	1
	Dokümantasyon ve Enformasyon	5	2	7
	Elektrik Elektronik Mühendisliği	1	0	1
	Gıda Mühendisliği	1	0	1
	İktisat	0	2	2
	İlahiyat	2	0	2
	İletişim Fakültesi	1	0	1
	İşletme	3	8	11
	Kişilerarası İletişim	1	0	1
	Kütüphanecilik	55	16	71
	Makine Mühendisliği	1	0	1
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	1	1	2
	Tarih	0	2	2
	Yönetim Bilişim Sistemleri	2	0	2
Toplam		140	92	232

χ2(1)=38,540, sd=21,p<0,011

Ankette katılımcılara ANKOS Online İşlemler altında bulunan sistemlerden herhangi birini kullandınız mı şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre 140 kişi Evet (%60,3), 92 kişi Hayır (%39,7) cevabını vermiştir. Hayır cevabını veren katılımcılar için anket bu soru itibariyle sonlanmış olup, Evet cevabını veren 140 katılımcının soruları değerlendirilecektir. ANKOS Online İşlemler altında bulunan sistemleri kullananlarla mezun olunan bölüm arasında anlamlı ilişki olup olmadığını tespit etmek için ki-kare testi yapılmıştır: Mezun olunan bölümle sistemlerin kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre Bilgi ve Belge Yönetimi mezunlarının bu sistemleri daha çok kullandığı görülmektedir. $\chi 2(1)=38,540$, $sd=21,p<0,011$

Tablo 4.21. ANKOS EKYS ve kullanıcıların mezun oldukları bölümler

		ANKOS Online İşlemler'den Elektronik Kaynak Yönetim Sistemini kullandınız mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezuniyet	Antropoloji	1	0	1
	Arşivcilik	0	1	1
	Bilgi ve Belge Yönetimi	43	22	65
	Dokümantasyon ve Enformasyon	5	0	5
	Elektrik Elektronik Mühendisliği	0	1	1
	Gıda Mühendisliği	1	0	1
	İlahiyat	1	1	2
	İletişim Fakültesi	1	0	1
	İşletme	2	1	3
	Kişilerarası İletişim	1	0	1
	Kütüphanecilik	32	23	55
	Makine Mühendisliği	0	1	1
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	0	1	1
	Yönetim Bilişim Sistemleri	2	0	2
Toplam		89	51	140

ç2(1)=17,043, sd=16,p<0,083

Ankette katılımcılara ANKOS Online İşlemler'den Elektronik Kaynak Yönetim Sistemini kullandınız mı? sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya bir önceki sorudan ANKOS Online İşlemler altında bulunan sistemlerden herhangi birini kullanan %60,3'lük kesim cevap vermiştir. ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi'ni katılımcıların verdiği cevaplara göre 89 kişi (%38,3) Evet cevabını vererek kullandığını, 51 kişi (%22) ise Hayır cevabını vererek kullanmadığını belirtmiştir. Evet cevabını verenler bir sonraki soruya geçmiş, Hayır cevabını veren katılımcılar ise Üye Portalı ile ilgili Tablo 4.24'deki soruya geçmişlerdir. ANKOS Online İşlemler'den Elektronik Kaynak Yönetim Sistemini kullananlarla mezun olunan bölüm arasında anlamlı ilişki olup olmadığını tespit etmek için ki-kare testi yapılmıştır: Mezun olunan bölümle sistemlerin kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre Bilgi ve Belge Yönetimi mezunlarının bu sistemi daha çok kullandığı görülmektedir. $\chi 2(1)=17,043$, sd=16,p<0,083

2006 yılında ANKOS tarafından üyelerinin kullanımına sunulan Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi, ANKOS'a üye olan her kurumun bu sistemde üyelik bilgileri tanımlanmaktadır. Üyelik işlemi tamamlandıktan sonra her kütüphane yöneticisine ve yöneticinin isteği doğrultusunda elektronik kaynaklarla ilgilenen kütüphaneciye Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi'nde ANKOS İstatistik Çalışma Grubu tarafından bir üyelik hesabı oluşturulmaktadır. Üyeler bu hesaplarıyla birlikte bir sonraki tabloda

gösterilen sistem üzerinde bulunan Hazır Raporlar menüsüne ulaşabilmektedirler. ANKOS bünyesinde görev alan gönüllüler ise üyelerden farklı olarak konsorsiyum çalışmalarını yürütebilmek adına daha fazla veriye erişim hakkı bulunmaktadır. Gönüllülerin erişebildiği veriler içerisinde veri tabanı içerik bilgileri, veri tabanı satıcı / sağlayıcı / yayıncı firma bilgileri, üye olan kurumların bilgileri, kurumların abonelik bilgileri ve üye olan kurumlar iletişim bilgilerine erişim sağlayabilmektedirler.

2021 yılı verilerine göre ANKOS'un 196 üyesi bulunmaktadır ve 232 katılımcıdan 89'u bu sistemi kullanmıştır. Elektronik Kaynak Yönetim Sistemini kullananların oranı incelendiğinde kullanım durumu ise düşük gözükmektedir. Bir sonraki tabloda Hazır Raporlar kullanım durumları hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.22. ANKOS EKYS Hazır Raporlarının kullanımı

		Sıklık (a)	Yüzde (%)
ANKOS EKYS Raporları	1. Yıllara Göre ANKOS Üye Sayıları	57	24,6
	2. Bir Kurumun Yıllara Göre FTE Sayıları	56	24,1
	3. Kurumların Bir Yıldaki FTE Sayıları	45	19,4
	4. Yıllara Göre Kurum Bütçeleri	39	16,8
	5. Yıllara Göre Bir Veri tabanına Kayıtlı Üye Sayısı	62	26,7
	6. Bir Firmanın ANKOS'a Sunduğu Veri Tabanları	43	18,5
	7. Yıllara Göre Kurum Abonelik Sayıları	52	22,4
	8. Yıllara Göre Sistemdeki Abonelik Sayıları	40	17,2
	9. Yıllara Göre Bir Kurumun Abone Olduğu Veri Tabanları	45	19,4
	10. Yıllara Göre Veri Tabanındaki Yayın Sayıları	41	17,7
	11. Bir Kurumun Bir Veri Tabanına Bir Dönemdeki Kullanım İstatistikleri	42	18,1
	12. Yıllara Göre Kurumların Bir Veri Tabanına Kullanım İstatistikleri	42	18,1
	13. Anlaşması Biten Veri Tabanları	38	16,4
	14. Anlaşması Bitecek Olan Veri Tabanları	33	14,2
	15. Yıllara Göre ANKOS'taki Veri Tabanı Sayıları	43	18,5
	16. Bir Veri Tabanının Bir Dönemdeki Kullanım / FTE Bilgileri	49	21,1
	17. Bir Veri Tabanının Bir Dönemdeki Kullanım / Maliyet Bilgileri	40	17,2
	18. Bir Veri Tabanına Bir Dönemde Ödenecek Toplam Ücret Bilgileri	38	16,4
	19. Üye Listesi	60	25,9
	20. Veri Tabanı Sorumluları	69	29,7

21. Abone Olunan Veri Tabanlarē	73	31,5
22. Yđllara Gº re K¿t¿phane B¿t-eleri	38	16,4

Ankette katılımcılara ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi Hazır Raporlar başlığı altında bulunan raporlardan hangilerini kullandınız? sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre en çok kullanılan 5 rapor sırasıyla %31,5 Abone Olunan Veri Tabanları, %29,7 Veri Tabanı Sorumluları, %26,7 Yıllara Göre Bir Veri Tabanına Kayıtlı Üye Sayısı, %25,9 Üye Listesi, %24,6 Yıllara Göre ANKOS Üye Sayıları olmuştur. En az kullanılan raporlar ise sırasıyla %14,2 Anlaşması Bitecek Olan Veri Tabanları, %16,4 ile Anlaşması Biten Veri Tabanları, Bir Veri Tabanına Bir Dönemde Ödenecek Toplam Ücret Bilgileri, Yıllara Göre Kütüphane Bütçeleri, %16,8 ile Yıllara Göre Kurum Bütçeleri şeklinde olmuştur.

Hazır Raporlardan en çok kullanılan Abone Olunan Veri Tabanları raporu belirli bir yıl içinde ANKOS üyesi olan kütüphanelerin hangi veri tabanlarına abone olduğunu gösteren rapordur. Kütüphaneciler bir veri tabanının kaç tane abonesi var veya ILL yapılmasına izin veren veri tabanları için kütüphanecilerin ilgili veri tabanının hangi kütüphanelerde kullanıldığını görmek için kullandığı rapordur. En çok kullanılan raporlar arasında 2. sırada bulunan Veri Tabanı Sorumluları raporu ise belirli bir dönem içerisinde ANKOS tarafından konsorsiyumu kurulan veri tabanlarıyla ilgili sorumlu olan gönüllülerin listesini veren rapordur. Bu raporu kütüphaneciler ilgili veri tabanına abonelik sağlayacakları veya aboneliklerini bitirecekleri zaman ya da veri tabanı istatistikleri ve kullanıcı eğitimleri gibi veri tabanı firmasıyla iletişim kurulması gerektiği zaman ilgili veri tabanı sorumlusunu bulmak ve iletişime geçmek için kullanılmaktadır. En çok kullanılan raporlar arsında 3. sırada bulunan Yıllara Göre Bir Veri Tabanına Kayıtlı Üye Sayısı raporu belirli bir yıl içerisinde bir veri tabanına abone olan kütüphanelerin listesini vermektedir. Kütüphaneler veri tabanlarına abonelik sağlamadan önce hangi kurumların ilgili veri tabanını kullandığı hakkında bilgi sahibi olmak için bu raporu kullanmaktadırlar. En çok kullanılan raporlar arsında 4. sırada bulunan Üye Listesi raporu ANKOS'a üye olan kurumların bilgilerini gösteren rapordur. Kütüphaneler üye olan kurumların yönetici bilgilerine, adres bilgilerine, telefon ve IP bilgilerine bu rapor üzerinden erişebilmektedirler. En çok kullanılan raporlar arsında 5. sırada bulunan Yıllara Göre ANKOS Üye Sayıları raporu 2006'dan günümüze yıl yıl ANKOS üye sayılarını vermektedir. 2006'da 90 olan üye kurum sayısı 2021'de 196'ya yükselmiştir.

Hazır Raporlar'dan en az kullanılan Anlaşması Bitecek Olan Veri Tabanları raporu gün bazlı anlaşması bitecek veri tabanlarını göstermektedir. Üye olan kütüphaneler abone oldukları veri tabanı anlaşma sürelerini kendileri takip ettiğinden dolayı bu raporun çok kullanılmadığı düşünülmektedir. En az kullanılan raporlar arasında sondan 2. sırada bulunan Anlaşması Biten Veri Tabanları raporu ise önceki dönemlerde anlaşma sağlanan fakat günümüzde güncel anlaşması bulunmayan veri tabanlarını göstermektedir. Kütüphaneler ise daha çok konsorsiyumu kurulan ve güncel anlaşması olan veri tabanlarıyla ilgilendikleri ve bir önceki rapor gibi lisans anlaşmalarını kendileri takip eden kütüphaneler olduğu için bu raporun sık kullanılmadığı düşünülmektedir. En az kullanılan raporlar arasında sondan 3. sırada bulunan Bir Veri Tabanına Bir Dönemde Ödenecek Toplam Ücret Bilgileri raporu yıl yıl konsorsiyumu kurulan veri tabanlarına bir yıl içinde ödenen toplam ücreti göstermektedir. Kurum bazlı ödenen miktarı görmek için Bir Dönemdeki Kullanım/Maliyet Bilgileri raporundan erişilebilmektedir. Bu raporun veri tabanına ödenen toplam ücretin kurum bazlı değil de kümülatif olarak verdiği için sık kullanılmadığı düşünülmektedir. En az kullanılan raporlar arasında sondan 4. sırada bulunan Yıllara Göre Kütüphane Bütçeleri raporu ve en az kullanılan raporlar arasında sondan 5. sırada bulunan Yıllara Göre Kurum Bütçeleri raporu devlet üniversitelerinin bütçelerinin Resmî Gazete'de yayınlanmasından ve vakıf üniversitelerinin de YÖK tarafından şeffaflık ve açıklık politikası altında mali raporların yayınlamasından dolayı bu raporların daha az tercih edildiği düşünülmektedir.

Tablo 4.23. ANKOS EKYS ihtiya-larēn karıēlanmasē

		Sēklēk (ä)	Y¿zde (%)
ANKOS EKYS Ķhtiya-larēn Karıēlanmasē	Evet	34	14,6
	Kēsmen	48	20,7
	Hayēr	7	3,0
	Toplam	89	38,3

Ankette katılımcılara ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi ihtiyaçlarınızı tam anlamıyla karşılıyor mu şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %14,6'sı Evet, %20,7'si Kısmen, %3'ü Hayır cevabını vermiştir. Katılımcıların çoğunluğu Kısmen cevabını vermiştir. Elektronik kaynakların stratejik analizinde önemli bir payı bulunan ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi, üyelerin, kütüphanecilerin ve firmaların artan talep ve ihtiyaçlarına tam olarak cevap veremediğinden dolayı, kullanıcı gereksinimleri de göz önünde bulundurulduğunda,

günümüz koşullarında hâlihazırda olan sistemin geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu yüzden ANKOS yönetimi tarafından yeni bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi'nin yazılması konusunda gerekli atılımlar yapılarak yeni bir EKYS'nin temelleri atılmıştır.

Tablo 4.24. ANKOS ¦ ye Portalē

		Sē klē k (ä)	Y¿zde (%)
ANKOS ¦ ye Portalē Kullanēmē	**Evet**	119	51,3
	Hayē r	21	9,1
	Toplam	140	60,3
ANKOS ¦ ye Portalē Mod¿llerin Kullanēmē	**¦ ye Listesi**	82	35,3
	Lisans Anlaxmalarē ve Yetki Belgeleri	102	44,0
	Haklar ve Kē sē tlar	63	27,2
	G¿ncel FTE Bilgileri	83	35,8
ANKOS ¦ ye Portalē Ģ htiya-larē n Karxē lanmasē	**Evet**	54	23,3
	Kē smen	61	26,3
	Hayē r	4	1,7
	Toplam	119	51,3

Ankette katılımcılara ANKOS Online İşlemler başlığı altında bulunan Üye Portalı'nı kullandınız mı? sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya Tablo 4.20'deki sorudan ANKOS Online İşlemler altında bulunan sistemlerden herhangi birini kullanan %60,3'lük oranla cevap verilmiştir. ANKOS Üye Portalı kullanımına katılımcıların verdiği cevaplara göre %51,3'ü Evet cevabını vererek kullandığını, %9,1'i ise Hayır cevabını vererek kullanmadığını belirtmiştir. Evet cevabını veren katılımcılar bir sonraki soruyu, Hayır cevabını verenler ise Tablo 4.25'deki soruyu yanıtlamışlardır.

ANKOS Üye Portalı'nda ANKOS'a üye olan kurumların üyelik bilgileri, elektronik kaynaklara abonelik sağlayan kurumların abonelik bilgileri, ANKOS Lisans Anlaşmaları Grubu tarafından gözden geçirilmiş ve denetlenmiş lisans anlaşmaları, yetki belgeleri, veri tabanı bazında hazırlanan haklar ve kısıtlar tablosu ve belirli aralıklarla ANKOS tarafından güncellenen ülke çapında kurumların FTE bilgileri yer almaktadır. Üye Portalı modüllerinin kullanımına baktığımızda katılımcıların verdiği cevaplara göre %35,3 Üye Listesi, %44 Lisans Anlaşmaları ve Yetki Belgeleri, %27,2 Haklar ve Kısıtlar, %35,8 Güncel FTE Bilgileri modülü kullanılmıştır. Katılımcılar bu soruda birden fazla seçeneği işaretleyebilmektedirler. En çok kullanılan Lisans Anlaşmaları ve Yetki Belgelerine ise katılımcıların ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Modüller içerisinde en az kullanılan Haklar ve Kısıtlar ise konsorsiyum kapsamında imzalanan anlaşmaların

sözleşme metinlerinde bulunan tanımların geçerlilik tarihleri, yetkili kullanıcı grupları, ürün içeriğinin kullanımının sınırlarını çizen durumlar, ödeme koşulları ve özel notlar gibi özet bilgiler içeren Lisans Anlaşmaları Grubu tarafından oluşturulmuş bir tablodur. Ön bilgilendirme amaçlı olan bu tablonun az kullanılmasının nedeni kütüphanelerin detaylı bilgi edinmek amacıyla lisans anlaşmalarının asıllarına bakma gereği duyması ve söz konusu anlaşmaların bütününü dikkate almakla yükümlü olmasıdır.

Ankette katılımcılara ANKOS Üye Portalı sisteminin ihtiyaçlarınızı tam anlamıyla karşılıyor mu? sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %23,3'ü Evet, %26,3'ü Kısmen, %1,7'si Hayır cevabını vermiştir. Katılımcıların çoğunluğu Kısmen cevabını vermiştir. Üye Portalı ANKOS tarafından üyelere kolaylık olması bakımından bütün bilgileri tek merkezde toplayarak üyelerin kullanımına sunulmuştur. Üye Listesi, Lisans Anlaşmaları ve Yetki Belgeleri, Haklar ve Kısıtlar ve Güncel FTE Bilgileri yer alan portalda üyeler portalı hiç kullanmadan kendi araştırmaları sonucunda portalda yer alan bilgilere ayrıca ulaşabilmektedirler.

Tablo 4.25. ANKOS ¦ ye Portalē ve kullanēcılarēnēn mezun olduklarē bº l¿mler

		ANKOS ¦ ye Portalē sayfasēnē kullandēnēz mē?		
		Evet	Hayē r	Toplam
Mezuniyet	Antropoloji	1	0	1
	Arkivcilik	1	0	1
	Bilgi ve Belge Yº netimi	56	9	65
	Dok¿mantasyon ve Enformasyon	4	1	5
	Elektrik Elektronik M¿hendisliî i	1	0	1
	Gē da M¿hendisliî i	0	1	1
	Ş ahiyat	2	0	2
	Ş letiş im Fak¿ltesi	1	0	1
	Ş ldetme	3	0	3
	Kiş ilerarasē Ş letiş im	1	0	1
	K¿t¿phanecilik	48	7	55
	Makine M¿hendisliî i	0	1	1
	Siyaset Bilimi ve Uluslararasē Ş iş kiler	0	1	1
	Yº netim Biliş im Sistemleri	1	1	2
Toplam		119	21	140

ç2(1)=37,312, sd=16,p<0,038

ANKOS Online İşlemler'den Üye Portalı sistemini kullananlarla mezun olunan bölüm arasında anlamlı ilişki olup olmadığını tespit etmek için ki-kare testi yapılmıştır: Mezun olunan bölümle sistemlerin kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Buna göre Bilgi ve Belge Yönetimi mezunlarının bu sistemi daha çok kullandığı görülmektedir. $\chi 2(1)=37,312$, sd=16,p<0,038

Tablo 4.26. ANKOS Online İşlemler Sistemlerinin birleştirilmesi

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
ANKOS Online İşlemler Sistemlerinin Birleştirilmesi	**Evet**	106	45,7
	Hayır	34	14,6
	Toplam	140	60,3

Ankette katılımcılara ANKOS Online İşlemler altında bulunan Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi ve Üye Portalının tek bir sistem çatısı altında birleştirilmesi gerekli midir? sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre %45,7'si Evet, %14,6'si Hayır cevabını vermiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde Online İşlemler'in birleştirilmesi hakkında Yayıncı başvuru formu arayüzünde ürüne ait teklif ile başlayan sürecin, ANKOS Yönetim Kurulu değerlendirmesi ve akabinde teklifin kabulünün Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi arayüzüne aktarılması ile devam etmesi ve Yayıncı Başvuru Formu, Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi ve Üye Portalının tek bir sistem altında birleştirilmesi kararı ANKOS tarafından yerinde bir karar verildiğini göstermektedir.

SONU¢ VE ¥ NERİLER

Günümüzde kütüphane kullanıcıları için elektronik kaynaklara hızlı erişim çok önemlidir. Basılı koleksiyondan elektronik koleksiyona geçişin kütüphaneleri çok daha kullanıcı dostu hale getirdiği inkâr edilememekle birlikte artan elektronik kaynakları yönetmenin kütüphane personeli açısından hızla değişen yöntemlere uyum sağlama zorluğunu da getirmektedir. Elektronik kaynak yönetimi, kütüphane kaynaklarını geliştirmede en önemli bilgi yapılarından biridir. Kütüphaneler çeşitli elektronik kaynak koleksiyonlarını yönetmek için entegre kütüphane yönetim sistemlerinin sunduğu yazılımları ve araçları bununla birlikte entegre kütüphane yönetim sistemlerinden bağımsız ticari veya açık kaynak kodlu haricen yazılımlar kullanmaktadırlar.

Ülkemizde elektronik kaynak yönetim sistemlerinin üniversite kütüphanelerindeki elektronik kaynak yönetimini incelemeyi amaçlayan bu tez çalışmasında hipotezlerimiz, H_0: Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri elektronik kaynakların analizinde kütüphanelere işlevsellik katmamaktadır ve H_1: Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri elektronik kaynakların analizinde kütüphanelere kolaylık sağlamaktadır olarak belirlenmiştir. Tez hipotezlerini test etmek amacıyla, kütüphanecilik dünyasında hâlihazırda kullanılan ticari ve açık kaynak kodlu elektronik kaynak yönetim sistemleri incelenmiş ve bu kapsamda üniversite kütüphanelerinde çalışan elektronik kaynak kütüphanecilerine ve yöneticilerine kütüphanelerde elektronik kaynak yönetim sistemlerinin farkındalığını ölçen anket çalışması uygulanmıştır.

Anket çalışmasından elde edilen veriler, bu anket sorularına cevap veren katılımcıların demografik özelliklerine, eğitim düzeylerine, çalışma sürelerine, elektronik kaynak yönetimi farkındalık bilgi düzeylerine, Türkiye'de ANKOS'a üye olan kurumların kullanımına açık olan ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi kullanımının farkındalık bilgisine göre çeşitli başlıklarda incelenerek analiz edilmiş, tablo ve grafiklerle açıklanarak hipotezler doğrulanmıştır.

152 üniversite kütüphanesinde çalışan 232 kütüphaneci ve yöneticinin verdiği cevaplar incelendiğinde, elektronik kaynak kütüphanecilerinin ve yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunun 35+ yaş üstünde (%64,2) ve erkek (%51,3) olduğu saptanmıştır. Bu durum elektronik kaynaklar alanında daha tecrübeli personelin çalıştığını ve kadın ağırlıkta olan kütüphanecilik mesleğinde aslında elektronik kaynaklar alanında erkek

personelin sayısal olarak az bir farkla da olsa karar verme süreçlerinde görev aldıkları görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde çoğunluğun lisans mezunu (%60,3) ve Bilgi ve Belge Yönetimi (%52,6) bölümünden mezun olduğu saptanmıştır. Elektronik kaynaklar alanında, alanımızla ilgili bölümlerden eğitim almış personelin çalışması olumlu bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların meslekteki hizmet süreleri incelendiğinde ise çoğunluğun meslekte 10+ yıl (%58,6) ve üzeri çalıştığı görülmekte ve bu durum elektronik kaynaklar alanında uzman personelin çalıştığını göstermektedir. Şüphesiz alanda daha yetkin personelin çalışması için bu oranların yükseltilmesi gerekmektedir.

Katılımcıların unvanları incelendiğinde çoğunluk olarak Daire Başkanı veya Kütüphane Direktörü unvanına sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların yaş, eğitim ve mezun oldukları bölümlerin unvanlarına göre değerlendirildiğinde Daire Başkanı veya Kütüphane Direktörü unvanına sahip katılımcıların 35+ yaş ve üzerinde olduğu beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise çoğunluk olarak lisans (140) mezunu ve bunların haricinde doktora (8) ve yüksek lisans (83) mezunu katılımcıların olduğu görülmektedir. Unvanlara göre değerlendirdiğimizde ise Elektronik Kaynak Kütüphanecisi unvanına sahip katılımcılarının ağırlıkta olarak yüksek lisans mezunu olduğu ve diğer unvanlarda katılımcıların çoğunluğun lisans mezunu olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte katılımcıların mezun oldukları bölümler incelendiğinde katılımcılardan 201'i alanımızla ilgili bölümlerden mezun olup geri kalan 31 katılımcı alan dışı bölümlerden mezun olmuşlardır. Alan dışı bölümlerden mezun olan ağırlıklı katılımcıların ağırlıklı olarak unvan kadroları Daire Başkanı / Kütüphane Direktörü olarak gözükmektedir.

Anketin ikinci bölümünde katılımcıların elektronik kaynak yönetimi hakkında farkındalıklarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde, katılımcıların en çok Elektronik Kaynaklar (%53) biriminde çalıştıkları, katılımcıların çalıştıkları kurumlarda %76,3 oranında Elektronik Kaynaklar Birimi'nin olduğu, Elektronik Kaynaklar biriminin olmadığı kurumlarda bu birimin görevini çoğunluk olarak Teknik Hizmetler Biriminin üstlendiği saptanmıştır. Elektronik Kaynaklar Birimi olmayan kurumların hem FTE olarak hem de personel olarak küçük kurumlar olduğu tahmin edilmektedir. Bu kurumlarda personel yetersizliği nedeniyle bir

personelin kütüphanede bulunan birçok iş kaleminden sorumlu olduğu ve bu kütüphanelerin daha az personel ve birimle iş ve iş süreçleri yönettikleri bilinmektedir.

Anketin devamında katılımcıların çoğunlukla elektronik kaynaklarla ilgili görev tanımı bulunduğu (%76,3) saptanmıştır. Elektronik kaynaklarla ilgili iş ve işlemlere katılımcılar günlük mesailerinin tamamını veya bir kısmını harcamaktadırlar. Günlük mesailerinin tamamını elektronik kaynaklarla geçiren katılımcılar olmakla birlikte (%6,5), çoğunluk olarak katılımcıların 0-2 saat aralığında (%44,8) elektronik kaynaklarla ilgilendiği belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu Daire Başkanı veya Kütüphane Direktörü olduğundan bu unvana sahip katılımcıların konumu ve idari görevleri açısından elektronik kaynaklara günlük mesailerinden 0-2 saat ayırmaları ideal bir mesai süresi olarak düşünülebilir. Kütüphaneci ve elektronik kaynaklar kütüphanecisi unvanına sahip katılımcıların iş tanımları gereği diğer unvanlara göre daha fazla elektronik kaynaklarla ilgilendiğini ve günlük mesailerinin geri kalan zamanlarında kütüphaneciliğin diğer iş ve işlemleriyle ilgilendiği görülmektedir. Aynı zamanda elektronik kaynaklara daha çok mesai harcayan katılımcılar çoğunluk olarak (%46,1) kütüphane bütçelerinin %75'ini harcadıklarını ifade etmişlerdir. Kütüphane bütçesinin bir kısmını elektronik kaynaklara harcayan kurumlar bulunuyorken, bütçesinin tamamını elektronik kaynaklara harcayan kurumlar da bulunmaktadır. Bu durum basılı kaynaklara nazaran elektronik kaynaklara daha çok bütçe ayrıldığını göstermektedir.

Katılımcılara elektronik kaynaklarla ilgili iş süreçlerinden elektronik kaynakların yaşam döngüsünde sorumlu oldukları alanlar sorulmuştur. Verilen cevaplar incelendiğinde ise elektronik kaynak yönetimiyle ilgili kütüphaneci ve yöneticilerin katılımı yoğun olarak görülmektedir. Elektronik kaynakların sürekli gelişen ve değişen doğası gereği, bilgi profesyonellerinin yaşam döngüsündeki iş akışlarının birçoğundan sorumlu olması olumlu bir durum olarak görülmektedir. Bununla birlikte küçük bir üniversite kütüphanesindeki bir elektronik kaynak kütüphanecisi, o kurumdaki elektronik kaynakların tüm yaşam döngüsünden sorumlu olabilirken, büyük bir üniversite kütüphanesinde elektronik kaynaklar birimi olabilir ve bu birimdeki her kütüphaneci elektronik kaynakların yaşam döngüsünün ayrı bir aşamasından sorumlu olabileceği unutulmamalıdır.

Anket cevaplarına göre Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin büyük bir çoğunluğu (%64,7) Yordam otomasyon sistemini kullanmaktadır. Katılımcılara kendi kütüphanelerinde kullandıkları otomasyon sisteminin içinde bulunan veya haricen

kullandıkları bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi olup olmadığı sorulmuştur. Verilen cevaplara göre %13,4'ü bu soruya Evet cevabını vermiştir. Evet cevabını veren katılımcılara ise hangi sistemi kullandıkları sorulmuştur. EKYS kullanan katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde sadece 1 katılımcı açık kaynak kodlu yazılım olan CORAL'ı, 2 katılımcı kendi kurumlarına özgü bir yazılımın olduğunu ve kalan katılımcıların ise ticari olarak piyasada bulunan yazılımları kullandıkları saptanmıştır. EKYS kullandığını belirten %13,4 oranı içerisinde, EBSCO keşif aracı ile ERM sistemini birbirine karıştıran katılımcıların oranını çıkardığımızda EKYS kullanım oranı bir hayli düşmektedir. EKYS'lerin kullanımının az olmasının nedenleri arasında bütçe yetersizliği göz önünde bulundurulsa da açık kaynak kodlu EKYS'lerin varlığı bütçe yetersizliği durumunu ortadan kaldırmaktadır. Açık kaynak kodlu yazılımların derlenmesinde BT personelinin yetersizliği göz önüne alındığında ise üniversite kütüphanelerinin hâli hazırda kurumsal arşiv, rezervasyon sistemi ve otomasyon gibi açık kaynak kodlu yazılımları kullanırken, EKYS'leri kullanmaması kütüphanecilerin EKYS üzerindeki farkındalığının düşük olması şeklinde yorumlanmaktadır.

Anketin üçüncü bölümünde katılımcıların ANKOS Online İşlemler çatısı altında bulunan ERM Sistemi ve Üye Portalı hakkında farkındalıklarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Alınan cevaplar incelendiğinde katılımcıların %38,3'ü ANKOS ERM Sistemini kullandığını belirtmiştir. Katılımcıların Hazır Raporları kullanım durumu incelendiğinde ise ortalama %20 civarında bu raporların kullanıldığı saptanmıştır. ANKOS ERM Sisteminin ihtiyaçları karşılaması durumu sorulduğunda ise katılımcıların çoğunluğu (%20,7) Kısmen cevabını vermiştir. Ankete katılanların az bir kısmı ANKOS ERM Sistemini kullandığını fakat ERM Sistemini kullananların raporları yoğun bir şekilde incelediği görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %51,3'ü Üye Portalını kullandığını belirtmiştir. Üye Portalı'nda bulunan modüllerin kullanım durumu incelendiğinde ise ortalama %35 civarında bu raporların kullanıldığı saptanmıştır. ANKOS Üye Portalı'nın ihtiyaçları karşılaması durumu sorulduğunda ise katılımcıların çoğunluğu (%26,3) Kısmen cevabını vermiştir. Ankete katılanların yarısından fazlası ANKOS Üye Portalını kullandığını belirtmiş ve Portalda bulunan modüllerden yoğun bir şekilde istifade edildiği görülmektedir. Bu durum EKYS'lerin özellik ve işlevleri sayesinde kütüphanelere ve kütüphanecilere elektronik kaynakların analizinde yardımcı olduğu ve kolaylık sağladığını göstermekle birlikte H_1 hipotezini doğrular niteliktedir.

Kütüphaneciler, artan taleplere cevap verebilme eğiliminde olduklarından kullanım verilerinin ayrıntılarına ihtiyaç duymakta ve bu nedenle uygulanan anketin sonuçlarına göre ANKOS ERM Sistemi gibi yerel bir EKYS'nin faydaları yadsınamayacak şekilde görülmüştür Kütüphaneler elektronik kaynak ürünlerini yönetmek için Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerini kullanması faydalı olduğu sonucuna varılmıştır. Ankete katılım gösteren 152 farklı kurumda çalışan 232 kütüphaneci ve yöneticinin verdiği cevaplara göre H_0 hipotezinin doğrulanmadığı, H_1'in ise doğrulandığı saptanmıştır.

Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi uygulamalarının faydaları genel olarak aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

i. Elektronik kaynakların yaşam döngüsünde bulunan; bir elektronik kaynağın keşfi, bir elektronik kaynağın denenmesi ve fiyat teklifi talebi, fiyat pazarlığı süreci, sözleşme müzakeresi (lisanslama), etkinleştirme ve erişim sağlama, istatistik toplama, sorun giderme, elektronik kaynağın incelenmesi ve yenilenmesine kadar olan sürecin etkin ve verimli yönetimini sağlamaktadır.
ii. Birden fazla dosyaya veya elektronik tabloya başvurmak zorunda kalmadan tek bir noktadan elektronik kaynaklarla ilgili tüm bilgilerin görüntülenmesini ve istenilen bilgilere erişim sağlanmasını kolaylaştırmaktadır.
iii. Lisans sözleşmelerini, çevrimiçi abonelikleri, kapsam verilerini ve A'dan Z'ye varlıkları takip etmeyi ve yönetmeyi sağlamaktadır.
iv. Bir elektronik kaynak yönetim sistemi, lisans bilgilerinin yanı sıra kullanım istatistiklerini ve kullanım başına maliyeti analiz ederek birçok dosyaya veya elektronik tabloya başvurmaya gerek kalmadan elektronik kaynakların incelenmesinde yardımcı olmaktadır.
v. Bu sistemler, kullanıcıların aynı anda birden fazla veri tabanında arama yapmasına ve tek formatta birleştirilmiş sonuçlar almasına olanak tanımaktadır.
vi. Bir elektronik kaynak yönetim sistemi, satıcı / yayıncı / firmalarla bağlantı çözümlerinin yönetimini, içerik sağlayıcılarla lisans müzakerelerini, deneme aboneliklerinin değerlendirilmesini, abonelik yönetimini, merkezi

satın alma, bütçeleme ve sipariş verme vb. için merkezi bir sistem sunmaktadır.

vii. Bir elektronik kaynak yönetim sistemi, değerlendirme ve izleme modülü ile e-kaynakların yenilenmesini, incelenmesini veya iptal edilmesini destekleyen kullanım istatistiklerini, kullanıcıların geri bildirimlerini ve erişim problemlerini ve kaynak analizlerini sağlamaktadır.

viii. Bir elektronik kaynak yönetim sistemi, kütüphaneciye kaynaklar sonlandırılmadan önce lisanslarını yenilemesini bilgi uyarıları şeklinde pop-ups (açılır pencere uyarısı) ve e-postalar aracılığıyla hatırlatmaktadır.

ix. Bir ürünün elektronik kaynak URL'si ve/veya IP değişikliği olması durumunda, içerik sağlayıcıdan kütüphaneciye bildirim gönderilmesini sağlamaktadır. Bu uyarı hizmeti, kullanıcılara kütüphaneye yeni kaynakların eklenmesi, varsa erişim problemi vb. gibi farklı bildirimler de sunmaktadır.

x. Bir elektronik kaynak yönetim sistemi ile, kütüphanecilerin elektronik kaynakların kapsamı, maliyeti, abonelik süresi ve kullanım istatistikleri gibi bütün satın alma ve abonelik detaylarına erişebilmelerini sağlanmaktadır.

xi. Sağlama ve süreli yayınlarla ilgilenen kütüphane personeli ayrıca lisans sözleşmelerini, fiyatlandırmayı ve ödeme koşullarını takip edebilmesini sağlamaktadır.

xii. Referans ve diğer kullanıcı hizmetleri personeli yeni elektronik kaynaklar, kullanım kısıtlamaları ve hakları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

xiii. İletişim bilgilerinin kolay erişilebilirliği ile elektronik kaynaklarla ilgilenen personel, herhangi bir teknik sorunun çözümü için içerik sağlayıcıya teknik destek için başvurabilir ve kullanıcılara herhangi bir uyarı hizmeti verilmesi gerektiğinde bilgilendirme hizmeti sunmaktadır.

xiv. Elektronik kaynak yönetim sistemleri idari bir kontrol sağlamaktadır. Sistemi kullanacak personelin elektronik kaynakların iş akışına göre hangi aşamada görevi olduğuna göre yetkilendirme yapılabilmektedir. Personelin faaliyetleri yönetici tarafından tanımlanan kısıtlama bölgesi içinde sınırlanabilmektedir. Örneğin sağlama personelinin oturum açma işlemi, yalnızca sağlama alanını görüntüleyecek şekilde sınırlandırılabilir.

Benzer şekilde, kütüphaneler arası ödünç verme (ILL) personeli sadece ILL kullanımına ilişkin verileri görüntüleyebilmektedir.

xv. Kütüphane personeli, kütüphanede elektronik kaynak yönetim sistemini kullanarak yeni araçlar, teknolojiler ve standartlar öğrenme fırsatı bulmaktadır.

xvi. Elektronik kaynak yönetim sisteminin kullanılması, kütüphane içerisinde farklı birimlerden personelin birlikte çalışmasını gerektirmektedir. Böylece çeşitli birimlerin çalışanları arasındaki karşılıklı ilişki ve iş arkadaşlığı gelişir ve elektronik kaynak yönetimi ile ilgili tüm bölümlerin bir arada çalışması bütün personele fırsat eşitliği sunmaktadır.

Yukarıda değinilen hem kütüphaneciler hem de kullanıcılar için elektronik kaynak yönetim sistemlerinin faydaları olsa da, sorunsuz iş akışını sağlamak için ele alınması gereken bazı zayıflıklar da bulunmaktadır. Bunları aşağıdaki gibi ifade edebiliriz;

i. Çoğu elektronik kaynak yönetim sisteminin temel eksikliği, depolama açısından değerlendirildiğinde dijital görüntüler, video akışları, ses dosyaları vb. içeren dijital koleksiyonun çeşitliliği ve hacimleri çok büyük olması uzman personel tarafından ele alınması ve sınıflandırılması gerektirmektedir.

ii. Bir elektronik kaynak yönetim sisteminin kullanılmasında, ticari EKYS'lerin seçimi pahalı olduğu için büyük bir ek maliyete yol açmakta, açık kaynak kodlu sistemlerin tercih edilmesi ise bilgi teknolojileri alanına süreklilik sağlayacak personelin istihdamını gündeme getirmektedir.

iii. EKYS'nin uygulanması amacıyla, bu alanda uzmanlık ve bilgi birikimine sahip yetkin profesyonele ihtiyaç bulunmaktadır.

iv. Piyasada bulunan bütün elektronik kaynak yönetim sistemlerinin kullanımı ve fonksiyonları farklıdır. Fakat temel yapısal özellikleri ve modülleri benzerlik göstermektedir.

v. Elektronik kaynakların, elektronik kaynak yönetim sistemlerine entegrasyonu uzun zaman almaktadır.

Ülkemizde ise kütüphaneler ve kütüphaneciler elde bulunan kısıtlı imkanlar dahilinde elektronik kaynakları en verimli şekilde yönetmeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda üniversite kütüphanelerine elektronik kaynakların yönetimi için öneriler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

i. Kütüphaneler ticari veya açık kaynak kodlu elektronik kaynak yönetim sistemlerini kullanmalıdırlar.
ii. Kütüphanelerde elektronik kaynakların yönetimi için elektronik kaynak kütüphanecileri istihdam edilmeli ve düzenli olarak kendilerini geliştirebilmeleri için eğitim, seminer, çalıştay vb. platformlara katılımları teşvik edilmeli ve izin verilmelidir.
iii. Daha verimli elektronik kaynak yönetimi için e-kaynağın yaşam döngüsü içerisinde yer alan bütün adım ve prosedürler takip edilmelidir.
iv. Elektronik kaynakların aboneliği veya satın alınmasından önce deneme erişimi talebinde bulunulmalıdır.
v. Elektronik kaynakların aboneliği veya satın alınmasından önce ticari firmalarla fiyat pazarlığı yapılmalıdır.
vi. Kütüphaneler ve kütüphaneciler ulusal ya da uluslararası konsorsiyal süreçlere dahil olmalıdırlar.
vii. Elektronik kaynakların aboneliği veya satın alınmasından önce, kütüphaneciler veya e-kaynak yöneticileri lisans sözleşmesinin her bir noktasını titizlikle incelemelidir.
viii. Kullanılan elektronik kaynaklardan daha iyi faydalanabilmek ve bütün kaynakları tek bir arayüzden taramak için keşif aracı veya federe arama motoru kullanılmalıdır.
ix. Elektronik kaynaklara uzaktan ve kolay erişim için proxy uygulamaları kullanılmalıdır.
x. Elektronik kaynaklara kolay erişim için dinamik ve mobil uyumlu web sitesi tasarlanmalıdır.
xi. Elektronik kaynakların OPAC üzerinden erişimi için kütüphane otomasyon sistemi ile entegrasyonu yapılmalıdır.
xii. Elektronik kaynakların kullanım istatistikleri yenileme aşamasının öncesinde alınmalı ve COUNTER ve SUSHI gibi standartların uygulandığına dikkat edilmelidir.
xiii. Elektronik kaynaklara erişimde yaşanılan problemlere anında müdahale edilmeli ve kütüphane kullanıcılarının dikkatleri yasal olmayan platformlara yönelmeden kütüphane üzerinde dinamik tutulmalıdır.

xiv. Elektronik kaynak kütüphanecisi etkin kullanım, kullanım başına maliyet, mükerrer kayıtlar ve kurumun kriterlerini göz önüne alarak tüm elektronik koleksiyonu analiz etmelidir.

Kütüphanelerin bilgi kaynaklarını kâğıt ortamından elektronik ortama doğru büyük değişimler göstermesi, emek yoğun yöntemden bütçenin elektronik kaynak açısından daha yoğun kullanıldığı döneme doğru kaydığını da göstermektedir. Ancak bu yöntemin benimsenmesi mesleki açıdan kişisel becerilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizdeki üniversite kütüphanelerin çoğu, ne mevcut personeli teknik işlemleri yürütmek için eğitecek bir konumda ne de teknik açıdan yetkin kişileri işe alabilecek durumda değillerdir. Bu nedenle ülkemizdeki kütüphaneciliğinin gelişiminde, becerilerin yükseltilmesi için ülkedeki kütüphanecilik eğitiminde üniversite ders müfredatlarına daha teknik ve bilişim üzerine nitelikli eğitimlerin eklenmesi ülkemizdeki kütüphaneciliğin gelişimi için bir öncelik hâline gelmelidir.

KAYNAKLAR

"3.0 Technical Specifications for COUNTER Reports | Project Counter". Erişim 11 Mayıs 2021. https://www.projectcounter.org/code-of-practice-five-sections/3-0-technical-specifications/.

"360 Resource Manager: User Guide - Ex Libris Knowledge Center". Erişim 11 Ocak 2022. https://knowledge.exlibrisgroup.com/360_Services/360_Resource_Manager/Product_Documentation/360_Resource_Manager%3A_User_Guide.

"About | Project Counter". Erişim 14 Mayıs 2022. https://www.projectcounter.org/about/.

"About License Manager - OCLC Support". Erişim 11 Ocak 2022. https://help.oclc.org/Library_Management/WorldShare_License_Manager/Get_started/About_License_Manager?sl=en.

"About OCLC". Erişim 26 Aralık 2021. https://www.oclc.org/en/about.html.

"About Us – CORAL – An Open Source Electronic Resource Management System". Erişim 06 Ocak 2022. http://coral-erm.org/about/.

"Adobe PostScript". Erişim 04 Mayıs 2020. https://www.adobe.com/tr/products/postscript.html.

Akalın, Mehmet. *Örnek Açıklamalarıyla Sosyal Bilimlerde Araştırma Tekniği: Anket*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Akkaya, Mehmet Ali. "Türkiye'de Yeni Bin Yılda Kurulan Devlet Üniversitelerinin Kütüphaneleri Hakkında Niceliksel Bir Değerlendirme". *Türk Kütüphaneciliği* 27, sayı 4 (2013): 601–18.

Al, Umut, ve Pınar Al. "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Seçimi". *Bilgi Dünyası* 4, sayı 1 (2003): 1–14.

2009. "ALA Defines Core Competences of Librarianship". Erişim 21 Şubat 2021. http://www.ala.org/news/news/pressreleases2009/february2009/hrdrcompetences.

Alexis Linoski, ve Tine Walczyk. "Federated Search 101". Library Journal, 2008. https://web.archive.org/web/20100110060335/http://www.libraryjournal.com/article/CA6571320.html.

Anderson, Elsa K. *Electronic Resource Management Systems : A Workflow Approach*.

Library Technology Reports. Chicago, IL: ALA TechSource, 2014. http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=838725&lang=tr&site=eds-live.

"ANKOS E-Kaynak Yönetim Sistemi Ana Sayfa". Erişim 09 Ocak 2022. http://online.ankos.org.tr/index.php.

Atılgan, Doğan. "Türkiye 'de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi". *Türk Kütüphaneciliği* 22, sayı 4 (2008): 451–58.

Atılgan, Doğan, ve Yusuf Yalçın. "Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi". *Türk Kütüphaneciliği* 23, sayı 4 (2009): 769–802.

Bir Bayraktar, Berat, ve Asiye Kakırman Yıldız. "Kurumsal Bilginin Stratejik Planlama Sürecinde Kullanılması: Bir İlçe Belediyesi Örneği". *Bilgi Dünyası* 8, sayı 2 (2007): 280–96. https://doi.org/https://doi.org/10.15612/BD.2007.342.

Bir, Berat Bırfın. *21. Yüzyıl Bilgi Yöneticisi Özellikleri, Rol ve Becerileri, Yetkinlikleri ve Alışkanlıkları*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 2007.

"BLUEcloud eRM | SirsiDynix". Erişim 30 Aralık 2021. https://www.sirsidynix.com/bluecloud-erm/.

Bowen, Jonathan P. "The Impact of Alan Turing: Formal Methods and Beyond". Içinde *Engineering Trustworthy Software Systems*, 202–35, 2019. https://doi.org/10.1007/978-3-030-17601-3_5.

Breeding, Marshall. "Helping You Buy: Electronic Resource Management Systems". *Computers in Libraries* 28, sayı 7 (2008). https://librarytechnology.org/document/13437.

Breeding, Marshall. "Innovative Interfaces: Sierra, Encore, and Electronic Resource Management". *Smart Libraries Newsletter* 32, sayı 3 (01 Mart 2012): 4–5. https://librarytechnology.org/document/16863.

Breeding, Marshall. "Plotting a new course for metasearch". *Computers in Libraries* 25, sayı 2 (2005): 27–29.

Brubaker, Noah, Susan Leach-murray, ve Sherri Parker. "Shapes in the cloud". *Online* 35, sayı 2 (2011): 20–26.

Budapest Open Access Initiative. "Budapest Open Access Initiative", 2003.

https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/turkish-translation/.

Çanak, Tuba Akbaytürk, Sönmez Çelik, İsmail Çetinkaya, Sami Çukadar, Dr. Güssün Güneş, Gültekin GÜRDAL, İlkay Holt, Ebru Kaya, ve Ayhan Kaygusuz. "2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri". Ankara, 2014. http://yok.gov.tr/documents/9273450/9459025/Üniversite+Kütüphaneleri+Raporu+Yeni/0afe641a-1e58-4822-a8de-a8ae35d4c4db.

Chang, Sheau Hwang. "The DLF electronic resource management initiative". *Oclc Systems & Services* 19, sayı 2 (2003): 45–47. https://doi.org/10.1108/10650750310733180.

Collins, Maria. "Electronic Resource Management Systems (ERMS) Review". *Serials Review* 34, sayı 4 (2008): 267–99. https://doi.org/10.1016/j.serrev.2008.09.011.

"CORAL Resources Module User Guide". Erişim 05 Şubat 2020. http://coral-erm.org/wp-content/uploads/2015/08/CORAL-Resources-User-Guide.pdf.

Corbett, Lauren E. "Serials: review of the Literature 2000–2003". *Library Resources Technical Services* 50, sayı 1 (2006): 16–30.

Çukadar, Sami, Gültekin Gürdal, Sönmez Çelik, ve Kerem Kahvecioğlu. "Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum ve Gelecek". Içinde *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) Bildiriler Kitabı*, 2426–39, 2011.

Cukadar, Sami, Ayhan Tuğlu, ve Gültekin Gürdal. "New Electronic Resources Management System for the ANKOS Consortium". *Journal of Academic Librarianship* 39, sayı 6 (2013): 589–95. https://doi.org/10.1016/j.acalib.2012.11.011.

Curtis, Donnelyn. *E-Journals: A How-To-Do-It Manual for Building, Managing, and Supporting Electronic Journal Collections*. New York: Neal-Schuman Publishers, 2005.

Demirdağ, Engül. "Üniversitelerin Kurum İmajinda Kütüphanenin Önemi". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015.

Dilek Kayaoğlu, Hülya. "Süreli Yayın Dermesinin Yönetimi: Basılı ve Elektronik". Içinde *Bilgi Merkezlerinde Yönetim II*, editör Erol Yılmaz ve Leyla Kanık, 369–99.

İstanbul: Hiperyayın, 2021.

Dilek Kayaoğlu, Hülya. *Süreli Yayınların Yönetimi*. İkinci bas. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 2011.

Dinç, Memduh. "Üniversite Kütüphanelerine Satın Alınan İşletme ve İktisat Alanlarındaki Elektronik Bilgi Kaynaklarının Maliyet-Fayda Analizi". Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.

Diriarın, Hasan. "İstanbul'daki Araştırma Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İslam Araştırmaları Merkezi Örneği". Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

Dowdy, Beverly, ve Rosalyn Raeford. "Electronic resources workflow: Design, analysis and technologies for an overdue solution". *Serials Review* 40, sayı 3 (2014): 175–87. https://doi.org/10.1080/00987913.2014.950040.

"EBSCO ERM: FOLIO On Demand Series on Vimeo". Erişim 30 Aralık 2021. https://vimeo.com/494134632/0fb116b6f6.

"EBSCO ERM Essentials". Erişim 30 Aralık 2021. http://www2.ebsco.com/en-us/ProductsServices/ERM/Pages/index.aspx.

"eGyanKosh: Unit-10 E-Publishing and Network Publishing". Erişim 04 Mayıs 2020. http://egyankosh.ac.in/handle/123456789/11199.

"Electronic Publishing (E-publishing) - Library & Information Science Network". Erişim 04 Mayıs 2020. http://www.lisbdnet.com/electronic-publishing/.

Elguindi, Anne C., ve Kari Schmidt. *Electronic Resource Management: Practical Perspectives in a New Technical Services Model*. Chandos Publishing, 2012.

Ellingsen, Mark. "Electronic Resource Management Systems". *LIBER Quarterly* 14, sayı 3–4 (2004): 313–21. https://doi.org/10.18352/lq.7782.

Emery, Jill, Graham Stone, ve Peter McCracken. *Techniques for Electronic Resource Management: TERMS and the Transition to Open*. *Techniques for Electronic Resource Management: TERMS and the Transition to Open*. American Library Association, 2020. https://doi.org/10.15760/lib-01.

England, Lenore. "Erm Ideas and Innovations". *Journal of Electronic Resources Librarianship* 24 (2012): 214–23. https://doi.org/10.1080/1941126X.2012.706114.

England, Lenore, Rick Davis, ve Randall Lowe. “ERM Ideas & Innovations”. *Journal of Electronic Resources Librarianship* 29, sayı 4 (2017): 1–7. https://doi.org/10.1080/1941126X.2017.1378545.

England, Lenore, ve Randy Lowe. “The Shape of ERM in the USMAI”. *Journal of Electronic Resources Librarianship* 30, sayı 3 (2018): 150–57. https://doi.org/10.1080/1941126X.2018.1494044.

England, Lenore, ve Kelly Shipp. “ERM Ideas and Innovations: Flexible Workflows for Constantly Changing ERM Environments”. *Journal of Electronic Resources Librarianship* 25, sayı 3 (2013): 218–25. https://doi.org/10.1080/1941126X.2013.813312.

“eResource Central – Frequently Asked Questions”. Erişim 05 Şubat 2020. https://www.pirie.sa.gov.au/__data/assets/pdf_file/0029/138647/eRC-in-Enterprise-Frequently-Asked-Questions-in-PDF.pdf.

“eResource Central | SirsiDynix”. Erişim 30 Aralık 2021. https://www.sirsidynix.com/eresource-central/.

Estelle, Lorraine. “COUNTER: Release 5 of the Code of Practice”. *Performance Measurement and Metrics* 18, sayı 3 (2017): 180–86. https://doi.org/10.1108/PMM-10-2017-0048.

Fournie, James. “Managing Electronic Resources Without Buying into the Library Vendor Singularity.” *Code4Lib Journal*, sayı 47 (2020). https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lxh&AN=142049735&site=ehost-live.

Frias, Willian S A. “Electronic Resource Management Systems: Solution or Disillusion?” Içinde *Towards Innovating Technical Services: Viewpoints for Advanced Resources Management*. Kalaw St., Manila: Philippine Academic and Research Librarians, 2009.

“From the Printing Press to the Electronic Press: History of Electronic Publishing”. Erişim 04 Mayıs 2020. http://grcp101finalprojecteugene.blogspot.com/p/history-of-electronic-publishing.html.

Gall, Dan. “Librarian Like a Rock Star: Using Your Personal Brand to Promote Your Services and Reach Distant Users”. *https://doi.org/10.1080/01930826.2010.488928*

50, sayı 5 (Temmuz 2010): 628–37. https://doi.org/10.1080/01930826.2010.488928.

Gökkurt, Özlem. "Üniversite Kütüphaneleri ve Ulusal Akademik e- Yayınlar: 'Büyük Büyük Dev Açık Kütüphane Düşü'". Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017,* 6–11, 2017.

"Gold Rush® Training and Support | Colorado Alliance of Research Libraries". Erişim 30 Aralık 2021. https://coalliance.org/gr-training-and-support.

"Gold Rush Public Screens". Erişim 30 Aralık 2021. https://coalliance.org/sites/default/files/GoldRushPublicScreens.pdf.

Güçlü, Buğrahan. "Üniversite Kütüphaneleri Hizmetlerinin Etkin Sunumunda Sosyal Medya Kütüphaneciliği". Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı, 2018.

Güneş, Güssün, İlkay Tahsin Demirkol, ve Müceyla Eriş. "Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi İle İlgili '23 Things'". Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 21–28, 2017.

Güneş, Güssün, ve Ebru Kaya. "Covid-19 (Koronavirüs) Salgınında Üniversite Kütüphaneleri ve Kütüphanecilerin Rolü". Içinde *Bilgi Merkezleri: Sağlık ve Afet Bilgi Yönetimi*, editör Alpaslan Hmadi Kuzuoğlu ve Yasin Şeşen. İstanbul: Hiperyayın, 2020.

Güran, Betül Özdemir, ve Hüseyin Kaya. "Kütüphaneler Arası Ödünç Verme Hizmetinin Akademik Kütüphanelerede Koleksiyon Yönetimine Etkisi: Kadriye Zaim Kütüphanesi Örneği". Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 67–76, 2017.

Gürbüz, Sait, ve Faruk Şahin. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe – Yöntem – Analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Gürdal, Gültekin, ve Gönül Kafalı Can. "E-Kaynakların Seçimi ve Yönetimi : İYTE Kütüphanesi". Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 29–43, 2017.

Hartnett, Eric, Eugenia Beh, Taryn Resnick, Ana Ugaz, ve Simona Tabacaru. "Charting a Course through CORAL: Texas A&M University Libraries' Experience Implementing an Open-Source Electronic Resources Management System". *Journal of Electronic Resources Librarianship* 25, sayı 1 (2013): 16–38.

https://doi.org/10.1080/1941126X.2013.760402.

"IFLA Licensing Principles (2001)". Erişim 24 Ocak 2021. https://www.ifla.org/publications/ifla-licensing-principles-2001.

"Introduction to WorldShare License Manager". Erişim 26 Aralık 2021. https://www.youtube.com/watch?v=O-8-a2HmTh8.

İspir, Zeynep, ve Haşim Markuş. "E-Kaynak Yönetimi ve E-Kaynak Yönetiminde Kullanıcı Eğitimlerinin Önemi : Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği". Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 91–101, 2017.

Jewell, Timothy D., Ivy Anderson, Adam Chandler, Sharon E. Farb, Kimberly Parker, Angela Riggio, ve Nathan D. M. Robertson. "Electronic Resource Management. The Report of the DLF Initiative". Digital Library Federation. CLIR, Washington, DC, 18 Ağustos 2004.

Jeyapragash, Balasubramani, Anbalagan Muthuraj, ve Thangavel Rajkumar. "Electronic Resource Management Tools: with Special Reference to Open Source Software". Içinde *Conference on Issues, Challenges and Opportunities of Library Resource Management, February 10-11 2017*, 2017.

Johnson, Peggy. *Developing and Managing Electronic Collections : The Essentials*. Chicago, Illinois: ALA Editions, 2013. http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=705824&lang=tr&site=eds-live.

"Journal Transfer: Enhanced Alerting Transfer Service". Erişim 23 Mayıs 2021. https://journaltransfer.issn.org/.

K., Mohammed Musthafa. "Electronic Publishing in Select Science and Technology Institutes in India: An Evaluative Study". Aligarh Muslim University Department of Library and Information Science, Doctora Thesis, Aligarh, 2012. http://hdl.handle.net/10603/40585.

Kasprowski, Rafal, Adam Chandler, Ted Koppel, ve Nathan D.M. Robertson. "Standards in electronic resource management". *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 33, sayı 6 (2007): 32–37. https://doi.org/10.1002/bult.2007.1720330610.

Kaya, Ebru. “Değişen Kullanıcı Alışkanlıkları Doğrultusunda Bir Web Keşif Aracı Model Önerisi”. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2017.

Kingan, Rory. “Electronic Resource Management Systems: Manage Online Library Spend and Increase the Value of the Library”. *Legal Information Management* 10, sayı 4 (2010): 271–74. https://doi.org/10.1017/s1472669610000927.

Klusendorf, Heather, ve Kristina Krusmark. “Next-generation ERM system: ‘ERM Essentials’ in context”. *Serials* 23, sayı 1 (2010): 47–50. https://doi.org/10.1629/2347.

Koganuramath, M. M., Suresh Jange, ve Mallikarjun Angadi. “Electronic Publishing: An Analytical Study”. Içinde *Vision of Future Library and Information Systems*, 45–53. Viva Books (New Delhi, India), 1999.

Konya, Ümit. “Elektronik Kitaplar”. Içinde *Aysel Yonta Armağanı*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları, 2004.

Kurt, Betül. “Değişen Dünyada Elektronikleşen Bilgi Kaynakları”. Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 124–28, 2017.

Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 33630. “Kütüphane İstatistikleri, 2019”, 2019. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2019-33630.

Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 37201. “Kütüphane İstatistikleri, 2020”, 2020. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2020-37201.

Lancaster, F. W. *Libraries and Librarians in an Age of Electronics*. Washington, D.C.: Information Resources Press, 1982.

“Lisans Sözleşmesi Ne Demek TDK Sözlük Anlamı”. Erişim 24 Ocak 2021. https://sozluk.gov.tr/.

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması , Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”. Erişim 29 Mayıs 2020. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezTeslimKilavuz.jsp.

Marshall Breeding. “ProQuest to Acquire Ex Libris”. American Libraries Magazine, 06 Ekim 2015. https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/proquest-to-

acquire-ex-libris/.

Mi, Jia, Paula Sullenger, ve Pat Loghry. “Examining workflows and redefining roles: Auburn University and the College of New Jersey”. *Serials Librarian* 50, sayı 3–4 (11 Mayıs 2006): 279–83. https://doi.org/10.1300/J123V50N03_12.

Miksa, Shawne D. “Resource description and access (RDA) and new research potentials”. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 35, sayı 5 (01 Haziran 2009): 47–51. https://doi.org/10.1002/BULT.2009.1720350511.

2013. “NASIG Core Competencies for E-Resources Librarians”. Erişim 21 Şubat 2021. https://nasig.org/Competencies-Eresources.

“NCSA Mosaic™ National Center for Supercomputing Applications (NCSA) at the University of Illinois”. Erişim 04 Mayıs 2020. http://www.ncsa.illinois.edu/enabling/mosaic.

Odabaş, Hüseyin, ve Coşkun Polat. “Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri Standartları”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı 45 (2011): 321–46.

Önder, Muhteşem Hakkı. “Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi”. Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017,* 12, 2017.

“Oxford Learners Dictionaries”. Erişim 06 Mayıs 2020. https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/electronic-publishing.

Özarslan, Yasin, Jale Balaban-Salı, ve Uğur Demiray. “TOJDE: Electronic Publishing and a Review of Ten Years’ Experience in Turkey”. *Turkish Online Journal of Distance Education* 13, sayı 3 (01 Eylül 2012): 316–46. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojde/issue/16901/176192.

Özarslantürk, Akın. “Elektronik Danışma Kütüphanecisinin Nitelikleri”. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

Patra, Nihar K. *Digital Disruption and Electronic Resources Management in Libraries*. *Digital Disruption and Electronic Resource Management in Libraries*. Chandos Publishing, 2017. https://doi.org/10.1016/b978-0-08-102045-6.00008-x.

Patra, Nihar K., Bharat Kumar, ve Ashis K. Pani. *Progressive trends in electronic resource management in libraries*. *IGI Global*, 2013. https://doi.org/10.4018/978-1-4666-4761-9.

Pesch, Oliver. "Library standards and e-resource management: A survey of current initiatives and standards efforts". *Serials Librarian* 55, sayı 3 (2008): 481–86. https://doi.org/10.1080/03615260802059965.

Pesch, Oliver. "Re-Inventing the ERM: EBSCO Takes a New Approach to E-Resource Management with the Release of ERM Essentials". *Against the Grain* 22, sayı 2 (2010): 32–34. https://doi.org/10.7771/2380-176X.5500.

Polat, Coşkun. "Elektronik Kaynak Yönetimi". Içinde *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri*, 227–52. Hiperlink Yayınları, 2017. http://eprints.rclis.org/34233/1/Elektronik Kaynak Yöentimi.pdf.

Polat, Coşkun, ve Mehmet Ali Akkaya. "Kütüphane Bilgi Kaynaklarının Etkin Kullanımında Konu Uzmanlığı ve Konu Rehberleri". Içinde *ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, 13–20, 2017.

"Product Overview: Electronic Resource Management - Innovative Interfaces Inc." Erişim 19 Aralık 2021. https://www.iii.com/resources/product-overview-electronic-resource-management/.

"ProQuest Buys Israeli Ex Libris For $500M". Erişim 29 Aralık 2021. https://nocamels.com/2015/10/proquest-acquires-israeli-firm-ex-libris/.

Reitz, Joan M. "Online Dictionary for Library and Information Science". Erişim 04 Mayıs 2020. https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_about.aspx.

"Resources – CORAL – An Open Source Electronic Resource Management System". Erişim 06 Ocak 2022. http://coral-erm.org/resources/.

Rupp, Daniel A, ve Michaela Selbach. "Electronic Resource Management System Vernetzung von Lizenzinformationen", 2014, 10–20.

Ryan, Brendan. *Optimizing Academic Library Services in the Digital Milieu*. Chandos Publishing, 2013. https://doi.org/10.1533/9781780633985.

Ryan O. Weir. "Learning the Basics of Electronic Resource Management". Içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide*. Chicago: ALA TechSource, 2012.

https://doi.org/10.1533/9781780631400.

Ryan O. Weir. “Licensing Electronic Resources and Contract Negotiation”. Içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide*. Chicago: ALA TechSource, 2012. https://doi.org/10.1533/9781780631400.

Sadeh, Tamar, ve Mark Ellingsen. “Electronic Resource Management Systems: The Need and the Realization”. *New Library World* 106 (2005): 208–18. https://doi.org/10.1108/03074800510595823.

Schudel, Matt. “Henriette Avram, ‘Mother of MARC,’ Dies”. *Library of Congress Information Bulletin* 65, sayı 5 (2006). https://www.loc.gov/loc/lcib/0605/avram.html.

“Sci-Hub: Statistics”. Erişim 11 Nisan 2022. https://sci-hub.se/stats.

“SemperTool - About SemperTool”. Erişim 08 Ocak 2022. https://www.sempertool.dk/about.

“SemperTool - Pricing”. Erişim 08 Ocak 2022. https://www.sempertool.dk/pricing.

“SemperTool - Services”. Erişim 08 Ocak 2022. https://www.sempertool.dk/services.

Seyidoğlu, Halil. *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. 10. baskı. İstanbul, 2009.

“Sierra: Digital Collections”. Erişim 19 Aralık 2021. https://innovative.libguides.com/sierra/digitalcollections.

“Sierra Documentation - Using Electronic Resources Management (ERM)”. Erişim 11 Ocak 2022. https://documentation.iii.com/sierrahelp/Default.htm#sgerm/sgerm_overview.html?TocPath=Sierra%2520Guide%257CUsing%2520Electronic%2520Resources%2520Management%2520(ERM)%257C_____0.

Silton, Kate, ve Tiffany LeMaistre. “Innovative Interfaces’ Electronic Resources Management System: A Survey on the State of Implementation and Usage”. *Serials Review* 37, sayı 2 (2011): 80–86. https://doi.org/10.1016/j.serrev.2011.01.002.

Singley, Emily, ve Jane Natches. “Finding the Gaps: A Survey of Electronic Resource Management in Alma, Sierra, and WMS”. *Journal of Electronic Resources Librarianship* 29, sayı 2 (2017): 71–83. https://doi.org/10.1080/1941126X.2017.1304763.

Stachokas, George. “Making Electronic Resources Accessible”. Içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide*. Chicago: ALA TechSource, 2012. https://doi.org/10.1533/9781780631400.

Taşçı, Savaş. “Siyaset Sosyolojisi Araştırma Yöntemleri”, y.y. https://docplayer.biz.tr/16982606-Siyaset-sosyolojisi-arastirma-yontemleri.html#download_tab_content.

Taşkın, Zehra. “Elektronik Kaynak Lisans Anlaşmaları: Türkiye’de Kütüphane ve Kütüphanecilerin Durumu”. *Türk Kütüphaneciliği* 28, sayı 1 (2014): 6–17.

Taylor, Donald, Frances Dodd, ve James Murphy. “Open-Source Electronic Resource Management System: A Collaborative Implementation”. *Serials Librarian* 58, sayı 1–4 (2010): 61–72. https://doi.org/10.1080/03615261003623039.

“TDNet”. Erişim 19 Aralık 2021. https://tdnet.io/.

“The Limits of Licensing : A Literature Review Executive Summary”, 2017. https://www.ifla.org/files/assets/clm/statements/limits_of_licensing_executive_summary.pdf.

Tim Jewell. “An Overview of the DLF Electronic Resource Management Initiative”. Erişim 09 Kasım 2021. https://www.loc.gov/aba/pcc/conser/summit/DLF-eresource-management.html.

Tim Jewell. “Selection and presentation of commercially available electronic resources: Issues and practices”. Içinde *Digital Library Federation and Council on Library and Information Resources*, 2001.

Timms, Geoffrey. “Gathering, Evaluating, and Communicating Statistical Usage Information for Electronic Resources”. Içinde *Managing Electronic Resources A LiTA Guide*. Chicago: ALA TechSource, 2012. https://doi.org/10.1533/9781780631400.

Tonta, Yaşar. “Elektronik Yayıncılık, Bilimsel İletişim ve Kütüphaneler”. *Türk Kütüphaneciliği* 11, sayı 4 (1997): 305–14. http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1057.

Tonta, Yaşar. “Elektronik Yayıncılıkta Son Gelişmeler”. *Bilgi Dünyası* 1, sayı 1 (2000): 89–132. http://eprints.rclis.org/9451/1/Elektronik_Yayıncılıkta_Son_Gelişmeler.pdf.

Computer History Museum. “Triumph of the MOS Transistor”, 2010. https://www.youtube.com/watch?v=q6fBEjf9WPw.

“TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL Lisanslama İlkeleri Genel”. Erişim 24 Ocak 2021. https://cabim.ulakbim.gov.tr/ekual/lisanlama-ilkeleri-tr/.

“TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL Projesi”. Erişim 29 Mayıs 2020. https://cabim.ulakbim.gov.tr/ekual/.

Karayolları Genel Müdürlüğü. “Türkiyede Kullanılan İlk Bilgisayar”. Erişim 05 Kasım 2020. https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Galeri/IlkBilgisayar.aspx.

“ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi”. Erişim 29 Mayıs 2020. https://cabim.ulakbim.gov.tr/.

Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 33623. “Uluslararası Standart Kitap Numarası (ISBN) İstatistikleri, 2020”, 2021. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya-ve-Uluslararasi-Standart-Kitap-Numarasi-Istatistikleri-2020-37204.

Üstün, Ayşe. *Bilgi Merkezleri: Üniversite ve Bilimin Anahtarı*, 2017.

Vaughan, Jason. “Web Scale Discovery What and Why?” *Library Technology Reports* 47, sayı 1 (2011): 5–11.

Verminski, Alana, ve Kelly Marie Blanchat. *Fundamentals of Electronic Resources Management*. ALA Fundamentals Series. Chicago: ALA Neal-Schuman, 2017. http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1854237&lang=tr&site=eds-live.

Wang, Hanrong. “Instruction in American Academic Libraries”. Içinde *Academic Libraries in the US and China: Comparative Studies of Instruction, Government Documents, and Outreach*, 3–49. Woodhead Publishing Limited, 2013. https://doi.org/10.1016/B978-1-84334-691-3.50001-9.

“WorldShare License Manager”. Erişim 05 Şubat 2020. https://www.oclc.org/content/dam/oclc/services/brochures/215216-WWAE_License-Manager-Product-Flier.pdf.

Yakovleva, Svetlana. “Literature Review on the Use of Licenses in Library Context, and the Limitations This Creates to Access to Knowledge”. *SSRN Electronic Journal*, 2019, 1–40. https://doi.org/10.2139/ssrn.3305972.

Yalman, Murat, ve Tamer Kutluca. "Türkiye'de Bir Üniversite E-Kütüphane Sisteminin Tasarlanması ve Geliştirilmesi: Dicle Üniversitesi Örneği". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 4, sayı 2 (2014): 124–31. https://doi.org/10.5961/jhes.2014.095.

Yenikurtuluş, Hatice. "Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Örneği". İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.

Yılmaz, Damla. "E-kitap Sağlama Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi: Hacettepe Üniversitesi Örneği". Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

"YÖK, 'Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2021' Raporunu Yayımladı". Erişim 23 Mayıs 2022. https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yok-vakif-yuksekogretim-kurumlari-2021-raporunu-yayimladi.aspx.

Yu, Holly, ve Scott Breivold. *Electronic Resource Management in Libraries: Research and Practice*. *Electronic Resource Management in Libraries: Research and Practice*, 2008.

"Yükseköğrenim Bilgi Yönetim Sistemi". Erişim 12 Mayıs 2022. https://istatistik.yok.gov.tr/.

EKLER

EK 1

T.C

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMA ETİK KURULU

Sayı:2021-118 Tarih: 03.02.2022

PROJENİN ADI: **"Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin Üniversite Kütüphanelerindeki Elektronik Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi"**

PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: Ahmet Faruk Bilgen

PROJEDEKİ ARAŞTIRICILAR: Doç. Dr. Güssün Güneş

ONAY TARİHİ VE ONAY SAYISI: 2021/06/12

Sayın: Ahmet Faruk Bilgen

2021-6/8. Protokol Nolu

"Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin Üniversite Kütüphanelerindeki Elektronik Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi" isimli projeniz Üniversitemiz Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. İclal Attila
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Gül Üstün
ÜYE

Prof. Dr. Oktay Çolak
ÜYE

Prof. Dr. Yaşar Kabataş
ÜYE

Prof. Dr. Fatma Ayanoğlu
ÜYE

Prof. Dr. Serhat Ulağlı
ÜYE

Prof. Dr. Kemalettin Köroğlu
ÜYE

Prof. Dr. Halil Eksi
ÜYE

(Katılmadı)
Prof. Dr. Ahmet Kemal Bayram
ÜYE

EK 2

Üniversite Adı	Kuruluş yılı	2020 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2021 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2022 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %
ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ	2010	70.468.000	1.250.000	1,77	97.327.000	1.400.000	1,44	111.487.000	1.750.000	1,57
ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTE	2011	88.947.000	800.000	0,90	116.998.000	900.000	0,77	144.410.000	1.500.000	1,04
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ	2006	198.422.000	400.000	0,20	241.348.000	500.000	0,21	304.969.000	500.000	0,16
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	1992	244.082.000	200.000	0,08	280.793.000	398.000	0,14	367.078.000	1.000.000	0,27
AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	2018	111.496.000	600.000	0,54	189.994.000	700.000	0,37	238.379.000	1.250.000	0,52
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	2007	118.622.000	500.000	0,42	154.416.000	499.000	0,32	200.486.000	500.000	0,25
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	1982	647.262.000	1.063.000	0,16	801.167.000	2.998.000	0,37	1.054.602.000	2.998.000	0,28
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	2006	175.129.000	900.000	0,51	207.909.000	900.000	0,43	267.363.000	900.000	0,34
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	2015	81.820.000	900.000	1,10	114.271.000	750.000	0,66	162.599.000	1.000.000	0,62
AMASYA ÜNİVERSİTESİ	2006	137.644.000	150.000	0,11	170.945.000	500.000	0,29	203.512.000	850.000	0,42
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	1958	511.258.000	300.000	0,06	592.832.000	500.000	0,08	746.680.000	4.300.000	0,58
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	2018	226.761.000	300.000	0,13	288.055.000	1.000.000	0,35	366.004.000	1.300.000	0,36
ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	2017	27.179.000	1.250.000	4,60	48.225.000	250.000	0,52	80.246.000	250.000	0,31
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	2013	93.138.000	350.000	0,38	150.867.000	1.000.000	0,66	168.486.000	1.500.000	0,89
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	1946	1.147.520.000	5.000.000	0,44	1.486.542.000	5.000.000	0,34	1.814.158.000	9.500.000	0,52
ANKARA YIDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ	2010	234.072.000	750.000	0,32	310.602.000	1.501.000	0,48	404.867.000	2.200.000	0,54
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	2008	91.879.000	100.000	0,11	108.767.000	200.000	0,18	143.650.000	200.000	0,14
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	2007	108.879.000	650.000	0,60	134.102.000	851.000	0,63	169.553.000	1.400.000	0,83
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	1957	759.050.000	1.263.000	0,17	946.265.000	2.000.000	0,21	1.176.843.000	2.000.000	0,17
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	1992	446.010.000	1.200.000	0,27	538.535.000	1.400.000	0,26	672.322.000	2.000.000	0,30
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	1992	257.219.000	880.000	0,34	329.404.000	992.000	0,30	437.194.000	1.400.000	0,32
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	2015	93.258.000	500.000	0,54	139.906.000	1.000.000	0,71	180.478.000	1.500.000	0,83
BARTIN ÜNİVERSİTESİ	2008	133.209.000	700.000	0,53	166.649.000	800.000	0,48	221.631.000	2.000.000	0,90
BATMAN ÜNİVERSİTESİ	2007	118.660.000	500.000	0,42	155.751.000	503.000	0,32	185.646.000	300.000	0,16
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	2008	104.244.000	300.000	0,29	126.163.000	602.000	0,48	154.749.000	500.000	0,32
BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ	2007	131.331.000	300.000	0,23	158.175.000	300.000	0,19	208.330.000	700.000	0,34
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	2007	163.183.000	450.000	0,28	207.543.000	400.000	0,19	283.639.000	550.000	0,19
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	2007	110.258.000	300.000	0,27	130.152.000	300.000	0,23	166.890.000	300.000	0,18
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	1863/1971	329.093.000	5.000.000	1,52	426.130.000	8.000.000	1,88	482.125.000	9.000.000	1,87
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	1992	291.592.000	1.500.000	0,51	342.080.000	1.502.000	0,44	446.284.000	2.000.000	0,45
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	2006	216.039.000	500.000	0,23	275.337.000	750.000	0,27	379.048.000	750.000	0,20
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2010	84.067.000	500.000	0,59	113.930.000	498.000	0,44	146.730.000	500.000	0,34
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	1975	662.814.000	2.500.000	0,38	805.593.000	3.000.000	0,37	1.016.360.000	3.000.000	0,30
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	1992	407.804.000	1.180.000	0,29	539.922.000	2.300.000	0,43	681.721.000	2.500.000	0,37
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	2007	147.062.000	400.000	0,27	195.178.000	491.000	0,25	250.650.000	1.000.000	0,40
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	1973	648.756.000	1.200.000	0,18	790.648.000	2.500.000	0,32	1.019.785.000	2.700.000	0,26
DİCLE ÜNİVERSİTESİ	1974	470.667.000	1.000.000	0,21	605.931.000	700.000	0,12	754.954.000	1.200.000	0,16
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	1982	823.999.000	4.000.000	0,49	1.028.693.000	4.001.000	0,39	1.253.519.000	5.000.000	0,40
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	2006	282.371.000	850.000	0,30	357.861.000	1.102.000	0,31	453.365.000	1.200.000	0,26

Üniversite Adı	Kuruluş yılı	2020 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2021 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2022 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %
EGE ÜNİVERSİTESİ	1955	961.561.000	4.000.000	0,42	1.177.845.000	4.000.000	0,34	1.407.032.000	6.000.000	0,43
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	1978	591.383.000	500.000	0,08	727.052.000	903.000	0,12	911.302.000	2.000.000	0,22
ERZİNCAN BİN ALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	2006	203.127.000	300.000	0,15	252.279.000	755.000	0,30	321.296.000	752.000	0,23
ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2010	63.283.000	210.000	0,33	80.804.000	300.000	0,37	116.043.000	200.000	0,17
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	1992	466.121.000	2.500.000	0,54	564.514.000	3.000.000	0,53	702.708.000	5.000.000	0,71
ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2018	170.520.000	1.500.000	0,88	212.310.000	1.500.000	0,71	304.997.000	2.500.000	0,82
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	1967/1975	512.460.000	1.500.000	0,29	691.867.000	1.500.000	0,22	862.674.000	1.250.000	0,14
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	1992	100.032.000	1.000.000	1,00	114.769.000	1.250.000	1,09	163.409.000	1.500.000	0,92
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	1926	888.073.000	7.000.000	0,79	1.090.331.000	7.000.000	0,64	1.385.384.000	10.550.000	0,76
GAZİANTEP İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2018	19.414.000	500.000	2,58	30.843.000	600.000	1,95	47.149.000	700.000	1,48
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	1987	437.689.000	2.200.000	0,50	559.270.000	2.200.000	0,39	698.684.000	2.600.000	0,37
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1992	144.616.000	2.500.000	1,73	174.624.000	2.500.000	1,43	229.318.000	3.000.000	1,31
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	2006	198.151.000	1.200.000	0,61	235.997.000	800.000	0,34	320.598.000	800.000	0,25
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	2008	140.188.000	750.000	0,53	160.604.000	450.000	0,28	199.470.000	500.000	0,25
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	1967	1.148.726.000	7.500.000	0,65	1.341.646.000	9.000.000	0,67	1.661.837.000	9.500.000	0,57
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ	2008	70.127.000	150.000	0,21	106.274.000	300.000	0,28	145.644.000	500.000	0,34
HARRAN ÜNİVERSİTESİ	1992	305.597.000	1.000.000	0,33	393.901.000	1.000.000	0,25	489.706.000	1.300.000	0,27
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	1992	273.664.000	1.250.000	0,46	352.276.000	1.600.000	0,45	469.858.000	2.200.000	0,47
HİTİT ÜNİVERSİTESİ	2006	183.119.000	1.000.000	0,55	221.188.000	1.000.000	0,45	278.419.000	1.000.000	0,36
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ	2008	100.994.000	600.000	0,59	135.040.000	950.000	0,70	169.813.000	950.000	0,56
ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	2018	136.185.000	1.000.000	0,73	191.380.000	1.000.000	0,52	254.768.000	1.500.000	0,59
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	1975	499.643.000	2.000.000	0,40	656.533.000	2.500.000	0,38	812.460.000	2.500.000	0,31
İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2015	103.308.000	1.000.000	0,97	123.003.000	1.000.000	0,81	143.486.000	1.000.000	0,70
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	2010	142.165.000	800.000	0,56	218.465.000	900.000	0,41	264.273.000	1.100.000	0,42
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1773/1944	591.758.000	7.500.000	1,27	693.034.000	7.000.000	1,01	889.780.000	12.000.000	1,35
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1453/1933	1.046.547.000	5.000.000	0,48	1.444.452.000	6.000.000	0,42	1.802.088.000	10.250.000	0,57
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ - CERRAHPAŞA	2018	632.990.000	4.000.000	0,63	910.864.000	6.000.000	0,66	1.170.065.000	7.000.000	0,60
İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	2016	35.532.000	500.000	1,41	62.062.000	600.000	0,97	91.673.000	900.000	0,98
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ	2016	40.418.000	1.000.000	2,47	64.381.000	1.000.000	1,55	90.637.000	1.000.000	1,10
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	2010	179.428.000	1.000.000	0,56	240.911.000	1.000.000	0,42	321.113.000	1.500.000	0,47
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	1992	132.986.000	1.500.000	1,13	170.083.000	2.000.000	1,18	228.305.000	3.400.000	1,49
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	1992	228.555.000	500.000	0,22	287.632.000	1.000.000	0,35	368.207.000	1.000.000	0,27
KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ	2018	25.615.000	100.000	0,39	36.346.000	250.000	0,69	49.166.000	265.000	0,54
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	1992	321.412.000	1.000.000	0,31	436.114.000	1.200.000	0,28	555.070.000	2.000.000	0,36
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	2007	238.019.000	1.000.000	0,42	286.492.000	1.000.000	0,35	361.857.000	1.300.000	0,36
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1955	519.698.000	1.500.000	0,29	614.051.000	3.000.000	0,49	796.564.000	3.900.000	0,49
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	2007	127.678.000	598.000	0,47	153.002.000	600.000	0,39	217.877.000	700.000	0,32
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	2006	193.980.000	1.440.000	0,74	239.093.000	1.500.000	0,63	288.353.000	5.000.000	1,73
KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ	2018	49.002.000	400.000	0,82	76.205.000	900.000	1,18	92.939.000	500.000	0,54

Üniversite Adı	Kuruluş yılı	2020 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2021 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2022 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	1992	303.223.000	1.100.000	0,36	370.527.000	1.300.000	0,35	486.246.000	1.400.000	0,29
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	2007	138.312.000	1.000.000	0,72	181.333.000	1.300.000	0,72	235.609.000	1.300.000	0,55
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ	2006	187.935.000	1.000.000	0,53	236.872.000	1.500.000	0,63	296.205.000	2.500.000	0,84
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	2007	88.422.000	400.000	0,45	107.845.000	700.000	0,65	136.748.000	400.000	0,29
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	1992	499.094.000	3.800.000	0,76	604.602.000	4.000.000	0,66	770.141.000	5.000.000	0,65
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2018	91.546.000	400.000	0,44	112.478.000	1.500.000	1,33	146.490.000	1.750.000	1,19
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	1992	255.563.000	900.000	0,35	308.821.000	900.000	0,29	395.529.000	1.100.000	0,28
KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	2018	60.617.000	1.000.000	1,65	87.239.000	1.500.000	1,72	134.002.000	1.000.000	0,75
MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ	2018	57.165.000	500.000	0,87	98.885.000	700.000	0,71	147.598.000	800.000	0,54
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	1992	391.942.000	1.300.000	0,33	503.990.000	1.500.000	0,30	625.596.000	2.000.000	0,32
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	2007	137.934.000	500.000	0,36	161.868.000	800.000	0,49	213.391.000	1.000.000	0,47
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	1883/1982	703.720.000	3.000.000	0,43	829.317.000	4.000.000	0,48	1.015.842.000	3.800.000	0,37
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	1992	412.122.000	1.500.000	0,36	516.577.000	1.500.000	0,29	651.664.000	1.500.000	0,23
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	1882/1982	157.873.000	800.000	0,51	188.917.000	600.000	0,32	249.013.000	600.000	0,24
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	1992	352.456.000	1.000.000	0,28	408.008.000	1.500.000	0,37	536.987.000	2.000.000	0,37
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ	2008	109.581.000	500.000	0,46	127.761.000	800.000	0,63	166.090.000	1.000.000	0,60
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	2007	141.266.000	300.000	0,21	176.699.000	750.000	0,42	212.205.000	500.000	0,24
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	2010	448.572.000	500.000	0,11	583.023.000	750.000	0,13	732.270.000	750.000	0,10
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ-I VELİ ÜNİVERSİTESİ	2007	143.051.000	600.000	0,42	171.348.000	750.000	0,44	213.010.000	500.000	0,23
NİĞDE ÖMER HALİS DEMİR ÜNİVERSİTESİ	1992	202.519.000	1.800.000	0,89	239.088.000	2.000.000	0,84	307.240.000	2.000.000	0,65
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	1975	583.247.000	1.500.000	0,26	704.532.000	1.500.000	0,21	893.680.000	3.500.000	0,39
ORDU ÜNİVERSİTESİ	2006	159.143.000	1.500.000	0,94	189.778.000	1.500.000	0,79	250.981.000	1.500.000	0,60
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1956	575.977.000	7.000.000	1,22	709.904.000	8.000.000	1,13	911.499.000	10.000.000	1,10
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	2007	111.407.000	1.000.000	0,90	134.156.000	1.000.000	0,75	175.476.000	1.000.000	0,57
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	1992	490.008.000	1.000.000	0,20	627.286.000	1.000.000	0,16	753.687.000	1.000.000	0,13
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	2006	243.257.000	700.000	0,29	301.352.000	1.500.000	0,50	367.642.000	2.000.000	0,54
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	2015	447.102.000	500.000	0,11	545.133.000	1.000.000	0,18	771.642.000	2.000.000	0,26
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	2018	107.419.000	500.000	0,47	137.917.000	750.000	0,54	186.257.000	750.000	0,40
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	1992	379.542.000	1.500.000	0,40	405.379.000	1.500.000	0,37	521.479.000	2.000.000	0,38
SAMSUN ÜNİVERSİTESİ	2018	36.710.000	500.000	1,36	63.210.000	750.000	1,19	89.158.000	750.000	0,84
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	1975	629.834.000	1.500.000	0,24	767.510.000	2.500.000	0,33	974.262.000	3.000.000	0,31
SİİRT ÜNİVERSİTESİ	2007	141.815.000	300.000	0,21	177.526.000	750.000	0,42	241.411.000	300.000	0,12
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	2007	134.535.000	500.000	0,37	160.170.000	750.000	0,47	204.232.000	800.000	0,39
SİVAS BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	2018	20.347.000	50.000	0,25	43.703.000	750.000	1,72	63.269.000	750.000	1,19
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	1974	512.158.000	800.000	0,16	658.991.000	1.000.000	0,15	824.084.000	1.500.000	0,18
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	1992	457.648.000	2.000.000	0,44	550.741.000	2.500.000	0,45	698.654.000	2.500.000	0,36
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ	2008	73.149.000	700.000	0,96	94.858.000	1.000.000	1,05	124.160.000	1.000.000	0,81
TARSUS ÜNİVERSİTESİ	2018	37.368.000	500.000	1,34	57.780.000	500.000	0,87	99.758.000	500.000	0,50
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	2006	246.059.000	1.000.000	0,41	326.990.000	2.000.000	0,61	397.638.000	3.000.000	0,75

Üniversite Adı	Kuruluş yılı	2020 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2021 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %	2022 Üniversite Bütçesi	KDDB Yayın Alım Bütçesi	ORANI %
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	1992	316.899.000	1.000.000	0,32	400.083.000	1.100.000	0,27	521.729.000	1.300.000	0,25
TRABZON ÜNİVERSİTESİ	2018	95.566.000	300.000	0,31	112.529.000	500.000	0,44	146.327.000	500.000	0,34
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	1982	418.775.000	2.500.000	0,60	524.813.000	2.500.000	0,48	679.493.000	2.500.000	0,37
TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ	2010	73.157.000	800.000	1,09	107.388.000	1.000.000	0,93	127.071.000	1.000.000	0,79
UŞAK ÜNİVERSİTESİ	2006	179.099.000	800.000	0,45	230.830.000	1.000.000	0,43	272.280.000	1.000.000	0,37
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	1982	465.488.000	1.500.000	0,32	579.706.000	1.500.000	0,26	764.061.000	1.500.000	0,20
YALOVA ÜNİVERSİTESİ	2008	113.625.000	300.000	0,26	141.875.000	950.000	0,67	184.909.000	1.000.000	0,54
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1911/1982	385.776.000	2.000.000	0,52	458.113.000	4.000.000	0,87	616.248.000	7.000.000	1,14
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ	2006	195.813.000	500.000	0,26	259.939.000	750.000	0,29	322.070.000	1.000.000	0,31
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	1992	311.022.000	1.200.000	0,39	382.556.000	1.500.000	0,39	482.681.000	1.500.000	0,31
GENEL TOPLAM		36.043.886.000	165.334.000	0,46	45.272.489.000	205.446.000	0,45	57.542.528.000	269.665.000	0,47

EK 3

ÜNİVERSİTE / MYO	2021 Üniversite Bütçesi	2021 Kütüphane Harcaması	ORANI %	2020 Üniversite Bütçesi	2020 Kütüphane Harcaması	ORANI %
ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ	246.178.463	666.108	0,27	175.846.348	541.263	0,31
ALANYA HAMDULLAH EMİN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	8.240.674	35.303	0,43	6.472.541	108.061	1,67
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ	168.052.233	1.389.886	0,83	175.116.676	1.223.785	0,70
ANKARA MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	21.416.894	0	0,00	-	-	-
ANTALYA AKEV ÜNİVERSİTESİ	12.597.120	192.929	1,53	56.740.618	33.610	0,06
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ	172.177.947	21.350	0,01	58.723.387	23.220	0,04
ATAŞEHİR ADIGÜZEL MYO	7.443.155	26.247	0,35	7.842.498	-	-
ATILIM ÜNİVERSİTESİ	172.213.788	1.537.855	0,89	172.849.652	1.590.904	0,92
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ	79.264.534	667.836	0,84	83.332.147	1.107	0,00
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	516.855.980	6.384.854	1,24	439.986.295	3.524.133	0,80
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	1.532.201.856	1.755.381	0,11	1.432.484.797	1.301.250	0,09
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	319.788.335	3.730.578	1,17	298.781.606	3.804.946	1,27
BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ	40.479.231	36.169	0,09	26.245.586	31.182	0,12
BEZM-İ ALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	688.742.742	1.298.311	0,19	663.674.058	908.656	0,14
BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ	453.270.683	312.429	0,07	266.944.258	549.223	0,21
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	53.982.990	661.983	1,23	65.993.432	1.020.828	1,55
ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	160.961.343	707.475	0,44	133.436.041	915.801	0,69
DEMİROĞLU BİLİM ÜNİVERSİTESİ	80.826.053	244.131	0,30	90.422.472	438.377	0,48
DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ	135.953.561	842.097	0,62	87.814.301	468.036	0,53
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ	104.498.021	356.211	0,34	126.699.124	226.696	0,18
FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ	35.954.177	360.021	1,00	-	-	-
HALİÇ ÜNİVERSİTESİ	100.309.307	30.360	0,03	93.983.862	26.624	0,03
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ	113.281.756	961.992	0,85	220.221.790	204.877	0,09
IŞIK ÜNİVERSİTESİ	106.449.021	2.030.146	1,91	111.581.398	1.940.745	1,74
İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ	270.235.141	567.167	0,21	93.166.033	554.437	0,60
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	774.386.174	15.251.468	1,97	701.141.047	15.823.446	2,26
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ	54.264.526	1.920.305	3,54	69.743.418	535.674	0,77
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	123.215.150	888.893	0,72	164.521.885	690.408	0,42
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	552.794.346	13.975.025	2,53	636.452.640	9.577.010	1,50
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ	41.082.503	389.193	0,95	56.928.044	176.000	0,31
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	276.416.561	1.999.553	0,72	319.100.485	1.964.102	0,62
İSTANBUL ESENYURT ÜNİVERSİTESİ	54.905.034	230.030	0,42	60.627.463	54.802	0,09
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ	68.366.169	80.929	0,12	74.634.213	32.935	0,04
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ	250.166.336	894.502	0,36	223.806.646	648.708	0,29
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ	58.198.546	341.123	0,59	33.009.331	79.063	0,24
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	206.362.317	1.658.961	0,80	203.318.786	1.846.271	0,91
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	788.196.298	1.863.084	0,24	725.894.958	912.492	0,13
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ	484.786.907	1.712.165	0,35	473.175.464	1.610.572	0,34
İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ	37.463.298	368.776	0,98	27.385.184	357.131	1,30
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ	112.967.553	389.236	0,34	132.090.688	339.721	0,26

İSTANBUL SAĞLIK VE SOSYAL BİLİMLER MYO (FARUK SARA	6.643.174	25.911	0,39	4.042.196	-	-
İSTANBUL ŞİŞLİ MYO	18.474.587	54.134	0,29	18.940.163	-	-
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	133.553.824	508.936	0,38	127.489.245	101.806	0,08
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ	77.254.249	273.358	0,35	78.661.824	99.578	0,13
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ	569.165.965	866.100	0,15	466.453.611	349.842	0,08
İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	168.761.539	1.226.724	0,73	163.879.329	1.092.960	0,67
İZMİR KAVRAM MYO	17.366.204	342.451	1,97	27.295.473	-	-
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	135.059.678	2.975.629	2,20	139.540.963	2.398.474	1,72
KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ	72.821.857	247.957	0,34	41.673.990	242.530	0,58
KOCAELİ SAĞLIK VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	7.700.337	8.087	0,11	-	-	-
KOÇ ÜNİVERSİTESİ	1.460.649.722	4.083.528	0,28	1.296.157.688	3.524.051	0,27
KONYA GIDA VE TARIM ÜNİVERSİTESİ	38.286.833	212.923	0,56	32.954.384	700.983	2,13
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ	127.281.914	365.137	0,29	90.049.442	435.109	0,48
LOKMAN HEKİM ÜNİVERSİTESİ	31.130.212	345.954	1,11	32.654.840	381.889	1,17
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ	454.517.535	4.319.617	0,95	418.696.952	2.525.417	0,60
MEF ÜNİVERSİTESİ	66.794.543	1.299.296	1,95	65.708.684	969.733	1,48
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ	167.597.765	282.110	0,17	190.208.457	246.259	0,13
NUH NACİ YAZGAN ÜNİVERSİTESİ	38.548.184	159.390	0,41	48.511.012	181.445	0,37
OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	80.973.694	80.905	0,10	-	-	-
ÖZYEĞİN ÜNİVERSİTESİ	366.408.651	4.519.837	1,23	263.780.227	4.123.046	1,56
PİRİ REİS ÜNİVERSİTESİ	177.699.040	436.226	0,25	195.794.435	360.249	0,18
SABANCI ÜNİVERSİTESİ	477.160.623	4.096.835	0,86	451.612.453	4.533.059	1,00
SANKO ÜNİVERSİTESİ	56.506.917	345.159	0,61	30.635.027	268.944	0,88
TED ÜNİVERSİTESİ	74.116.913	741.478	1,00	66.700.849	923.328	1,38
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	323.602.400	78.982	0,02	278.294.214	3.356.937	1,21
TOROS ÜNİVERSİTESİ	33.134.081	118.310	0,36	29.278.565	186.307	0,64
TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ	70.728.313	63.793	0,09	52.333.372	150.000	0,29
UFUK ÜNİVERSİTESİ	144.502.324	143.272	0,10	137.168.060	99.963	0,07
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	376.576.956	371.582	0,10	193.545.653	600.781	0,31
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	128.459.174	977.753	0,76	126.626.624	972.079	0,77
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	716.731.626	3.764.359	0,53	728.767.928	2.291.817	0,31
YÜKSEK İHTİSAS ÜNİVERSİTESİ	32.769.455	503.588	1,54	20.353.204	296.712	1,46
GENEL TOPLAM	16.135.925.011	100.619.376	0,62	14.607.998.036	85.499.393	0,59

EK 4

Elektronik Kaynak Yönetim Sistemleri Farkındalık Anketi

Sayın Katılımcı,
Bu anket çalışması Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tez çalışması için yapılmaktadır. Anketin cevaplandırılması sırasında kişisel kimliğinize dair herhangi bir bilgi talebinde bulunulmamaktadır.

"Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin Üniversite Kütüphanelerindeki Elektronik Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacak olan bu anket çalışması elektronik kaynak kütüphanecilerinin elektronik kaynak yönetim sistemlerine olan farkındalığının durum değerlendirmesinde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz bilgiler araştırmanın çeşitli akademik analizlerinde kullanılmak üzere toplanacak olup herhangi şahsi, özel ya da kurum bilgisi hiçbir 3. taraf kişilerce paylaşılmayacaktır. Anket yaklaşık 5 dakika sürecektir ve yanıtlarınız tamamen isimsiz olacaktır.

Bu araştırma 06/12/2021 tarihli onay ile Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Anketi yalnızca bir defa cevaplayabilirsiniz ve anket kapanana kadar cevaplarınızı düzenleyebilirsiniz.

Bu çalışmaya göstereceğiniz katkıdan dolayı teşekkür ederim.
Ahmet Faruk BİLGEN
ahmetfarukbilgen@gmail.com
05343292906

* Gerekli

Demografik Sorular

Bu bölümde vereceğiniz bilgiler araştırmanın çeşitli akademik analizlerinde kullanılmak üzere toplanacak olup herhangi şahsi, özel ya da kurum bilgisi hiçbir 3. taraf kişilerce paylaşılmayacaktır. Değerlendirmeler genel çerçevede yapılacaktır.

1. Yaşınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ 20-25
- ◯ 26-30
- ◯ 31-35
- ◯ 35+

2. Cinsiyetiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Erkek
- ◯ Kadın

3. Eğitim durumunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Lisans
- ◯ Yüksek Lisans
- ◯ Doktora
- ◯ Diğer: _____

4. Mezun olduğunuz üniversite? *

_____

5. Mezun olduğunuz bölüm? *

_____

6. Mezuniyet yılınız? *

_____

7. Kütüphanecilik mesleğindeki hizmet süreniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ 1 yıldan az
- ◯ 1-3 yıl
- ◯ 3-5 yıl
- ◯ 5-10 yıl
- ◯ 10+ yıl

8. Çalıştığınız kurum türünü belirtiniz. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Devlet
- ◯ Vakıf

9. Çalıştığınız kurumun adı?

_____

10. Çalıştığınız kurumun FTE aralığını belirtiniz. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ 1. Bant 1-3,000 arası
- ◯ 2. Bant 3,001-6,000
- ◯ 3. Bant 6,001-10,000
- ◯ 4. Bant 10,001-20,000
- ◯ 5. Bant 20,001-30,000
- ◯ 6. Bant 30,001-40,000
- ◯ 7. Bant 40,001>

11. Çalıştığınız kurumdaki unvanınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Daire Başkanı/Kütüphane Direktörü *13. soruya gidin*
- ◯ Şube Müdürü/Birim Sorumlusu
- ◯ Kütüphaneci
- ◯ Elektronik Kaynaklar Kütüphanecisi
- ◯ Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sorumlusu
- ◯ Diğer: _____

Farkındalık Soruları

Mevcut durumunu belirlemek üzere kapalı ve açık uçlu olarak tanımlanmış, alternatif cevaplar içeren ve verilen cevaplara göre yeni sorularla formüle edilmiş bir soru seti bulunmaktadır.

12. Hangi birimde çalışıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz) *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Elektronik Kaynaklar
- ☐ Kullanıcı Hizmetleri
- ☐ Teknik Hizmetler
- ☐ Süreli Yayınlar
- ☐ Engelli Hizmetleri
- ☐ Diğer: _____

13. Kütüphanenizin Elektronik Kaynaklar birimi veya bölümü var mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet *15. soruya gidin*
- ◯ Hayır

14. Kütüphanenizin Elektronik Kaynaklar birimi olmadığını belirttiniz. Kurumunuzda elektronik kaynakların yönetiminden hangi birim/birimler sorumludur (uygun olan tüm seçenekleri işaretleyiniz)? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- [ ] Sağlama Birimi
- [ ] Süreli Yayınlar
- [ ] Teknik Hizmetler
- [ ] Kullanıcı Hizmetleri
- [ ] Diğer: _____

15. Çalıştığınız kurumda Elektronik kaynaklarla ilgili bir görev tanımınız bulunmakta mıdır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır

16. Elektronik kaynaklarla ilgili iş ve işlemler günlük mesainizde ne kadar sürenizi almaktadır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ 0-2 saat
- ◯ 2-4 saat
- ◯ 4-6 saat
- ◯ 6-8 saat

17. Kütüphane bütçenizin yüzde kaçını elektronik kaynaklara harcıyorsunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ %25
- ◯ %50
- ◯ %75
- ◯ %100
- ◯ Belirsiz
- ◯ Diğer: _____

18. Kütüphanenizdeki elektronik kaynaklarla ilgili olarak aşağıdaki iş süreçlerinin hangilerinden sorumlusunuz? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- [ ] Elektronik kaynak sağlaması için bütçe planlaması
- [ ] Elektronik kaynak denemelerini planlamak, kurmak ve değerlendirmek için kütüphaneciler ve e-kaynak satıcılarıyla iletişim kurulması
- [ ] Elektronik kaynakların seçimi için karar verme sürecine katılım sağlanması
- [ ] Elektronik kaynaklar için lisans koşullarının gözden geçirilmesi ve müzakere edilmesi
- [ ] Elektronik kaynakların fiyatlandırılmasında pazarlık sürecinde bulunulması
- [ ] Elektronik kaynak sağlanması için konsorsiyum kuruluşları ile irtibat kurulması
- [ ] Lisanslı elektronik kaynakların keşfedilmesini ve bunlara erişim sağlanması için elektronik kaynak platformları, bağlantı çözümleyiciler ve proxy sunucular gibi sistemlerin yapılandırılması
- [ ] Bir Elektronik Kaynak yönetim Sistemindedeki elektronik kaynakların idari ve lisans bilgilerinin kayıtlarının tutulması
- [ ] Bir bilgi tabanında, A-Z listesinde ve/veya diğer sistemlerde elektronik kaynak varlıklarının kayıtlarının tutulması
- [ ] Elektronik kaynaklar için kapsama alanı/MARC kayıtlarının otomasyon sistemine yüklenmesi
- [ ] Elektronik kaynakların erişim sorunlarını giderilmesi
- [ ] E-dergi paketlerinin içeriklerinin zaman içerisinde takip edilmesi
- [ ] E-kitap paketlerinin içeriklerinin zaman içerisinde takip edilmesi
- [ ] Elektronik kaynak kullanım istatistiklerinin toplanması ve yönetiminin koordine edilmesi
- [ ] Kullanıcı eğitimlerinin planlanması
- [ ] Kullanım istatistiklerinin, harcamaların, kullanıcı geri bildirimlerinin vb. analizi yoluyla elektronik kaynakların değerlendirilmesi
- [ ] Maliyet verimlilik analizi yapılması
- [ ] Diğer: _____

19. Kütüphanenizde kullandığınız otomasyon sistemi nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Yordam
- ◯ SirsiDynix
- ◯ Millenium
- ◯ Sierra
- ◯ Koha
- ◯ Diğer: _____

20. Kütüphanenizde otomasyona bağlı veya haricen kullandığınız bir Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi var mıdır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır *22. soruya gidin*

21. Çalıştığınız kurumda hangi Elektronik Kaynak Yönetim Sistemini kullanıyorsunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Innovative ERM
- ◯ TDNet ERM Solutions
- ◯ Worldshare License Manager
- ◯ 360 Resource Manager
- ◯ Gold Rush
- ◯ EBSCONET Subscription Management
- ◯ E-Resource Central
- ◯ CORAL
- ◯ Diğer: _____

22. ANKOS Derneği'nde VTS olarak veya herhangi bir çalışma grubundan gönüllü olarak görev aldınız mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır

23. ANKOS Online İşlemler sistemlerinden herhangi birini kullandınız mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır

24. ANKOS Online İşlemler'den Elektronik Kaynak Yönetim Sistemini kullandınız mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır *27. soruya gidin*

25. ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sisteminde aşağıdaki raporlardan hangilerini kullandınız? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- [ ] 1. Yıllara Göre Ankos Üye Sayıları
- [ ] 2. Bir Kurumun Yıllara Göre FTE Sayıları
- [ ] 3. Kurumların Bir Yıldaki FTE Sayıları
- [ ] 4. Yıllara Göre Kurum Bütçeleri
- [ ] 5. Yıllara Göre Bir Veritabanına Kayıtlı Üye Sayısı
- [ ] 6. Bir Firmanın ANKOS'a Sunduğu Veritabanları
- [ ] 7. Yıllara Göre Kurum Abonelik Sayıları
- [ ] 8. Yıllara Göre Sistemdeki Abonelik Sayıları
- [ ] 9. Yıllara Göre Bir Kurumun Abone Olduğu Veritabanları
- [ ] 10. Yıllara Göre Veritabanındaki Yayın Sayıları
- [ ] 11. Bir Kurumun Bir Veritabanını Bir Dönemdeki Kullanım İstatistikleri
- [ ] 12. Yıllara Göre Kurumların Bir Veritabanını Kullanım İstatistikleri
- [ ] 13. Anlaşması Biten Veritabanları
- [ ] 14. Anlaşması Bitecek Olan Veritabanları
- [ ] 15. Yıllara Göre Ankos'taki Veritabanı Sayıları
- [ ] 16. Bir Veritabanının Bir Dönemdeki Kullanım / FTE Bilgileri
- [ ] 17. Bir Veritabanının Bir Dönemdeki Kullanım / Maliyet Bilgileri
- [ ] 18. Bir Veritabanına Bir Dönemde Ödenecek Toplam Ücret Bilgileri
- [ ] 19. Üye Listesi
- [ ] 20. Veritabanı Sorumluları
- [ ] 21. Abone Olunan Veritabanları
- [ ] 22. Yıllara Göre Kütüphane Bütçeleri
- [ ] Hiçbiri

26. ANKOS Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi ihtiyaçlarınızı tam anlamıyla karşılıyor mu? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Kısmen
- ◯ Hayır

27. ANKOS Üye Portalı sayfasını kullandınız mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır *30. soruya gidin*

28. ANKOS Üye Portalı sisteminde aşağıdakilerden hangilerini kullandınız? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Üye Listesi
- ☐ Lisans Anlaşmaları ve Yetki Belgeleri
- ☐ Haklar ve Kısıtlar
- ☐ Güncel FTE Bilgileri

29. ANKOS Üye Portalı sistemi ihtiyaçlarınızı tam anlamıyla karşılıyor mu? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Kısmen
- ◯ Hayır

30. ANKOS Online İşlemler altında bulunan Elektronik Kaynak Yönetim Sistemi ve Üye Portalının tek bir sistem çatısı altında birleştirilmesi gerekli midir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ◯ Evet
- ◯ Hayır